

T.C.

İSTANBUL MEDİPOL ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**YARDIM VEYA BİLDİRİM YÜKÜMLÜLÜĞÜNÜN YERİNE
GETİRİLMEMESİ SUÇU (TCK M. 98)**

ERKAM YILMAZ

KAMU HUKUKU YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

DANIŞMAN

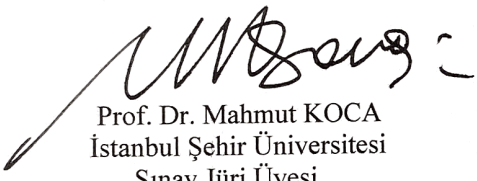
PROF. DR. MEHMET EMİN ARTUK

İSTANBUL, 2019

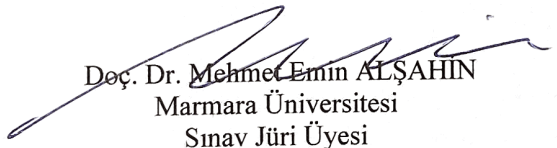
KABUL ve ONAY SAYFASI

Enstitümüz Kamu Hukuku Tezli Yüksek Lisans öğrencisi Erkam YILMAZ tarafından hazırlanan “Yardım veya Bildirim Yükümlülüğünün Yerine Getirilmemesi (TCK. Md. 98)” isimli tez savunma sınavı 12.12.2019 tarihinde İstanbul Medipol Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsünde yapılmış olup aşağıda belirtilen jüri tarafından değerlendirilerek, **OY BİRLİĞİ / OY ÇOKLUĞU** ile yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Mehmet Emin ARTUK
İstanbul Medipol Üniversitesi
Tez Danışmanı

Prof. Dr. Mahmut KOCA
İstanbul Şehir Üniversitesi
Sınav Jüri Üyesi

Prof. Dr. Halit Eyüp ÖZDEMİR
İstanbul Medipol Üniversitesi
Sınav Jüri Üyesi

Doç. Dr. Mehmet Emin ALŞAHİN
Marmara Üniversitesi
Sınav Jüri Üyesi

Dr. Öğr. Üye. Esra ALAN AKCAN
İstanbul Medipol Üniversitesi
Sınav Jüri Üyesi

İstanbul Medipol Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulu' nun 16/12/2019 tarih ve 2019/45-01 sayılı kararıyla onaylanmıştır.

Doç. Dr. Müjgan TUNÇ YÜCEL
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

BEYAN

Bu tez çalışmasının kendi çalışmam olduğunu, tezin planlanmasından yazımına kadar bütün safhalarda etik dışı herhangi bir davranışımın olmadığını, bu tezdeki bütün bilgileri akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, bu tez çalışmasıyla elde edilemeyen bütün bilgi ve yorumlara kaynak gösterdiğimi ve bu kaynakları da kaynaklar listesine aldığımı, yine bu tez çalışmasında ve yazım sırasında patent ve telif haklarını ihlal edici bir davranışımın olmadığını beyan ederim.

Tez Sahibinin Adı Soyadı

İmza

Eşkam Yılmaz

ÖZET

Çalışmamızın konusu olan yardım veya bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi suçu 5237 sayılı TCK'nın 98'inci maddesinde düzenlenmiştir. Kendini idare edemeyecek durumda olan kişiye hal ve koşulların elverdiği ölçüde yardım etmeyen veya bu durumu derhal ilgililere bildirmeyen kimse bu madde uyarınca cezalandırılır. Çalışmamızın gayesi yardım veya bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi suçu hakkında doktrin ve uygulamadaki görüşlere yer verilerek izahatta bulunmaktır. Buna istinaden, iki bölümden teşekkül eden çalışmamızın birinci bölümünde ilgili suç tipinin tarihi vetiredeki gelişimi, mukayeseli hukuktaki düzenleniş şekli ve benzer suçlarla mukayesesi yer almıştır. İkinci bölümde ise yardım veya bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi suçu ve yapısal unsurları mütalaa edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Yardım yükümlülüğü, bildirim yükümlülüğü, yardım veya bildirim yükümlülüğünü ihlal

ABSTRACT

Crime of “failure to help or notify” which the subject of our study, is regulated in article 98 of TCK (Turkish Penal Code). Within the scope that the circumstances permit, those who does not provide assistance to the person in need or immediately notify the relevant parties about the condition, shall be punished under this article. The purpose of our study is to explain the arguments which takes part in doctrine and case law about the crime of “failure to help or notify”. Accordingly, in the first part of our study, which consists of two chapters, the progress of this crime in the historical process, its position in comparative law and its comparison with similar crimes take place. In the second part, the crime of “failure to help or notify” and its elements are scrutinized.

Keywords: Obligation to provide assistance, obligation of notify, breach of the obligation of assistance or notification.

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	i
ABSTRACT	ii
İÇİNDEKİLER	iii
KISALTMALAR	vi
GİRİŞ	1

I. KONUNUN TAKDİMİ	1
II. KONUNUN İNCELENMESİ VE SINIRLANDIRILMASI.....	2

BİRİNCİ BÖLÜM

TARİHÇE, MUKAYESELİ HUKUK, YARDIM VEYA BİLDİRİM YÜKÜMLÜLÜĞÜNÜN YERİNE GETİRİLMEMESİNİN BENZER SUÇLARLA MUKAYESESİ

I. TARİHÇE	4
A. İslam Fıkhiında Yardım Yükümlülüğünün İhlali.....	4
B. Yardım Yükümlülüğünün İhlali Suçunun Avrupa'daki Gelişim Süreci.....	6
C. 765 Sayılı TCK	8
D. Tasarılar.....	10
1. TCK 1987 Öntasarısı	10
2. TCK 1989 Öntasarısı	10
3. TCK 1997 Öntasarısı	11
4. TCK 2000 Tasarısı	12
5. TCK 2004 Tasarısı (Hükümet Tasarısı).....	13
II. MUKAYESELİ HUKUKTA DÜZENLENİŞ BİÇİMİ	13
A. Kıta Avrupası Hukuk Sistemi	13
1. Almanya	14
a. Genel Olarak	14
b. Musibet, Genel Bir Tehlike veya Genel Zaruret Hali.....	17
c. Yardım Yükümlülüğü	21
(1) Yardımın Gerekliliği (die Erforderlichkeit).....	21
(2) Yardımın Beklenebilirliği (Makul Olması) (die Zumutbarkeit)	22
d. Yardım Edeni Engelleme (§ 323c II).....	24
2. Fransa	25
3. İtalya.....	26
4. Finlandiya.....	26
5. İsviçre.....	27
B. Anglo Sakson Hukuk Sistemi	27
1. Genel Bilgiler	27
2. Avustralya	29
3. Kanada.....	32
4. Amerika Birleşik Devletleri	33
5. Birleşik Krallık.....	36

III. YARDIM VEYA BİLDİRİM YÜKÜMLÜLÜĞÜNÜN YERİNE GETİRİLMEMESİ SUÇUNUN BENZER SUÇLARLA MUKAYESESİ	40
A. Genel Olarak	40
B. Terk Suçu (TCK m. 97)	40
1. Genel Olarak	40
2. Suçla Korunan Hukuki Değer Bakımından Karşılaştırma	41
3. Tipikliğin Objektif Unsuru Bakımından Karşılaştırma	42
a. Fail	42
b. Mağdur	44
c. Fiil	45
4. Tipikliğin Sübjektif Unsuru Bakımından Karşılaştırma	46
C. Akıl Hastası Üzerindeki Bakım ve Gözetim Yükümlülüğünün İhlali (TCK m. 175)	49
1. Genel Olarak	49
2. Suçla Korunan Hukuki Değer Bakımından Karşılaştırma	49
3. Tipikliğin Objektif Unsuru Bakımından Karşılaştırma	50
a. Fail	50
b. Mağdur	51
c. Fiil	51
D. Suçu Bildirmeme Suçu (TCK m. 278)	54
1. Genel Olarak	54
2. Suçla Korunan Hukuki Değer Bakımından Karşılaştırma	54
3. Tipikliğin Objektif Unsuru Bakımından Karşılaştırma	56
a. Fail	56
b. Fiil	58
E. İhmal Suretiyle Kasten Öldürme ve Yaralama Suçları (TCK m. 83, 88) ..	60
1. Genel Olarak	60
2. Tipikliğin Objektif Unsuru Bakımından Karşılaştırma	61
a. Fail	61
b. Fiil	65
3. Tipikliğin Sübjektif Unsuru Bakımından Karşılaştırma	66
F. Karayolları Trafik Kanunu m. 82	66

İKİNCİ BÖLÜM

YARDIM VEYA BİLDİRİM YÜKÜMLÜLÜĞÜNÜN YERİNE GETİRİLMEMESİ

I. YARDIM VEYA BİLDİRİM YÜKÜMLÜLÜĞÜNÜN YERİNE GETİRİLMEMESİ SUÇU VE UNSURLARI	70
A. Genel Olarak	70
B. Suçla Korunan Hukuki Değer	71
C. Tipikliğin Objektif Unsurları	74
1. Fail	74
a. Genel Olarak	74
b. Öngelen Tehlikeli Eyleme Kasten Sebep Olan Kişiler	77
c. Öngelen Tehlikeli Eyleme Taksirle Sebep Olan Kişiler	79

d. Öngelen Tehlikeli Eylemin Hukuka Uygunluk Sebebi Dolayısıyla Hukuka Uygun veya İzin Verilen Risk Kapsamında Olduğu Durumlar....	81
(1) Öngelen Tehlikeli Eylemin Hukuka Uygunluk Sebebi Dolayısıyla Hukuka Uygun Olması.....	81
(2) Öngelen Tehlikeli Eylemin İzin Verilen Risk Kapsamında Olması.....	84
2. Mağdur	87
3. Suçun Konusu	92
4. Fiil-Nedensellik Bağı	94
a. Genel Olarak	94
b. Yardım Etmemek	97
c. Bildirimde Bulunmamak	99
d. Yardım veya Bildirimin Gerekliliği	103
e. Yardım veya Bildirimin Beklenebilirliği	108
f. Yardım veya Bildirimin İmkan Dahilinde (Mümkün) Olması	111
5. Netice	113
D. Tipikliğin Sübjektif Unsurları	113
1. Genel Olarak	113
2. Neticesi Sebebiyle Ağırlaşmış Hal.....	115
E. Hukuka Aykırılık Unsuru.....	120
1. Genel Olarak	120
2. İlgilinin Rızası ve İntihar	121
II. KUSURLULUK.....	125
A. Genel Olarak	125
B. Beklenebilirliğin Kusurluluğa Dahil Olup Olmadığı Meselesi.....	126
III. SUÇUN ÖZEL GÖRÜNÜŞ ŞEKİLLERİ	128
A. Teşebbüs.....	128
B. İştirak.....	132
C. İçtima.....	134
1. İhmali Suçlarda Fiil Tekliği	134
2. Yardım veya Bildirim Yükümlülüğünün Yerine Getirilmemesi Suçu ile İhmal Suretiyle İcra Suçları Arasındaki İçtima İlişkisi.....	139
3. Yardım veya Bildirim Yükümlülüğünün Yerine Getirilmemesi Suçu ile İcrai Suçlar Arasındaki İçtima İlişkisi.....	141
4. Yardım veya Bildirim Yükümlülüğünün Yerine Getirilmemesi Suçu ile Diğer Gerçek İhmali Suçlar Arasındaki İçtima İlişkisi.....	146
IV. YAPTIRIM.....	147
V. CEZA MUHAKEMESİ VE ZAMANAŞIMI	149
SONUÇ.....	150
KAYNAKÇA	154

KISALTMALAR

ABD: Amerika Birleşik Devletleri

Abschn.: Abschnitt (Bölüm)

Al. CK: Alman Ceza Kanunu

AT: Allgemeiner Teil (Genel Hükümler)

AÜHFD: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi

BGH: Bundesgerichtshof (Alman Federal Mahkemesi)

bkz.: bakınız

C.: Cilt

CHD: Ceza Hukuku Dergisi

çev: çeviren

DEÜHFD: Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi

E.: Esas numarası

ed.: editör

EÜHFD: Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi

GSSt: Grosser Senat in Strafsachen (Ceza Genel Kurulu)

GSÜHFD: Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi

İKÜHFD: İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi

İsp. CK: İspanyol Ceza Kanunu

İt. CK: İtalyan Ceza Kanunu

İÜHFM: İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası

K.: Karar numarası

kn: kenar numarası

krş.: karşılaştırınız

m.: madde

MÜHFD-HAD: Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi

NJW: Neue Juristische Wochenschrift (C.H. Beck yayınevi tarafından yayımlanan haftalık hukuk dergisi)

no.: numara

PVSK.: Polis Vazife ve Salâhiyet Kanunu

Rn: Randnummer (kenar numarası)

s.: Sayfa

S.: Sayı

StGB: Strafgesetzbuch (Ceza Kanunu)

SÜHFD: Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi

T.: Karar tarihi

TAAD: Türkiye Adalet Akademisi Dergisi

T.C.: Türkiye Cumhuriyeti

TBB: Türkiye Barolar Birliği

TCK: Türk Ceza Kanunu

TMK: Türk Medeni Kanunu

v. : versus (-e karşı)

V.: Volume (Cilt)

vd.: ve devamı

vs.: vesaire

GİRİŞ

I. KONUNUN TAKDİMİ

Bir kadının başörtüsü alev alırken elinde su bulunan kişi, kadının yanmasını izler. Sarhoş bir adam su birikintisinin üzerine yüz üstü düşüp boğulma tehlikesi geçirdiğinde, kafasını bir miktar kaldırmak onun hayatını kurtarabilecekken, orada bulunan başka bir kimse hareketsiz kalarak adamın boğulmasını seyreder. Barut dolu bir odaya bilmeksizin elinde mumla giren kişi, bu duruma muttali olan başka bir şahıs tarafından ikaz edilmez. Bu üç örneği verdikten sonra Bentham, *“Bu durumlarda cezanın isabetsiz olduğunu düşünen olabilir mi?”* diye sorar ve ekler *“Tehlikede bulunan bir başkası tehlikeye düşmeksizin kurtarılacaksa, neden yardım etmek herkesin bir yükümlülüğü olmamalı?”*¹

Mutlak özgürlük ile ihsan kavramlarından hangisinin diğerine galebe çalacağına tespiti, Bentham’ın sorusuna vereceğimiz cevabı belirleyecektir. Fertler arasındaki münasebetin bireyin iç dünyası veya mutlak özgürlüğünden önem bakımından sonra geldiği faraziyesine dayanıldığında, böyle bir yardım yükümlülüğünün kabulü reddedilecektir. İhsan ve iyiliğin, bireyin özgürlüğünden ayrı telakki edilmediği, diğer bir deyişle bu kavramların adeta mezcedildiği vaziyette ise, fertlerin birbirine yardım etme vazifesinin toplum olmanın esasını teşkil edeceği kabul görecektir.

Medeniyetler, fertlerin müstakil iradelerinin ayrı ayrı toplanması ile değil, aynı amaca matuf ortak bir şuurun sevk ve idare olunması ile teşekkül etmiştir. Bu sebeple devletler, insanların birbirleriyle kurduğu ilişkileri tanzim ve tahkim etme zorunluluğunu hissetmiştir. Bu zorunluluk bazı durumlarda öyle bir aşamaya gelmiştir ki, insan ilişkilerinin tanzimi için devletler en korkutucu enstrümanını kullanmaktan geri durmamıştır. Söz konusu enstrüman ise, hiç şüphesiz ceza hukukudur.

¹ BENTHAM, Jeremy, *Principles of Morals and Legislation*, Bölüm XVII, Londra, 1789, kn. 19

Ceza hukuku, insanların bazı fiilleri gerçekleştirmesini ceza tehdidi ile yaptırım altına alarak yasaklayıcı bir norm ihdas edebileceği gibi (bir başkasını öldürme, bir başkasının malını çalma), belirli bir yönde hareket etmesini buyurarak emredici norm da vazedebilir (zorda bulunana yardım et veya durumunu bildir).

Çalışmamızda, ceza hukukunun emredici normlardan birisi olan ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 98'inci maddesinde düzenlenen “*yardım veya bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi*” suçu mütalaa edilecektir.

II. KONUNUN İNCELENMESİ VE SINIRLANDIRILMASI

TCK m. 98'de düzenlenen “yardım veya bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi”, ihmali bir suç olması sebebiyle ceza genel teorisine taalluk eden birçok meseleyi bünyesinde barındırmaktadır. Çalışmamızda bilhassa ilgili suç tipi üzerine eğilmekle iktifa ederek ceza hukuku genel teorisi kavramı olarak ihmali davranışı tafsilatlı bir şekilde incelemedik. Amacımız, yardım veya bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi suçunun (TCK m. 98) ayrıntılı bir şekilde tetkik edilmesidir. Bu bakımdan, bilhassa bu suç tipine taalluk eden meseleler hakkında öğretilerdeki ve uygulamadaki görüşlere yer vermeyi birinci öncelik olarak görmekteyiz.

Çalışmamız iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde, yardım veya bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi suçunun tarihçesi, mukayeseli hukukta düzenleniş biçimi ve 5237 sayılı TCK'da yer alan benzer diğer suçlarla mukayesesi yer almaktadır. İkinci bölümde ise, yardım veya bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi suçu ve unsurları incelenmektedir.

Birinci bölümün ilk kısmı olan tarihçede, evvela İslam fıkındaki görüşlere genel anlamıyla değinilmiş, devamında Kıta Avrupası'nda yardım veya bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi suçunun tarihi süreç itibariyle ceza kanunlarındaki durumu incelenmiştir. Son olarak, Türkiye Cumhuriyeti ceza kanun ve tasarılarında yardım veya bildirim yükümlülüğünün düzenleniş biçimi ortaya konmuştur.

Mukayeseli hukuk bakımından yapılan inceleme Kıta Avrupası ve Anglo Sakson hukuk sistemi şeklinde ikili ayrıma tabi tutulmuştur. Kıta Avrupası hukuk sistemi açısından Alman Ceza Hukuku hakkında nispeten daha tafsilatlı izahat yapılmakla birlikte Fransa, İtalya, Finlandiya ve İsviçre bakımından sadece TCK m. 98'e tekabül eden ceza normlarının tercümelerine yer verilmekle iktifa edilmiştir. Anglo Sakson hukuk sistemi hakkında ise, ilk olarak genel bilgi verilmiş, bilahare Avustralya, Kanada, Amerika Birleşik Devletleri ve Birleşik Krallık'ta yardım veya bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesinin ceza hukukuna ilişkin sonuçları mütalaa edilmiştir

Birinci bölümün son kısmında yardım veya bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi suçunun 5237 sayılı TCK'da yer alan diğer benzer suçlarla mukayesesi konu edilmiştir. Bu kapsamda tetkik edilen suçlar "*terk*", "*akıl hastası üzerinde bakım ve gözetim yükümlülüğünün ihlali*", "*suçu bildirmeme*", "*ihmal suretiyle kasten öldürme/yaralamadır*". Bu suçlara ek olarak çalışmada, Karayolları Trafik Kanunu m. 82'deki kabahat hükmüne de yer verilmiştir.

İkinci bölümde, yardım veya bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi suçu ve yapısal unsurları incelenmiştir. Suçun yapısal unsurlarını tipiklik ve hukuka aykırılık olarak telakki ettiğimiz için, kusurluluk mefhumunu suçun unsurları dışında değerlendirmekteyiz. Dolayısıyla, bu çalışmada yardım veya bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi suçu incelenirken sırasıyla "*suçla korunan hukuki değer*", "*tipikliğin objektif unsurları*", "*tipikliğin sübjektif unsurları*", "*hukuka aykırılık*", "*kusurluluk*", "*suçun özel görünüş şekilleri*", "*yaptırım*" ve "*ceza muhakemesi ve zamanaşımı*" şeklinde başlıklandırma benimsenmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

TARİHÇE, MUKAYESELİ HUKUK, YARDIM VEYA BİLDİRİM YÜKÜMLÜLÜĞÜNÜN YERİNE GETİRİLMEMESİNİN BENZER SUÇLARLA MUKAYESESİ

I. TARİHÇE

A. İslam Fıkında Yardım Yükümlülüğünün İhlali

İslam fıkı, beşeri hukuk sistemlerinden farklı olarak ahlaki kaideleri de ihtiva eder. Toplum düzenini bozan, cezaya müstahak fiillerin yanı sıra bireyin iç dünyası ile ilgili meseleler de fıkın kapsamına dahildir. Yani fıkı, salt suç işlendikten sonra devreye giren, cezalandırıcı veya ıslah edici bir müessese değil, haksız davranış gerçekleştirilmeden önce de hayatın her alanına nüfuz eden bir ilim dalı olduğu için, fıkıta yasak normları kadar emir normları da ehemmiyet arz etmektedir. Örneğin, insanların birbirine karşı mütebessim olmasının tavsiye edilmesi, selam vermenin sünnet², selam almanın farz olması bu duruma örnek gösterilebilir. Elbette belirtmek gerekir ki, bu fiiller sünnete³ mugayir olsa da, devlet tarafından cezaya müstahak görülmez. Fakat cezaya müstahak olmaması, bu fiillerin fıkı kapsamı dışında olduğu manasına gelmemektedir. Dolayısıyla burada vurgulamak istediğimiz, cezaya müstahak olsun veya olmasın, fıkın birçok emredici norm ihtiva ettiğiidir. Bu emredici normlardan ceza hukukuna taalluk edenleri bakımından ise muayyen harekette bulunmamak, fakihlerin ekseriyeti tarafından fiil olarak değerlendirilmiştir⁴. Söz gelimi, Hanefi fukahası, mübah⁵ olan fiillerin yapılabilmesi için o fiilin bir

² Burada sünnetten maksat “Farz yahut vâcib derecesinde olmaksızın yapılması dinen istenen fiil anlamında fıkı usulü terimidir”. bkz. Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi (islamansiklopedisi.org.tr). Çevrimiçi erişim tarihi: 02.10.2019

³ Burada sünnetten maksat “Resul-i Ekrem’in (sallâllâhu aleyhi ve sellem) söz, fiil ve onaylarının ortak adı, şer’î delillerin ikincisidir.” bkz. Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi (islamansiklopedisi.org.tr). Çevrimiçi erişim tarihi: 02.10.2019

⁴ TELKENAROĞLU, Rahmi, “İhmalî Suç Kavramı ve İslam Hukukuna Göre İhmal Suretiyle İşlenen Kasten Adam Öldürme Suçu”, İslam Hukuku Araştırmaları Dergisi, S. 26, 2016, s. 294.

⁵ Mübah: “Fıkı usulünde mükellefin yapıp yapmamakta şer’an serbest bırakıldığı fiilleri, fıkıta ibâha denen bazı yetki ve izinlerin konusunu yahut sonucunu belirtmek için kullanılan bir terim.” bkz. Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi (islamansiklopedisi.org.tr). Çevrimiçi erişim tarihi: 02.10.2019

başkasına eza vermemesini veya zulme sebep olmamasını şart koşturmuştur. Örneğin, yıkılacak haldeki duvarını düzeltmesi kendisinden istendiğinde, ihmal gösteren ve yıkılan duvar dolayısıyla bir başkasının ölümüne sebebiyet veren fail, diyet cezasına çarptırılır⁶.

Zorda bulunana yardım etme yükümlülüğünün de fikhın konusunu oluşturduğu görülmektedir⁷. Örneğin, çölde susuzluktan ölmek üzere olan bir kimseye, suyu olmasına rağmen su vermeyen kişinin durumu, fukaha tarafından tartışılmıştır. Fakat belirtmek gerekir ki, fukaha bu fiilin vacib⁸ olduğu hususunda değil, dünyadaki hükmü hususunda ihtilafa düşmüştür, zira bu fiilin sahih senetle⁹ gelen hadis-i şerif ile zemmedildiği görülmektedir¹⁰. Şafîî, Malikî ve Hanbelî mezheplerine göre, eğer failin mağdurun ölümüne matuf kastı tespit edilebilir ise, öldürme suçu işlenmiş olur. Yani ihmali fiil ile icrai fiil arasında cezai açıdan bir fark bulunmamaktadır. Öldürme suçu ihmal suretiyle işlenmiş kabul edilir. Hanefî fukahasına göre ise, ihmali fiiller icrai fiillere nazaran daha hafif cezaya müstahaktır. Dolayısıyla yukarıdaki örnekte fail, mağdura su vermediği takdirde onun öleceğini kuşkusuz bilse bile, Hanefî fikhına göre öldürme suçunu işlemiş sayılmayacağından kısas veya diyet cezasına çarptırılmaz¹¹, ancak fail hakkında tazir cezasına hükmedilebilir¹². Bu bakımdan, Hanefî fikhında

⁶ KERİMOĞLU, Yusuf, *Emanet ve Ehliyet İslam İlmihali*, 81. Baskı, Cilt 2, Ankara, 2016, s. 150.

⁷ Bu durum, İslam'ın emrettiği dayanışmanın bir sonucudur. Bu dayanışma, insanların birbirinin sıkıntılarını gidermesini vacip kılmaktadır. Nitekim, Resul-i Ekrem'in (sallâllâhu aleyhi ve sellem) "*Yanında binitti olan bunu olmayana versin. Kimin yanında fazla azığı varsa onu azığı olmayana versin*" (Müslim, Lukata, 18; Ebû Dâvûd, Zekât, 32) hadis-i şerifi bu hususu işaret etmektedir. Muhammed Ebu Zehra, *İslam Hukukunda Suç ve Ceza* (çev. İbrahim Tüfekçi), 1. Cilt, İstanbul, 1994, s. 119.

⁸ Vacib: "*Farz ile eş anlamlı, Hanefîler'e göre delilinin zannî olması sebebiyle ondan bir derece aşağıda olan teklifi hüküm anlamında fıkıh usulü terimi*" bkz. Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi (islamansiklopedisi.org.tr). Çevrimiçi erişim tarihi: 02.10.2019

⁹ Sahih senetle gelen hadis-i şerif "*Sağlam kabul edilmesi için gerekli şartları taşıyan ve dinî konularda delil olarak kullanılan hadis*" anlamına gelmektedir. bkz. Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi (islamansiklopedisi.org.tr). Çevrimiçi erişim tarihi: 02.10.2019

¹⁰ Fazla suyu olduğu halde çölde susamış olan biriyle suyunu paylaşmayan kimseye Allah Teâlâ'nın ahirette nazar etmeyeceği, onunla konuşmayacağı ve onun günahlarından arındırmayacağı hadis'i şerifte bildirilmiştir. (bkz. Buhari, Şırb 2, Hiyel 12; Müslim, İman 173, (108); Ebu Davud, Büyu 62, (3474, 3475)).

¹¹ Muhammed Ebu Zehra, *İslam Hukukunda Suç ve Ceza*, s. 116, 121.

¹² Kısas cezası, kasten öldürme ve yaralama suçlarında failin, işlediği fiile denk bir cezaya çarptırılmasını ifade eder. Diyet cezası, kasten veya taksirle işlenen öldürme veya yaralama suçlarında yaptırım olarak öngörülen para cezasıdır. Tazir ise, had ve kısas cezaları dışında yönetici veya kadı

yardıma muhtaç kimseye yardım edilmemesinin, öldürme ve yaralama suçları dışında kalan müstakil bir haksızlık teşkil ettiği görülmektedir.

B. Yardım Yükümlülüğünün İhlali Suçunun Avrupa'daki Gelişim Süreci

Kadim çağlarda, ihmali fiillere ilişkin genel kurallara rastlanmamakta, yalnızca münferit meseleler için bazı çözümler getirildiği görülmektedir. Hukukçuları meşgul eden ihmali fiiller ise bilhassa, suçun önlenmesi veya işlenen suçların bildirilmemesi şeklindeki ihmali suçlar olmuştur¹³.

İhmali fiilin cezalandırılabilirliği ise Platon'a kadar dayanmaktadır. Sonrasında gerek Roma Hukukunda gerek daha sonraki hukuk sistemlerinde ihmali suçlara çeşitli şekillerde yer verilmiştir¹⁴.

Fertlerin birbirine yardım etme gerekliliği fikri, 19. yüzyıl Kıta Avrupası ceza kanunlarında düzenlenmeye başlayan yardım yükümlülüğünü ihlal suçlarına mesnet teşkil etmektedir¹⁵. Bununla beraber, 19. yüzyıl metinlerine bakıldığında, Anglo Sakson hukuk sistemini benimseyen ülkelerde, fertlerin birbirine yardım etme yükümlülüğünün, hukukun düzenleme alanı dışında bırakıldığı görülmektedir¹⁶.

Zorda kalan bir başkasına yardım etme yükümlülüğüne Kıta Avrupası hukuk sisteminde ilk olarak 1810 tarihli Fransız Ceza Kanunu'nun 475'inci maddesinin 12'nci fıkrasında rastlanmaktadır¹⁷. Yani günümüzdeki düzenleniş şekliyle yardım yükümlülüğünün ihlali suçu 1810 tarihli Fransız Ceza Kanunu'ndan neşet

(yargı) tarafından tayin edilen cezalardır. Bkz. Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi (islamansiklopedisi.org.tr). Çevrimiçi erişim tarihi: 02.10.2019

¹³ DÖNMEZER, Sulhi, "İhmal Suretile İcra Suçları", İÜHFM, C. 9, S. 3-4, 1944, s. 475, 476.

¹⁴ Ayrıntılı bilgi için bkz. HAKERİ, Hakan, *Ceza Hukukunda İhmal Kavramı ve İhmali Suçların Çeşitleri*, Ankara, 2003, s. 36 vd.; DÖNMEZER, *İhmal Suretile İcra Suçları*, s. 475-478.

¹⁵ ÖNDER, Ayhan, *Şahıslara ve Mala Karşı Cürümler ve Bilişim Alanında Suçlar*, Filiz Kitabevi, İstanbul, 1994, s. 208.

¹⁶ MACALUAY, Thomas Babington, *Speeches and Poems with Report and Notes on the Indian Penal Code*, C. 2, Boston&New York, Houghton, Mifflin and Co., 1894. Bu konuda hakkında mufassal izahat için aşağıda bkz. "Anglo Sakson Hukuk Sistemi" başlıklı kısım.

¹⁷ ROGER, Aug./SOREL, Alex, *Codes et Lois Usuelles*, Paris, 1879, m. 475/12

etmektedir¹⁸. Daha sonrasında diğer ülkelerin, tarihi vetirede bu suçta kanunlarında yer verdiği görülmektedir. Örneğin, Alman İmparatorluğu kurulmadan evvel Alman topraklarında bulunan siyasal birimlerden Prusya ve Avusturya, ceza kanunlarında yardım yükümlülüğünün ihlali suçuna yer vermişlerdir. Bu suç, 1852 tarihli Avusturya Ceza Kanunu'nun 335 ve 431'inci maddeleri ve 1851 tarihli Prusya Ceza Kanunu'nun 340'ıncı maddesinin 7'nci fıkrasında¹⁹ yer almıştır²⁰.

1871 tarihinde Alman İmparatorluğu teşekkül ettikten sonra yardım yükümlülüğünün ihlali suçu, 1871 tarihli İmparatorluk Ceza Kanunu'nun 360'ıncı maddesinin onuncu fıkrasında, Prusya Ceza Kanunu'nda düzenlendiği şekliyle yer almıştır²¹. 1871 tarihli İmparatorluk Ceza Kanunu ile 1810 tarihli Fransız Ceza Kanunu'ndaki düzenlemeler birbirine benzese de, Fransız Ceza Kanunu'nda bu suçta mukabil yalnızca para cezası öngörülürken, Alman Ceza Kanunu'nda bu suç karşılığında hapis cezası ve para cezası seçenek yaptırım olarak ihdas edilmiştir²².

¹⁸ “Musibet, karmaşa (Tumulten), sel ve yangın hallerinde veya soygun ve yağmanın suçüstü yakalanması gibi önemli hallerde, kaçan faili bildirmeyen veya yargı kararlarının infazında mümkün ve kendisinden beklenebilir olmasına rağmen iş yapmayı, hizmet veya yardımda bulunmayı reddeden ya da ihmal eden kimse 6 Franktan 10 Frank'a kadar cezalandırılır.”

Maddenin Almanca metni: “Mit Geldstrafe von sechs bis zehn Franken einschließlich werden bestraft, diejenigen, welche bei Unglücksfällen, Tumulten, Überschwemmungen, Feuersbrünsten oder sonstigen wichtigen Ereignissen, desgleichen bei Raub, Plünderung, Ertappung auf frischer That, bei öffentlichem Nachrufen des entfliehenden Thäters oder bei Vollstreckung richterlicher Entscheidungen: die Arbeit, Dienste oder Hilfeleistung, wozu sie im Stande und aufgefordert sind, verweigern, oder vernachlässigen” Kirsten GIESELER, *Unterlassene Hilfeleistung-§323c StGB, Reformdiskussion und Gesetzgebung seit 1870*, Baden, 1999, s. 5, 162.

¹⁹ 1851 tarihli Prusya Ceza Kanunu m. 340/7: “Musibet, genel tehlike veya zorunluluk durumlarında, polis veya yardımcılarının yardım talebinde bulunduğu kimse kendisini önemli bir tehlikeye sokmadığı halde bu çağrıya itaat etmez ise 50 Thale'ye kadar para cezasına veya hapis cezasına çarptırılır.”

Maddenin Almanca metni: “Mit Geldbuße bis zu fünfzig Thalern oder mit Haft wird bestraft, wer bei Unglücksfällen oder bei einer gemeinen Gefahr oder Noth von der Polizeibehörde oder deren Stellvertreter zur Hilfe aufgefordert, keine Folge leistet, obgleich er der Aufforderung ohne erhebliche eigene Gefahr genügen kann.”

²⁰ GIESELER, *Unterlassene Hilfeleistung*, s. 7, 8.

²¹ “Musibet, genel tehlike veya zorunluluk durumlarında, polis veya yardımcılarının kendisinden yardım istediği kişi, kendisini önemli bir tehlikeye sokmadığı halde, bu çağrıya itaat etmez ise 50 Thale'ye kadar para cezasına veya hapis cezasına çarptırılır”

“Mit Strafe bis zu fünfzig Thalern oder mit Haft wird bestraft, ...

10) wer bei Unglücksfällen oder gemeiner Gefahr oder Noth von der Polizeibehörde oder deren Stellvertreter zur Hilfe aufgefordert, keine Folge leistet, obgleich er der Aufforderung ohne erhebliche eigene Gefahr genügen konnte.” GIESELER, *Unterlassene Hilfeleistung*, s. 16.

²² GIESELER, *Unterlassene Hilfeleistung*, s. 19.

Daha sonra bu suç tipi, 1935 ve 1953 tarihli Alman Ceza Kanunlarının 330'uncu maddelerinde düzenlenmiştir. Günümüzdeki şekliyle yardım yükümlülüğünün ihlali suçuna ise (*unterlassene Hilfeleistung*), 1980 tarihli Alman Ceza Kanunu'nun 323c maddesinde yer verilmiştir²³. Son olarak, 2017 yılında yapılan kanun değişikliğiyle beraber, madde 323c'nin ikinci fıkrasına “yardım edeni engelleme” suçu²⁴ eklenerek, yardım yükümlülüğünü ihlal ve yardım edeni engelleme suçları günümüzdeki şeklini almıştır.

C. 765 Sayılı TCK

765 sayılı TCK'nın 476'ncı maddesinde, “haber vermede ihmal ve tehlikede bulunana yardım etmeme suçu” şu şekilde düzenlenmiştir:

“Bir kimse yedi yaşından aşağı bir sabiyi veya müptela olduğu akıl veya beden hastalığından dolayı kendini idare edemiyen bir kimseyi terkedilmiş bulupta derhal ait olduğu daireye veya Hükümet memurlarına malûmat vermekte ihmal ederse beş liradan elli liraya kadar ağır cezayı nakdi ile cezalandırılır.

Bir mecruha veya sair tehlikede bulunan bir kimseye yahut ölü veya ölüye benzer bir cesede tesadüf edip te mümkün olan yardımı yapmakta veya derhal ait olduğu daireye veya Hükümet memurlarına malûmat vermekte ihmal eden kimse hakkında dahi aynı ceza tertip olunur.”

Görüldüğü üzere, 765 sayılı TCK'da, 5237 sayılı TCK'dan farklı olarak yedi yaşından küçük çocukların yardıma muhtaç olduğu faraziyesine ilişkin bir hüküm yer almaktadır. Buna göre, terk edilmiş halde bulunan yedi yaşından küçük çocuklara rastlayıp durumu ilgili mercilere bildirmeyen kişinin bu suçun faili olacağı görülmektedir²⁵. Dolayısıyla burada kanun koyucu insanî bir kaideyi suç haline

²³ GIESELER, *Unterlassene Hilfeleistung*, s. 162.

²⁴ 5237 sayılı TCK'da “yardım edeni engelleme” şeklinde müstakil bir suç bulunmamaktadır. Bizim hukukumuz bakımından bu fiile iştirak bahsinde dolaylı faillik kavramı altında yer verilebilir. Çalışmamızın iştirak başlıklı kısmında bu konu hakkında açıklamalara yer verilmiştir.

²⁵ Kanundaki “terk edilmiş” ifadesinden, terk suçunun mağduru anlaşılmalıdır. Örneğin, 7 yaşından küçük çocuk kendi kendine kaybolmuş ise, onu bulan kişiler bakımından bildirim yükümlülüğü söz konusu olmalıdır. Bkz. ERMAN, Sahir/ÖZEK, Çetin, *Ceza Hukuku Özel Bölüm, Kişilere Karşı İşlenen Suçlar (TCK 448-490)*, İstanbul, 1994, s. 229.

getirerek vatandaşlara pek de meşakkatli olmayan bir yükümlülük getirmiştir²⁶. Ancak belirtmek gerekir ki, bu hüküm hem terk edilen çocukların somut olayda yaşının tespit edilme güçlüğü hem de terk edilen çocukların bazı ahvalde tehlike altında bulunmaması sebebiyle tenkit edilmiştir²⁷.

Bunun yanı sıra, yedi yaşından büyük kimselerin, “akıl veya beden hastalığı” dolayısıyla kendini idareden aciz bulunduğu durumlarda suçun mağduru kabul edilebileceği görülmektedir. 5237 sayılı TCK’da ise bu husus “yaşı, hastalığı veya yaralanması dolayısıyla ya da başka herhangi bir nedenle kendini idare edemeyecek durumda olan” ifadesi ile daha geniş bir mana kazanmıştır²⁸.

İkinci fıkrada ise, yaralıya, tehlikede bulunana, ölüye veya ölüye benzer bir cesede²⁹ tesadüf eden kimselere yardım veya bildirimde bulunulmaması suç olarak düzenlenmiştir. 5237 sayılı TCK’da ise, ölü kimseleri rastlayıp durumu bildirmemek suç teşkil etmemektedir.

Mehaz kanun olan 1889 İtalyan Ceza Kanunu’nun 389’uncu maddesinde “kendince bir zarar veya şahsi bir tehlike ihtimali olmadığı halde” yardım veya bildirimde yükümlülüğünü ihlal eden kişilerin bu suçun faili olabileceği bildirilmektedir³⁰. 765 sayılı TCK’da açıkça böyle bir ifade yer almasa da, kanundaki “mümkün olan” yardım ifadesi ile aynı maksadın gözetildiği ve yardım eden açısından hiçbir tehlike veya zarar doğurmayan yardımın kastedildiği ifade edilmiştir³¹.

²⁶ MAJNO, *Ceza Kanunu Şerhi Türk ve İtalyan Ceza Kanunları*, C. 3, Yargıtay Yayınları, Ankara, 1980 s. 319.

²⁷ MAJNO, *Ceza Kanunu Şerhi Türk ve İtalyan Ceza Kanunları*, s. 311; ÖZÜTÜRK, Nejat, *Türk Ceza Kanunu Şerhi ve Tatbikatı*, 3. Cilt, Ankara, 1966, s. 9.

²⁸ Eski kanun döneminde de bazı yazarlar tarafından “hastalık” ifadesi yerine daha kapsamlı ibarelerin kullanılması gerektiği savunulmuştur. bkz. ERMAN – ÖZEK, s. 219, 220.

²⁹ Ölüye benzer ceset kavramının ifade zaafı olduğu yönünde bkz. ERMAN – ÖZEK, s. 228.

³⁰ MAJNO, *Ceza Kanunu Şerhi Türk ve İtalyan Ceza Kanunları*, s. 311.

³¹ DÖNMEZER, Sulhi, *Kişilere ve Mala Karşı Cürümler*, 14. bası, Beta Yayınları, İstanbul, 1995, s. 206; ERMAN – ÖZEK, s. 233; ÖZÜTÜRK, *Türk Ceza Kanunu Şerhi ve Tatbikatı*, s. 10.

D. Tasarılar

1. TCK 1987 Öntasarısı

“İhbar ve Yardımdan Kaçınma” suçu, TCK 1987 öntasarısının 113’üncü maddesinde şu şekilde düzenlenmiştir:

“112’nci³² maddede belirtilen durumda bulunan kişileri veya bir ölüyü görüp de bunu derhal ilgili memurlara bildirmeyen kimseye yirmibin liradan ellibin liraya kadar ağır para cezası verilir.

Kendini idare edemeyecek durumda olan bir hasta veya yaralıya veya herhangi bir sebeple beden veya sağlığı bakımından tehlikeye maruz bulunan bir kimseye rastlayıp da gerekli yardımı, hal ve şartların imkan verdiği ölçüde yapmaktan ve durumu derhal ilgili memurlara bildirmekten kaçınan kimseye aynı ceza verilir”³³

2. TCK 1989 Öntasarısı

“İhbar ve Yardımdan Kaçınma” suçu 1989 tarihli TCK öntasarısının 142’nci maddesinde şu şekilde düzenlenmiştir:

³² 112’nci maddede terk suçu düzenlenmektedir.

³³ Madde gerekçesi: “Tasarının bu maddesiyle, temelde birbirine çok benzeyen hukuki yararları ihlal eden iki ayrı suç düzenlenmiş bulunmaktadır.

Maddenin birinci fıkrasıyla 112’nci maddenin belirttiği suçun mağduru olan yeni terkedilmiş bulunan kişiyi görüp de durumu derhal ilgili memurlara bildirmeyen kimse bu ihmalden dolayı cezalandırılmaktadır. Aynı ihmal, ölüye tesadüf edip de bunun bildirilmemesi halinde de suç sayılmaktadır. Fıkra da geçen ilgili memurlar tabiriyle tüm zabıta makam ve memurları ve idari teşkilat içinde yer almış bütün diğer görevliler anlaşılır. “Derhal” tabirinden maksat, halin makul saydırmayacağı herhangi bir gecikmeye sebebiyet vermeden bildirimde bulunmak demektir.

Maddenin ikinci fıkrasında hasta ve yaralılara ve tehlikeye maruz bulunan kimselere karşı gösterilmesi gerekli ahlaki bir sosyal yardım görevinin ihmali suç haline getirilmektedir. Fıkra, hasta ve yaralıya karşı yardım yükümünü, bu kişilerin kendilerini idare edemeyecek durumda bulunmaları şartına tabi kılmuştur. Çağdaş hukuk yardım yükümünü insanlara mutlak bir surette tahmil edemeyeceğinden görev sadece kendini idare edemeyecek durumda olanlar bakımından kabul edilmiştir.

Bu kimseler için yapılması gerekli yardımın derece ve miktarına dair ölçü de fıkra da gösterilmiş ve bunun “hal ve şartların imkan verdiği ölçüde” olması gerekeceği ifade edilmiştir. Böylece insanlardan yetenek ve güçleri dışında bir yardımın talep edilemeyeceği açıklanmış olmaktadır. Gene bu ibareyle yardımın, yapamı bakımından herhangi bir tehlike doğuracak nitelikte olmaması da belirtilmektedir. Zira hal ve şartların imkan verdiği ölçüde tabiri, tabii olarak yardımı yapan bakımından tehlike doğurmayacak müzaheret de ifade etmiş olur”

“141’inci maddede belirtilen durumda bulunan kişileri veya bir ölüyü görüp de bunu derhal ilgili memurlara bildirmeyen kimseye ellibin liradan yüzbin liraya kadar ağır para cezası verilir.

Kendini idare edemeyecek durumda olan bir hasta veya yaralıya veya herhangi bir sebeple beden veya sağlığı bakımından tehlikeyle karşı karşıya kalan bir kimseye rastlayıp da hal ve şartların imkan verdiği ölçüde yardım etmekten ve durumu derhal ilgili memurlara bildirmekten kaçınan kimseye aynı ceza verilir.”³⁴

3. TCK 1997 Öntasarısı

TCK 1997 öntasarısının 147’nci maddesinde “İhbar ve Yardımdan Kaçınma” suçu şu şekilde düzenlenmiştir:

“146’ncı maddede³⁵ belirtilen durumda bulunan kişileri veya bir ölüyü görüp de bunu derhal ilgili memurlara bildirmeyen kimseye beşmilyon liradan ellimilyon liraya kadar ağır para cezası verilir.

Kendisini idare edemeyecek durumda olan bir hasta veya yaralıya veya herhangi bir sebeple beden veya sağlığı bakımından tehlikeyle karşı karşıya kalan bir

³⁴ Maddenin gerekçesi: “Tasarının bu maddesiyle, temelde birbirine çok benzeyen hukuki yararları ihlal eden iki ayrı suç düzenlenmiş bulunmaktadır.

Maddenin birinci fıkrasıyla 141’inci maddenin belirttiği suçun mağduru olan yeni terkedilmiş bulunan kişiyi görüp de durumu derhal ilgili memurlara bildirmeyen kimse bu ihmalden dolayı cezalandırılmaktadır. Aynı ihmal, ölüye tesadüf edip de bunun bildirilmemesi halinde de suç sayılmaktadır. Fıkra da geçen ilgili memurlar tabiriyle tüm zabıta makam ve memurları ve idari teşkilat içinde yer almış bütün diğer görevliler anlaşılır. “Derhal” tabirinden maksat, halin makul saydırmayacağı herhangi bir gecikmeye sebebiyet vermeden bildirimde bulunmak demektir.

Maddenin ikinci fıkrasında hasta ve yaralılara ve tehlikeye maruz bulunan kimselere karşı gösterilmesi gerekli ahlaki bir sosyal yardım görevinin ihmali suç haline getirilmektedir. Fıkra, hasta ve yaralıya karşı yardım yükümünü, bu kişilerin kendilerini idare edemeyecek durumda bulunmaları veya herhangi bir sebeple beden ve sağlık bakımından tehlikeye maruz bulunulması şartlarına tabi kılmıştır. Çağdaş hukuk yardım yükümünü insanlara mutlak bir surette tahmil edemeyeceğinden görev bu şartların varlığına bağlanmıştır.

Bu kimseler için yapılması gerekli yardımın derece ve miktarına dair ölçü de fıkra da gösterilmiş ve bunun “hal ve şartların imkan verdiği ölçüde” olması gerekeceği ifade edilmiştir. Böylece insanlardan yetenek ve güçleri dışında bir yardımın talep edilemeyeceği açıklanmış olmaktadır. Gene bu ibareyle yardımın, yaparı bakımından herhangi bir tehlike doğuracak nitelikte olmaması da belirtilmektedir. Zira hal ve şartların imkan verdiği ölçüde tabiri, tabii olarak yardımı yapan bakımından tehlike doğurmayacak müzaheret de ifade etmiş olur.”

³⁵ 146’ncı maddede terk suçu düzenlenmektedir.

kimseye rastlayıp da hal ve şartların imkan verdiği ölçüde yardım etmekten veya durumu derhal ilgili memurlara bildirmekten kaçınan kimseye aynı ceza verilir.”³⁶

4. TCK 2000 Tasarısı

2003 tarihli TCK tasarısının 150’nci maddesinde, “İhbar ve Yardımdan Kaçınma Suçu” şu şekilde düzenlenmektedir:

“149’uncu maddede³⁷ belirtilen durumda bulunan kişileri veya bir ölüyü görüp de bunu derhal ilgili memurlara bildirmeyen kimseye üç yüz elli milyon liradan iki milyar liraya kadar ağır para cezası verilir.

Kendini idare edemeyecek durumda olan bir hasta veya yaralıya veya herhangi bir nedenle beden veya sağlığı bakımından tehlikeyle karşı karşıya kalan bir kimseye rastlayıp da hal ve koşulların elverdiği ölçüde yardım etmekten veya durumu derhal ilgili memurlara bildirmekten kaçınan kimseye aynı ceza verilir.”

TCK 2000 tasarısı cüzi değişikliklere uğrayarak, 12.05.2003 tarihinde, başbakanın imzasıyla Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına sevk edilmiş ve 2003 tasarısı halini almıştır. Ardından tasarı, TBMM Başkanlığı tarafından Adalet

³⁶ Madde gerekçesi: “Tasarının bu maddesiyle, temelde birbirine çok benzeyen hukuki yararları ihlal eden iki ayrı suç düzenlenmiş bulunmaktadır.

Maddenin birinci fıkrasıyla 147’nci maddenin belirttiği suçun mağduru olan yeni terkedilmiş bulunan kişiyi görüp de durumu derhal ilgili memurlara bildirmeyen kimse bu ihmalden dolayı cezalandırılmaktadır. Aynı ihmal, ölüye tesadüf edip de bunun bildirilmemesi halinde de suç sayılmaktadır. Fıkra da geçen ilgili memurlar tabiriyle tüm zabıta makam ve memurları ve idari teşkilat içinde yer almış bütün diğer görevliler anlaşılır. “Derhal” tabirinden maksat, halin makul saydırmayacağı herhangi bir gecikmeye sebebiyet vermeden bildirimde bulunmak demektir.

Maddenin ikinci fıkrasında hasta ve yaralılara ve tehlikeye maruz bulunan kimselere karşı gösterilmesi gerekli ahlaki bir sosyal yardım görevinin ihmali suç haline getirilmektedir. Fıkra, hasta ve yaralıya karşı yardım yükümünü, bu kişilerin kendilerini idare edemeyecek durumda bulunmaları veya herhangi bir sebeple beden ve sağlık bakımından tehlikeye maruz bulunulması şartlarına tabi kılmıştır. Çağdaş hukuk yardım yükümünü insanlara mutlak bir surette tahmil edemeyeceğinden görev bu şartların varlığına bağlanmıştır.

Bu kimseler için yapılması gerekli yardımın derece ve miktarına dair ölçü de fıkra da gösterilmiş ve bunun “hal ve şartların imkan verdiği ölçüde” olması gerekeceği ifade edilmiştir. Böylece insanlardan yetenek ve güçleri dışında bir yardımın talep edilemeyeceği açıklanmış olmaktadır. Yine bu ibareyle yardımın, yaparı bakımından herhangi bir tehlike doğuracak nitelikte olmaması da belirtilmektedir. Zira hal ve şartların imkan verdiği ölçüde tabiri, tabii olarak yardımı yapan bakımından tehlike doğurmayacak müzaheret de ifade etmiş olur.”

³⁷ 149’uncu maddede terk suçu düzenlenmektedir.

Komisyona gönderilmiş ve Adalet Komisyonu, tasarının incelenmesi maksadıyla alt komisyon oluşturmuştur. Alt komisyon tarafından bu tasarı üzerinde çalışılmış ve 2004 tarihinde son tasarı, TBMM Başkanlığına sevk edilmiştir³⁸.

5. TCK 2004 Tasarısı (Hükümet Tasarısı)

TCK 2004 tasarısının 101'inci maddesinde "Yardım veya Bildirim Yükümlülüğünün Yerine Getirilmemesi Suçu" şu şekilde düzenlenmiştir:

"(1) Yaşı, hastalığı veya yaralanması dolayısıyla ya da başka herhangi bir nedenle kendini idare edemeyecek durumda olan kimseye hal ve koşulların elverdiği ölçüde yardım etmeyen ya da durumu derhal ilgili makamlara bildirmeyen kişi, bir yıla kadar hapis veya adli para cezası ile cezalandırılır.

(2) Yardım veya bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi dolayısıyla kişinin ölmesi durumunda, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezasına hükmolunur."

Görüldüğü üzere, yardım veya bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi suçu 2004 tasarısında nihai halini almış ve 5237 sayılı TCK'da da aynı lafızla düzenlenmiştir.

II. MUKAYESELİ HUKUKTA DÜZENLENİŞ BİÇİMİ

A. Kıta Avrupası Hukuk Sistemi

Kıta Avrupası hukuk sistemini benimseyen ülkelerin ceza kanunlarında yardım veya bildirimde bulunma yükümlülüğünü düzenleyen ceza normlarına rastlanmaktadır. Aşağıda, Almanya başta olmak üzere, bu suç tipine ceza kanunlarında yer veren diğer bazı ülkelere değinilecektir.

³⁸ Detaylı bilgi için bkz. ARTUK, Mehmet Emin/GÖKCEN, Ahmet/ALŞAHİN, Mehmet Emin/ÇAKIR, Kerim, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 13. Baskı, Ankara, 2019, s. 137-140.

1. Almanya

a. Genel Olarak

“Yardım Etmede İhmalde Bulunma veya Yardım Edeni Engelleme” suçu, Alman Ceza Kanunu’nun “toplum için genel tehlike yaratan suçlar” başlıklı 28’inci bölümünde, madde 323c’de şu şekilde düzenlenmiştir: “(1)*Musibet, genel tehlike veya zaruret halinde, gerekli ve kendisinden beklenebilir olmasına rağmen, bilhassa kendisini önemli bir tehlikeye düşürmeksizin ve diğer önemli yükümlülüklerini ihlal etmeksizin mümkün olmasına rağmen yardımda bulunmayan kişi, bir yıla kadar hapis veya para cezası ile cezalandırılır*³⁹.”

(2) *Bu ahvalde, yardımda bulunan veya yardım etmeyi isteyen kişiyi engelleyen kimse hakkında yukarıdaki fıkra da belirtilen cezaya hükmolunur*⁴⁰. İkinci fıkra, 2017 yılındaki kanun değişikliğiyle maddeye eklenmiştir. Bu fıkrayla beraber “yardım edeni engelleme” suçu ihdas edilmiştir.

İstatistiklere bakıldığında Almanya’da yardım yükümlülüğünü ihlal suçunun yargı kararlarına pek fazla konu olmadığı görülmektedir. 2010 yılında, bu suçtan

³⁹ YENİSEY – PLAGEMANN’a göre birinci fıkranın çevirisi şu şekildedir: “Kaza veya kazaya benzeyen olay veya büyük bir tehlike veya zaruret hali sırasında, gerekli olduğu ve durumuna göre, kendisinden beklenebileceği halde, özellikle, bunu kendisini önemli bir şekilde tehlikeye düşürmeksizin ve başka önemli yükümlülüklerini ihlal etmeyerek yapması mümkün olmasına rağmen, yardım etmezse, bir yıla kadar hapis cezası veya adli para cezası ile cezalandırılır” b kz. YENİSEY, Feridun/PLAGEMANN, Gottfried, *Alman Ceza Kanunu Strafgesetzbuch (StGB)*, 2. baskı, İstanbul, 2015, s. 458; Dönmezer, maddenin birinci fıkrasını şu şekilde çevirmiştir: “Kaza, ortak tehlike hallerinde veya acil hallerde, hal ve şartlara göre kendisinden beklenebilecek ve kendisini ciddi bir tehlikeye maruz kılmadan ve önemli bir görevi de ihlal etmeden sağlayabileceği yardımı yapmayan kişi” bir yıla kadar hapis veya adli para cezası ile cezalandırılır, b kz. DÖNMEZER, *Kişilere ve Mala Karşı Cürümler*, s. 206; EKİCİ ŞAHİN maddenin birinci fıkrasını şu şekilde çevirmiştir: “Her kim, kazalarda veya genel tehlike hallerinde veya acil durumlarda, gerekli olmasına ve kendisinden beklenebilmesine rağmen, özellikle kendisini önemli bir tehlikeye sokmamasına ve daha önemli bir başka yükümlülüğünü ihlal etmemesine rağmen, yardım etmezse bir yıla kadar hapis veya para cezasıyla cezalandırılır.” b kz. EKİCİ ŞAHİN, Meral, “Yardım veya Bildirim Yükümlülüğünün Yerine Getirilmemesi Suçu (TCK m. 98)”, Prof. Dr. Feridun Yenisey’e Armağan, C. I, İstanbul, 2004, s. 570.

⁴⁰ StGB § 323c, Unterlassene Hilfeleistung; Behinderung von hilfeleistenden Personen: “(1) *Wer bei Unglücksfällen oder gemeiner Gefahr oder Not nicht Hilfe leistet, obwohl dies erforderlich und ihm den Umständen nach zuzumuten, insbesondere ohne erhebliche eigene Gefahr und ohne Verletzung anderer wichtiger Pflichten möglich ist, wird mit Freiheitsstrafe bis zu einem Jahr oder mit Geldstrafe bestraft.*

(2) *Ebenso wird bestraft, wer in diesen Situationen eine Person behindert, die einem Dritten Hilfe leistet oder leisten will.*”

dolayı 250 kişi hakkında dava açılmış ve 116 kişi hakkında mahkûmiyet kararı verilmiştir. 2011 yılında, 229 kişi hakkında dava açılmış ve 127 kişi mahkûm edilmiştir⁴¹. 2016 yılında, 142 kişi hakkında bu suçtan dolayı dava açılmış, bunlardan 72'si mahkûm edilmiştir⁴². 2017 yılında ise açılan dava sayısı 144 iken, açılan davaların neticesinde mahkûm edilen kişi sayısı 88'dir⁴³. Yardım yükümlülüğünü ihlal suçunun yargı kararlarına az sayıda konu olmasının sebeplerinden biri, bu suçun, cezası daha ağır olan başka bir suç ile içtima ilişkisine girmesi iken, diğer bir sebebi ise, failerin tespitinin güç olmasıdır⁴⁴. Özellikle, gözlemcilerin sayısı arttıkça yardım ihtimali de azalmakta ve failin tespiti güçleşmektedir⁴⁵.

Suçla korunan hukuki değer bakımından Alman doktrininde farklı görüşler ileri sürülmüştür. Bir görüşe göre suçla korunan hukuki değer, toplum dayanışması, kamu güvenliği ve kamu düzeni iken⁴⁶, baskın görüşe göre ise, yardıma muhtaç kimselerin somut olayda tehlikeye giren hukuki menfaatleridir⁴⁷. Örneğin, yardıma

⁴¹ MEYER, Gerd, *Mut und Zivilcourage: Grundlagen und gesellschaftliche Praxis*, Budrich, 2014, s. 95

⁴² 2016 yılı istatistikleri için bkz. www.destatis.de veya <https://bit.ly/2QxEvGJ> Çevrimiçi erişim tarihi: 30.05. 2019

⁴³ 2018 yılı istatistikleri için bkz. www.destatis.de veya <https://bit.ly/2QAYmol> Çevrimiçi erişim tarihi: 30.05. 2019

⁴⁴ MAURACH, Reinhart/ SCHROEDER, Friedrich-Christian/MAIWALD, Manfred, *Strafrecht Besonderer Teil, Teilband 2, Straftaten gegen Gemeinschaftswerte*, München, 2012, § 55, Rn. 5.

⁴⁵ MAURACH – SCHROEDER – MAIWALD, § 55, Rn. 5.

⁴⁶ WEIGELT, Werner, *Verkehrsunfallflucht und Unterlassene Hilfeleistung*, Berlin, 1960, s. 78; HARRO, Otto, *Grundkurs Strafrecht - Die Einzelnen Delikte*, 7. Auflage, Berlin, 2005, § 67, Rn. 1.

⁴⁷ KÜHL, *Lackner/Kühl Strafgesetzbuch Kommentar*, 29. Auflage, München, 2018, § 323c, Rn. 1; MAURACH – SCHROEDER – MAIWALD, § 55, Rn. 3; SCHÖNE, Wolfgang *Unterlassene Erfolgsabwendungen und Strafgesetz, Zur gesetzlichen Regelung "unechter" Unterlassungsdelikte*, 1974, s. 48; HECKER, *Schönke/Schröder Strafgesetzbuch Kommentar*, 30. Auflage, München, 2019, § 323c, Rn. 1; HEINTSCHEL-HEINEGG, Bernd, *BeckOK StGB*, 42. Edition, München, 2019, § 323c, Rn. 1; WESSELS, Johannes/HETTINGER, Michael, *Strafrecht Besonderer Teil I, Straftaten gegen Persönlichkeits und Gemeinschaftswerte*, 35. Auflage, 2011, § 23 II, Rn. 1042; HAFT, Fritjof, *Strafrecht Besonderer Teil II, Delikte gegen die Person und die Allgemeinheit*, 8. Auflage, München, 2005, s. 257; EISELE, Jörg, *Strafrecht-Besonderer Teil I, Straftaten gegen die Person und die Allgemeinheit*, Stuttgart, 2008, s.303; BOCK, Dennis, *Strafrecht Besonderer Teil I, Nichtvermögensdelikte*, Berlin, 2018, s. 644.

muhtaç kimsenin yaşam hakkı, vücut bütünlüğü veya özgürlüğü suçla korunan hukuki değer olarak kabul edilir⁴⁸.

Yardım yükümlülüğünü ihlal, gerçek ihmali bir suçtur⁴⁹. İhmali hareketin gerçekleştirilmesiyle, yani yardım etmeme kararının bildirilmesi veya yansıtılmasıyla birlikte suç tamamlanır⁵⁰. Teşebbüse elverişli bir suç değildir⁵¹.

Keza suçun gerçekleşmesi, zararın meydana gelmesine bağlı olmadığı için, suç zarar değil tehlike suçudur. Suçun, somut tehlike mi yoksa soyut tehlike suçu mu olduğu Alman doktrininde tartışmalıdır. Bir görüşe göre bu suç somut tehlike suçu iken⁵², diğer bir görüşe göre ise soyut tehlike suçudur⁵³.

Yardım yükümlülüğünü ihlal suçu, sadece kasten işlenebilir. Kasten hareket eden failin bilgisi, yardım yükümlülüğünün gerekli ve beklenebilir olduğuna da şamil olmalıdır. Bu hususta meydana gelen bir hata, kastı ortadan kaldırır⁵⁴. Kasten hareket etmeyen kişi ise, bu suç uyarınca cezalandırılmaz⁵⁵.

⁴⁸ ARZT, Gunther/WEBER, *Strafrecht Besonderer Teil, Delikte gegen die Person (Randbereich) Schwerpunkt: Gefährdungsdelikte*, Bielefeld, 1983, s. 119.

⁴⁹ HECKER, *Schönke/Schröder StGB*, 2019, § 323c, Rn. 1.

⁵⁰ HECKER, *Schönke/Schröder StGB*, 2019, § 323c, Rn. 26; Zararın önlenme ihtimalinin önemli derecede tehlikeye sokulduğu anda suçun tamamlandığı yönünde bkz. HEINTSCHEL-HEINEGG, *BeckOK StGB*, 2019, § 323c, Rn. 6.

⁵¹ KÜHL, *Lackner/Kühl StGB*, 2018, § 323c, Rn. 11.

⁵² Karsten GAEDE, *Nomos Kommentar zum Strafgesetzbuch, von Kindhäuser/Neumann/Paeffgen*, 5. Auflage, 2017, § 323c, Rn. 2; BOCK, *Besonderer Teil 1*, s. 644; KÜPPER, Georg/BÖRNER, René, *Strafrecht Besonderer Teil 1, Delikte gegen Rechtsgüter der Person und Gemeinschaft*, 4. Auflage, Berlin, 2017, s. 299.

⁵³ Maurach – Schroeder – Maiwald'a göre, bu suç soyut tehlike suçu olsa da, kısmi olarak somut öğeler içermektedir. Yardımın gerekliliği (die Erforderlichkeit) bu suçu kısmi olarak somutlaştırmaktadır. Bkz. MAURACH – SCHROEDER – MAIWALD, § 55, Rn. 6. Yazarlar aslında bu nevi suçları (*abstrakte Gefährdungsdelikte mit Teilkonkretisierung*) soyut ve somut tehlike suçları arasında bir form olarak tanımlamaktadır. Ayrıntılı bilgi için bkz. MAURACH – SCHROEDER – MAIWALD, § 50, Rn. 38.

⁵⁴ KÜPPER – BÖRNER, *Besonderer Teil 1*, s. 300.

⁵⁵ Al. CK § 15: “Eğer kanun taksirli bir fiili açıkça ceza yaptırımına bağlamamışsa, yalnızca kasten işlenen fiil cezalandırılır.”

Garantör kimseler bu suçun faili olamazlar. Gerçekleşen netice ne kadar ağır olursa olsun, neticeyi önleme yükümlülüğü olmayanlar (garantör olmayan), madde 323c'ye göre sorumlu olacaktır⁵⁶.

Zor durumda bulunan kişinin yardıma ihtiyacı olup olmadığının tespiti *ex-ante* değerlendirmeye tabi tutulmalıdır. Yani yardımın gerekli olup olmadığı, makul üçüncü bir kişinin, tehlike gerçekleştiği sıradaki düşüncesine göre saptanacaktır⁵⁷.

b. Musibet, Genel Bir Tehlike veya Genel Zaruret Hali

Alman Ceza Kanunu, yardım yükümlülüğünün doğması için üç durumdan birinin gerçekleşmesini aramıştır: musibet (*Unglücksfall*), genel bir tehlike (*gemeine Gefahr*) ve genel zaruret/gereksinim (*gemeine Not*).

“*Unglücksfall*” kavramı, aniden gerçekleşen ve insanlara veya malvarlığına önemli zararlar veren veya zarar vermesi muhtemel olan durumları kapsar⁵⁸. Diğer bir tanıma göre ise bu kavram, kişinin hayatına, bedenine, hürriyetine veya diğer yüksek şahsi menfaatlerine yönelen tehdit hasebiyle, bir başkasının yardımına muhtaç olduğu durumları ifade eder⁵⁹. “*Unglücksfall*” halinin söz konusu olabilmesi için zararın meydana gelmiş olmasına gerek yoktur. Önemli olan, tehlike arz eden durumun mevcut bulunmasıdır. Bu tehlike, kişinin herhangi bir değerine yönelebilir. Örneğin kişinin vücut dokunulmazlığı, yaşamı, cinsel bağımsızlığı veya onuru tehlikeye muhatap olabilir⁶⁰. İş kazaları, endüstriyel kazalar, trafik kazaları, ev kazaları, ya da söz gelimi sarhoş bir kimsenin otobanda yatıyor olması bu kapsamda sayılabilir⁶¹.

⁵⁶ EISELE, *Besonderer Teil I*, s. 303.

⁵⁷ STERNBERG-LIEBEN – HECKER, *Schönke/Schröder StGB*, 28. Auflage, München, 2010, s. 2794; HEINTSCHEL-HEINEGG, Bernd, *Strafgesetzbuch*, München, 2010, s. 2327; Wolfgang JOECKS, *Strafgesetzbuch-Studienkommentar*, 9. Auflage, München, 2010, s. 790; HEGHMANN, Michael, *Strafrecht für alle Semester Besonderer Teil, Grund- und Examenswissen kritisch vertieft*, Berlin, 2009, s. 96.

⁵⁸ KÜHL, *Lackner/Kühl Strafgesetzbuch Kommentar*, 26. Auflage, München, 2007, s. 1402; STERNBERG-LIEBEN – HECKER, *Schönke/Schröder StGB*, 2010, s. 2794; HEINTSCHEL-HEINEGG, *StGB*, 2010, s. 2325.

⁵⁹ HARRO, § 67, Rn. 7.

⁶⁰ STERNBERG-LIEBEN – HECKER, *Schönke/Schröder StGB*, 2010, s. 2794.

⁶¹ STERNBERG-LIEBEN – HECKER, *Schönke/Schröder StGB*, 2010, s. 2794.

“*Unglücksfall*” üçüncü bir kişinin işlediği suç dolayısıyla gerçekleşebileceği gibi, kişinin kendine zarar verdiği durumlarda da söz konusu olabilir⁶². Kişinin kendisine yanlışlıkla zarar verdiği durumlarda, diğer kişilerin yardım yükümlülüğü olduğu hususunda bir ihtilaf yoktur⁶³. İntihara iradi olarak teşebbüs edildiği durumda ise, “*Unglücksfall*” halinin bulunup bulunmadığı tartışmalıdır. İntihar etmek, bizatihi suç teşkil etmediğinden, intihara aktif olarak iştirak eden veya intihar etmekte olan şahsa engel olmayan kişinin de cezai sorumluluğu olmaz, meğer ki kanunda açık bir hüküm düzenlenmiş olsun⁶⁴. İntihara yardım eden kişinin cezalandırılabilmesi için, TCK m. 84’te⁶⁵ olduğu gibi açık bir hükme ihtiyaç duyulmaktadır. Alman hukukunda ise “intihara yönlendirme” suçu 2015’te yapılan değişiklik ile kanuna eklenerek, 217’nci maddede düzenlenmiştir⁶⁶. Bu tarihten önce, Alman Ceza Kanunu’nda intihara azmettiren veya yardım eden kişinin cezai sorumluluğu bulunmamaktaydı⁶⁷. Dolayısıyla, intihara aktif olarak iştirak eden kişilerin bile cezai sorumluluğu yok iken, intihara veya intihara teşebbüs sonucunda ölüme engel olmayan kişilerin herhangi bir yardım yükümlülüğü olduğu düşünülmemekteydi⁶⁸. Belirtmek gerekir ki, getirilen değişiklikle beraber, 217’nci maddede intihara yardım etme suçu ihdas edilmesine

⁶² SCHNEIDER, *Münchener Kommentar zum Strafgesetzbuch: StGB*, 3. Auflage, 2017, § 318, Rn. 82; KÜPPER – BÖRNER, *Besonderer Teil 1*, s. 299.

⁶³ Alman doktrininde, mağdurun yardımı reddettiği durumlarda, yardım yükümlülüğünün doğmadığı kabul edilmektedir. Ancak kişi bilincini kaybeder ise, o vakitten itibaren yardım yükümlülüğü doğacaktır. Örneğin açlık grevi yapan kişiler bakımından “*Unglücksfall*” hali söz konusu olmasa da, söz konusu kişiler bilincini kaybedip ölümcül tehlikeye maruz kalırlar ise “*Unglücksfall*” hali gerçekleşmiş olacak ve bu kişilere karşı yardım etme yükümlülüğü doğacaktır. bkz. GAEDE, *NK-StGB*, § 323c, Rn. 5.

⁶⁴ HAKERİ, Hakan, *Kasten Öldürme Suçları TCK 81-82-83*, 2. Baskı, Ankara, 2007, s. 202.

⁶⁵ TCK m. 84: “Başkasını intihara azmettiren, teşvik eden, başkasının intihar kararını kuvvetlendiren ya da başkasının intiharına herhangi bir şekilde yardım eden kişi, iki yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.”

⁶⁶ Alman Ceza Kanunu m. 217: “(1) Bir başkasını intihara teşvik etme maksadıyla, bu kişiye, bu amaçla ekonomik bir olanak temin eden, sağlayan veya aracılık eden kişi, üç yıla kadar hapis veya para cezasıyla cezalandırılır. (2) Birinci fıkrada bahsedilen kişinin akrabası ya da yakını olan kişi, hiçbir ticari faaliyette bulunmamış olması şartıyla, iştirak eden olarak cezalandırılmaz.” Çeviri için bkz. ERSOY, Uğur, “İntihara Yönlendirme Suçu”, *TBB Dergisi*, S. 136, İstanbul, 2018, s. 97

⁶⁷ ARTUK, Mehmet Emin, *Mukayeseli Hukuk ve Türk Hukukunda İntihara İkna ve Yardım Suçu ve Benzeri Suçlar*, Yayınlanmamış Profesörlük Takdim Tezi, İstanbul, 1993, s. 20; KOCA, Mahmut, *TCK’da İntihara İkna ve Yardım Suçu*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 1993, s. 44; ERSOY, *İntihara Yönlendirme Suçu*, s. 96 vd.

⁶⁸ MAURACH – SCHROEDER – MAIWALD, § 55, Rn. 3; FISCHER, Thomas, *Strafgesetzbuch und Nebengesetze*, 57. Auflage, München, 2010, s. 2256; WESSELS – HETTINGER, *Besonderer Teil*, § 1, Rn. 63; KÜPPER – BÖRNER, *Besonderer Teil 1*, s. 9; EISELE, *Besonderer Teil I*, s.68.

rağmen, doktrindeki baskın görüş, iradi olarak gerçekleştirilen intihara teşebbüs halinin “*Unglücksfall*” teşkil edemeyeceğine yöneliktir. Yani, gönüllü olarak intihara kalkışan kimse (örneğin, intihara zorlanmamışsa), bilerek ve isteyerek kendi hayatına son vermeyi seçtiği için, intihara engel olmayan kişilerin yardım yükümlülüğü bulunmamaktadır⁶⁹. Doktrindeki diğer bir görüşe göre ise, intiharın gönüllü olup olmadığının tespiti güç olduğundan, tüm intihar girişimlerini “*Unglücksfall*” olarak değerlendirmek daha doğru olacaktır⁷⁰.

Mahkemesi içtihatlarında ise, intihara teşebbüsün özgür iradeye istinaden gerçekleşip gerçekleşmediğine bakılmaksızın, “*Unglücksfall*” kapsamında değerlendirildiği görülmektedir⁷¹. Söz gelimi intihara teşebbüs edip yaralı halde yerde yatmakta olan kişiye rastlayıp yardım etmeyen kimse, Alman Federal Mahkemesi’ne göre, Alman Ceza Kanunu m. 323c’ye göre sorumlu olacaktır.

Malvarlığına yönelen tehlikenin ise, “*Unglücksfall*” olarak değerlendirilmesi istisna teşkil etmektedir. Doktrindeki bir görüşe göre, her ne kadar madde metninde kişilerin korunan hukuki değerleriyle alakalı bir kısıtlama getirilmemiş olsa da, yardım yükümlülüğünün doğabilmesi için malvarlığı bakımından daha büyük bir tehlikenin gerçekleşmesinin aranması normun mana ve maksadına uygun düşmektedir⁷². Yalnızca büyük ve kapsamlı bir tehlikenin doğduğu durumlarda bu halin gerçekleşeceğini kabul etmek gerekir. Aksi halde kişilerin yardım yükümlülüğünün kapsamı çok genişleyecektir⁷³. Değerli resimlerin bulunduğu sergide çıkan yangın

⁶⁹ FREUND, *Münchener Kommentar StGB*, § 323c, Rn. 59; HEINTSCHEL-HEINEGG, *BeckOK StGB*, 2019, § 323c, Rn.12; HECKER, *Schönke/Schröder StGB*, 2019, § 323c, Rn. 8; GAEDE, *NK-StGB*, § 323c, Rn. 5; KÜHL, *Lackner/Kühl StGB*, 2018, § 323c, Rn. 2; HARRO, § 6, Rn. 58.

⁷⁰ RENGIER, Rudolf, *Strafrecht Besonderer Teil II, Delikte gegen die Person und die Allgemeinheit*, 11. Auflage, München, 2010, s. 70; Keza bkz. EISELE, *Besonderer Teil I*, s.305; Dölling, Federal Mahkeme ile paralel düşünerek intihara teşebbüsün “*Unglücksfall*” olarak değerlendirilmesi gerektiği görüşündedir. Bkz. DÖLLING, Dieter, “*Suizid und Unterlassene Hilfeleistung*”, NJW 1986, Heft 16, s. 1012-1015.

⁷¹ BGH 10. 3. 1954 - GSSt 4/53 <https://beck-online.beck.de> çevrimiçi erişim tarihi: 15.08.2019; KÜPPER – BÖRNER, *Besonderer Teil I*, s. 9, 10; HEINTSCHEL-HEINEGG, *BeckOK StGB*, 2019, § 323c, Rn.12; QUAAS, Michael/ZUCK, Rüdiger/CLEMENS, Thomas, *Medizinrecht*, 4. Auflage, 2018, § 71 Unterlassene Hilfeleistung (§ 323c StGB), Rn. 6; ayrıca bkz. BGH 13, 162 naklen HAKERİ, *Kasten Öldürme*, s. 203.

⁷² GAEDE, *NK-StGB*, § 323c, Rn. 6

⁷³ KÜPPER – BÖRNER, *Besonderer Teil I*, s. 299.

buna örnek olarak gösterilebilir⁷⁴. Diğer bir görüşe göre ise⁷⁵, salt malvarlığına yönelen tehlikelerin “*Unglücksfall*” olarak değerlendirilmesi bu kavramın sınırlarını çok genişletecektir. Ne kadar değerli olursa olsun, malvarlığına yönelen tehlike “*Unglücksfall*” kapsamına giremez. Aksi halde, genel tehlike ve genel zaruret hallerinin kanun metninde ayrıca belirtilmesi gereksiz olacaktır.

Daha önce de belirtildiği gibi “*Unglücksfall*”in meydana gelmesi için tehlikenin aniden gerçekleşmesi aranmaktadır. Tehlikenin aniden gerçekleşmesini ise dar yorumlamamak gerekmektedir. Vuku bulması yakın ve muhakkak olan tehlikeyi engellemek için ivedilikle hareket edilmesi gereken durumlarda, anilik (aniden gerçekleşme) söz konusudur⁷⁶. Söz gelimi etkisini uzun bir süre zarfında gösteren ve meydana getireceği zararlara karşı önlem almak için ivedilikle hareket etmeyi gerekli kılmayan bir hastalık, “*Unglücksfall*” kavramı içinde telakki edilemeyecektir. Ancak, herhangi bir hastalık kronik de olsa, ani bir tehlikeye sebebiyet verirse “*Unglücksfall*” gerçekleşmiş olacaktır⁷⁷. Kronik olarak epilepsi hastalığı bulunan bir kişinin epilepsi nöbeti geçirmesi bu duruma örnek gösterilebilir.

Genel bir tehlike hali ise (*gemeine Gefahr*), gayrimuayyen sayıda insanın hayatına veya vücut dokunulmazlığına yönelik hatırı sayılır derecede zarar verme ihtimali bulunan veya malvarlığına matuf ciddi bir tehdit oluşturan durumları ifade eder⁷⁸. Doğal afetler, orman yangını, sel, kimyasal kaza neticesinde meydana gelen zehirli gaz bulutu, bir cesedin otobanın ortasına bırakılması (trafiktekiler açısından) genel tehlike yaratan durumlara örnek gösterilebilir⁷⁹. Söz gelimi, yangın çıkan müstakil bir evin çökme tehlikesi var ise, evde yaşayan kişiler bakımından

⁷⁴ HAFT, *Strafrecht Besonderer Teil II*, s. 258.

⁷⁵ HARRO, § 67, Rn. 4. Harro, malvarlığına yönelik tehlike arz eden durumların *Unglücksfall* olamayacağı görüşünü savunmakla birlikte, gayri muayyen sayıda kişilerin malvarlığına yönelen ehemmiyetli tehlikelerin (örneğin sel ve yangın) “genel tehlike” (*gemeine Gefahr*) teşkil edebileceğini ileri sürmüştür. bkz. HARRO, § 67, Rn. 8.

⁷⁶ JOECKS, *StGB*, s. 789.

⁷⁷ JOECKS, *StGB*, s.789.

⁷⁸ GAEDE, *NK-StGB*, § 323c, Rn. 8; HEINTSCHEL-HEINEGG, *BeckOK StGB*, 2019, § 323c, Rn. 13.

⁷⁹ HECKER, *Schönke/Schröder StGB*, 2019, § 323c, Rn. 9.

“*Unglücksfall*” hali gerçekleşmiş olacak iken, yangının komşu binalara sıçrama tehlikesi var ise “*Gemeine Gefahr*” durumu söz konusu olacaktır⁸⁰.

Yardım yükümlülüğünün doğduğu durumlardan sonuncusu ise, zaruret (*gemeine Not*) halidir. Zaruret halinden anlaşılması gereken, toplumun geneline yönelik tehlike veya tehdit doğuran herhangi bir acil durum, sıkıntıdır⁸¹. Zaruret (*gemeine Not*), genel tehlike (*gemeine Gefahr*) ve “*Unglücksfall*” halleri genellikle kesişmektedir⁸². Bu duruma örnek olarak şiddetli kıtlık, uzun süreli elektrik, su veya doğalgaz kesintisi ya da bir bölgenin dışarıya açılan ulaşım yollarının kesilmesi gibi haller gösterilebilir⁸³.

c. Yardım Yükümlülüğü

Yardım yükümlülüğünden söz edebilmek için, yardımın gerekli (*erforderlich*) ve beklenebilir (*zumutbar*) olması gerekmektedir.

(1) Yardımın Gerekliliği (*die Erforderlichkeit*)

Yardım yükümlülüğünün gerekli olup olmadığının tespiti için *ex-ante* inceleme yapılacak ve makul gözlemcinin bakış açısı dikkate alınacaktır⁸⁴. Yardım neticesinde tehlikenin savuşturulup savuşturulamaması ise, bu suç bakımından önem arz etmemektedir⁸⁵. Önemli olan, kişinin, kendisinden beklenen yardımı yapmasıdır⁸⁶.

Yardımın gerekli sayılabilmesi için mağdurun yardıma muhtaç olması gerekmektedir. Söz gelimi, kendisini idare edebilen veya uğradığı tehlikeyi savuşturma yetisi olan kişiye yardım etmek gerekli değildir. Keza ölüm neticesi

⁸⁰ FREUND, *Münchener Kommentar StGB*, § 323c, Rn. 71.

⁸¹ FREUND, *Münchener Kommentar StGB*, § 323c, Rn. 73.

⁸² FREUND, *Münchener Kommentar StGB*, § 323c, Rn. 73.

⁸³ FREUND, *Münchener Kommentar StGB*, § 323c, Rn. 73; HECKER, *Schönke/Schröder StGB*, 2019, § 323c, Rn. 10; GAEDE, *NK-StGB*, § 323c, Rn. 8.

⁸⁴ FREUND, *Münchener Kommentar StGB*, § 323c, Rn. 76; HECKER, *Schönke/Schröder StGB*, 2019, § 323c, Rn. 14; HARRO, § 67, Rn. 11.

⁸⁵ HARRO, § 67, Rn. 11.

⁸⁶ RENGIER, *Besonderer Teil II*, 1998, s. 259.

gerçekleşmiş ise, yardım edilmesi ölüm neticesini engelleyemeyecek ise, veya başkaları halihazırda yardım ediyorsa artık yardım yükümlülüğü doğmayacaktır⁸⁷.

(2) Yardımın Beklenebilirliği (Makul Olması) (*die Zumutbarkeit*)

Yardım aynı zamanda kişiden beklenebilir olmalıdır. Yardım ettiği takdirde kişi, kendisini veya yakınlarını önemli bir tehlikeye sokuyorsa ya da mühim diğer yükümlülüklerini ihlal ediyorsa, yardım artık beklenebilir sayılmayacağından, yardım yükümlülüğü mevcut değildir. Hukuk, bir başkasını kurtarmak için, kişiye kendisini feda etme yükümlülüğü yüklemes⁸⁸.

Yardımın beklenebilir olarak tanımlanabilmesi için, kurtarma hareketiyle korunan menfaat feda edilen menfaate önemli ölçüde ağır basmalıdır⁸⁹. Yani kurtarma fiilini yapan kişinin gözden çıkardığı menfaati, kurtardığı şahsın korunan hukuki değerine nispetle mühim derecede değersiz olmalıdır⁹⁰. Örneğin, yüzme bilmediği için havuzda boğulmakta olan birini kurtarmak için suya atlayan kimsenin feda edilen menfaati, üşümesi ve kıyafetlerinin ıslanması iken, kurtarılan hukuki değer boğulmakta olan kimsenin hayatıdır. Bu iki değer arasında önemli ölçüde fark olduğu için, yardım beklenebilir kabul edilir. Diğer yandan, debisi oldukça yüksek olan bir akarsuda boğulmakta olan bir kimseye yardım etmek, kurtarma hareketiyle korunan ve feda edilen menfaat birbirine denk olduğu için, beklenebilir değildir.

Yardım yükümlülüğü aynı zamanda kişinin hareket kabiliyeti ile de sınırlıdır. Şöyle ki, konum itibarıyla bir başka yerde bulunmak, yardım edecek kudreti haiz olmamak veya yardım için gerekli uzmanlık bilgisine sahip olunmaması yardımın mümkün olmasını engelleyebilir. Örneğin, yüzme bilmeyen bir kimsenin boğulmakta olan kişiyi denize atlayarak kurtarması mümkün olmayabilir. Ancak elbette cankurtarana haber vermek veya can simidi ulaştırmak gibi olanaklar varsa yardım

⁸⁷ RENGIER, *Besonderer Teil II*, 1998, s. 259, 260; HECKER, *Schönke/Schröder StGB*, 2019, § 323c, Rn. 15.

⁸⁸ HECKER, *Schönke/Schröder StGB*, 2019, § 323c, Rn. 19.

⁸⁹ JOERDEN, Jan C., "Alman Ceza Hukukunda Yardım Yükümlülüklerinin Beklenebilirliği (çev. Yener Ünver)", *Hukuk Köprüsü Dergisi* (ed. Yener Ünver), C. 2, S. 3, Aralık 2012, s. 114.

⁹⁰ FREUND, *Münchener Kommentar StGB*, § 323c, Rn. 95.

yükümlülüğü mevcuttur⁹¹. Dolayısıyla her somut olaya özgü *ex-ante* inceleme yapılarak sonuca varmak daha doğru olacaktır.

Bunun yanı sıra, kişinin yardım edebilecek durumda olup olmadığı da göz önünde bulundurulmalıdır. Örneğin, boğulmakta olan oğlu (S) ve arkadaşı (O)'yu gören baba (T), bu kısa süre zarfında yalnızca oğlunu kurtarır ve (O) boğularak hayatını kaybeder. Bu durumda (O)'nun kurtarılması mümkün ve gerekli (*erforderlich*) olsa da, beklenebilir (*zumutbar*) değildir, zira (O)'nun kurtarılması halinde baba (T)'nin diğer önemli yükümlülüğü (oğlunu kurtarma yükümlülüğü) ihlal edilecektir. Dolayısıyla babadan (O)'ya yardım etmesi beklenemez⁹².

Keza, birden fazla kişinin suçla korunan hukuki değerinin ihmali fiil ile ihlal edildiği durumda, bu ihmali fiilin alternatif mi kümülatif mi olduğuna bakmak gerekir. Alternatif ihmal, yardıma muhtaç olan kişilerden yalnızca birinin kurtarılabilme imkanının bulunduğu durumda; kümülatif ihmal ise yardıma muhtaç kimselerin ayrı ayrı kurtarılacağı hallerde söz konusu olur. Eğer alternatif ihmal söz konusu ise, fail yalnızca bir ihmali hareketinden sorumlu tutulacaktır. Söz gelimi, oldukça dalgalı bir denizde boğulmak üzere olan iki kişiden yalnızca birini kurtarma imkânı söz konusu ise burada alternatif ihmal söz konusudur ve fail yalnızca tek bir ihmali fiil işlemiştir, zira birini kurtaran kişinin diğerini kurtarması imkansızdır. Dolayısıyla failden her iki kişiyi de kurtarması beklenemez. Ancak ihmal kümülatif ise, her iki durum bakımından da beklenebilirlik şartı gerçekleşeceği için failin, ihmali hareketlerinden dolayı ayrı ayrı sorumlu tutulması gerektiği ifade edilmiştir⁹³. Örneğin, ufak bir havuzda boğulmakta olan iki çocuğu görüp yardım etmeyen kişinin ihmali, kümülatif ihmaldir. Bu durumda, boğulmakta olan çocukların ikisinin de kurtarılması beklenebilir olduğu için, bu görüşe göre fail, iki ayrı ihmali hareketten ötürü sorumlu tutulmalıdır⁹⁴.

⁹¹ HECKER, *Schönke/Schröder StGB*, 2019, § 323c, Rn. 17.

⁹² EISELE, *Besonderer Teil I*, s. 307.

⁹³ Bkz. FREUND, *Münchener Kommentar StGB*, § 323c, Rn. 105, HEINTSCHEL-HEINEGG, *Münchener Kommentar StGB* § 52, Rn. 25.

⁹⁴ İhmali suçlarda hareket tekliği hususundaki açıklamalarımız ve görüşümüz için bkz. "İçtima" - "İhmali Suçlarda Fiil Tekliği" başlıklı kısım.

Bir başka örnekte ise, banka soygunu yapan (T), kaçarken bir trafik kazasını görür ve yaralı kimselere yardım etmez. Bu örnekte, (T)'den yardım etmesinin beklenmesi makul olamayacağı için, yardım yükümlülüğünü ihlal suçundan dolayı sorumlu olamayacağı ifade edilmiştir⁹⁵.

Son olarak, yardım yükümlülüğünün mevcut olabilmesi için kişinin olay mahallinde bulunması zorunlu değildir. Örneğin bir kimsenin zor durumda bulunduğunu telefon vasıtasıyla öğrenen kişinin de yardım yükümlülüğü söz konusu olabilecektir⁹⁶.

d. Yardım Edeni Engelleme (§ 323c II)

Yardıma muhtaç olan kimseye yardım eden veya yardım etmek isteyen kişiyi engellemeye ilişkin hüküm, Alman Ceza Kanunu § 323c'ye, 2017 yılındaki kanun değişikliğiyle birlikte eklenmiştir. Böylece, yukarıda da belirtildiği gibi, yardım yükümlülüğünü yerine getirmeyen kimse ile yardım edeni engelleyen kimse, vazedilen bu hüküm ile aynı yaptırıma tabi tutulmuştur: “*Bu ahvalde, yardımda bulunan veya yardım etmeyi isteyen kişiyi engelleyen kimse hakkında yukarıdaki fıkrada belirtilen cezaya hükmolunur.*” (Al. CK § 323c II)

Hükmün getiriliş amaçlarından birisi de, meydana gelen kazaları fotoğraf ve video kaydına almak isterken yardımı engelleyen meraklı kalabalığın önüne geçmektir⁹⁷.

Yardımanın engellenmesinin mağdur üzerinde bir etki doğurup doğurmaması, suçun oluşumu bakımından dikkate alınmaz. Önemli olan, yardım eden veya etmek isteyen kişinin engellenmesidir. Ayrıca bu engelleme hareketinin mağdurda olumsuz bir etki oluşturması aranmaz⁹⁸. Dolayısıyla yardımın engellenmesine rağmen mağdurun kurtarıldığı durumda da bu suç oluşur. Keza mağdur, halihazırda ölmüş bulunduğu için yardımın aslında gereksiz olduğu durumda dahi yardım engellenmiş

⁹⁵ EISELE, *Besonderer Teil I*, s. 308.

⁹⁶ BOCK, *Besonderer Teil I*, s. 646.

⁹⁷ HEINTSCHEL-HEINEGG, *BeckOK StGB*, 2019, § 323c, Rn. 30; BOCK, *Besonderer Teil I*, s. 658.

⁹⁸ HEINTSCHEL-HEINEGG, *BeckOK StGB*, 2019, § 323c, Rn. 30.

ise, bu suçun oluşacağı ifade edilmiştir⁹⁹. Örneğin, (A), boğulmakta olan (B)'ye yardım etmeye çalışan kişiyi engeller. Fakat (B), yardımın önlendiği sırada zaten hayatını kaybetmiştir. Yine de yardım engellenmiş olduğu için suçun oluştuğu kabul edilir.

Yardımanın engellenmesinden maksat, aslında yardımın en azından zorlaştırılmasıdır. Yardım faaliyetinin, kayda değer biçimde ifsat edilmesi bu suçun oluşması için kafidir¹⁰⁰. Örneğin, yardım için gerekli olan teknik ekipmana zarar vermek veya yardım edecek kişilerin yolunu kapamak da bu suçu vücuda getirecektir¹⁰¹.

Bu suç kasten işlenebilen bir suçtur. Taksirle işleniş şekli kanunda düzenlenmemiştir¹⁰².

2. Fransa

Fransız Ceza Kanunu'nun 223/5'inci maddesinde, yardım edeni engelleme suçu düzenlenmiştir. Buna göre, *“Bir kimseyi olası bir tehlikeden kurtarma veya kişilerin güvenliğine yönelik tehlikeli bir durumla mücadele etme amacı taşıyan yardım kuvvetlerinin gelmesine kasten engel olan yedi yıl hapis ve yüz bin Euro para cezası ile cezalandırılır.”*

223/6'ıncı maddesinde ise yardım veya bildirim yükümlülüğünün ihmali suçu şu şekilde düzenlenmiştir: *“Kendisi veya üçüncü kişiler için herhangi bir tehlike oluşturmayacak olmasına rağmen, kişilerin vücut bütünlüğüne karşı bir cürüm veya cünhanın işlenmesine engel olabilecek iken, kasten ihmalde bulunan kişi beş yıl hapis ve yetmiş beş bin Euro para cezası ile cezalandırılır.”*¹⁰³

⁹⁹ FREUND, *Münchener Kommentar StGB*, § 323c, Rn. 134.

¹⁰⁰ FREUND, *Münchener Kommentar StGB*, § 323c, Rn. 136.

¹⁰¹ FREUND, *Münchener Kommentar StGB*, § 323c, Rn. 136.

¹⁰² AL. CK § 15: *“Eğer kanun taksirli bir fiili açıkça ceza yaptırımına bağlamamışsa, yalnızca kasten işlenen fiil cezalandırılır.”*

¹⁰³ Görüldüğü üzere, bu hüküm suçun işlenmesini engelleme yükümlülüğü de yüklemektedir.

“Kendisi veya üçüncü kişiler için herhangi bir tehlike oluşturmayacak olmasına rağmen, tehlikeye maruz kalmış bir kişiye, yardım etmeyen ya da yardım kuvvetlerine bildirimde bulunmayan kişi hakkında da birinci fıkrada öngörülmüş olan cezaya hükmolunur.”

Kanununun 223/7’inci maddesine göre ise *“Kişilerin güvenliğini tehlikeye düşürecek nitelikteki bir tehlikeyi bertaraf edebilecek önlemleri kasten almayan veya alınmasını sağlamayan kişi iki yıl hapis ve 30,000 euro para cezası ile cezalandırılır.”*¹⁰⁴

3. İtalya

İtalyan Ceza Kanunu’nun 593’üncü maddesinde yardım veya bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi suçu şu şekilde düzenlenmiştir¹⁰⁵: *“10 yaşından küçük bir çocuğu veya akli, bedeni hastalığı, yaşı ya da diğer bir nedenle kendini idare edemeyen başka bir şahsı terk edilmiş veya yardıma muhtaç halde bulan ve ilgili makamlara derhal bildirimde bulunmayı ihmal eden kişi, üç aya kadar hapis cezası ile veya altı yüz bin liralık para cezası ile cezalandırılır.”*

Canlı olmayan insan vücuduna veya ölüye benzer bir durumda bulunan bir yaralıya veya herhangi bir şekilde tehlikede bulunan şahsa zorunlu yardımı yapmayan ya da durumu derhal ilgili makamlara bildirmeyen kişi de aynı ceza ile cezalandırılır.

Failin eylemi mağdurun yaralanmasına neden olursa ceza artırılır. Ölüme neden olursa iki kat artırılır.”

4. Finlandiya

Finlandiya Ceza Kanunu’nun “öldürme ve yaralama” başlıklı 21’inci bölümünün 15’inci maddesinde¹⁰⁶ “yardımın ihmal” suçu şu şekilde düzenlenmiştir:

¹⁰⁴ Çeviri için bkz. ARTUK, Mehmet Emin/ALŞAHİN, Mehmet Emin, *Yardım veya Bildirim Yükümlülüğünün Yerine Getirilmemesi Suçu (Tek. M. 98)*, MÜHF-HAD, C. 18, S. 1, 2012, s. 6.

¹⁰⁵ Çeviri için bkz. ARTUK – ALŞAHİN, *Yardım veya Bildirim Yükümlülüğünün Yerine Getirilmemesi Suçu*, s. 5.

¹⁰⁶ Finlandiya Ceza Kanunu için bkz. <https://www.finlex.fi/en/laki/kaannokset/1889/en18890039.pdf>
Çevrimiçi erişim tarihi: 15.05.2019

“Bir başkasının sağlığının ölümcül veya ciddi bir tehlike altında olduğunu bilen ve durumun niteliği bakımından kendisinden beklenen makul yardımı yapmayan veya temin etmeyen kişi, altı aya kadar hapis veya para cezasına çarptırılır.”

5. İsviçre

İsviçre Ceza Kanunu m. 128a’ya göre¹⁰⁷ *“Yaraladığı kimseye veya hayati tehlikeye maruz kalan herhangi bir kişiye, kendisinden beklenebilir olan yardımı yapmayan kişi,*

Başkalarından gelen yardımı engelleyen veya aksatan kişi üç seneyi aşmayacak müddetle hapis veya para cezasına çarptırılır.”

Görüldüğü üzere 128a maddesinin ilk cümlesi yardım yükümlülüğünün ihlalini düzenlerken, ikinci cümlesi yardımın engellenmesi fiilini düzenlemektedir.

B. Anglo Sakson Hukuk Sistemi

1. Genel Bilgiler

Anglo Sakson hukuk sistemini benimseyen ölkelerin çoğunda, yardıma muhtaç kimseye yardım etme yükümlülüğünü düzenleyen ceza normu yer almamaktadır. Bir başkasına yardım etmenin ahlaki bir yükümlölük olduğu, ahlakın ise hukuk tarafından kanunlaştırılmayacağı düşüncesi Anglo Sakson hukukunda egemendir¹⁰⁸. Nitekim *Buch v. Company (1897)* davasında¹⁰⁹ Yüksek Mahkeme *“Kötüyü yapmamak hukuki bir yükümlölük iken, kötüden sakındırmak ahlaki bir yükümlölüktür. Hukuk bu alanı düzenlemez”* diyerek Anglo Sakson hukuk sistemine egemen anlayışı vurgulamıştır. Bu anlayışın bir sonucu olarak, Anglo Sakson hukuk sistemini benimseyen ölkelerde

¹⁰⁷ <https://www.admin.ch/opc/en/classified-compilation/19370083/201903010000/311.0.pdf> Çevrimiçi erişim tarihi: 27.05.2019

¹⁰⁸ WOOZLEY, A. D., “A Duty to Rescue: Some Thoughts on Criminal Liability”, Virginia Law Review, C. 69, S. 7, Ekim 1983, s. 1274.

¹⁰⁹ New Hampshire Hillsborough Yüksek Mahkemesi BUCH v. COMPANY, 69 N.H. 257 (N.H. 1897). bkz. <https://casetext.com/case/buch-v-company> Çevrimiçi erişim tarihi: 20.05.2019

kural, muayyen bir cihette hareket etme yükümlülüğünün istisnai haller dışında (örneğin, ebeveyn-çocuk ilişkisi) şahıslara yüklenememesidir¹¹⁰.

19. yüzyılda, Hindistan Ceza Kanunu tasarısı için yapılan müzakerelerde, İngiliz tarihçi ve politikacı Thomas Babington Macaulay, Anglo Sakson hukuk sisteminin ihmali suçlara bakış açısını özetlemiştir. Buna göre, esasında bir kimsenin başkasına yardımda bulunması, istenilen davranış olsa da bu, ahlak ve din kapsamına giren bir konudur. Dolayısıyla, ceza hukuku, ihmali davranışları yalnızca istisnai durumlarda cezalandırmakla iktifa etmelidir¹¹¹. Keza Macaulay’a göre, ihmali fiillerin cezalandırıldığı durumda bunun sınırlarını tayin etme güçlüğüyle karşılaşılacaktır. Şöyle ki, oldukça zengin olan bir kişinin, açlıktan ölmekte olan fakir bir kimseye yardım etmediği durumda cezalandırılacağı düşünüldüğünde, o fakir kimseden biraz daha varlıklı olsa da esasında kendisi de fakir olan başka bir şahıs, güç bela kazandığı pirincini paylaşmadığı için cezalandırılacak mıdır, sorusu yanıtız kalmaktadır¹¹². Macaluy’ın bu örnekler yoluyla fikrini gerekçelendirmesi, Kıta Avrupası hukuk sistemini benimseyen ülkelerin ceza kanunlarında yer alan “yardımın beklenebilir olması” şartına (easy rescue) değinmediği için eleştirilmiştir¹¹³. Yani, genel bir yardım yükümlülüğü öngören ceza hukuku sistemlerinde de herkese koşulsuz yardım etme zorunluluğunun bulunmadığı belirtilerek, Macaulay’ın örneklendirmesinin konunun esasını teşkil etmediği ileri sürülmüştür¹¹⁴.

Görüldüğü üzere, Anglo Sakson hukuk sisteminde bireylere genel bir yardım yükümlülüğü yüklenmez. Ancak yardım eden kişilere bazı güvenceler sağlayan hukuki düzenlemelerin bulunduğu görülmektedir. Bu güvenceyi sağlayan kanunlara “*Good Samaritan*” kanunları (*Good Samaritan Law*) denmektedir.

¹¹⁰ ASHWORTH, Andrew, “*Public Duties and Criminal Omissions: Some Unresolved Questions*”, *Journal of Commonwealth Criminal Law*, S. 1, Mayıs 2011, s. 1, 2.

¹¹¹ MACALUAY, s. 407; Ayrıca bkz. NORRIE, Alan, *Crime, Reason and History A Critical Introduction to Criminal Law*, 3. Edition, Cambridge, 2014, s. 157.

¹¹² MACALUAY, s. 407.

¹¹³ ASHWORTH, *Public Duties and Criminal Omissions: Some Unresolved Questions*, s. 3, 18.

¹¹⁴ Yardım yükümlülüğü öngören kanunların Anglo Sakson hukuk sisteminde de bulunması gerektiği yönündeki görüş için bkz. WOZLEY, s. 1299, 1300.

Good Samaritan kavramı, İncil’de (Luka 10: 29-37) geçen bir kıssaya dayanır. Kudüs’ten Eriha’ya doğru gitmekte iken yerde yaralı halde bulunan birine rastlayan, Samiriyeli bir kişi (*Samaritan*), hiçbir karşılık beklemeden yaralı kimseye yardım eder¹¹⁵. Bu kıssaya istinaden, “*Good Samaritan*” kavramı, iyiliksever, merhametli, yardımsever manalarında kullanılır. Anglo Sakson hukuk ıstılahında ise *Good Samaritan*, hiçbir maddi karşılık beklemeden, iyi niyetle yardıma muhtaç kimseye yardım eden kişiye denir¹¹⁶.

Good Samaritan kanunları, kişilere yardım etme yükümlülüğü yüklemeyen, yardımda bulunan kimselerin yardım esnasında gerçekleştirebileceği kusurlu fiillerinden ötürü sorumlu tutulmayacağını garanti eder. Bu sorumsuzluk ise, ağır kusur barındıran halleri kapsamaz¹¹⁷. Görüldüğü üzere, *Good Samaritan* kanunları vazedilerek, cezanın korkutucu işlevi vasıtasıyla fertlerin birbirine yardım etmeye icbar edilmesi tercih edilmemiş, yardım ettiğinde başına bir şey geleceği hususunda tereddüt eden kişileri cesaretlendirme yoluna gidilmiştir. Yani, *Good Samaritan* kanunları ile, insanların yardım ederken sebep olabilecekleri olumsuz neticelerden dolayı yargılanma endişeleri taşımaması amaçlanmaktadır.

2. Avustralya

Avustralya hukukunda kişiler arasında bulunan özel bir ilişki veya öngelen tehlikeli eyleme sebebiyet vermek yardım yükümlülüğüne mesnet teşkil edebilir¹¹⁸.

¹¹⁵ GULAM, Hyder/DEVEREUX, John, “A Brief Primer on Good Samaritan Law for Health Care Professionals”, Australian Health Review August, 2007, V. 31, No. 3, s. 478.

¹¹⁶ BIRD, Sara, “Good Samaritans”, Australian Family Physician, C. 37, S. 7, 2008 Temmuz, s. 570; Alman doktrininde “gute Samariter”in (*Good Samaritan*), yardım yükümlülüğünü ihlal suçunu bakımından rol model olduğu belirtilmiştir. Buna göre, yardım yükümlülüğünü ihlal suçunu düzenleyen Alman Ceza Kanunu madde 323c’nin gerektirdiği asgari yardımseverlik *Good Samaritan* kavramına tekabül etmektedir. bkz. ARZT, Gunther/WEBER, Ulrich/HEINRICH, Bernd./HILGENDORF, Eric, *Strafrecht Besonderer Teil*, 2. Auflage, 2009, § 39, Rn. 3.

¹¹⁷ WOZLEY, s. 1277.

¹¹⁸ HIGGINS, Terence, “The Rescuer’s Duty of Care”, Royal Life Saving Society Quinquennial Commonwealth Conference, Birleşik Krallık, 2006, s. 2 Çevrimiçi erişim tarihi: 18.05.2019

https://www.courts.act.gov.au/__data/assets/pdf_file/0003/973020/rls_rescuers_duty_of_care_26_sept_06.pdf

Ancak böyle bir ilişki mevcut değilse, kural olarak kimseye yardım yükümlülüğü yüklenemez.

Kuzey Topraklar (*Northern Territory*) hariç, Avustralya'nın hiçbir eyalet veya bölgesinde bireylere genel bir yardım yükümlülüğü getirilmemiştir. Anglo Sakson hukuk sisteminin bir yansıması olarak, yardım etmeyi cezalandırma yerine yardım edeni koruma anlayışı Avustralya hukukuna da hakimdir. Buna istinaden Avustralya'nın, Tanzanya hariç diğer tüm eyalet ve bölgelerinde *Good Samaritan* ilkesi kanunlaştırılmıştır¹¹⁹. Her eyalet veya bölge kendi mevzuatında *Good Samaritan* kanunlarına yer vererek bu ilkeyi benimsemiştir¹²⁰.

Örneğin, *Queensland* Eyaletinde uygulanan *Law Reform Act* (1995) m. 16'ya göre, yardıma muhtaç kimseye iyi niyetle yardım eden sağlık görevlisi veya üçüncü bir kimse, büyük bir özensizlik olmamak kaydı ile, gerçekleşen olumsuz neticelerden sorumlu olmaz¹²¹. Nitekim benzer bir husus Avustralya Resüsitasyon (Canlandırma) Konseyi tarafından "*Canlandırma için yapılan herhangi bir girişim, hiçbir girişim yapılmamasından iyidir.*" şeklinde bir ilke benimsenerek vurgulanmıştır¹²². *Queensland Criminal Code* (Queensland Ceza Kanunu) madde 285 ise, TCK m. 83'tekine çok benzer bir hüküm ihtiva etmektedir. Buna göre, sözleşmeye, kanuna veya öngelen tehlikeli eyleme istinaden sorumluluk üstlenen kişi, bu yükümlülüğünü ihmal ettiğinde karşı tarafın hayat veya sağlığına verdiği zararlardan sorumlu tutulur¹²³.

¹¹⁹ BIRD, s. 571.

¹²⁰ Avustralya Başkent Bölgesi'nde *Civil Law (Wrongs) Act*, 2002; Yeni Güney Galler'de *Civil Liability Act*, 2002; Kuzey Toprakları'nda *Personal Injuries (Liabilities and Damages) Act*, 2003; *Queensland*'de *Law Reform Act*, 1995; Güney Avustralya'da *Civil Liability Act*, 1936; *Victoria*'da *Wrongs Act*, 1958; Batı Avustralya'da *Civil Liability Act*, 2002, *Good Samaritan* kanunlarına örnektir.

¹²¹ *Law Reform Act* (1995) m. 16: "*Liability at law shall not attach to a medical practitioner, nurse or other person prescribed under a regulation in respect of an act done or omitted in the course of rendering medical care, aid or assistance to an injured person in circumstances of emergency— (a) at or near the scene of the incident or other occurrence constituting the emergency; (b) while the injured person is being transported from the scene of the incident or other occurrence constituting the emergency to a hospital or other place at which adequate medical care is available; if— (c) the act is done or omitted in good faith and without gross negligence; and (d) the services are performed without fee or reward or expectation of fee or reward.*"

¹²² TIBBALS, s. 2.

¹²³ *Queensland Criminal Code* m. 285: "*It is the duty of every person having charge of another who is unable by reason of age, sickness, unsoundness of mind, detention, or any other cause, to withdraw*

Yeni Güney Galler Eyaleti'nde gerçekleşen bir olay ise Anglo Sakson hukuk sistemi bakımından çığır açıcı niteliktedir. *Lowns v. Woods* (1996) davasına konu olan olayda¹²⁴, evinde kriz geçirerek yardıma muhtaç duruma düşen Lowns isimli şahsa, Woods isimli doktor, kendisine bildirim yapılmasına ve yalnızca üç yüz metre uzaklıkta bulunmasına rağmen tedavide bulunmayı reddetmiştir. Sonrasında hayatını kaybetmese de, Lowns'un beyninde kalıcı hasarlar meydana gelmiştir. İlk derece mahkemesi, *Medical Practice Act* (1992) m. 36/1-L'ye¹²⁵ atıf yaparak, yardımda bulunmayan doktorun suçlu olduğuna hükmetmiştir. Anglo Sakson Hukuk Sisteminde kural olarak, doktorların yardım yükümlülüğünün mevcut olabilmesi için doktor ve hasta (*patient*) ilişkisi aranmakta iken¹²⁶, *Medical Practitioners Act*'te hasta (*patient*) kavramı yerine insan (*person*) ifadesi kullanıldığı için doktor-hasta ilişkisinin kurulmuş olmasına gerek bulunmadığı mahkeme tarafından ifade edilmiştir. Buna göre doktorların, diğer şartların da bulunması kaydıyla, yaralı kimseye yardım etme yükümlülüğü mevcuttur. Yüksek Mahkeme, daha önce herhangi bir sağlık görevlisi hakkında böyle bir yükümlülük öngören mahkeme kararı bulunmamasına rağmen alt derece mahkemesinin kararını oy çokluğuyla onamıştır¹²⁷. Karşı oyda ise, *Medical Practitioners Act*'te yer alan ifadenin, doktorlara hukuki bir yükümlülük yüklediği, ilgili normun yalnızca ahlaki düzenlemeler ihtiva ettiği belirtilmiştir¹²⁸.

Bu karar, doktrinde birçok tartışmaya sebebiyet vermiştir. Mahkeme kararını isabetli bulan görüşler olduğu gibi, Anglo Sakson hukuk sisteminde benimsenmiş olan

himself or herself from such charge, and who is unable to provide himself or herself with the necessaries of life, whether the charge is undertaken under a contract, or is imposed by law, or arises by reason of any act, whether lawful or unlawful, of the person who has such charge, to provide for that other person the necessaries of life; and the person is held to have caused any consequences which result to the life or health of the other person by reason of any omission to perform that duty."

¹²⁴ Bkz. GULAM – DEVEREUX, s. 479; TIBBALS, s. 2 vd.

¹²⁵ *Medical Practice Act* (1992) m. 36/1-L "Refusing or failing, without reasonable cause, to attend (within a reasonable time after being requested to do so) on a person for the purpose of rendering professional services in the capacity of a registered medical practitioner in any case where the practitioner has reasonable cause to believe that the person is in need of urgent attention by a registered medical practitioner, unless the practitioner has taken all reasonable steps to ensure that another registered medical practitioner attends instead within a reasonable time."

¹²⁶ Örnek davalar için bkz. "Amerika Birleşik Devletleri" başlıklı kısım

¹²⁷ WALSH, Gred/WALSH, Anna, "Medical Practitioners and The Duty to Rescue", Precedent, 97 (14), s. 15.

¹²⁸ HIGGINS, s. 5.

“kimsenin, tehlikeye düşen bir başkasını kurtarma yükümlülüğü yoktur” ilkesinin ihlal edildiğini savunan yazarlar da mevcuttur¹²⁹.

Kuzey Toprakları’nda (*Northern Territory*) ise, diğer eyaletler ve bölgelerden farklı olarak herkes bakımından yardım yükümlülüğü öngörülmüştür. Bu yardım yükümlülüğünün yerine getirilmemesi ise, mevzuatta suç olarak düzenlenmiştir. Kuzey Toprakları Ceza Kanunu m. 155’e göre¹³⁰ “*Acil şekilde yardım edilmezse hayatı tehlikeye girecek olan kimseye, imkanı olduğu halde kasıtlı olarak tıbbi tedavi uygulamayan, ilk yardımda bulunmayan veya herhangi bir şekilde yardım etmeyen kişi suçludur ve suçundan ötürü yedi yıl hapis cezasına çarptırılır*”. *Salmon v. Chute and Dredge* (1994) davasında¹³¹, trafik kazası neticesinde yardıma muhtaç olan bir çocuğa yardım etmeyen kişinin bu madde uyarınca cezalandırıldığı görülmektedir.

Görüldüğü üzere Kuzey Topraklarında, tıpkı Kıta Avrupası hukuk sisteminde olduğu gibi, yardıma muhtaç olan kimseye yardım etmemek, bir suç olarak düzenlenmiştir. İlgili maddede yalnızca yardım yükümlülüğünden bahsedilmiş, TCK’da yer aldığı şekilde bildirim yükümlülüğünden söz edilmemiştir. Ancak burada yardım yükümlülüğünün bildirim yükümlülüğünü de kapsadığını düşünmekteyiz.

3. Kanada

Kanada’nın *Quebec* Eyaleti dışında kalan diğer tüm eyaletlerinde *Good Samaritan* kanunlarına rastlanır¹³². Bu kanunlarda yer alan müşterek hükümler, yardıma muhtaç olan bir üçüncü bir kimseye hiçbir karşılık beklemeden yardım eden kişilerin, iyi niyetle gerçekleştirdikleri olumsuz neticelerden ötürü cezai ve hukuki

¹²⁹ Ayrıntılı bilgi için bkz. TIBBALS, s. 3-10 vd.

¹³⁰ Criminal Code Act (NT) m. 155: “*Any person who, being able to provide rescue, resuscitation, medical treatment, first aid or succour of any kind to a person urgently in need of it and whose life may be endangered if it is not provided, callously fails to do so is guilty of an offence and is liable to imprisonment for 7 years.*”

¹³¹ Kararın tam metni için bkz.

http://www.supremecourt.nt.gov.au/archive/doc/sentencing_remarks/0/94/0/NS000740.htm Çevrimiçi erişim tarihi: 20.05.2019

¹³² Örneğin *Ontario* Eyaleti’nde *Good Samaritan Act* 2001, *British Columbia* Eyaleti’nde *Good Samaritan Act*, *Alberta* Eyaleti’nde *Emergency Medical Aid Act*, *New Brunswick* Eyaleti’nde *Volunteer Emergency Aid Act*, *Good Samaritan* kanunlarıdır.

sorumlulukları olmadığını düzenler. Sorumluluk, sadece, yardım ederken gerçekleştirilen ağır özensizlikler söz konusu olduğunda (örneğin kişinin kafasındaki kanamasını durdurmak için boğazını sıkarak boğulmasına sebebiyet verme) gündeme gelir.

Quebec Eyaleti'nde ise, *Quebec Charter of Human Rights and Freedoms* (1975) m. 2'de yardım veya bildirim yükümlülüğünü ihlal suçu düzenlenmiştir. Bu hükme¹³³ göre, kendisi veya bir başkası bakımından tehlike meydana gelmeyecekse ya da başka herhangi geçerli bir sebep yok ise, kişi tehlikede bulunan bir kimseye derhal yardım etmekle yahut ilgili mercilere bildirim yapmakla mükelleftir.

Yani *Quebec*, hem kanunlarında yardım veya bildirim yükümlülüğünü ihlal suçunu düzenleyen hem de *Good Samaritan* kanunlarına yer vermeyen tek eyalettir.

4. Amerika Birleşik Devletleri

Amerika Birleşik Devletleri hukukunda bir kimsenin ihmali davranışından dolayı cezalandırılabilmesi için hareket etme yükümlülüğünün kanuna, sözleşmeye, gönüllü üstlenmeye veya öngelen tehlikeli eyleme dayanması gerekir¹³⁴. Aksi halde kural olarak kimsenin ihmali hareketinden dolayı sorumluluğu bulunmaz.

Örneğin, *Jones v. United States*, 308 F.2d 307 (1962) davası¹³⁵, arkadaşının 10 aylık bebeğine bakmayı ihmal eden Jones adlı kişinin, taksirle öldürme suçundan sorumlu tutulup tutulamayacağı hakkındadır. Mahkeme, ihmali fiilinden ötürü sorumluluğun söz konusu olabilmesi için kanun, sözleşme, gönüllülük veya öngelen tehlikeli eylemden doğan harekete geçme mükellefiyetinin bulunması gerektiğini belirtmiştir. Somut olayda ise, Jones ile arkadaşı arasında bebeğe bakmaya yönelik sözleşmeye dayalı bir ilişki bulunmadığından dolayı Jones suçsuz bulunmuştur.

¹³³ Quebec Charter of Human Rights and Freedoms (1975) m. 2: "Every human being whose life is in peril has a right to assistance.

Every person must come to the aid of anyone whose life is in peril, either personally or calling for aid, by giving him the necessary and immediate physical assistance, unless it involves danger to himself or a third person, or he has another valid reason."

¹³⁴ OHLIN, Jens David, *Criminal Law: Doctrine, Application, and Practice*, 2016, s. 117.

¹³⁵ <http://www.miblaw.com/lawschool/jones-v-united-states/> Çevrimiçi erişim tarihi: 20.05.2019

People v. Wong (1993) davasına konu olan olayda, sözleşmeli iki bebek bakıcısına karşı öldürme suçundan dolayı dava açılmıştır. Bebeğin ölümünün “sarsılmış bebek sendromu” dolayısıyla gerçekleştiği tespit edilse de bebeği hangi bebek bakıcısının sarstığı saptanamaz. Mahkeme, yine de, sözleşmeye dayanan neticeyi önleme yükümlülükleri olduğu için her iki bebek bakıcısını da öldürme suçundan mahkum eder¹³⁶.

Keza, *Buch v. Company (1897)* davasında New Hampshire Hillsborough Yüksek Mahkemesi, 8 yaşındaki bir çocuğun değirmene girerek elini yaraladığı olayda, değirmen sahibi sanığın herhangi bir yardım yükümlülüğü olmadığına hükmetmiştir. Gerekçe olarak, “kötüyü yapmamak hukuki bir yükümlülük iken, kötüden menetmek ahlaki bir yükümlülüktür” demiştir¹³⁷. Hukuken hareket etme yükümlülüğü olmayan bir kimse, engellemediği neticeden ötürü sorumlu telakki edilemez.

Tıp doktorlarının ise, ihmali fiillerinden dolayı sorumlu tutulabilmeleri için doktor-hasta ilişkisinin kurulmuş olması gerekmektedir. Indiana Eyaleti’ndeki *Hurley v. Eddingfield* davasında Yüksek Mahkeme, o an ulaşılabilir tek sağlık görevlisi olduğu halde sebep göstermeksizin acil yardıma muhtaç olan kişiye yardımda bulunmayan doktoru, böyle bir yardım yükümlülüğü olmadığından bahisle, suçsuz bulmuştur¹³⁸. Texas Eyaleti’nde, *Childs v. Weis* davasında, doğum için hastanenin acil bölümüne başvuran kadın, “her zamanki doktoruna görünmesi gerektiği” sebebiyle doktor tarafından tedavi edilmemiştir. Hastaneden ayrıldıktan bir müddet sonra kendi kendine doğum yapan kadının bebeği ölü doğmuştur. Mahkeme ise, kadın ile doktor arasında doktor-hasta ilişkisi kurulmuş olmadığı için doktoru suçsuz bulmuştur¹³⁹. *Rodriguez v. New York City Health & Hospitals Corporation* olayında ise, yerde ağır yaralı bir şekilde yatmakta olan birine rastlayan doktor hakkında, ambulans çağırdıktan sonra yardım etmeyerek olay yerinden ayrıldığı için dava açılmıştır.

¹³⁶ OHLIN, s. 135.

¹³⁷ Bkz. <https://casetext.com/case/buch-v-company> Çevrimiçi erişim tarihi: 20.05.2019

¹³⁸ TIBBALS, James, *Legal Liabilities for Assistance and Lack of Assistance Rendered by Good Samaritans and Volunteers*, 2004, s. 9.

¹³⁹ Bkz. <https://www.courtlistener.com/opinion/1566661/childs-v-weis> Çevrimiçi erişim tarihi: 20.05.2019

Yüksek mahkeme, yukarıdaki gerekçeyle, doktorun yardım yükümlülüğü olmadığına hükmetmiştir¹⁴⁰. Kuzey Karolina Eyaleti'nde mahkeme kararına konu olan *Childers v. Frye* olayında, trafik kazası sebebiyle kafasından yaralanan kişi hakkında doktor, yanlış teşhis koyarak sarhoşluk sonucuna varmış ve sarhoşluğu geçtikten sonra hastaneye tekrar getirilmesini önererek hastayı taburcu etmiştir. Hasta birkaç gün sonra beyin kanamasından hayatını kaybetmiş ve doktor hakkında gerektiği gibi muayene uygulayıp doğru teşhisi yapamadığı iddiasıyla dava açılmıştır. Mahkeme, doktorun kaza yapan kişiyi hastası olarak kabul edip sözleşme yapmadığını, sözleşme olmadığı için doktorun maktule karşı bir sorumluluğu bulunmadığını, ayrıca doktorun yaralı herhangi bir kimseye yardım yükümlülüğü bulunmadığını belirtmiştir¹⁴¹.

Amerika Birleşik Devletleri'nin bazı eyaletlerinde ise, bireylere genel bir yardım veya bildirim yükümlülüğünün yüklendiği görülmektedir¹⁴².

Örneğin, Wisconsin Eyalet Kanunu m. 940.34'te mağdurun bedensel zarara uğradığı bir suça tanıklık eden kimsenin yardım etmek veya kolluk görevlilerine durumu bildirmek zorunda olduğu düzenlenmiştir¹⁴³. Yaptırım olarak ise, 500 dolara kadar para cezası veya 30 güne kadar hapis cezasından birine ya da ikisine hükmedilebileceği belirtilmiştir¹⁴⁴.

Minnesota Eyalet Kanunu'nun, "*Good Samaritan Law*" başlıklı 604A.01'inci maddesine göre, fiziksel olarak büyük bir zarara uğrayan veya uğrama tehlikesi bulunan bir kimseye, kendisinden beklenebilir olan yardımı yapmayan kişi cezalandırılır¹⁴⁵. Ancak Minnesota'da yardım yükümlülüğünün yerine getirilmemesi

¹⁴⁰ Bkz. <https://www.leagle.com/decision/1986837132misc2d7051694> Çevrimiçi erişim tarihi: 20.05.2019

¹⁴¹ TIBBALS, s. 9.

¹⁴² ABD'de, mevzuatında yardım veya bildirim yükümlülüğü öngören eyaletler: Kaliforniya, Florida, Hawaii, Massachusetts, Minnesota, Ohio, Rhode Island, Vermont, Washington, Wisconsin. Ayrıntılı bilgi için bkz. <http://volokh.com/2009/11/03/duty-to-rescuereport-statutes/> Çevrimiçi erişim tarihi: 20.05.2019

¹⁴³ m. 940.34(2)(a): "*Any person who knows that a crime is being committed and that a victim is exposed to bodily harm shall summon law enforcement officers or other assistance or shall provide assistance to the victim.*"

¹⁴⁴ Bkz. m. 939.51(3)(c) ve 940.34(1)(a)

¹⁴⁵ 604a.01 *Good Samaritan Law*: "*A person at the scene of an emergency who knows that another person is exposed to or has suffered grave physical harm shall, to the extent that the person can do so*

suç olarak düzenlenmemiştir¹⁴⁶. Yardımı ihmal eden kişi 300 dolara kadar para cezası ile cezalandırılır¹⁴⁷.

5. Birleşik Krallık

İhmali fiillerin cezalandırılabilirliği İngiliz doktrininde iki farklı görüş tarafından irdelenmiştir: geleneksel (*conventional*) görüş ve sosyal sorumluluk (*social responsibility*) görüşü¹⁴⁸.

Geleneksel görüş; liberal geleneklere bağlı, ceza hukukunun amacının insanın bireysel özgürlüğünü azami düzeye çıkartmak olduğunu savunan ve ceza hukukunun yasaklayıcı işlevini emredici işlevine önceleyen anlayışı temsil etmektedir. İnsanların bir başkasına zarar verme hakkı olmadığı gibi yardım etme yükümlülüğü de yoktur, meğer ki aralarında özel bir ilişki bulunsun. Yani bu görüşe göre, insanlar yalnızca özel ilişkiye istinaden üstlendikleri yükümlülüklerini gerçekleştirmediklerinde ihmali fiillerinden ötürü sorumlu olabilirler. Onun dışında hiç kimse, bir başkasına yardımda bulunmadığı için cezai müeyyideye tabi tutulamaz. Örneğin, hayatı boyunca sadece bir kere canlı dinleme şansı bulabileceği şarkıcının konserine giderken yolda trafik kazasına rastlayan sürücü, kendi hayal ve isteklerinden vazgeçerek, kendisinin hiçbir dahli olmadığı olaya müdahale etme yükümlülüğüne sahip değildir¹⁴⁹.

Sosyal sorumluluk görüşüne göre ise, bir kişinin ihmali fiilinden dolayı sorumlu olabilmesi için mağdur ile aralarında özel bir ilişki bulunmasına gerek yoktur. Yardıma muhtaç üçüncü bir kişiye karşı da fertlerin genel bir yardım yükümlülüğü söz konusu olmalıdır, zira bir toplumda yaşıyor olmanın faydalarından nemalanan her fert,

without danger or peril to self or others, give reasonable assistance to the exposed person. Reasonable assistance may include obtaining or attempting to obtain aid from law enforcement or medical personnel. A person who violates this subdivision is guilty of a petty misdemeanor.

¹⁴⁶ Yardım yükümlülüğünü ihlal fiiline karşı, görece hafif yaptırım olan “*petty misdemaour*” öngörülmüştür.

¹⁴⁷ Bkz. m. 609.02/4-a

¹⁴⁸ ASHWORT, Andrew, “*The Scope of Criminal Liability for Omissions*”, Law Quarterly Review, C. 105, 1989, s. 424; Geleneksel görüşe karşı yapılan eleştiriler hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. ASHWORT, s. 424 vd. ve ayrıca bkz. JEFFERSON, s. 78, 79; Sosyal sorumluluk görüşüne karşı yapılan eleştiriler hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. WILLIAMS, Glanville, “*Criminal Omissions—The Conventional View*”, Law Quarterly Review, C. 107, 1991, s. 86 vd. ve ayrıca bkz. JEFFERSON, s. 79.

¹⁴⁹ ASHWORT, *The Scope of Criminal Liability for Omissions*, s. 425.

adalet gereği, toplum olmanın gereklerine de uygun hareket etmekle mükelleftir. Bu görüşe göre, bir başkasına yardım eden şahıs her ne kadar kendi özgürlüğünden bir miktar feragat etse de, kurtardığı kişinin özgürlük alanını genişletmiş olacaktır. Böylece birey indinde kısıtlanmış olan özgürlük, toplum nazarında genişlemiş olacaktır. Esasında, bireysel azami özgürlük, fertlerin izole bir biçimde sahip olduğu hareket serbestisini değil, toplumun bir ferdi olarak sahip olduğu imkanları ifade eder. Dolayısıyla genel bir yardım yükümlülüğünün mevcudiyeti özgürlük nispetinde de meşruiyet kazanır¹⁵⁰.

Birleşik Krallık'taki mevcut hukuk düzenlemesi ise, Anglo Sakson hukuk sistemini benimseyen diğer ülkelerde olduğu gibi fertlere genel bir yardım yükümlülüğü yüklememektedir¹⁵¹. Yani, TCK m. 98'de düzenlendiği şekliyle genel bir yardım yükümlülüğü Birleşik Krallık hukukunda yer almamaktadır. Doktrinde bu durum, yardım imkanının kolay ve zahmetsiz olduğu durumlarda bile kişilere harekete geçme yükümlülüğü yüklenmediği için eleştiriye uğramıştır¹⁵².

Suçun maddi unsuru (*actus reus*), kural olarak, icrai bir hareketle gerçekleştirilebilirken bazı istisnai durumlarda failin ihmali hareketinden ötürü de sorumluluğu gündeme gelebilmektedir. Bir kimsenin ihmali fiilinden dolayı sorumlu tutulabilmesi için ihmal ettiği davranışın yerine getirilmesinin hukuk düzeni tarafından emredilmesi gerekmektedir¹⁵³. Bu sorumluluk, parlamentonun düzenlemiş olduğu açık bir kanun hükmünün veya mahkeme içtihatlarında belirlenen istisnai durumlardan birinin mevcudiyeti halinde söz konusu olur¹⁵⁴. Bu iki durumdan biri gerçekleştiği zaman, failin ihmali hareketinden ötürü cezai sorumluluğu gündeme gelecektir. Yani fail, hareket etme yükümlülüğü altına girmiş olacak ve garantör sıfatını kazanacaktır.

¹⁵⁰ ASHWORT, *The Scope of Criminal Liability for Omissions*, s. 427.

¹⁵¹ WILSON, William, *Criminal Law-Doctrine and Theory*, 4. Edition, 2011, s. 74; BOHLANDER, Michael, *Principles of German Criminal Law*, V. 2, Oxford Portland Oregon, 2009, s. 40

¹⁵² ELLIOTT, Catherine/ QUINN, Frances, *Criminal Law*, 10. Edition, 2014, s. 21.

¹⁵³ STEPHEN, James Fitzhames, *A History of the Criminal Law of England*, C. 3, Londra, 1883, s. 10.

¹⁵⁴ MOLAN, Mike/LANSER, Denis/BLOY, Duncan, *Bloy and Parry's Principles of Criminal Law*, 4. Edition, Londra, 2000, s. 46.

Children and Young Persons Act'in (1933) birinci maddesi, kanuna dayanan garantörlüğe örnektir. Bu maddede, 16 yaşından küçük çocuğa bakmakta ihmal gösteren veli veya vasinin gerçekleşecek (ölüm veya yaralanma gibi) ağır neticelerden sorumlu tutulacağı düzenlenmiştir.

Bunun yanı sıra, şahıslar arasındaki özel ilişki, gönüllü sorumluluk üstlenme, sözleşme, kamu görevliliği¹⁵⁵ veya önceki tehlikeli eyleme sebebiyet vermiş olmak da kişiye neticeyi engelleme mükellefiyeti getirmektedir¹⁵⁶. Bu gibi istisnai durumlarda sorumluluğun esası, diğer kişilerin zihin dünyasında hareket edileceği beklentisinin uyandırılmasıdır¹⁵⁷.

R v. Pittwood (1902) 19 TLR 37 davası¹⁵⁸, sözleşmeye dayanan garantörlüğe örnek verilebilir. Karara konu olan olayda tren raylarındaki bariyer ve kapılar, bunun yönetimini üstlenen kişi tarafından kapatılmadığı için tren o esnada raylardan geçmekte olan at arabasına çarpar. Çarpmanın etkisiyle at arabasının sürücüsü hayatını kaybeder. Mahkeme, sanığı ağır ihmal (*gross negligence*) ile ölüme sebebiyet verme suçundan sorumlu tutmuştur.

R v. Miller (1983) 2 AC 161 davasına¹⁵⁹ konu olan olayda, evsiz bir kimse, geçici olarak sığındığı bir yerde elindeki sigara ile uyuyakalır. Uyandığında etrafındaki eşyaların tutuştuğunu görse de, umursamaz ve bulunduğu yeri değiştirir. Mahkeme, öngelen tehlikeli eyleme sebebiyet verdiği için faili ihmal suretiyle kasten yangın çıkarma suçundan sorumlu tutmuştur. Prensipten, bir tehlikeye sebebiyet veren kimse, farkına vardığı anda bu tehlikeyi gidermekle yükümlüdür. Keza, *Director of Public Prosecutions v. Santa-Bermudez (2003)* davasına konu olan olayda, polis tarafından cepleri aranan kimse, kendisine sorulmasına rağmen cebinde kesici veya delici bir alet bulunmadığını ifade etmiştir. Bunun üzerine polis memuru üst araması yaparken sanığın cebindeki kesici alet dolayısıyla yaralanmıştır. Mahkeme bu olayda,

¹⁵⁵ “*Public Office*” kavramı garantörlüğe sebep olabilmektedir.

¹⁵⁶ JEFFERSON, Michael, *Criminal Law*, 11. Edition, Pearson, 2013, s. 73 vd.

¹⁵⁷ MOLAN – LANSER – BLOY, s. 46.

¹⁵⁸ Bkz. <https://lucidlaw.co.uk/criminal-law/homicide-murder/by-an-act-or-omission/r-v-pittwood/> Çevrimiçi erişim tarihi: 16.05.2019

¹⁵⁹ <https://www.lawteacher.net/cases/r-v-miller.php> Çevrimiçi erişim tarihi: 16.05.2019

sanığın yalan söyleyerek tehlikeli duruma sebebiyet verdiğini ve akabinde tehlikeye engel olma yükümlülüğünü haiz olduğunu belirterek, sanığı yaralama fiilinden dolayı mahkum etmiştir¹⁶⁰.

R v. Dytham (1979) QB 722 davasına¹⁶¹ konu olan olayda, gece kulübü koruması bir kimseyi ölesiye tekmelerken, orada bulunan bir polis bu durumu izlemekle yetinmiştir. Mahkeme, mazereti olmadığı halde görevini yerine getirmeyen polisi ihmal suretiyle “*misconduct in public office*”¹⁶² suçundan sorumlu tutmuştur¹⁶³.

R v. Instan (1893) 1 QB 450 davası¹⁶⁴ ise, aynı evde yaşadığı yatalak teyzesine yardım etmeyen fail hakkındadır. Fail, bacakları kangren olduğu için yerinden kımıldayamayan teyzesine yiyecek yardımında bulunmamış ve teyzesini kendi haline bırakmıştır. Mahkeme gerçekleşen ölüm neticesini ihmali fiilinden ötürü faile isnat etmiştir.

R v. Gibbons and Proctor (1918) davasında¹⁶⁵ ise mahkeme, evladına bakmayarak aklıktan ölmesine sebep olan anne ve babanın her ikisini de ölüm neticesinden sorumlu tutmuştur.

Görüldüğü üzere Birleşik Krallık'ta, bir kimsenin yardım veya bildirim yükümlülüğünün söz konusu olabilmesi için, kanuna, sözleşmeye, özel bir ilişkinin varlığına, sorumluluğun gönüllü üstlenilmesine veya önceki tehlikeli eyleme dayanan özel bir sorumluluğun bulunması icap etmektedir. Sorumluluk kaynakları, kanuni bir formülasyon ile sınırlı sayıda belirtilmek yerine içtihat alanına bırakıldığı için, mahkeme, her somut olayda garantörlüğe sebep olacak nitelikteki ilişkinin mevcut

¹⁶⁰ ELLIOTT – QUINN, s. 17.

¹⁶¹ <http://www.e-lawresources.co.uk/R-v-Dytham.php> Çevrimiçi erişim tarihi:16.05.2019; Keza bkz. JEFFERSON, s. 72, 73.

¹⁶² “Misconduct in public office” kavramı Türkçe’ye “görevi kötüye kullanma” olarak çevrilebilir. Bu suç, kamu görevlilerinin görevlerini yerine getirmedikleri durumlarda söz konusu olur.

¹⁶³ MOLAN – LANSER – BLOY, s. 47.

¹⁶⁴ <https://lucidlaw.co.uk/criminal-law/homicide-murder/by-an-act-or-omission/r-v-instan/> Çevrimiçi erişim tarihi: 16.05.2019

¹⁶⁵<https://lucidlaw.co.uk/criminal-law/homicide-murder/by-an-act-or-omission/r-v-gibbons-and-proctor/> Çevrimiçi erişim tarihi:16.05.2019

olup olmadığını tespit ve tayin edecektir¹⁶⁶. Dolayısıyla hangi durumlarda ihmali hareketlerin cezalandırılacağını somut ve sınırlı bir biçimde saymak mümkün gözükmemektedir¹⁶⁷.

Ayrıca belirtmek gerekir ki, diğer Anglo Sakson hukuk sistemini benimseyen ülkelerden farklı olarak, Birleşik Krallık'ta *Good Samaritan* kanunu bulunmamaktadır.

III. YARDIM VEYA BİLDİRİM YÜKÜMLÜLÜĞÜNÜN YERİNE GETİRİLMEMESİ SUÇUNUN BENZER SUÇLARLA MUKAYESESİ

A. Genel Olarak

Bu kısımda yardım veya bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi suçu ve bu suç ile benzerlik taşıyan diğer suçların farkları ve benzerlikleri ortaya konacaktır. Suç tipleri, unsurlarına ayrılarak detaylı bir şekilde ele alınmayacak, yalnızca suçlar arasındaki ayırt edici noktalara temas edilecektir. Bu bakımdan, yardım veya bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi suçu, bu kısımda genel hatlarıyla, ikinci bölümde ise daha ayrıntılı şekilde mütalaa edilecektir.

B. Terk Suçu (TCK m. 97)

1. Genel Olarak

5237 sayılı TCK'nın ikinci kısmının (kişilere karşı suçlar) dördüncü bölümünün başlığı "Koruma, Gözetim, Yardım veya Bildirim Yükümlülüğünün İhlali" ismi ile düzenlenmiştir. Bu bölümde karşımıza iki suç tipi çıkmaktadır: Terk suçu (m. 97) ve yardım veya bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi suçu (m. 98). Bu sebeple terk suçu ile yardım veya bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi suçlarının tefrik edilmesini bu çalışmanın seyri bakımından önemli bulmaktayız.

¹⁶⁶ ELLIOTT – QUINN, s. 21.

¹⁶⁷ JEFFERSON, s. 67.

2. Suçla Korunan Hukuki Değer Bakımından Karşılaştırma

Terk suçu 5237 sayılı TCK'nın 97. maddesinde “(1) Yaşı veya hastalığı dolayısıyla kendini idare edemeyecek durumda olan ve bu nedenle koruma ve gözetim yükümlülüğü altında bulunan bir kimseyi kendi haline terk eden kişi, üç aydan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. (2) Terk dolayısıyla mağdur bir hastalığa yakalanmış, yaralanmış veya ölmüşse, neticesi sebebiyle ağırlaşmış suç hükümlerine göre cezaya hükmolunur.” şeklinde düzenlenmektedir. Bu suç ve karşılığında hükmedilen ceza ile kişilerin hayatı veya vücut dokunulmazlığı muhafaza edilmektedir. Elbette bunun yanında terk fiilinin sebep olabileceği herhangi bir tehlike de korunan hukuki değer kapsamındadır¹⁶⁸. Nitekim terk suçunun kanunda “kişilere karşı işlenen” suçlar başlığı altında düzenlenmesi, bu görüşü desteklemektedir. Ayrıca koruma ve gözetim yükümlülüğüne sahip kimselerin, bu vazifelerini yerine getirmesi, sosyal fayda düşüncesi ile de açıklanmaktadır¹⁶⁹. Böylece toplumdaki bireylerin birbirine karşı olan sorumluluklarının yerine getirilmesinin önemi vurgulanarak, fertlerin acıma ve dayanışma duygularının incinmesine engel olunmak istendiği de savunulmaktadır¹⁷⁰. Her iki suç da korunan hukuki değer bakımından benzerlik gösterir. Yardıma muhtaç kişinin yaşam hakkı, vücut dokunulmazlığı veya tehlikenin yöneldiği herhangi bir değeri suçla öncelikli olarak korunurken, arka planda toplum dayanışması ve sosyal fayda gözetilmektedir.

¹⁶⁸ MEMİŞ KARTAL, Pınar, “Türk Ceza Kanunu’nda Koruma, Gözetim, Yardım veya Bildirim Yükümlülüğünün İhlali Biçimlerinden Terk Suçu: TCK. M: 97”, GSÜHFD, 2012/1, s.199.

¹⁶⁹ Erem, bu hüküm ile tek tek fertlerin değil, muhafaza ve gözetim yükümlülüğünün yerine getirilmesi neticesinde sosyal faydanın korunduğunu iddia etmiştir. Bu yüzden, tek bir hukuki ihlal neticesinde birden fazla kişi zarar görmüş olsa bile vazifenin ihlali tek olduğu için suç da tektir demiştir. bkz. EREM, Faruk, *Türk Ceza Kanunu Şerhi Özel Hükümler*, Cilt III, Ankara, 1993, s. 2205; BAYRAKTAR, Köksal, “Terk”, *Özel Ceza Hukuku Kişilere Karşı Suçlar*, C. II, İstanbul, 2017, s. 393; YENERER ÇAKMUT, Özlem, “Türk Ceza Yasası’nda Terk Suçu (TCK m. 97)”, *İÜHFM*, C. 65, S. 2, 2007, s. 57; Yargıtay, suçla korunan hukuki değeri bu şekilde açıklamıştır. bkz. Yargıtay 4. Ceza Dairesi, E. 2016/5394, K. 2016/9879, T.12.05.2016 “Bu suçla korunan hukuki değer, insanın yaşama ve vücut bütünlüğü hakkının yanı sıra koruma ve gözetim yükümlülüğü olan kişilerin bu görevlerini yerine getirmelerinin sağlanması ve bu sayede ortaya çıkacak sosyal fayda düşüncesidir.” (www.kazanci.com.tr)

¹⁷⁰ ERMAN – ÖZEK, s. 218.

Terk suçu da yardım veya bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi suçu gibi soyut tehlike suçudur¹⁷¹.

3. Tipikliğin Objektif Unsuru Bakımından Karşılaştırma

a. Fail

Terk suçu, faili bakımından özgü bir suçtur. Suçun faili ancak mağdur üzerinde koruma ve gözetim yükümlülüğüne sahip olan, yani garantör konumunda bulunan kişiler olabilir¹⁷². Hukuki nedenlere dayanan ilişkinin garantörlüğe esas olacağı noktasında bir ihtilaf bulunmamaktadır¹⁷³. Bu durum ise, iki şekilde karşımıza çıkabilir: kanundan kaynaklanan garantörlük ve sözleşmeden kaynaklanan garantörlük¹⁷⁴. Kanundan kaynaklanan garantörlüğe anne ve babanın çocuk üzerindeki koruma ve gözetim yükümlülüğü örnek gösterilebilir¹⁷⁵. Sözleşmeden kaynaklanan garantörlüğe ise, örnek olarak tur rehberi, öğretmen, doktor veya hasta bakıcı gösterilebilir. Bununla birlikte, fiili bir durumun da bu yükümlülüğe esas teşkil

¹⁷¹ ÖZGENÇ, İzzet, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 14. Bası, Ankara, 2018, s. 205; AKBULUT, Berrin, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 4. Baskı, Ankara, 2017, s. 345; Önder'e göre terk suçu somut tehlike suçudur. Fiilin suç ile korunan hukuki değeri tehlikeye sokabilecek nitelikte olup olmadığı araştırılarak bir sonuca varılması gerekmektedir. Bkz. ÖNDER, *Şahıslara ve Mala Karşı Cürümler ve Bilişim Alanında Suçlar*, s. 201.

¹⁷² HAKERİ, Hakan, *Yeni Türk Ceza Kanununda Hayata Karşı, Vücut Dokunulmazlığına Karşı Suçlar, İşkence ve Eziyet, Terk ve Yardım veya Bildirim Yükümlülüğünün Yerine Getirilmemesi Suçları*, www.ceza-bb.adalat.gov.tr/makale/102.doc, s. 15; Yargıtay 4. Ceza Dairesi, E. 2014/34362, K. 2015/40853, T. 25.12.2015 “Sanığın, eşi olan ve ayrıca mahkeme kararı ile hakkında kısıtlama kararı verilen mağdur Esra Canlı'nın vasisi olduğu, diğer mağdur Ali Çağrı Canlı'nın da babası olduğu, her iki mağdur üzerinde koruma ve gözetim yükümlülüğünün bulunduğu, sanığın 2006 doğumlu çocuğu Ali Çağrı Canlı'yı hezeyanlı bozukluk hastalığı nedeniyle hakkında kısıtlama kararı verilen mağdur Esra Canlı ile birlikte yazlık olarak kullandıkları evlerinde yalnız bırakarak yanlarına gelip gitmediği, ihtiyaçlarını karşılamadığı yolundaki iddianın ispatlanması halinde, sanığın bu kişilere yönelik bakım ve gözetim yükümlülüğü bulunduğundan eyleminin terk suçunu oluşturacağı, yardım veya bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi suçunun unsurlarının oluşmayacağı saptanmıştır.” (www.kararara.com)

¹⁷³ ÖNDER, *Şahıslara ve Mala Karşı Cürümler ve Bilişim Alanında Suçlar*, s. 204

¹⁷⁴ YAŞAR, Osman/GÖKCAN, Hasan Tahsin/ARTUÇ, Mustafa, *Yorumlu – Uygulamalı Türk Ceza Kanunu*, 2. Baskı, C. 3, Ankara, 2014, s. 97; Tezcan – Erdem – Önok'a göre koruma ve gözetim yükümlülüğü kanundan, sözleşmeden, bir mahkeme kararından veya doğal bağlılık ilişkisinden kaynaklanabilir bkz. TEZCAN, Durmuş/ERDEM, Mustafa Ruhan/ÖNOK, Rıfat Murat, *Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku*, 16. Baskı, Seçkin Yayınları, Ankara, 2018, s. 319.

¹⁷⁵ 4721 sayılı TMK m. 335: “Ergin olmayan çocuk, ana ve babasının velayeti altındadır. Yasal sebep olmadıkça velayet ana ve babadan alınmaz. Hakim vasi atanmasına gerek görmedikçe, kısıtlanan ergin çocuklar da ana ve babanın velayeti altında kalırlar.”

edebileceğini savunan yazarlar da mevcuttur¹⁷⁶. Hatta bazı yazarlar, mağduru muhafazayı geçici bir süreliğine üstlenen, mağdura tesadüf eden¹⁷⁷ veya mağduru kendi irade ve isteği ile muhafaza altına almayı kabul eden kimselerin de¹⁷⁸ bu suçun faili olabileceğini ileri sürmüştür. Diğer bir görüşü savunan yazarlar ise, fiili olarak emanet edilme veya tesadüf etmenin garantörlüğe esas alınamayacağını belirtmiştir¹⁷⁹.

Terk özgü bir suç iken, yardım veya bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi fiili herkes tarafından işlenebilir olduğundan, failin tespiti, bu suçların tefrikinde önemli bir kıstas teşkil etmektedir.

Yargıtay 4. Ceza Dairesi, 1948 tarihli bir kararında¹⁸⁰, bir kişinin, metresinin evlatlığı üzerinde muhafaza yükümlülüğü olduğunu belirtmiştir. Diğer bir anlatımla, kişi ile metresinin evlatlığı arasında hukuki bir ilişkiye dayanan garantörlük bulunmasa da, fiili durumun yüklediği garantörlüğün mevcut olduğu kanısına varılmıştır.

Kanaatimizce, hukuki dayanağın yanı sıra doğal bağlılık ilişkisine dayanan fiili durumların da garantörlüğe sebep olabileceğini kabul etmek daha doğru gözükmektedir. Ancak failin mağdura salt tesadüf etmesi veya geçici süreliğine mağdurun faile emanet edilmesi durumlarında, faili garantör konumunda kabul etmek güç olacaktır. Aksi takdirde terk suçunun kapsamı çok genişleyecekken, yardım veya bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi suçunun kapsamı ise aksine çok daralacaktır. Örneğin, çocuğunu cami avlusuna bırakıp uzaklaşan anne terk suçunu işlemiş olurken; cami avlusunda tesadüf ettiği çocuğa bir müddet göz kulak olan fakat

¹⁷⁶ DÖNMEZER, *Kişilere ve Mala Karşı Cürümler*, s. 203; ERMAN – ÖZEK, s. 219; ÖNDER, *Şahıslara ve Mala Karşı Cürümler ve Bilişim Alanında Suçlar*, s. 204; EREM, s. 2208; GÖZÜBÜYÜK, Abdullah Pulat, *Alman, Fransız, İsviçre ve İtalyan Ceza Kanunlarıyla Mukayeseli Türk Ceza Kanunu Gözübüyük Şerhi*, 5. bası, Kazancı Hukuk Yayınları, Cilt IV, Ankara, 1988, s.490; YENERER ÇAKMUT, *Terk*, s. 59; MEMİŞ KARTAL, *Terk*, s. 199

¹⁷⁷ ERMAN – ÖZEK, s. 219.

¹⁷⁸ ÖNDER, *Şahıslara ve Mala Karşı Cürümler ve Bilişim Alanında Suçlar*, s. 204.

¹⁷⁹ TEZCAN – ERDEM – ÖNOK, s. 319, dipnot no: 4.

¹⁸⁰ Yargıtay 4. Ceza Dairesi, E. 4404, K. 5292, T. 30.04.1948 “*Asıl anası olan kadına götürmek bahanesi ile evlatlık diye almış olan metresinden teselliüm etmekle küçüğün muhafazası tekabül edilmiştir.*”bkz. ÖNDER, *Şahıslara ve Mala Karşı Cürümler ve Bilişim Alanında Suçlar*, s. 204.

sonrasında çocuğu kendi haline bırakarak orayı terk eden üçüncü bir kişi, yardım veya bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi suçunu işlemiş olacaktır.

b. Mağdur

Terk suçunun mağduru, 5237 sayılı TCK'da, “yaşı veya hastalığı dolayısıyla kendini idare edemeyecek durumda olan ve bu nedenle koruma ve gözetim yükümlülüğü altında bulunan bir kimse” olarak tanımlanmıştır. 765 sayılı TCK'dan¹⁸¹ farklı olarak mağdur bakımından bir yaş sınırı tayin edilmemiştir. 765 sayılı TCK'da, terk suçunun mağduru, 12 yaşından küçük çocuklar veya akıl ya da beden hastalığı dolayısıyla kendini idareden aciz bulunan kimselerdir. Görüldüğü üzere, 12 yaşından küçük çocuklar bakımından kendini idare edememe şartı aranmamaktadır.

5237 sayılı TCK'da ise, yaşı dolayısıyla veya hastalığı sebebiyle kendini idare edemeyecek durumda bulunan kimseler, suçun mağduru kabul edilmektedir¹⁸². Bir kimsenin salt çok yaşlı olması, küçük olması veya hastalıklı olması, bu suçun oluşması bakımından yeterli değildir. Buna ek olarak, yaşı veya hastalığından ötürü mağdurun kendini idareden aciz bulunması da gerekmektedir. Ayrıca kanun lafzında “hastalık” ifadesi kullanıldığı, hastalık kabul edilmeyen ve fakat mağdurun kendini idare edememesine yol açan fiili durumlar bakımından nasıl bir sonuca varılacağı, hem 765 hem de 5237 sayılı Türk Ceza Kanunları bakımından tartışmalıdır. Bazı yazarlar, kişinin kendini idareden aciz olduğu herhangi bir durumu, bu madde kapsamında hastalık kabul ederek suçun mağdurunu daha geniş tanımlamaktadır¹⁸³. Yargıtayın da

¹⁸¹ 765 sayılı TCK m. 473: “Her kim muhafazası kendisine ait olan on iki yaşından aşağı bir sabiyi veya müptela olduğu akıl veya beden hastalığından dolayı kendisini idare edemeyen bir kimseyi kasten kendi başına terkeder ise üç aydan otuz aya kadar hapse mahkum olur.”

¹⁸² Tezcan – Erdem – Önok'a göre, maddedeki yaş kavramından yalnızca yaş küçüklüğü anlaşılmalıdır. Suçun oluşabilmesi için koruma ve gözetim yükümlülüğünün bulunması gerekmektedir. Çocukların anne baba üzerinde bakım ve gözetim yükümlülüğü TMK'da açıkça düzenlenmediği için yaş büyüklüğü dolayısıyla kendini idare edemeyen kişiler bakımından bu suç uygulama alanı bulamayacaktır. TEZCAN – ERDEM – ÖNOK, s. 320.

¹⁸³ Dönmezer'e göre, mağdurun kendini idareden aciz olmasına sebep olacak herhangi bir bedenî veya aklî bir değişikliğin hastalık kabul edilmesi maslahat gereği yerinde olacaktır. Hastalıktan anlaşılacak devamlı veya geçici, organik, ruhî veya aklî değişimdir. bkz. DÖNMEZER, *Kişilere ve Mala Karşı Cürümler*, s. 202-203; Erem'e göre, bu suçta hastalığın tanımını yaparken kanunun ruhunu, kanunun lafzına hakim kılmak gerekmektedir. Bu sebeple kişiyi kendini idareden aciz bırakan durumları hastalık olarak kabul etmek gerekecektir. EREM, s. 2206-2208; Yaşar – Gökcan – Artuç'a göre yatalak, kör, sağır, el ve ayakları tutmayan ve bu sebeple kendini idare edemeyen kimseler terk suçunun mağduru olabilecektir. bkz. YAŞAR – GÖKCAN – ARTUÇ, C. 3, s. 3222; MEMİŞ KARTAL, *Terk*, s. 201

765 sayılı kanun döneminde bu yönde bir kararı mevcuttur¹⁸⁴. Bazı yazarlar ise, bu durumun kıyasa sebep olabileceğini belirterek, kanun lafzında “herhangi bir neden” ifadesi yerine açıkça “hastalık dolayısıyla” ifadesi kullanıldığından körlük, sarhoşluk, tecrübesizlik, engellilik, sağırlık gibi hallerin bu kapsamda değerlendirilmemesi gerektiğini ifade etmiştir¹⁸⁵. Kanaatimizce olması gereken hukuk bakımından değerlendirme yapmak gerekirse, terk suçunun mağduru herhangi bir nedenden dolayı kendini idareden aciz bulunan ve bu nedenle koruma ve gözetim yükümlülüğü altında bulunan kişi olmalıdır. Ancak eski kanun dönemindeki tartışmalara rağmen kanun koyucunun 5237 sayılı TCK’nın 97. maddesinde aynı hükmü koruması ve bir sonraki madde olan TCK m. 98’de daha geniş mağdur tanımına yer vermesi, terk suçunun mağdurunun kanunda bilinçli olarak dar bir şekilde tertip edildiğini gösterir. Kanunun lafzında açıkça hastalık ifadesi kullanıldığı için bedensel engele sahip olma, sarhoşluk, tecrübesizlik gibi hastalık sayılmayan durumların bu madde kapsamında telakki edilmesi, genişletici yorumun sınırlarını aşarak kıyasa sebebiyet verecektir.

Yardım veya bildirim yükümlülüğünün mağduru ise “yaşı, hastalığı veya yaralanması dolayısıyla ya da başka herhangi bir nedenle kendini idare edemeyecek durumda olan kimsedir.” Görüldüğü üzere, terk suçundaki düzenlemeden farklı olarak burada “başka herhangi bir nedenle” ifadesi kullanılarak mağdur tanımı daha geniş yapılmıştır. Mağdurun sadece hastalık değil, herhangi bir sebepten dolayı kendini idare edemeyecek durumda olması yeterli görülmüştür.

c. Fiil

Terk suçu icrai veya ihmali olarak işlenebilen bir suçtur. Failin koruma ve gözetim yükümlülüğüne aykırı davranarak, mağduru bulunduğu yerde bırakması da

¹⁸⁴ Yargıtay Ceza Genel Kurulu E. 4/435, K. 27, T. 25.01.1982 “fiziki ve akli melekelerinde maluliyet nedeniyle, kendini idareye muktedir olmayan ve bakıma muhtaç bulunan kocası İzzet Özcan’ı, bakım mükellefiyetinden kurtulmak amacı ile evden atmak, ısrara rağmen ve almamak suretiyle, kendi başına terk etmekten, sanık Hatice Özcan’ın TCK’nın 473/2 ve 647 sayılı yasanın 4/1. maddeleri uyarınca cezalandırılmasına ilişkin hüküm özel dairece, incelenerek onanmıştır.” GÖZÜBÜYÜK, s. 492.

¹⁸⁵ ÖNDER, *Şahıslara ve Mala Karşı Cürümler ve Bilişim Alanında Suçlar*, s. 203; ERMAN – ÖZEK, s. 219 ,220; BAYRAKTAR, *Terk*, s. 396; TEZCAN – ERDEM – ÖNOK, s. 321; *Yenerer Çakmut’a göre*, hastalık kavramının içine sarhoşluk, engellilik, sağırlık vs. gibi durumları dahil etmek kıyasa sebebiyet verecektir. Bu yüzden kanundaki hastalık ifadesinin “*beden veya akıl durumu itibarıyla veya diğer nedenlerle kendini idare edemeyenler*” şeklinde değiştirilmesi maddenin amacı ve kanunilik ilkesi bakımından daha uygun olacaktır. bkz. YENERER ÇAKMUT, *Terk*, s. 61.

başka bir yere götürerek terk etmesi de, terk suçunu oluşturur¹⁸⁶. Belirtmek gerekir ki terk suçunun oluşabilmesi için mağdurun kendi haline bırakılması gerekmektedir. Nitekim Yargıtay da, aynı gerekçeyle, bebeğini emniyet müdürlüğüne bırakan annenin terk suçundan değil, TCK'nın 233'üncü maddesinde düzenlenen "aile hukukundan kaynaklanan yükümlülüğün ihlali" suçundan cezalandırılması gerektiğine hükmetmiştir¹⁸⁷.

Yardım veya bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi suçu ise, yalnızca ihmali olarak işlenebilen bir suçtur (gerçek ihmali suçtur). Failin hal ve koşulların elverdiği ölçüde yardım etmemesi veya ilgili makamlara bildirimde bulunmaması halinde suç gerçekleşmiş olacaktır.

4. Tipikliğin Sübjektif Unsuru Bakımından Karşılaştırma

Öncelikle belirtmek gerekir ki terk ve yardım veya bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi suçları yalnızca kasten işlenebilir; taksirle işlenemez. Ancak her iki suç bakımından da, kanunda neticesi sebebiyle ağırlaşmış hal hükmü vazedilmiştir.

¹⁸⁶ BAKICI, Sedat, 5237 Sayılı Yasa Kapsamında Ceza Hukuku Özel Hükümleri, 4. cilt, Adalet Yayınevi, Ankara, 2010, s.1001.

¹⁸⁷ Bkz. Yargıtay 4. Ceza Dairesi, E. 2016/5394, K. 2016/9879, T.12.05.2016 "Suçun maddi unsuru yaşı veya hastalığı dolayısıyla kendini idare edemeyecek durumda olan ve bu sebeple koruma ve gözetim yükümlülüğü altında bulunan mağdurun "kendi haline terk edilmesidir". Suç bağlamında "kendi haline terk", failin, mağdurla olan fiili ilişkisini geçici ya da sürekli şekilde kesmesi ve mağduru egemenlik alanının dışına çıkarması, bu bağlamda kendi haline bırakmasıdır. Bu suç "kendi haline terk" gerçekleştiği anda tamamlanır. Terk süresi uzun veya kısa olabilir. Burada önem taşıyan husus, terk süresinin mağdur için tehlike yaratma hususunda yeterli olup olmadığıdır. Kişinin kendi haline terk edilmesi, koruma ve gözetim altında bulunanın, bu yükümlülüğü üstlenmiş olan kişi tarafından herhangi bir yerde korumadan yoksun hale getirilmesidir.

Terk fiilinin, fail dışında, koruma ve gözetim yükümlülüğünü üstlenebilecek durumda olan ve bu iradeyi taşıyan kişilerin inisiyatif kullanabilecekleri biçimde ve ortamda gerçekleştirilmesi halinde bu suç oluşmaz.

Suçun oluşumu için, failin mağduru, koruma ve gözetim yükümlülüğü üstlenebilecek durumdaki bir kişi veya kurumun kontrolüne bırakmaksızın "mağduru kendi haline terk" fiilini gerçekleştirilmesi veya terk anı itibarıyla bu yükümlülüklerin kim tarafından taşınacağına belirsiz olması gerekir...

Sanığın, hakkında terk suçundan dolayı beraat kararı verilen resmi nikahlı eşi ... ile aralarında boşanma davasının duruşmasının bitiminde ...'in, katılan ...'ı annesi sanığa bırakarak duruşma salonundan uzaklaşması sonrasında, sanığın da katılana bakamayacağını söyleyerek İlçe Emniyet Müdürlüğüne bırakması şeklinde gerçekleşen olayda, suçun "kendi haline terk" unsurunun gerçekleşmemesi ve eylemin bakım ve gözetime yönelik yükümlülüklerine aykırılık oluşturmaması sebebiyle bu davranışın TCK'nın 233. maddesinde düzenlenen aile hukukundan kaynaklanan yükümlülüğü ihlal suçunu da oluşturmaması karşısında, sanığın beraatine karar verilmesi gerekirken yasal olmayan gerekçe ile mahkumiyetine hükümlenmesi..." (www.kazanci.com.tr)

Gerçekten, TCK m. 97/2'ye göre “*terk dolayısıyla mağdur bir hastalığa yakalanmış, yaralanmış veya ölmüşse, neticesi sebebiyle ağırlanmış suç hükümlerine göre cezaya hükmolunur*”¹⁸⁸. Soyut bir ceza öngörmeyen ve TCK'nın neticesi sebebiyle ağırlanmış suç başlıklı 23'üncü maddesine atıf yapan bu düzenlemeyle (TCK m. 97/2) neyin amaçlandığı anlaşılmadığı için, bu hüküm doktrinde eleştirilere uğramıştır¹⁸⁹. Söz gelimi, terk fiili neticesinde mağdurun yaralanması durumunda kasten yaralama suçunu düzenleyen TCK m. 86 ve 87'ye göre mi, yoksa taksirle yaralama suçunu düzenleyen TCK m. 89'a göre mi cezai sorumluluk saptanacaktır? Keza kendi haline terk edilen mağdurun basit tıbbi müdahale ile giderilebilecek ölçüde yaralanması durumunda fail, TCK m. 86/2'ye istinaden mi cezalandırılacaktır? Kanun lafzının bu duruma izin verdiği söylenebilse de TCK m. 86/2'de yer alan cezanın, TCK m. 97/1'deki cezadan hafif olması karşısında mesele, oldukça girift bir hale bürünmektedir¹⁹⁰. Tüm bu soru işaretlerinin giderilebilmesi için terk suçunun neticesi sebebiyle ağırlanmış halinin bağımsız ve soyut bir ceza ile müeyyideye bağlanması gerekmektedir¹⁹¹.

Son olarak denebilir ki, fail öldürme veya yaralama kastıyla hareket ettiği takdirde, kasten öldürme (TCK m. 81, 83) veya yaralama (TCK m. 86, 87, 88) suçları söz konusu olacaktır. Eğer terk suçu kasten işlenmişse ve gerçekleşen ölüm veya yaralama neticesi bakımından da taksir söz konusu ise, kanun lafzındaki muğlak

¹⁸⁸ Madde metnindeki “hastalığa yakalanmış” ifadesi bazı yazarlarca lüzumsuz görülmüştür. Kanaatimizce de “yaralanma” ibaresi “hastalığa yakalanma” durumunu kapsamaktadır. Dolayısıyla hastalık ifadesinin ayrıca belirtilmesine gerek bulunmamaktadır. Bkz. TEZCAN – ERDEM – ÖNOK, s. 326; DOĞAN, Koray, *Neticesi Sebebiyle Ağırlanmış Suçlar*, 2. Baskı, Ankara, 2015, s. 302

¹⁸⁹ Terk suçunun neticesi sebebiyle ağırlanmış halinin böylesi bir formülasyon yerine, açık ve soyut bir ceza artırımı öngörmesi gerektiği görüşü için bkz. DOĞAN, *Neticesi Sebebiyle Ağırlanmış Suç*, s. 302; ARTUK, Mehmet Emin/ÇINAR, Ali Rıza, *Yeni Bir Ceza Kanunu Arayışları ve Adalet Alt Komisyonu Tasarısı Üzerine Düşünceler*, Türk Ceza Kanunu Reformu, İkinci Kitap, Makaleler, Görüşler, Raporlar (ed. Teoman Ergül), Ankara, 2004, s. 81; TEZCAN – ERDEM – ÖNOK, s. 326.

¹⁹⁰ *Yenerer Çakmut'a* göre, mağdur örneğin ister basit tıbbi müdahaleyle giderilebilecek ölçüde hafif yaralansın isterse de organ kaybı şeklinde ağır bir şekilde yaralansın, TCK m. 86 uygulama alanı bulacaktır. bkz. YENERER ÇAKMUT, *Terk* s. 69, 70; *Hafizoğulları – Özen'e* göre, eğer mağdur terk fiili sonucunda basit tıbbi müdahale ile giderilebilecek ölçüde yaralanmış ise, normun amacı gözetildiğinde TCK m. 86/2 değil, kasten yaralamanın temel hali olan TCK m. 86/1 uygulanmalıdır. Bkz. HAFIZOĞULLARI, Zeki/ÖZEN, Muharrem, *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler Kişilere Karşı Suçlar*, 5. Baskı, Ankara, 2016, s. 134.

¹⁹¹ DOĞAN, *Neticesi Sebebiyle Ağırlanmış Suç*, s. 302; ARTUK – ÇINAR, *Yeni Bir Ceza Kanunu Arayışları ve Adalet Alt Komisyonu Tasarısı Üzerine Düşünceler*, s. 81; TEZCAN – ERDEM – ÖNOK, s. 326.

ifadeye rağmen, kanaatimizce failin sorumluluğu 86 ve 87'nci maddelere göre tespit edilmelidir. Örneğin, kasten terk edilen bir bebeğin öldüğü durumda, ölüm bakımından taksir var ise sorumluluk TCK m. 87/4 uyarınca olur. Terk fiili, ihmali olarak işlenmiş ise, TCK m. 83 veya 88 hükümleri uygulanmalıdır. Örneğin bir annenin, çocuğunu evde yalnız bırakarak tatile gittiği olayda, ölüm neticesi bakımından kastı var ise, TCK m. 83; taksiri var ise, TCK m. 88 (TCK m. 87/4'ün ihmali olarak işlenmesi, yani ihmal suretiyle kasten yaralama neticesinde ölüme sebebiyet verilmesi) uygulanacaktır¹⁹².

Elbette belirtmek gerekir ki, TCK m. 23'teki genel hüküm gereği¹⁹³ ağır neticenin faile isnat edilebilmesi, netice bakımından failin en azından taksiri bulunmasına bağlıdır. Gerçekleşen neticenin objektif olarak öngörülemediği durumda faile isnat edilmesi, temel ceza hukuku ilkelerine aykırılık teşkil edecektir. Fail, terk fiilini kasten gerçekleştirmesine rağmen, ağır netice objektif olarak öngörülemeyecek bir sebepten ileri gelmiş ise, yalnızca terk suçunun temel halinden cezalandırılmalıdır.

Yardım veya bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi suçu bakımından ise, TCK m. 98/2'de "*yardım veya bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi dolayısıyla kişinin ölmesi durumunda, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezasına hükmolünür*" düzenlemesi yer almaktadır. Görüldüğü üzere buradaki düzenleme, madde 97/2'deki düzenlemeden farklı olarak, bağımsız ve soyut bir ceza ihtiva etmektedir. Dolayısıyla yukarıdaki tartışmalara mahal verilmemiştir. Failin yardım veya bildirim yükümlülüğünü yerine getirmemesi dolayısıyla mağdurun öldüğü durumlarda ceza, bu fıkra (m. 98/2) gereğince artırılacaktır. Neticesi sebebiyle ağırlaşmış halin uygulanabilmesi için ise, ölüm ile failin ihmali hareketi arasında nedensellik bağının mevcudiyeti aranacaktır. Failin yardımına rağmen veya yardım veya bildirim yükümlülüğü doğmadan önce mağdur ölmüş ise, failin bu suçtan dolayı sorumluluğu söz konusu olmayacaktır¹⁹⁴. Keza, fail yardım etse dahi ölüm neticesi

¹⁹² ERBAŞ, Rahime, *Türk Ceza Kanunu'nda Görünüşte İhmali Suçlarda Garantörlük*, İstanbul, 2019, s. 105.

¹⁹³ TCK m. 23: "*Bir fiilin, kastedilenden daha ağır veya başka bir neticenin oluşumuna sebebiyet vermesi halinde, kişinin bundan dolayı sorumlu tutulabilmesi için bu netice bakımından en azından taksirle hareket etmesi gerekir.*"

¹⁹⁴ ARTUK – ALŞAHİN, *Yardım veya Bildirim Yükümlülüğünün Yerine Getirilmemesi*, s. 23.

gerçekleşecekti denilebilen hallerde, neticesi sebebiyle ağırlaşmış hal teşkil eden ölüm neticesi faile isnat edilemeyecektir¹⁹⁵.

C. Akıl Hastası Üzerindeki Bakım ve Gözetim Yükümlülüğünün İhlali (TCK m. 175)

1. Genel Olarak

Akıl hastası üzerindeki bakım ve gözetim yükümlülüğünün ihlali suçu (TCK m. 175), TCK'nın “topluma karşı suçlar” başlıklı üçüncü kısmının, “genel tehlike yaratan suçlar” başlıklı birinci bölümünde şu şekilde düzenlenmiştir: “*Akıl hastası üzerindeki bakım ve gözetim yükümlülüğünü, başkalarının hayatı, sağlığı veya malvarlığı bakımından tehlikeli olabilecek şekilde ihmal eden kişi, altı aya kadar hapis veya adli para cezası ile cezalandırılır.*”

Yardım veya bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi suçu ise, “kişilere karşı suçlar” başlıklı ikinci kısmın dördüncü bölümünde yer almaktadır.

Çalışmamızın bu bölümünde, bazı unsurlar bakımından benzerlik ihtiva eden bu iki suçun arasındaki farklar tespit edilecektir.

2. Suçla Korunan Hukuki Değer Bakımından Karşılaştırma

Akıl hastaları üzerindeki bakım yükümlülüğünün ihlal edilmesi ile, diğer kişilerin hayatı, sağlığı veya malvarlığı bakımından tehlike meydana gelebilmektedir. Dolayısıyla bu suç ile korunan hukuki değer, toplumu oluşturan diğer bireylerin güvenlik içinde yaşamasıdır, yani kamu güvenliğidir¹⁹⁶. Nitekim kanun sistematigi

¹⁹⁵ Yargıtay 12. Ceza Dairesi, E. 2012/12590, K. 2013/4413, T. 26.02.2013 “...vakit geçirmeksizin acil sağlık birimine haber vermeyen ve ölene zamanında tıbbi müdahalede bulunma imkanı sağlayan sanığın eyleminin, TCK'nın 98/2'nci maddesinde tanımlanan yardım veya bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi suçunu oluşturup oluşturmayacağıın tespiti bakımından, gerekli tıbbi müdahale yapılsa dahi ölüm neticesinin gerçekleşip gerçekleşmeyeceği konusunda İstanbul Adli Tıp Kurumu Başkanlığı Genel Kurulundan rapor alınarak, sonucuna göre sanığın hukuki durumunun takdir ve tayini gerektiği gözetilmeden, eksik incelemeyle ve suç vasfında yanılığa düşerek, sanık hakkında taksirle öldürme suçundan mahkumiyet kararı verilmesi...” bkz. YAŞAR – GÖKCAN – ARTUÇ, C. 3, s. 3238.

¹⁹⁶ TAŞKIN, Ozan Ercan, “Akıl Hastası Üzerindeki Bakım ve Gözetim Yükümlülüğünün İhlali Suçu”, AÜHFD, S. 65 (4), 2015, s. 2479; YAŞAR – GÖKCAN – ARTUÇ, C. 4, s. 5490; PARLAR, Ali/HATİPOĞLU, Muzaffer, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu Yorumu, 2. Cilt, Ankara, 2007, s. 1355

gözetildiğinde bu suçun, topluma karşı işlenen suçlar başlığı altında düzenlendiği göze çarpmaktadır.

Yardım veya bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi suçu ise, kişilere karşı işlenen suçlar arasında düzenlenmiştir. Bu suçla korunan hukuki değer, yardıma muhtaç kişinin somut olayda tehlikeye giren menfaatidir. Bunun yanı sıra, toplum dayanışması ve sosyal fayda da korunan hukuki değerlerdendir.

3. Tipikliğin Objektif Unsuru Bakımından Karşılaştırma

a. Fail

Söz konusu suçlar fail bakımından farklılık arz etmektedir. Akıl hastası üzerindeki bakım yükümlülüğünün ihlali suçunun faili, yalnızca akıl hastası üzerinde bakım yükümlülüğü olan ve bu yükümlülüğünü ihlal eden kişi olabilir. Bu yükümlülük kanundan¹⁹⁷ kaynaklanabileceği gibi sözleşmeden de kaynaklanabilir¹⁹⁸. Örneğin, anne ve babanın akıl hastası çocukları üzerindeki bakım yükümlülüğü kanundan, çocuklarına bakması için tuttukları bakıcının yükümlülüğü ise sözleşmeden kaynaklanmaktadır. Görüldüğü üzere bu suç, özgü suç niteliğindedir. Bakım ve

¹⁹⁷ Türk Medeni Kanunu'nda evli çiftlerin çocuklar üzerinde bakım yükümlülüğü için bkz. TMK m. 185 “Evlenceyle eşler arasında evlilik birliği kurulmuş olur. Eşler, bu birliğin mutluluğunu elbirliğiyle sağlamak ve çocukların bakımına, eğitim ve gözetimine beraberce özen göstermekle yükümlüdürler. Eşler birlikte yaşamak, birbirine sadık kalmak ve yardımcı olmak zorundadırlar.”

TMK'ya göre ev başkanının (bkz. TMK m. 367), ev halkından olan akıl hastası birey üzerinde bakım yükümlülüğü olduğuna yönelik bkz. TMK m. 369 “Ev başkanı, ev halkından olan küçüğün, kısıtlının, akıl hastalığı veya akıl zayıflığı bulunan kişinin verdiği zarardan, alışılmış şekilde durum ve koşulların gerektirdiği dikkatle onu gözetim altında bulundurduğunu veya bu dikkat ve özeni gösterseydi dahi zararın meydana gelmesini engelleyemeyeceğini ispat etmedikçe sorumludur. Ev başkanı, ev halkından akıl hastalığı veya akıl zayıflığı bulunanların kendilerini ya da başkalarını tehlikeye veya zarara düşürmemeleri için gerekli önlemleri almakla yükümlüdür.”

Korunmaya muhtaç kişilerin bakımının bununla yükümlü kurumlarca sağlanacağına yönelik bkz. TMK m. 366 “Korunmaya muhtaç kişilerin bakımı, bununla yükümlü kurumlar tarafından sağlanır. Bu kurumlar, yaptıkları masrafları nafaka yükümlüsü hısımlardan isteyebilirler.”

¹⁹⁸ YAŞAR – GÖKCAN – ARTUÇ, C. 4, s. 5490; MALKOÇ, İsmail, *Açıklamalı-İçtihatlı 5237 Sayılı Yeni Türk Ceza Kanunu*, 1. Cilt, Ankara, 2007, s. 1174; MERAN, Necati, *Açıklamalı-İçtihatlı 5237 Sayılı Yeni Türk Ceza Kanunu*, 2. Bası, Ankara, 2007, s. 911; PARLAR – HATİPOĞLU, 2. Cilt, s. 1355.

gözetim yükümlülüğü bulunmayan kişiler tarafından bu suç işlenemez¹⁹⁹. Örneğin, sokakta rastladığı akıl hastasının tehlikeli hareketlerini engellemeyen üçüncü bir kişi, bu suçun faili olamaz.

Yardım veya bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi ise, neticeyi önleme yükümlülüğü olan kimseler hariç, herkes tarafından işlenebilen bir suçtur. Yani bu suç, sadece garantör sıfatını taşımayan kişiler tarafından işlenebilir.

b. Mağdur

Akıl hastası üzerindeki bakım yükümlülüğünün ihlali suçunun mağduru akıl hastası kimse değil, toplumdur²⁰⁰. Akıl hastası bireyin bakımını ihmal eden fail, toplumun diğer fertlerinin hayat, sağlık veya malvarlığını tehlikeye soktuğundan, bu suç, kamuya karşı işlenir.

Yardım veya bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi suçunun mağduru ise, bizzat *“yaşı, hastalığı veya yaralanması dolayısıyla ya da başka herhangi bir nedenle kendini idare edemeyecek durumda olan kimsedir.”*

c. Fail

Her iki suç da gerçek ihmali suç olduğundan, sadece ihmali hareket ile işlenebilir. Akıl hastası üzerindeki bakım yükümlülüğünün ihlali suçunun işlenebilmesi, söz konusu yükümlülüğe tabi bir akıl hastasının bulunmasına bağlıdır.²⁰¹ Akıl hastası kavramının ise, TCK m. 32 uyarınca telakki olunması yerinde olacaktır²⁰². Yani akıl hastası denilince, *“işlediği fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılayamayan veya bu fiille ilgili olarak davranışlarını yönlendirme yeteneği önemli derecede azalmış olan kişi”* anlaşılmalıdır.

¹⁹⁹ TAŞKIN, *Akıl Hastası Üzerindeki Bakım ve Gözetim Yükümlülüğünün İhlali Suçu*, s. 2476.

²⁰⁰ YAŞAR – GÖKCAN – ARTUÇ, C.4, s. 5491; PARLAR – HATİPOĞLU, 2. Cilt, s. 1355; Suçun mağdurunun akıl hastaları olduğu görüşü için bkz. YENERER ÇAKMUT, *Terk*, s. 54, 55. Yazar, mezkur makalesinde önce bu suçun topluma karşı işlendiğini ve belli bir mağduru olmadığını belirtmiş, ardından ise suçun mağdurunun akıl hastası kimseler olduğunu ileri sürmüştür.

²⁰¹ YAŞAR – GÖKCAN – ARTUÇ, C. 4, s. 5491.

²⁰² MALKOÇ, 1. Cilt, s. 1174.

Akıl hastası üzerinde bakım ve gözetim yükümlülüğü bulunan kişiler, akıl hastası bireyin diğer kişiler bakımından tehlike arz edebilecek davranışlarını engellemek için önlem almak zorundadır. Bu önlemin alınmaması neticesinde toplumu oluşturan diğer kişilerin hayatı, sağlığı veya malvarlığı bakımından bir tehlike meydana gelmiş ise, bu suç oluşacaktır. Görüldüğü üzere, bu suç zarar suçu değil, somut tehlike suçudur. Yani failin cezalandırılabilmesi için bir başkasının zarara uğraması aranmamaktadır. Somut bir tehlikenin meydana gelmesi gerekli ve yeterlidir. Eğer zarar da gerçekleşmiş ise, sadır olan bu zarar bakımından failin taksirli veya kasıtlı sorumluluğu saklıdır²⁰³. Örneğin, saldırgan karaktere sahip akıl hastası çocuğunun davranışlarını zapt etmek hususunda ihmal gösteren babanın fiili neticesinde bir kişi yaralanmış ise, baba, taksirle yaralamadan sorumlu tutulabilecektir. Hem zarar suçunun hem de tehlike suçunun gerçekleştiği halde ise, sadece zarar suçundan dolayı cezai sorumluluk gündeme gelecektir. Zarar suçu ile tehlike suçu arasında görünüşte içtima kurallarından, asli-tali norm ilişkisi mevcuttur. Yani, zarar suçu tehlike suçuna göre asli konumda olduğundan, tali konumda olan tehlike suçu uygulama alanı bulmaz²⁰⁴. Burada farklı neviden fikri içtima söz konusu değildir^{205,206}.

²⁰³ PARLAR – HATİPOĞLU, 2. Cilt, s. 1355; GÜNDEL, Ahmet, *Yeni Türk Ceza Kanunu Açıklaması*, 3. Cilt, Ankara, 2009, s. 3651; Nitekim TCK m. 175'in gerekçesinde “*Bu ihmal neticesinde başkalarının hayatı, sağlığı veya malvarlığı bakımından bir zarar meydana gelirse, bakım ve gözetim yükümlülüğü altında bulunan kişi, fiilin sebebiyet verdiği netice açısından kast veya taksirine göre cezalandırılacaktır.*” ifadesi yer almaktadır.

²⁰⁴ STERNBERG-LIEBEN, BOSCH, *Schönke/Schröder StGB*, 2019, Vorbem §52, Rn. 116; WESSELS, Johannes/ BEULKE, Werner/SATZGER, Helmut, *Strafrecht Allgemeiner Teil*, 45. Auflage, 2015, § 20, Rn. 1101; ÖNDER, Ayhan, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, C. II-III, 2. Baskı, İstanbul, 1992, s. 485; KOCA, Mahmut/ ÜZÜLMEZ, İlhan, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 12. Baskı, Ankara, 2019, s. 554; DEMİREL, Muhammed, “*Tehlike Suçları-Zarar Suçları Arasındaki İlişkinin İçtima Kuralları Kapsamında Değerlendirilmesi*”, İÜHF, C. LXXI, S. 1, 2013, s. 1483; TAŞKIN, *Akıl Hastası Üzerindeki Bakım ve Gözetim Yükümlülüğünün İhlali Suçu*, s. 2476.

²⁰⁵ Aksi yönde bkz. GÖKTÜRK, Neslihan, *Fikri İçtima (Suçların İçtiması)*, Ankara, 2013, s. 239; konu hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. DEMİREL, *Tehlike ve Zarar Suçları*, s. 1482.

²⁰⁶ Yargıtay'ın, tehlike ile zarar suçları arasında hem farklı neviden fikri içtima hem de asli-tali norm hükümlerini uyguladığı kararlara rastlanmaktadır. Farklı neviden fikri içtima kurallarının uygulandığı Yargıtay kararları için bkz. Yargıtay 9. Ceza Dairesi, E. 2009/124, K. 2010/12656, T. 14.12.2010 “*Sanığın kendisine ait köpeği başı boş bırakması sonucunda hayvanın mağduru ısrarak yaralanmasına neden olduğu, bu sebeple bakımı ve gözetimi altında bulunan hayvanın muhafazasında ihmal gösterdiği, mağdurun şikayetten vazgeçmesi ve TCK'nın fikri içtimaa ilişkin 44. maddesi hükmü de nazara alındığında, sanığın eyleminin 5237 sayılı TCK'nın 177. maddesinde düzenlenen suçta dönüşeceği hukuki durumunun buna göre takdir ve tayini gerektiği gözetilmeden, şikayet yokluğu nedeniyle taksirle yaralama suçundan açılan davanın düşürülmesine karar verilmesi*”; Yargıtay 8. Ceza Dairesi, E. 2011/12803, K. 2011/16532, T. 19.12.2011 “*Dosya kapsamına göre, başkalarının sağlığı bakımından*

Görüldüğü üzere her iki suç da ihmali hareketle işlenebilen bir suçtur, ancak fiilin niteliği bakımından farklılık bulunmaktadır. Akıl hastası üzerindeki bakım yükümlülüğünün ihlali suçunda, failin gözetim yükümlülüğünü ihmal etmesi neticesinde toplum bakımından bir tehlike meydana gelirse fail cezalandırılmakta iken, yardım veya bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi suçunda, yardıma muhtaç kimseye yardım edilmediği veya ilgili makamlara derhal bildirimde bulunulmadığı takdirde suç işlenmiş olacaktır.

kontrol altına alınmasında ihmal gösterilen hayvanın şikayetçiyi ısrarak basit tıbbi müdahale gerektirecek biçimde yaralanmasına sebebiyet vermesi şeklinde gelişen olayda, hayvanın sahibi olan sanığın eyleminin taksirle yaralama ve hayvanı tehlike yaratabilecek şekilde serbest bırakma suçlarını oluşturduğu ve 5237 sayılı TCK'nun 44. maddesi uyarınca daha ağır cezayı gerektiren taksirle yaralama suçundan cezalandırılması gerektiği gözetilmeden” ; Yargıtay Ceza Genel Kurulu, E. 2009/8-101, K. 2009/178 T. 23.06.2009 (Kararda somut tehlike suçu olan genel güvenliğin tehlikeye sokulması (TCK m. 170) ile zarar suçu olan mala zarar verme (TCK m. 151) arasında farklı neviden fikri içtima hükümleri uygulanmıştır); Yargıtay 8. Ceza Dairesi, E. 2010/3320, K. 2012/12317, T. 12.04.2012 (www.lexpera.com.tr).

Görünüşte içtima kurallarından asli-tali norm ilişkisine müteallik hükümlerin uygulandığı Yargıtay kararları için bkz. Yargıtay 8. Ceza Dairesi, E. 2017/15053, K. 2018/2242, T. 01.03.2018 “*Bu durumda 177. maddedeki suç tehlike suçu olduğundan, bir zararın meydana gelmesi aranmamıştır. Tehlikenin gerçekleşerek, bir zarar meydana getiren ayrı bir suçun oluşması halinde ise tehlike suçları ile zarar suçları arasında asıl-tali hüküm ilişkisi bulunmaktadır. Zarar suçları, tehlike suçlarına nazaran asli norm niteliğinde olduğundan, görünüşte içtima kurallarından olan tali/yardımcı normun sonralığı (veya asli normun önceliği) ilkesi uyarınca yalnızca asli norm olan madde ile ceza verilmelidir. Bu sebeple fikri içtimanın uygulanması da söz konusu değildir.*”

Keza Yargıtay, tehlike suçu olan hayvanın tehlike yaratabilecek şekilde serbest bırakılması suçu (TCK m. 177) ile zarar suçu olan taksirle öldürme suçunun (TCK m. 85) gerçekleştiği başka bir olayda, failin yalnızca taksirle öldürme suçundan ceza alması gerektiğini belirtmiştir. Kararın gerekçesinde ise farklı neviden fikri içtima kuralları zikredilmemiştir. Dolayısıyla bu kararında da Yargıtay’ın görünüşte içtima kurallarını uyguladığını düşünmekteyiz. bkz. Yargıtay 9. Ceza Dairesi, E. 1245/2008, K. 7347/2008, T. 04.06.2008 “*5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 177. maddesinin, 765 sayılı Türk Ceza Kanunu'ndaki karşılığının 563. maddesi olmasına göre, tanımlanan suçun tehlike suçu olduğu belirtilmesi karşısında, ilgili maddede, bu gibi hayvanların bir zarar meydana getirmesi şartı aranmadığı, bu itibarla bir zarar meydana gelmesi durumunda, eylemin vasıf değiştireceği, Sanığın söz konusu eyleminin, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 177. maddesinde tanımı yapılan suçu aşarak, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 85. maddesinde tanımlanan taksirle öldürme suçu kapsamında değerlendirilmesi gerektiği...*”; Yargıtay 12. Ceza Dairesi, E. 2014/7996, K. 2015/830, T. 20.01.2015 “*TCK'nın 89/1. maddesinde düzenlenen ve zarar suçu olan taksirle yaralama eyleminin gerçekleşmiş olması karşısında, tehlike suçu olarak düzenlenen TCK'nın 177/1. maddesindeki hayvanın tehlike yaratabilecek surette serbest bırakılması suçundan cezalandırma imkanının ortadan kalktığı*” (www.kazanci.com.tr)

D. Suçu Bildirmeme Suçu (TCK m. 278)

1. Genel Olarak

Suçu bildirmeme suçu (TCK m. 278), TCK'nın "millele ve devlete karşı suçlar ve son hükümler" başlıklı dördüncü kısmının "adliye karşı suçlar" bölümünde (2'nci bölüm) şu şekilde düzenlenmektedir: "(1) İşlenmekte olan bir suçu yetkili makamlara bildirmeyen kişi, bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. (2) İşlenmiş olmakla birlikte, sebebiyet verdiği neticelerin sınırlandırılması halen mümkün bulunan bir suçu yetkili makamlara bildirmeyen kişi, yukarıdaki fıkra hükmüne göre cezalandırılır. (3) Mağdurun on beş yaşını bitirmemiş bir çocuk, bedensel veya ruhsal bakımdan engelli olan ya da hamileliği nedeniyle kendisini savunamayacak durumda bulunan kimse olması halinde, yukarıdaki fıkralara göre verilecek ceza, yarı oranında artırılır. (4) Tanıklıktan çekinebilecek olan kişiler bakımından cezaya hükmolunmaz. Ancak, suçu önleme yükümlülüğünün varlığı dolayısıyla ceza sorumluluğuna ilişkin hükümler saklıdır."

Görüldüğü üzere hem suçu bildirmeme hem de yardım veya bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi suçları, kişiye bildirim yükümlülüğü yüklemektedir. Bu bakımdan, söz konusu suçların arasındaki ilişkiyi irdeleyerek farklarını ortaya koymak ehemmiyet arz etmektedir.

2. Suçla Korunan Hukuki Değer Bakımından Karşılaştırma

Suçu bildirmeme suçu ile korunan hukuki değer ne olduğu konusunda doktrinde çeşitli görüşler ileri sürülmüştür²⁰⁷. Bir görüşe göre²⁰⁸, bu suçla korunması amaçlanan hukuki değer, bildiri yapılmayan suçun ihlal ettiği hukuki değerdir. Söz gelimi, işlenmekte olan kasten öldürme suçunu bildirmeme söz konusu ise, korunan hukuki değer kişinin yaşam hakkıdır. İkinci bir görüşe göre²⁰⁹, bu suçla korunan

²⁰⁷ Alman doktrinindeki çeşitli görüşler ve bu görüşlerin gerekçeleri hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Mustafa Ruhan ERDEM, *Suçu Bildirmeme Suçu (TCK m. 278)*, TBB Dergisi, S. 80, 2009, s. 106,107.

²⁰⁸ ERDEM, *Suçu Bildirmeme*, s. 106, Erdem'e göre bu suçla ikincil olarak adliye de korunmaktadır.

²⁰⁹ Ayrıntılı bilgi ve diğer görüşlerin eleştirisi için bkz. ÜNVER, Yener, *TCK'da Düzenlenen Adliye Karşı Suçlar*, 4. Baskı, Ankara, 2016, s. 283, 284.

hukuki değer adil yargılanma hakkıdır. Diğer bir görüşe göre²¹⁰, devletin adli faaliyetlerinin aksatmadan yerine getirilebilmesi, bireylerde sorumluluk bilincinin oluşması ve kamu düzeni ve adaletin korunması, bu suçun korumayı amaçladığı hukuki değerlerdir. Son olarak, farklı bir görüşe göre²¹¹, bu suçla korunan hukuki değer, toplum barışının korunması ve suç işlenmesinin önlenmesidir.

Kanaatimizce, madde metni ele alındığında, suç bildirmeme suçunun sadece “işlenmekte olan veya işlenmiş olmakla birlikte, sebebiyet verdiği neticelerin sınırlandırılması halen mümkün bulunan suçun” bildirilmemesiyle işlenebileceği anlaşılmaktadır²¹². Dolayısıyla burada birincil amaç işlenmekte olan suçun önlenmesi olup, suçun kovuşturulması değildir. Nitekim, kanun koyucu işlenmiş suçlar bakımından vatandaşlara bildirim yükümlülüğü getirmemiştir. Fakat, işlenmekte olan suçun bildirilmesiyle birlikte kovuşturulması da tabii olduğundan adliyenin işleyişi ve adaletin sağlanması gibi menfaatler de bu suçla korunan hukuki değerler arasında sayılmalıdır. Dolayısıyla, bizim de katıldığımız görüşe göre, suç bildirmeme suçuyla korunan hukuki değer karma nitelik taşımaktadır. Öncelikli olarak suçun önlenmesi gözetilerek, suç mağdurunun ihlal edilen hukuki yararının korunması amaçlanmakta, yani suçun mağduru korunmakta ve ayrıca, işlenen suçun kovuşturulması sağlanarak adaletin tesisi, kamu düzeninin muhafazası ve toplum yararının gözetilmesi hedeflenmektedir²¹³.

Yardım veya bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi suçu ile korunan hukuki menfaat öncelikli olarak tehlikenin yöneldiği kişiye ait herhangi bir değerdir

²¹⁰ PARLAR-HATİPOĞLU, 2. Cilt, s. 1888; YENERER ÇAKMUT, Özlem, “*Türk Ceza Yasası’nda Yardım veya Bildirim Yükümlülüğünün Yerine Getirilmemesi Suçu (TCK m. 98)*”, Maltepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, S. 2, 2007, s. 85.

²¹¹ ARSLAN, Çetin/AZİZAĞAOĞLU, Bahattin, *Yeni Türk Ceza Kanunu Şerhi*, Ankara, 2004, s. 1117; Kamu düzeninin korunması ve suç işlenmesinin önlenmesinin yanı sıra, adliyenin işleyişinin sağlanmasının da bu suçla korunan hukuki değer olduğu görüşünde bkz. DÖNER, İsa, *Suç Bildirmeme Suçu (TCK m. 278)*, EÜHFD, C. IX, S. 3-4, 2005, s.70.

²¹² İşlenmiş olmakla birlikte neticelerinin sınırlandırılması mümkün bulunan suçun bildirilmemesine, madde gerekçesinde, “*hırsızlık sonucunda elde edilmiş olan malların bir depoda saklandığının bilinmesine rağmen, durumdan yetkili makamların haberdar edilmemesi*” örnek gösterilmiştir.

²¹³ YAŞAR – GÖKCAN – ARTUÇ, C. 6, s. 8287.

(örneğin kişinin hayatı, vücut bütünlüğü). Ayrıca, toplum dayanışması ve sosyal fayda da korunan hukuki değerlerdendir.

3. Tipikliğin Objektif Unsuru Bakımından Karşılaştırma

a. Fail

TCK m. 278’de düzenlenen suçun bildirmeme suçunun faili herkes olabilir. Ancak suçun işlendiğini göreviyle bağlantılı olarak öğrenip bildirimde bulunmayan kamu görevlisi m. 278’teki suçunu değil, TCK m. 279’da düzenlenen “kamu görevlisinin suçun bildirmemesi” suçunu işlemiş olacaktır. Keza, sağlık mesleği mensubu, görevini yaparken bir suçun işlendiğine yönelik bir belirtiyi karşılaşıp bildirimde bulunmaz ise, TCK m. 280’de düzenlenen “sağlık mesleği mensuplarının suçun bildirmemesi” suçunu işlemiş sayılacaktır. Elbette belirtmek gerekir ki, kamu görevlilerinin veya sağlık mesleği mensuplarının görevleriyle ilgili olmayan suçları öğrenip bildirimde bulunmaması durumunda, TCK m. 278’teki suç gündeme gelecektir.

Ayrıca, işlenmekte olan veya işlenmiş olmakla birlikte neticesi sınırlandırılabilir olan suçun faili ve şeriki, suçun bildirmeme suçunun faili olamaz. Aksi düşünce “hiç kimse kendisini suçlayıcı beyanda bulunmaya zorlanamaz (*nemo tenetur se ipsum accusare*)” ilkesine aykırılık teşkil edecektir²¹⁴. Nitekim bu husus, Anayasa m. 38/5’te “hiç kimse kendisini ve kanunda gösterilen yakınlarını suçlayan bir beyanda bulunmaya veya bu yolda delil göstermeye zorlanamaz” şeklinde düzenlenmiştir. Doktrindeki bir görüşe göre, bu hüküm doğrudan uygulanabilir nitelikte olduğundan, fail ve şerik için kanunda ayrı bir cezasızlık sebebi vazedilmesine ihtiyaç bulunmamaktadır²¹⁵. Keza, ilgili suçun mağdurunun da suçun

²¹⁴ ERDEM, *Suçun bildirmeme*, s. 109; PARLAR-HATİPOĞLU, 2. Cilt, s. 1890.

²¹⁵ ERDEM, *Suçun bildirmeme*, s. 109. Erdem’e göre ilgili suçun mağduru da suçun bildirmeme suçunun faili olamaz; Artuk – Gökçen – Yenidünya, sağlık mesleği mensuplarının suçun bildirmemesi suçun bakımından hekimin kendisinin yahut akrabalarının fail olduğu suçlara ilişkin bildirim yükümlülüğünün bulunmadığına işaret etmiştir. Gerekece olarak aynı şekilde Anayasanın 38’inci maddesinin 5’inci fıkrasını göstermiştir. bkz. ARTUK, Mehmet Emin/GÖKCEN, Ahmet/YENİDÜNYA, Ahmet Caner, *TCK ŞERHİ*, 5. Cilt, Ankara, 2009, s. 5540. Ancak belirtmek gerekir ki sonrasında kanun değişikliği yapılarak maddeye dördüncü fıkra eklenmiş ve tanıklıktan çekinebilecek kişilerin bu suç bakımından cezaya tabi tutulamayacağı düzenlenmiştir. Keza Yargıtay da ilgili kanun değişikliği yapılmadan önce Anayasa m. 38/5’in doğrudan uygulanabileceğini ve kimsenin kendisini ve yakını suçlayıcı beyanlarda bulunmaya zorlanamayacağını, dolayısıyla da suçun bildirmeme suçunun faili olmayacağını

bildirmeme suçunun faili olamayacağı savunulmuştur²¹⁶. Diğer bir görüşe göre ise²¹⁷, mevcut düzenleme karşısında işlenmekte olan veya neticesi sınırlandırılabilir olan suçun faili ve mağduru, suçu bildirmeme suçunun faili olabilecektir, zira TCK m. 278/4'te yalnızca tanıklıktan çekinebilecek olan kişilerin bu suçun faili olamayacağı düzenlenmiştir. Mezkur görüşe göre, salt Anayasa m. 38/5'in mevcudiyeti yeterli değildir. Anayasa m. 38/5 ile TCK m. 278'in çeliştiği durumda, TCK'daki hükmün iptali ve Anayasaya uygun şekilde düzenlenmesi gerekmektedir. Kişinin kendi işlediği suçu yetkili mercilere bildirme yükümlülüğünün bulunmadığının kanunda açıkça belirtilmesi gerekmektedir. Böylece, kişinin kendi işlediği suç bakımından bildirim yapmamasında, cezasızlık nedeninden ziyade suçun unsurlarının oluşmadığına yönelik bir düzenleme yapılması gerektiği savunulmaktadır.

Kanaatimizce, suçu bildirmeme suçunun faili, işlenmekte olan veya işlenmiş olmakla birlikte neticesi sınırlandırılabilir olan suçun faili, şeriki, mağduru ve tanıklıktan çekinebilecek olan kimseler olamaz. Her ne kadar Anayasa m. 38/5'teki hüküm gereği bu sonuca varılabilse de, bu durumun açıkça kanunda belirtilmesi daha yerinde olacaktır. Bunun yanı sıra, neticeyi engelleme yükümlülüğü bulunan kişi, elbette suçu bildirmeme suçunun değil, neticesini engellemekle yükümlü olduğu suçun faili olacaktır²¹⁸. Örneğin, anne, çocuğuna karşı kasten yaralama fiilinde bulunuyorsa ve baba da bu durumu görüp sessiz kalıyorsa, baba suçu bildirmeme suçunun faili değil, ihmal suretiyle kasten yaralama suçunun faili olacaktır.

Yardım veya bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi suçunun faili ise, daha önce de belirtildiği gibi, garantör konumunda olmayan, yani neticeyi engelleme yükümlülüğü bulunmayan herkes olabilir.

belirtmiştir. bkz. Yargıtay 5. Ceza Dairesi, E. 2010/10706, K. 2011/2656, T. 04.04.2011 “Hiç kimsenin kendisini veya yakınlarını suçlayıcı beyanda bulunmaya zorlanamayacağına ilişkin Anayasa'nın 38/5. maddesindeki düzenleme karşısında atılı suçu bildirmeme suçundan sorumlu tutulamayacak olan sanık B. A.'ün beraati yerine mahkûmiyetine karar verilmesi...”

²¹⁶ ERDEM, *Suçtu bildirmeme*, s. 110.

²¹⁷ ÜNVER, *Adliye Karşı Suçlar*, s. 285 vd.

²¹⁸ TEZCAN – ERDEM – ÖNOK, s. 1248.

b. Fiil

Her iki suç da gerçek ihmali suçtur. Suçu bildirmeme suçu, işlenmekte olan veya işlenmiş olup da neticesi sınırlandırılabilir olan suçun yetkili makamlara bildirilmemesiyle işlenir²¹⁹. Yardım veya bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi suçu ise, “yaşı, hastalığı veya yaralanması dolayısıyla ya da başka herhangi bir nedenle kendini idare edemeyecek durumda olan kimseye hal ve koşulların elverdiği ölçüde yardım etmeme ya da durumu derhal ilgili makamlara bildirmeme” durumunda gerçekleşir.

Doktrindeki bir görüşe göre, suçü bildirmeme suçü ile yardım veya bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi suçü arasında özel-genel norm ilişkisi mevcuttur. Dolayısıyla fikri içtima hükümleri uygulanmaz. Görünüşte içtima kuralları uyarınca fail, yalnızca suçü bildirmeme suçünü işlemiş sayılır²²⁰. Diğer bir görüşe göre ise, bu suçlar arasında özel-genel norm ilişkisi söz konusu değildir. Bu iki suçun aynı anda meydana geldiği durumda, farklı neviden fikri içtima kuralları uygulanacak ve failin yalnızca cezası en ağır olan suçtan dolayı sorumluluğu söz konusu olacaktır²²¹.

Kanaatimizce, bu iki suç arasında özel-genel norm ilişkisi mevzubahis değildir. Eğer bir norm, başka bir normun tüm unsurlarını içeriyor ve buna ek olarak yeni bir unsur ihtiva ediyorsa özel-genel norm ilişkisi söz konusu olabilir. Örneğin, zimmet ve güveni kötüye kullanma suçü arasındaki ilişki özel-genel norm ilişkisini oluşturur. Özel normun ihlali halinde genel normun da ihlali mecburidir, ancak genel norm ihlal edildiği zaman, özel normun da mutlaka ihlal edildiği söylenemez²²².

²¹⁹ Suçu bildirmeme suçunun, her suç bakımından düzenlenmesi doktrinde haklı olarak eleştirilmiştir. Bu görüşe göre, kişilere yüklenen bu bildirim yükümlülüğünün sınırları çok geniştir. Böylesi bir yükümlülüğün yalnızca ağır ve kanuni tipte açıkça belirtilen suçlar bakımından getirilmesi yerinde olacaktır. Bkz. ARTUK, Mehmet Emin, “Adalet Hizmetlerinin Yürütülmesine Karşı Suçlar”, Üçüncü Podyum Tartışması, Türk Ceza Kanunu Reformu, Birinci Kitap, TBB Yayını, Ankara, 2004, s. 232, 233; ARTUK – GÖKCEN – YENİDÜNYA, *TCK Şerhi*, 5. Cilt, s. 5525; ÜNVER, *Adliye Karşı Suçlar*, s. 293.

²²⁰ STERNBERG-LIEBEN, *Schönke/Schröder StGB*, 2019, § 138, Rn. 30; HOHMANN, *Münchener Kommentar StGB*, § 138, Rn. 24; HEINTSCHEL-HEINEGG, *BeckOK StGB*, 2019, § 323c, Rn. 1; ERDEM, *Suçü Bildirmeme*, s. 118; YAŞAR – GÖKCAN – ARTUÇ, C. 6, s. 8295.

²²¹ FREUND, *Münchener Kommentar StGB*, § 323c, Rn. 128; ARTUK – ALŞAHİN, *Yardım veya Bildirim Yükümlülüğünün Yerine Getirilmemesi*, s. 32.

²²² ÖNDER, Ayhan, *Ceza Hukuku Dersleri*, İstanbul, 1992, s. 452.

Nitekim, suçu bildirmeme suçunun işlendiği her durumda, yardım veya bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi suçunun da gerçekleşmesi söz konusu olmadığından, bu iki suç arasında özel-genel norm ilişkisi bulunmamaktadır. Örneğin, resmi belgede sahtecilik suçunun işlenmekte olduğunu bilen ve yetkili makamlara bildirimde bulunmayan kişi, suçu bildirmeme suçunu işlemiş olurken, yardım veya bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi suçunu işlemiş olmayacaktır. Aynı şekilde, bir evden hırsızlık yapıldığını gören kişi herhangi bir bildirimde bulunmaz ise, suçu bildirmeme suçunu işlemiş olacak, fakat yardım veya bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi suçunun unsurlarını gerçekleştirmiş olmayacaktır. Tam tersi örnekte ise, kendi kusuruyla göle düşen ve yüzme bilmeyen bir kimseye yardım etmeyen ve ilgili makamlara bildirimde bulunmayan fail, suçu bildirmeme suçundan değil, yalnızca yardım veya bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi suçundan sorumlu olacaktır. Yine bir başka örnekte, kavgaya eden iki kişiden birinin, yüzme bilmeyen diğer kişiyi göle itmesi durumunda, kolluk kuvvetlerini arayarak işlenen suçu bildiren ve fakat boğulmakta olan kimseye hal ve koşullar elverişli olmasına rağmen yardım etmeyen kişi, yalnızca yardım veya bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi suçunu işlemiş olacaktır. Zira kişi, işlenen suçu bildirmiştir, fakat yardıma muhtaç kimseye yardım edebilecek durumdayken yardımda bulunmamıştır. Görüldüğü üzere farklı unsurları ihtiva eden bu iki suç arasında özel-genel norm ilişkisi mevcut değildir.

Bazı durumlarda her iki suç da gerçekleşmiş olabilir. Örneğin, kasten yaralama suçunun işlenmekte olduğunu gören ve bu duruma hareketsiz kalan bir kimse, kasten yaralama suçunu bildirmediği için TCK m. 278'e göre suçu bildirmeme suçunu, yaralı kimsenin durumunu sağlık görevlilerine bildirmediği için ise, TCK m. 98'e göre yardım veya bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi suçunu işlemiş sayılacaktır. Bu halde, tek bir fiil (tek bir ihmali hareket) ile iki farklı suçun oluşumuna sebebiyet veren fail, farklı neviden fikri içtima hükümleri gereğince yalnızca cezası en ağır olan suçtan dolayı müeyyideye tabi tutulacaktır²²³.

²²³ İhmali suçlarda fiil tekliği hususunda detaylı bilgi için çalışmanın ikinci bölümünde yer alan "İhmali Suçlarda Fiil Tekliği" başlığına bakılabilir.

E. İhmal Suretiyle Kasten Öldürme ve Yaralama Suçları (TCK m. 83, 88)

1. Genel Olarak

Esasında icrai hareketle işlenebilen kasten öldürme ve kasten yaralama suçlarının ihmal suretiyle de işlenebileceği sırasıyla TCK m. 83²²⁴ ve m. 88'de²²⁵ düzenlenmiştir.

İhmal suretiyle kasten öldürme ve yaralama suçları ve yardım veya bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi suçu, TCK'nın "kişilere karşı suçlar" başlıklı ikinci kısmında düzenlenmiştir. Dolayısıyla bu suçlar, suçla korunan hukuki değer bakımından benzerlik taşımaktadır (kişinin hayatı, vücut bütünlüğü vs.). Keza her iki suçun mağduru da, ihmali hareketin yapılmasıyla suçla korunan hukuki yararı tehlikeye giren veya zarara uğrayan kimsedir.

Görüldüğü üzere, bu suçlar birçok açıdan benzerlik ihtiva etmektedir. Çalışmamızdaki amacımız, söz konusu suçların ayırt edici özelliklerini ortaya koymak olduğundan, benzerlik taşıyan hususlardan ziyade farklılık arz eden yönler mütalaa edilecektir.

Biz, konunun sınırlandırılması amacıyla, aşağıda, ihmal suretiyle kasten yaralama suçu yerine yalnızca ihmal suretiyle kasten öldürme suçu ile yardım veya bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi suçlarını inceleyeceğiz.

²²⁴ TCK m. 83: "(1) Kişinin yükümlü olduğu belli bir icrai davranışı gerçekleştirmemesi dolayısıyla meydana gelen ölüm neticesinden sorumlu tutulabilmesi için, bu neticenin oluşumuna sebebiyet veren yükümlülük ihmalinin icrai davranışa eşdeğer olması gerekir. (2) İhmali ve icrai davranışın eşdeğer kabul edilebilmesi için, kişinin; a) Belli bir icrai davranışta bulunmak hususunda kanuni düzenlemelerden veya sözleşmeden kaynaklanan bir yükümlülüğünün bulunması, b) Önceden gerçekleştirdiği davranışın başkalarının hayatı ile ilgili olarak tehlikeli bir durum oluşturması, Gerekir. (3) Belli bir yükümlülüğün ihmali ile ölüme neden olan kişi hakkında, temel ceza olarak, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası yerine yirmi yıldan yirmibeş yıla kadar, müebbet hapis cezası yerine onbeş yıldan yirmi yıla kadar, diğer hallerde ise on yıldan onbeş yıla kadar hapis cezasına hükmolunabileceği gibi, cezada indirim de yapılmayabilir"

²²⁵ TCK m. 88: "Kasten yaralamanın ihmali davranışla işlenmesi halinde, verilecek ceza üçte ikisine kadar indirilebilir. Bu hükmün uygulanmasında kasten öldürmenin ihmali davranışla işlenmesine ilişkin koşullar göz önünde bulundurulur."

2. Tipikliğin Objektif Unsuru Bakımından Karşılaştırma

a. Fail

Yardım veya bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi suçunun failinin, neticeyi önleme yükümlülüğü bulunan kişiler hariç herkes olabileceğine daha önce de değinilmişti.

İhmal suretiyle kasten öldürme suçunun faili ise, sadece neticeyi önleme yükümlülüğü olan garantör kimseler olabilir. Neticeyi önleme yükümlülüğünün kaynağı ise, TCK m. 83'te belirtildiği üzere, kanun, sözleşme veya öngelen tehlikeli eylem olabilir.

Yükümlülüğün kanuna dayandığı duruma, TMK'nın anne ve babaya yüklediği çocuklarına bakma yükümlülüğü örnek verilebilir (TMK m. 335 vd.). Örneğin, bebeğini emzirmeyerek ölmesine sebebiyet veren anne, ihmal suretiyle kasten öldürme suçunun faili olabilecektir. Keza bu durumu gören ve herhangi bir harekette bulunmayan baba da bu suçun faili olacaktır. Kanuni yükümlülüğe bir diğer örnek de, 2559 sayılı PVSŞ'nin 1'inci maddesidir²²⁶. Söz gelimi, yaralı bir şekilde yatmakta olan kişiyi görüp yardım etmeyen kolluk görevlisi, gerçekleşen ölüm neticesinden TCK m. 83 gereği sorumlu olacaktır.

Neticeyi önleme yükümlülüğünün kaynağının sözleşme olduğu durumlara, cankurtaran, tur rehberi, çocuk bakıcısı veya özel korumalar örnek verilebilir. Sorumluluk, yalnızca sözleşme süresince ve sözleşme sınırları içerisinde söz konusu olur²²⁷. Belirtmek gerekir ki, sözleşmenin herhangi bir şekil şartı yoktur. Borçlar hukuku kuralları katı bir şekilde uygulanarak sözleşmeye dar bir mana verilmemelidir.

²²⁶ 2559 sayılı PVSŞ m. 1 “Polis, asayişini amme, şahıs, tasarruf emniyetini ve mesken masuniyetini korur. Halkın ırz, can ve malını muhafaza ve ammenin istirahatini temin eder. Yardım isteyenlerle yardıma muhtaç olan çocuk, alil ve acizlere muavenet eder. Kanun, Cumhurbaşkanlığı kararnameleri ve ilgili mevzuatın kendisine verdiği vazifeleri yapar.”

²²⁷ CENTEL, Nur/ZAFER, Hamide/ÇAKMUT, Özlem, *Kişilere Karşı İşlenen Suçlar*, C. I, 4. Bası, İstanbul, 2017, s. 75.

Sözleşmeye daha geniş bir mana yüklenmeli, gönüllü üstlenme veya sözleşme ile doğan karşılıklı güven ilişkisi esas alınmalıdır²²⁸.

Öngelen tehlikeli eylemden doğan yükümlülük ise, failin daha önceden gerçekleştirdiği tehlikeli eyleminden ötürü başkalarının yaşamını tehlikeye soktuğu ahvalde karşımıza çıkar. Fail gerçekleştirdiği eylem ile başkalarının hayatını tehlikeye soktuğu için, müstakbel ağır neticeleri engellemekle yükümlüdür. Örneğin, taksirli fiili neticesinde trafikte bir başkasına çarpan otomobil sürücüsü, yaralanan kişinin durumunun ağırlaşmasını önlemekle yükümlüdür. Keza sürücü, trafik kurallarına riayet etmesine rağmen yayanın kusuru dolayısıyla bir trafik kazasına sebebiyet verir ve yayayı yaralarsa, bir görüşe göre²²⁹, garantör konumunda olacağından, yayanın durumunun ağırlaşmasını önlemekle yükümlü olacaktır. Bu yükümlülüğe aykırılık halinde ise failin ihmal suretiyle kasten öldürme veya yaralama suçlarından sorumluluğu gündeme gelecektir. Bu örnekte sürücü, her ne kadar izin verilen risk kapsamında hareket etse de, zarar neticesi gerçekleştikten sonra zararın büyümesini önleme yükümlülüğü altındadır. Aksi görüşü savunan yazarlara göre ise²³⁰, trafik kurallarına riayet etmesine rağmen bir başkasını yaralayan fail, garantör konumunda değildir. Yalnızca yardım veya bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi suçundan dolayı sorumlu tutulabilir. Yargıtay da bu görüştedir²³¹. Kanaatimizce, izin

²²⁸ CENTEL, Nur, “İhmali Davranışla Kastan Öldürme veya Yaralama Suçu (TCK m. 83 ve 88/2)”, Alman – Türk Karşılaştırmalı Ceza Hukuku, Prof. Dr. Köksal Bayraktar’a Armağan, Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi, C. 2, İstanbul, 2010, s. 82; KOCA – ÜZÜLMEZ, *Genel Hükümler*, s. 403; AKYÜREK, Güçlü, “İhmali Suçlar”, Prof. Dr. Feridun Yenisey’e Armağan, C. 1, İstanbul, 2014, s. 153; OTACI, Cengiz, *Genel Hükümlerle Bağlı Olarak Kastan İnsan Öldürme Suçları*, Ankara, 2009, s. 610.

²²⁹ MAIWALD, Manfred, “İcrai ve İhmali Davranış-Bir Başkası için Hareket Etmek (çev. Cumhuriyet Şahin)”, Türk Ceza Kanunu Tasarısı için Müzakereler, Konya, 1998, s. 168; CENTEL, *İhmali Davranışla Kastan Öldürme veya Yaralama Suçu*, s. 84.

²³⁰ Koca – Üzülmöz’e göre, kusurlu olmayan failin gerçekleştirdiği tehlike doğuran hareketler de garantörlüğe esas olabilecektir fakat trafik kurallarına tamamen uyan kimse garantör olmayacaktır bkz. KOCA – ÜZÜLMEZ, *Genel Hükümler*, s. 407; Alman Federal Mahkemesi izin verilen risk kapsamında hareket eden araç sürücüsünün garantör konumunda olmadığını, yalnızca yardım yükümlülüğüne (Al. CK 323c uyarınca) sahip olduğunu belirtmiştir. Detaylı bilgi için bkz. HAKERİ, *Ceza Hukukunda İhmal Kavramı ve İhmali Suçların Çeşitleri*, s. 171.

²³¹ bkz. Yargıtay 1. Ceza Dairesi, E. 2014/3814, K. 2014/3754, T. 07.07.2014 “Olayımızda olduğu gibi; öngelen davranışı gerçekleştirmiş olmasına rağmen bu davranışı gerçekleştirmekte kusursuz olan kişinin ise 83. madde uyarınca değil, tıpkı başka birisinin yaraladığı kişiyi görmesine rağmen yardımdan imtina eden kişide olduğu gibi 98. madde uyarınca sorumlu tutulması gerekir.” ARTUÇ, Mustafa, *Kişilere Karşı Suçlar*, 2. bası, Ankara, 2018, s. 768.

verilen risk kapsamında hareket ederek öngelen tehlikeli eyleme sebebiyet veren kişi, garantör sıfatını haiz olacağı için ihmal suretiyle kasten öldürme veya yaralama suçlarından sorumlu olmalıdır.

Öngelen tehlikeli eylem, bazı durumlarda sürücünden değil, yayadan da kaynaklanabilir. Örneğin, yola aniden fırlayan dikkatsiz bir yayaya çarpmamak için yönünü değiştirip kaza yapan sürücü bakımından, yola fırlayan yayanın yardım yükümlülüğü mevcuttur. Bu yükümlülüğünü yerine getirmeyen yaya, ihmal suretiyle gerçekleştirdiği fiilinden sorumlu tutulacaktır²³².

Öngelen tehlikeli eylemin, failin hukuka uygun hareketinden meydana geldiği durumda, öğretideki bir görüşe göre²³³, failin garantör konumunda olmadığı kabulü gerekecektir. Söz gelimi, meşru müdafaa da bulunan kişinin saldırganı zarar verme hakkı bulunduğu için bu hakkını kullanan kişiye ayrıca neticeyi engelleme yükümlülüğü yüklemek yanlış olacaktır. Saldırganı yaraladıktan sonra yardım etmeyen kişi TCK m. 83'ten değil, şartlar yerine geldiyse ancak TCK m. 98'den sorumlu olabilecektir. Yani eğer, saldırganı yardım edilmesi halinde saldırının tekrarlanacağı, *ex-ante* değerlendirme sonucu tespit edilebiliyorsa, yardım etmeyen kişi yardım veya bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi suçundan dolayı sorumlu olmaz. Fakat böyle bir tehlike söz konusu değil, yani hal ve koşullar elverişli ise, failin yardım veya bildirim yükümlülüğü mevcuttur. Diğer bir görüşe göre ise²³⁴, hukuka uygun hareket eden kişinin herhangi bir yardım yükümlülüğü bulunmamaktadır. Hukuk, yapılması hak olan bir davranışı gerçekleştirdiği için hiç kimseye garantörlük yükleyemez. Garantörlüğün yanı sıra, aynı sebepten ötürü, failin herhangi bir yardım yükümlülüğü de bulunmaz. Dolayısıyla hukuka uygun hareket

²³² HAKERİ, Hakan, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 21. Baskı, Ankara, 2017, s. 180; Öngelen tehlikeli eyleme dayanan garantörlük hakkında daha fazla örnek ve detaylı bilgi için bkz. HAKERİ, *Kasten Öldürme*, s. 117 vd.

²³³ HECKER, *Schönke/Schröder StGB*, 2019, § 323c, Rn. 18; KÜHL, *Lackner/Kühl StGB*, 2018, § 323c, Rn. 2; FREUND, *Münchener Kommentar StGB*, § 323c, Rn. 97; BOSCH, *Schönke/Schröder StGB*, 2019, § 13, Rn. 37; HEGER, *Lackner/Kühl StGB*, 2018, § 13, Rn. 11; ERMAN – ÖZEK, s. 230; CENTEL, *İhmali Davranışla Kasten Öldürme veya Yaralama Suçu*, s. 84; AKYÜREK, *İhmali Suçlar*, s. 154; ÖZBEK, Veli Özer/DOĞAN, Koray/BACAKSIZ, Pınar/TEPE, İlker, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 9. Baskı, Ankara, 2018, s. 498; AKBULUT, Emre, *İhmal Suretiyle Kasten Öldürme Suçu*, TBB Dergisi, S. 66, 2006, s. 208, 209.

²³⁴ HAKERİ, *Ceza Hukukunda İhmal Kavramı ve İhmali Suçların Çeşitleri*, s.174; KOCA – ÜZÜLMEZ, *Genel Hükümler*, s. 406.

eden bir kimse, garantör olmadığı gibi yardım veya bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi suçunun da faili olamaz. Kanaatimizce, hukuka uygun hareket eden (örneğin, meşru müdafaa da bulunan) kişinin, sınırı aşmaması halinde ne neticeyi önlemeye matuf ne de genel manada bir yardım yükümlülüğünden bahsedilebilir. Hukuka uygun hareket eden kimsenin yardım veya bildirim yükümlülüğünün bulunmadığına dair kanaatimiz, çalışmamızın devamında daha detaylı açıklanacaktır²³⁵.

Görüldüğü üzere iki suç arasındaki temel fark, fail mefhumunda kendini göstermektedir. Eğer yardım yükümlülüğünü yerine getirmeyen kişi, neticeyi engelleme yükümlülüğüne sahip ise, gerçekleşen suç ihmal suretiyle kasten öldürme suçu (TCK m. 83) olacak iken; neticeyi engelleme yükümlülüğü olmayan kişilerin yardım yükümlülüğüne aykırı davranması halinde yardım veya bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi suçu (TCK m. 98) meydana gelecektir²³⁶. Örneğin, otomobiliyle trafik kazasına sebebiyet verip bir kişiyi yaralayan sürücü, yardım etmediği takdirde, ihmal suretiyle kasten öldürme veya yaralama suçundan sorumlu tutulur; yardım veya bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi suçundan sorumlu tutulmaz²³⁷. Sürücünün yardım etmediğini gören ve olaylara tanık olan kimse ise, yardım veya bildirim yükümlülüğünü yerine getirmediği durumda, TCK m. 98'e göre sorumlu olacaktır.

²³⁵ bkz. “Yardım veya Bildirim Yükümlülüğünün Yerine Getirilmemesi Suçu” - “Fail” - “Öngelen Tehlikeli Eylemin Hukuka Uygunluk Sebebi Dolayısıyla Hukuka Uygun Olması” başlıklı kısım.

²³⁶ Yargıtay 4. Ceza Dairesi, E. 2015/27008, K. 2016/615, T. 18.01.2016 “Failin neticeyi önleme konusunda hukuki bir yükümlülüğü mevcut ise yükümlülüklerine aykırı davranışların, diğer şartların da mevcut olması halinde 83. maddede düzenlenen kasten öldürmenin ihmali davranışla işlenmesi ya da 88. maddede düzenlenen kasten yaralamanın ihmali davranışla işlenmesi suçu kapsamında değerlendirilmesi gerekir.” (www.kazanci.com.tr)

²³⁷ İçel'e göre, trafik kazasına taksirle sebebiyet vererek bir yayaya çarpan sürücü, sonrasında bu yayaya kasten yardım etmez ise, hem taksirle yaralama suçundan hem de kasten adam öldürmeye teşebbüs suçundan sorumlu olacaktır. bkz. İÇEL, Kayhan, *Suçların İçtimai*, İstanbul, 1972, s. 222; Erman – Özek'e göre, trafik kazasına taksirle sebep veren fail, mağdura yardım etmediği takdirde hem taksirle yaralamadan hem de yardım veya bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesinden sorumlu olacaktır. bkz. ERMAN – ÖZEK, s. 236.

b. Fiil

Yardım veya bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi gerçek ihmali, diğer bir deyimle yalnızca ihmali hareketle işlenebilen bir suçtur. Failin ihmalde bulunmasıyla suç tamamlanır. Yardım veya bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi, yapısı gereği teşebbüse elverişli bir suç değildir²³⁸.

İhmal suretiyle kasten öldürme ise, ihmal suretiyle icra (görünüşte ihmali, garantörsel ihmali suç) suçudur. İhmal suretiyle icra suçlarında esasen icrai olarak işlenebilen bir suç, ihmali bir hareketle meydana gelmektedir²³⁹. Bu tür suçlarda, ihmali hareketin gerçekleşmesi, suçun tamamlanması için yeterli olmaz. Suçun tamamlanması, tipik neticenin meydana gelmesine bağlıdır. Dolayısıyla ihmal suretiyle icra suçları, doktrindeki baskın görüşe göre teşebbüse elverişli suçlardır²⁴⁰. Teşebbüsün ne zaman gerçekleşeceği ise, doktrinde tartışmalıdır. Gerçekten de icrai suçlardan farklı olarak, görünüşte ihmali suçlarda fail hareketsiz kaldığı için, teşebbüs aşamasının başladığı anın tespit edilmesi güçtür²⁴¹. Bizim de katıldığımız görüşe göre,

²³⁸ HAKERİ, *Genel Hükümler*, s. 522; Yargıtay 4. Ceza Dairesi, E. 2015/27008, K. 2016/615, T. 18.01.2016 “Yardım veya bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi suçu tehlike suçu olmasının yanı sıra ihmali suç niteliğindedir. İhmal kesintisiz bir nitelik taşıdığından, diğer yandan sonuca ulaşmamış bir ihmali hareketi değerlendirebilmek ve hangi sonuca yöneldiğini anlayabilmek imkânı bulunmadığından, bu suçta teşebbüs mümkün değildir.” (www.kazanci.com.tr)

²³⁹ DÖNMEZER, *İhmal Suretile İcra Suçları*, s. 473; ÖNDER, *Ceza Hukuku Dersleri*, s. 174.

²⁴⁰ DÖNMEZER, Sulhi/ERMAN, Sahir, *Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku*, C. I, 11. Bası, İstanbul, 1994, s. 378; ÖNDER, *Ceza Hukuku Dersleri*, s. 411; KUNTER, Nurullah, *Suçun Maddi Unsurları Nazariyesi*, İstanbul, 1954, s. 55; EREM, Faruk/DANIŞMAN, Ahmet/ARTUK, Mehmet Emin, *Ümanist Doktrin Açısından Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 14. Baskı, Ankara, 1997, s. 310; ARTUK – GÖKCEN – ALŞAHİN – ÇAKIR, *Genel Hükümler*, s. 328; HAKERİ, *Genel Hükümler*, s. 522; CENTEL – ZAFER – ÇAKMUT, *Kişilere Karşı İşlenen Suçlar*, C. I, s. 80; DEMİRBAŞ, Timur, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 13. Baskı, Ankara, 2018, s. 240; Özgenç’e göre, ihmal suretiyle icra suçlarına teşebbüs mümkün değildir. İhmali hareket bağımsız bir suçu oluşturuyorsa fail yalnızca o suçtan dolayı cezalandırılır. bkz. ÖZGENÇ, *Genel Hükümler*, s. 508; Koca - Üzülmüş’e göre ihmali harekette “aktüel bir fail” olmadığı için, ihmali hareketlerde fiil kastından söz edilemez. Dolayısıyla ihmal suretiyle icra suçlarında teşebbüs söz konusu olmaz. bkz. KOCA – ÜZÜLMÜŞ, *Genel Hükümler*, s. 435; Gökçen – Balcı’ya göre de ihmal suretiyle icra suçları teşebbüse elverişli değildir. bkz. GÖKCEN, Ahmet/ BALCI, Murat, *Kasten Öldürme Suçları (TCK m. 81-83)*, Ankara, 2013, s. 267.

²⁴¹ İhmal suretiyle icra suçlarında teşebbüsün başlama anı hakkında görüşler ve ayrıntılı bilgi için bkz. HAKERİ, *Ceza Hukukunda İhmal Kavramı ve İhmali Suçların Çeşitleri*, s.268 vd.; TOZMAN, Önder, “İhmal Suçlarında Teşebbüs ve Gönüllü Vazgeçme”, TBB Dergisi, S. 84, 2009, s. 165.

suçla korunan hukuki değerin doğrudan doğruya tehlikeye girdiği an, ihmal suretiyle icra suçlarında teşebbüs aşamasının başladığı kabul edilmelidir²⁴².

3. Tipikliğin Sübjektif Unsuru Bakımından Karşılaştırma

Yukarıda da belirtildiği gibi, yardım veya bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi suçu yalnızca kasten işlenebilen bir suçtur, taksirle işlenemez. TCK m. 21/1'e göre "*kast, suçun kanuni tanımındaki unsurların bilerek ve istenerek gerçekleştirilmesidir*". Keza hata bahsini düzenleyen TCK m. 30'daki "*filin icrası sırasında suçun kanuni tanımındaki maddi unsurları bilmeyen bir kimse, kasten hareket etmiş olmaz*" hükmü de gözetildiğinde kastın, suçun maddi unsurlarını içermesi gerektiği görülecektir. Yani, failin ayrıca işlediği filin hukuka aykırı olduğunu bilmesi aranmayacaktır²⁴³. Elbette haksızlık yanılığını düzenleyen TCK m. 30/4 hükümleri saklıdır²⁴⁴.

İhmali davranışla öldürme ise, hem kasten hem de taksirle gerçekleşebilecektir²⁴⁵. İhmal suretiyle öldürme suçunun kasten işlendiği durumda TCK m. 83'teki suç gerçekleşecek iken; ihmali hareketin taksirli olduğu durumda, ölüm gerçekleşirse meydana gelen suç TCK m. 85'te düzenlenen taksirle öldürme suçu olacaktır.

F. Karayolları Trafik Kanunu m. 82

Karayolları Trafik Kanunu'nun 82'nci maddesinde "trafik kazalarında yükümlülük" başlığı altında, idari para cezasını gerektiren kabahat şu şekilde düzenlenmiştir: "*Karayollarında meydana gelecek trafik kazalarına hemen el konmasını, ölü ve yaralıların taşınmasını veya yaralıların tedavisini veya sanıkların yakalanmasını sağlamak için, a) Kaza yerinden geçmekte olan veya kazaya karışmış bulunan araçların sürücüleri kaza mahallinde ilk yardım önlemlerini almaya ve en*

²⁴² HAKERİ, *Ceza Hukukunda İhmal Kavramı ve İhmali Suçların Çeşitleri*, s.270.

²⁴³ ALACAKAPTAN, Uğur, *Suçun Unsurları*, Ankara, 1975, s. 154.

²⁴⁴ TCK m. 30/4: "*İşlediği filin haksızlık oluşturduğu hususunda kaçınılmaz bir hataya düşen kişi, cezalandırılmaz.*"

²⁴⁵ TCK m. 83 gerekçesi: "*...İhmali davranışla öldürme suçu, kasten işlenebileceği taksirle de işlenebilir...*"

yakın zabıtaya veya sağlık kuruluşuna haber vermeye ve yetkililerin talebi üzerine yaralıları en yakın sağlık kuruluşuna götürmeye, b) Şehirlerarası akaryakıt istasyonlarında, sahipleri veya işletenleri, belirlenen standartlara uygun ilk yardım malzemesini her an kullanılabilir durumda bulundurmaya, c) Tamirhane, servis istasyonu, garaj sahip ve sorumluları; tesislerine, ölüm veya yaralanma ile sonuçlanan bir kaza geçirmiş olduğu belli olan veya üzerinde suç belirtisi bulunan bir araç gelince gecikmeksizin zabıtaya haber vermeye ve bunları bir deftere işlemeye, Zorunludurlar. Bu madde hükümlerine uymayanlar 3 600 000 lira para cezası ile cezalandırılırlar.”

Bu hüküm ile, trafik kazalarına sebebiyet veren veya kaza yerinden geçmekte olan sürücülere yardım yükümlülüğü getirilmiştir. Dolayısıyla, herhangi bir trafik kazası örneğinde, öldürme, yaralama, yardım veya bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi suçları ve Karayolları Trafik Kanunu m. 82’de düzenlenen kabahat gündeme gelecektir. Bu durumda, hangi hükümlerin uygulama imkanı bulacağı incelenmelidir.

Öncelikle, Kabahatler Kanunu m. 15/3’teki içtima hükmü bu konuda yardımcı olacaktır: *“Bir fiil hem kabahat hem de suç olarak tanımlanmış ise, sadece suçtan dolayı yaptırım uygulanabilir. Ancak, suçtan dolayı yaptırım uygulanamayan hallerde kabahat dolayısıyla yaptırım uygulanır”*²⁴⁶. Yani, tek bir fiil ile hem bir kabahat hem de bir suç işlenirse, faile yalnızca işlediği suçtan ötürü ceza verilecektir. Ancak suçtan dolayı yaptırım uygulanamıyor ise, bu durumda kabahatin gerçekleştirilmesinden dolayı sorumluluk vuku bulacaktır.

Söz gelimi, bir trafik kazasına tanık olan sürücü, yaralı kişilere yardımda bulunmaz veya durumu derhal ilgili makamlara bildirmez ise, Kabahatler Kanunu m. 15/3 uyarınca, sadece yardım veya bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi

²⁴⁶ *Göktürk*’e göre, bu iki norm arasında fikri içtima ilişkisinin mevcudiyeti mümkün değildir. Ceza kanununda düzenlenen norm ile kabahatler kanununda düzenlenen norm farklı disiplinler içinde yer aldığı için, bu hükmün içtima kurallarını ihtiva ettiğini savunmak doğru olmayacaktır. Kabahatler Kanunu m. 15 gerekçesinde belirtildiği üzere, failin yalnızca suçtan dolayı sorumlu olması “ne bis in idem” ilkesi ile izah edilebilir. bkz. GÖKTÜRK, *İçtima*, s. 261.

suçundan (TCK m. 98) sorumlu tutulacaktır²⁴⁷. Diğer bir anlatımla, işlenen tek bir ihmali fiil ile hem kabahat hem de suç meydana gelmiş ise, sadece işlenen suçtan ötürü sorumluluk söz konusu olacaktır.

Başka bir örneğe göre, taksirli fiili neticesinde trafik kazasına sebebiyet vererek bir kişiyi yaralayan ve sonrasında yaralıya yardım etmeyen sürücü, ölüm neticesini engellemekle mükelleftir. Eğer yaralı halde yatan kişi yardım gelmediği için hayatını kaybederse, garantör konumunda olan sürücü, TCK m. 83 ve Kabahatler Kanunu m. 15/3 gereği yalnızca ihmal suretiyle kasten öldürme suçundan sorumlu olacaktır.

Son örnekte ise sürücü, hızlı kullandığı aracın kontrolünü kaybeder ve bir yayaya çarparak onu yaralar. Ardından olay yerini hızla terk ederek yardım yükümlülüğünü ihlal eder. Olay mahallinde bulunan diğer kimseler tarafından derhal yardım edilmesine rağmen yaya hayatını kaybeder. Bu durumda, sürücüyü bilinçli taksirle öldürme suçundan ve Karayolları Trafik Kanunu m. 82'den sorumlu tutmak gerekecektir²⁴⁸. Zira mağdur, kendisine halihazırda yardım eden kişilerin

²⁴⁷ ARTUK – ALŞAHİN, *Yardım veya Bildirim Yükümlülüğünün Yerine Getirilmemesi*, s. 33; Karşıt görüş için bkz. Bkz. EROĞLU ERMAN, Fulya, “*Yardım veya Bildirim Yükümlülüğünün Yerine Getirilmemesi*”, Özel Ceza Hukuku Kişilere Karşı Suçlar, C. II, İstanbul, 2017, s. 410

²⁴⁸ Yargıtayın da bu yönde kararları mevcuttur. bkz. Yargıtay 12. Ceza Dairesi, E. 2012/10273, K. 2013/2381, T. 25.01.2013 “*Her ne kadar sanığın trafik kazası sonucu yaralanan kişinin bir an önce tedavi edilmesini sağlama konusunda yardım yükümlülüğü mevcut ise de, dosya kapsamına göre, sanığın ölene çarptıktan sonra bir süre yavaşlayıp durmayarak kaza yerini terk ettiği, bu sırada ölenin yanında bulunan tanık Naci Ç. ve olay yerinden geçmekte olan tanık İdris Y. 'Nin hemen ölenin yanına gelerek ambulans çağırıp ölenin hastaneye sevkini sağladıkları, buna rağmen ölümün vuku bulduğu, sanığın da olaydan iki gün sonra teslim olduğu olayda, sanığın gerçekleşen eyleminin 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanununun 82. maddesinde, “Trafik Kazalarında Yükümlülük” başlığı altında düzenleyen idari para cezasını gerektirir kabahat olarak kabulü gerekirken, 5237 sayılı TCK'nın 98. maddesinde tanımlanan ve unsurları itibariyle oluşmayan yardım veya bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi suçundan sanığın mahkumiyetine karar verilmesi*”; Yargıtay 12. Ceza Dairesi, E. 2011/4864, K. 2011/8975, T. 20.12.2011 “*Sanığın ölene çarptıktan sonra olayın şoku ile durmayarak kaza yerini eşini orada bırakarak terk edip; aynı gün kendiliğinden jandarmaya teslim olduğu ve ölen Birol B. 'in yardım veya bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesinde dolayı değil, meydana gelen trafik kazasının hemen ardından olay yerinde vefat ettiği nazara alındığında; sanığın gerçekleşen eyleminin 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanununun 82. maddesinde, “Trafik Kazalarında Yükümlülük” başlığı altında düzenleyen idari para cezasını gerektirir kabahat olarak kabulü gerekirken, 5237 sayılı TCK'nın 98. maddesinde tanımlanan ve unsurları itibariyle oluşmayan yardım veya bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi suçundan sanığın mahkumiyetine karar verilmesi.*” Kararlar için bkz. YAŞAR – GÖKCAN – ARTUÇ, C. 3, s. 3243, 3244. Bu kararda Yargıtay, faili taksirle öldürmeden ve Karayolları Trafik Kanunu m. 82'den sorumlu tutmuştur. *Artuk – Alşahin*, bu olayda failin ihmal suretiyle öldürme suçundan dolayı sorumlu tutulması gerektiğini ve dolayısıyla Kabahatler Kanunu m. 15'teki içtima hükümleri gereğince Karayolları Trafik Kanunu m. 82'nin

mevcudiyetine rağmen hayatını kaybettiği için, bu durumda “sürücü, mağdura yardım etseydi dahi mağdur ölecekti” sonucuna varılmaktadır. Kanaatimizce, sürücünün neticeyi önleme yükümlülüğünü ihlal etmesi ile gerçekleşen ölüm neticesi arasında nedensellik bağı kurulamayacağından²⁴⁹, TCK m. 83 uyarınca sorumluluğu doğmayacaktır²⁵⁰. Ölüm neticesi, failin sadece icrai (aynı zamanda taksirli) hareketinden kaynaklanmaktadır. İhmali hareketin gerçekleştirilmesi ile netice ağırlaşmamıştır veya suçla korunan hukuki değer tehlikeye girmemiştir. Fail taksirle işlediği icrai fiiliyle, TCK m. 85’teki tipik tanımı gerçekleştirmiş; ardından kasten ihmali bir fiilde bulunarak Karayolları Trafik Kanunu m. 82’yi ihlal etmiştir. Failin burada TCK m. 98’den sorumlu tutulmamasının ise, iki nedeni vardır: yardım veya bildirim başkaları tarafından gerçekleştirilmesi ve öngelen tehlikeli eyleme kendisinin sebebiyet vermiş olması. Dikkat edilmelidir ki Karayolları Trafik Kanunu, faile, neticeyi önlemesinin yanı sıra, “*karayollarında meydana gelecek trafik kazalarına hemen el konmasını sağlama*”, “*ölü ve yaralıların taşınmasını sağlama*” veya “*sanıkların yakalanmasını sağlama*” gibi yükümlülükler de yükler.

uygulama alanı bulamayacağını savunmaktadır. Bkz. ARTUK – ALŞAHİN, *Yardım veya Bildirim Yükümlülüğünün Yerine Getirilmemesi*, s. 29, dipnot no:63.

²⁴⁹ *Gültekin’e* göre, kişinin yükümlü olduğu hareketin yapılmasıyla hukuk düzeni tarafından kınanan netice engellenebilecek idi ise, ihmal ile netice arasında illiyet bağı vardır. GÜLTEKİN, Galip, “*Ceza Hukukunda İhmal Suçları ve Nevileri*”, İstanbul Barosu Mecmuası, 1938, s. 200; ÖNDER, *Genel Hükümler*, s. 114; Aynı görüşü savunan Centel’e göre, fail yükümlülüğe uygun hareket etseydi dahi netice engellenemeyecekti denebiliyorsa, bu ihmali hareketinden ötürü fail sorumlu olmayacaktır, CENTEL, *İhmali Davranışla Kasten Öldürme veya Yaralama Suçu*, s. 87; Krş. HAKERİ, *Kasten Öldürme*, s. 177; Özgenç’e göre ise, kişi, söz konusu yükümlülüğünü yerine getirseydi dahi netice gerçekleşecekti gibi bir düşünceden hareketle sorumluluktan kurtulamaz. Bkz. ÖZGENÇ, *Genel Hükümler*, s. 234.

²⁵⁰ Yargıtay 4. Ceza Dairesi, E. 10373/2006, K. 13795/2006, T. 12.07.2006 “...*sanığın, doğum safhasında gerekli mesleki özeni gösterip göstermediği, yapılması gereken işlemler konusunda bir savsamanın bulunup bulunmadığı, bulunduğu saptandığı takdirde de yükletilen savsama niteliğindeki eylemler ile bebekte ortaya çıkan tıbbî sorunlar ve sonucunda meydana gelen ölüm arasında bir nedensellik bağı ve sanığa atfedilecek bir kusur bulunup bulunmadığı, sanığın kendisine yasal normlar çerçevesinde yükletilen sorumluluklarını yerine getirmesi durumunda dahi aynı sonuçların gerçekleşip gerçekleşmeyeceğinin belirlenmesi....gerekirken...*” PARLAR – HATİPOĞLU, 1. Cilt, s. 703.

İKİNCİ BÖLÜM

YARDIM VEYA BİLDİRİM YÜKÜMLÜLÜĞÜNÜN YERİNE GETİRİLMEMESİ

I. YARDIM VEYA BİLDİRİM YÜKÜMLÜLÜĞÜNÜN YERİNE GETİRİLMEMESİ SUÇU VE UNSURLARI

A. Genel Olarak

Çalışmamızın bu bölümünde, konumuzun esası olan yardım veya bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi suçu ve unsurları incelenecektir.

5237 sayılı TCK'da yardım veya bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi suçu "kişilere karşı suçlar" adlı ikinci kısmın, dördüncü bölümünde, madde 98'de şu şekilde düzenlenmiştir: "(1) Yaşı, hastalığı veya yaralanması dolayısıyla ya da başka herhangi bir nedenle kendini idare edemeyecek durumda olan kimseye hal ve koşulların elverdiği ölçüde yardım etmeyen ya da durumu derhal ilgili makamlara bildirmeyen kişi, bir yıla kadar hapis veya adli para cezası ile cezalandırılır. (2) Yardım veya bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi dolayısıyla kişinin ölmesi durumunda, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezasına hükmolunur."²⁵¹

²⁵¹ TCK madde 98 gerekçesi: "Madde metninde, yardım veya bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi, suç olarak tanımlanmıştır. Bu suçun konusu, yaşı, hastalığı veya yaralanması dolayısıyla ya da başka herhangi bir nedenle kendini idare edemeyecek durumda olan kimse olabilir. Suçun faili ise, herkes olabilir.

Belirtilen durumlarda bulunan bir kimseye karşı yardım yükümlülüğünün yerine getirilmemesi hâlinde, bu suç oluşacaktır. Ancak, belirtilen durumlarda bulunan kişilere gerekli müdahalenin yapılabilmesine yönelik olarak bir teşkilatlanmanın olduğu yerlerde, kişilerin yardım için girişimde bulunmaması suç oluşturmayacaktır. Ancak, ilgili makamların bu durumdan haberdar olmaması hâlinde, kişilerin durumu derhâl ilgili makamlara bildirme yükümlülüğü vardır. Bu yükümlülüğün yerine getirilmemesi de bu madde kapsamında suç olarak tanımlanmıştır.

Maddenin ikinci fıkrasında, netice sebebiyle ağırlaşmış suç hâline ilişkin düzenlemeye yer verilmiştir."

Adalet istatistiklerine bakıldığında yardım veya bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi suçunun, yargı kararlarına pek fazla konu edilmediği görülmektedir. 2017 yılında, Türkiye’de, TCK m. 98 hakkında açılan 154 davanın yalnızca 56’sı mahkumiyetle sonuçlanmıştır²⁵². Kanaatimizce bu durumun en büyük sebeplerinden biri, yardım yükümlülüğü herhangi bir kimse tarafından yerine getirildiğinde, diğer kişilerin üzerinden yardım vazifesinin kalkmasıdır. Nitekim bu husus, çalışmamızın ilerleyen kısımlarında Yargıtay kararlarına değinilerek açıklanacaktır. Ayrıca doktrinde bazı yazarlar, bu suç hakkında yapılan yargılamalara nadiren rastlanmasını, somut olayda gözlemci sayısının artmasıyla birlikte failin tespitinin güçleşmesine bağlamaktadır²⁵³.

B. Suçla Korunan Hukuki Değer

Yardım veya bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi suçu, diğer suçlardan farklı olarak, yalnızca belirli bir hukuki değeri korumaya yönelik ihdas edilmemiştir. Esasen, halihazırda diğer suçlar ile korunan hukuki değerlerin bir veya birkaçı toplu olarak bu suç tipi ile muhafaza edilmektedir²⁵⁴.

Doktrindeki bir görüşe göre, suçla korunan hukuki değer iki yönlüdür. Bu suç ile, hem yardıma muhtaç olan kimselerin tehlikeye giren hukuki değerleri hem de sosyal dayanışma güvence altına alınmaktadır²⁵⁵. Başka bir görüşe göre, bu suçla korunan hukuki değer sosyal dayanışma, kamu güvenliği ve kamu düzenidir²⁵⁶. Baskın olarak benimsenen görüşe göre ise, korunan hukuki değer yardıma muhtaç kimselerin tehlikeye düşen hukuki değerleridir²⁵⁷.

²⁵² Bkz. 2017 Adalet İstatistikleri: adlisicil.adalet.gov.tr; 2018 yılı adalet istatistikleri yayımlanmış olmakla birlikte, ilgili tabloda TCK m. 97 ve m. 98’in istatistikleri toplu halde verildiği için bu verileri çalışmamıza dahil etmeye gerek duyulmamıştır.

²⁵³ MAURACH – SCHROEDER – MAIWALD, § 55, Rn. 5.

²⁵⁴ HEINTSCHEL-HEINEGG, *BeckOK StGB*, 2019, § 323c, Rn.1.

²⁵⁵ EKİCİ ŞAHİN, *Yardım veya Bildirim Yükümlülüğünün Yerine Getirilmemesi Suçu (TCK m. 98)*, s. 573; EROĞLU ERMAN, s. 408; TEZCAN – ERDEM – ÖNOK, s. 332; YENERER ÇAKMUT, *Türk Ceza Yasası’nda Yardım veya Bildirim Yükümlülüğünün Yerine Getirilmemesi Suçu (TCK m. 98)*, s. 86; PARLAR-HATİPOĞLU, 1. Cilt, s. 810.

²⁵⁶ WEIGELT, *Verkehrsunfallflucht und Unterlassene Hilfeleistung*, s. 78; HARRO, § 67, Rn. 1.

²⁵⁷ MAURACH – SCHROEDER – MAIWALD, § 55, Rn. 3; SCHÖNE, s. 48; WESSELS – HETTINGER, *Besonderer Teil*, § 23 II, Rn. 1042; FREUND, *Münchener Kommentar StGB*, § 323c,

Kanaatimizce, yardım veya bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi suçu, esas olarak yardıma muhtaç kimselerin tehlikeye giren hukuki değerlerini korumaya yönelir. Ancak, bu kimselerin hayat, sağlık veya vücut bütünlüğünün öncelikli olarak korunduğunu belirten görüşe²⁵⁸ katılmakla birlikte, suçla korunan hukuki değeri yalnızca yaşam hakkı veya vücut dokunulmazlığı olarak sınırlandırmamak gerektiği düşüncesindeyiz. Zira somut olayda mağdurun tehlikeye giren hukuki değerleri değişiklik gösterebilir. Bu sebeple, kişinin yaşamı, vücut bütünlüğü, sağlığı, cinsel dokunulmazlığı, özgürlüğü veya malvarlığı bu suç ile korunan hukuki değer olarak sayılabilir²⁵⁹. Örneğin trafik kazası sonucu yaralı halde yerde yatmakta olan bir kişi bakımından suçla korunan hukuki değer, yaşamı veya vücut bütünlüğü iken, yerde çıplak ve bilincini kaybetmiş şekilde yatan bir kimse bakımından suçla korunan hukuki değer, vücut bütünlüğü ve cinsel dokunulmazlığı olabilir. Nitekim doktrindeki bazı yazarlar yaşam, vücut bütünlüğü ve sağlık gibi değerlerin yanı sıra haklı olarak cinsel dokunulmazlık ve malvarlığının da bu suç ile korunduğu ileri sürmüştür²⁶⁰. Ancak belirtmek gerekir ki, bu suçla korunan hukuki değer kişinin sadece maddi değerleridir. Söz gelimi, ölmek üzere olan bir kimse, yanındaki kişiden hem doktor hem de imam çağırmasını isterse ve bu kişi de yalnızca doktora haber verirse, yardım veya bildirim yükümlülüğünü yerine getirmiş olur, zira bu suç bireylerin sadece maddi değerlerini korumaya yönelmiştir²⁶¹. Keza bu suç ile kişilere, suçla mücadele veya suçu önleme gibi yükümlülükler de getirilmemiştir²⁶².

Kanun koyucu, fertlerin, ahlaki ve sosyal yardım yükümlülüğünü yerine getirmesini de hedeflemiştir. Diğer bir anlatımla, yardıma muhtaç bir kimseye yardım etmek şeklindeki ahlaki yükümlülük, hukuk normlarıyla yaptırım altına alınmıştır²⁶³.

Rn. 1; HECKER, *Schönke/Schröder StGB*, 2019, § 323c, Rn. 1; HEINTSCHEL-HEINEGG, *BeckOK StGB*, 2019, § 323c, Rn. 1; BOCK, *Besonderer Teil I*, s. 644; HAFT, *Strafrecht Besonderer Teil II*, s. 257; HEGHMANN, *Besonderer Teil*, s. 94.

²⁵⁸ ERMAN – ÖZEK, s. 228; YAŞAR – GÖKCAN – ARTUÇ, C. 3, s. 3238; ARSLAN – AZİZOĞLU, s. 437; ŞEN, Ersan, *Yeni Türk Ceza Kanunu Yorumu*, C. I, İstanbul, 2006, s. 354.

²⁵⁹ HECKER, *Schönke/Schröder StGB*, 2019, § 323c, Rn. 5.

²⁶⁰ ARTUK – ALŞAHİN, *Yardım veya Bildirim Yükümlülüğünün Yerine Getirilmemesi*, s. 9.

²⁶¹ ARZT – WEBER – HEINRICH – HILGENDORF, § 39, Rn. 6, 7

²⁶² ÖNDER, *Şahıslara ve Mala Karşı Cürümler ve Bilişim Alanında Suçlar*, s. 208.

²⁶³ *Yüce*, sahilde yürüyüş yapan şahsın, suda boğulan bir kimseye yardım etmeye matuf hukuki bir yükümlülüğünün bulunmadığını, bu durumda yalnızca ahlaki bir yükümlülüğün söz konusu

Böylece toplum arasındaki sosyal dayanışmanın da kuvvetlendirilmek istendiği söylenebilir²⁶⁴. Bu norm, bir bakıma terbiye edici işlev de üstlenmektedir²⁶⁵. Nitekim bu husus TCK tutanaklarında da açıkça dile getirilmiştir. Düzenlenen normun insanlarda sorumluluk bilincini uyandırıcı ve insanlar arasındaki dayanışmayı güçlendirici fonksiyona sahip olduğu ileri sürülmüştür. İnsanların böyle bir olay gördüğünde çoğu zaman müdahil olmaktan çekindiği göz önünde bulundurulmuş ve bu sakıncalar ceza tehdidi ile giderilmeye çalışılmıştır²⁶⁶.

Burada Kıta Avrupası hukuk sistemi ile Anglo Sakson hukuk sistemi arasındaki fark sarıh bir şekilde göze çarpmaktadır. Zira Kıta Avrupası hukuk sisteminden farklı olarak Anglo Sakson hukuk sisteminde liberal anlayışın bir sonucu olarak hukuk ve ahlakın sınırları kesin olarak ayrılmış ve “kötüyü yapmamak hukuki; kötünden menetmek ise ahlaki görevdir” anlayışı benimsenmiştir²⁶⁷.

Özetle, yardım veya bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi suçunun koruduğu hukuki değer iki yönlüdür. Asli olan, yardıma muhtaç kişinin tehlikeye giren herhangi bir hukuki değeri, tali olan ise içtimai dayanışmadır²⁶⁸. Nitekim, yardım veya

olabileceğini belirtmiştir. Açıkçası, bu görüşün ifade edildiği zaman yürürlükte bulunan 765 sayılı TCK m. 476 karşısında bu yorumu katılmak hiçbir şekilde mümkün gözükmemektedir bkz. YÜCE, Turhan Tufan, *Ceza Hukuku Dersleri*, C. 1, Manisa, 1982, s. 210.

²⁶⁴ WESSELS – HETTINGER, *Besonderer Teil*, § 23 II, Rn. 1042; DÖNMEZER, *Kişilere ve Mala Karşı Cürümler*, s. 206; HAKERİ, Hakan, *Sorularla Ceza Hukuku*, Ankara, 2015, s. 181; EROĞLU ERMAN, s. 408; PARLAR-HATİPOĞLU, 1. Cilt, s. 810.

²⁶⁵ SOYASLAN, Doğan, *Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 11. Baskı, Ankara, 2016, s. 222.

²⁶⁶ Bkz. T.C. Adalet Bakanlığı Yayın İşleri Dairesi Başkanlığı, *Tutanaklarla Türk Ceza Kanunu*, Ankara, 2005, s. 403 vd.

²⁶⁷ WOZZLEY, s. 1274; MACALUAY, s. 407; bkz. *Buch v Company (1897)* <https://casetext.com/case/buch-v-company> Çevrimiçi erişim tarihi: 20.05.2019; ayrıntılı bilgi için yukarıda bkz. “Anglo Sakson Hukuk Sistemi” başlıklı kısım.

²⁶⁸ EKİCİ ŞAHİN, *Yardım veya Bildirim Yükümlülüğünün Yerine Getirilmemesi (TCK m. 98)*, s. 572, 573; Yargıtay 2. Ceza Dairesi, E. 2009/20201, K. 2010/32787, T. 06.12.2010 “TCY'nın 98. maddesinde düzenlenen yardım ya da bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi suçu ile korunan hukuki yarar/değer vücut bütünlüğünü ve yaşam hakkını korumaktır. Başka bir anlatımla yaşı, hastalığı ya da yaralanması dolayısıyla veyahut başka bir nedenle kendini idare edemeyecek durumda olan kimseye yardım edilmediğinde ortaya çıkacak zararlı sonucun/neticenin büyümesinin önlenmesi amacı güdülmektedir.”; Yargıtay 4. Ceza Dairesi, E. 2015/27008, K. 2016/615, T. 18.1.2016 “Yardım veya bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi suçu ile korunmak istenen hukuki değer, kişilerin yaşam hakkı ve vücut bütünlüğünün korunmasıdır. Ayrıca bu suçla, toplumda birlikte yaşayan bireylerin, yaşı, hastalığı veya yaralanması dolayısıyla ya da başka herhangi bir sebeple kendini idare edemeyecek durumda olan kimseye “ahlaki ve sosyal bir ödev” olan yardım ve bildirim yükümlülüklerini yerine getirmeleri amaçlanmış ve toplumsal dayanışmanın bu suretle yaşatılması hedeflenmiştir.” (www.kazanci.com.tr)

bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi suçunun kanunda kişilere karşı işlenen suçlar altında düzenlenmesi, yardıma muhtaç kişinin tehlikeye giren hukuki değerinin asli olarak korunduğunu gösterir. Keza belirtmek gerekir ki, failin cezalandırılma sebebi sosyal dayanışmaya aykırı davranarak göstermiş olduğu anti sosyal karakteri değil, işlediği ihmalî fiil dolayısıyla yardıma muhtaç kimsenin ilgili hukuki değerlerini tehlikeye soktuğu faraziyesidir²⁶⁹.

C. Tipikliğin Objektif Unsurları

1. Fail

a. Genel Olarak

Suçun faili “yaşı, hastalığı veya yaralanması dolayısıyla ya da başka herhangi bir nedenle kendini idare edemeyecek durumda olan kimseye hal ve koşulların elverdiği ölçüde yardım etmeyen ya da durumu derhal ilgili makamlara bildirmeyen” herhangi bir kişi olabilir²⁷⁰. Fakat neticeyi önleme yükümlülüğü bulunan, yani garantör olan kimseler bu suçun faili olamazlar²⁷¹. Garantör konumunda olan kimsenin gerçekleştirdiği ihmalî hareket icrai harekete denk sayılacak ve fail, somut olaya göre ihmal suretiyle kasten öldürme (TCK m. 83), ihmal suretiyle kasten yaralama (TCK m. 88) veya terk (TCK m. 97) suçlarından sorumlu olacaktır²⁷². Örneğin, anne ve baba sahilde kitap okurken, yüzme bilmeyen çocuklarının iskeleden düştüğünü görüp yardım etmez ve çocuk ölürse, gerçekleşen suç ihmal suretiyle kasten öldürme olacaktır. Elbette belirtmek gerekir ki, anne ve baba, çocuklarını unutarak gözetim yükümlülüklerini ihmal ederse, taksirle öldürme suçu (TCK m. 85) gündeme gelecektir. Başka bir örneğe göre ise, sahile çocuğuyla giden bir baba, bir müddet sonra, kitap okurken denizde bir çocuğun boğulmakta olduğunu görür ve yardım etmez. Sonrasında, boğulan kişinin kendi çocuğu olduğu ortaya çıkar. Bu olayda ihmal suretiyle kasten öldürme, taksirle öldürme ve yardım veya bildirim yükümlülüğünün

²⁶⁹ ÖNDER, *Şahıslara ve Mala Karşı Cürümler ve Bilişim Alanında Suçlar*, s. 208.

²⁷⁰ ARTUK – ALŞAHİN, *Yardım veya Bildirim Yükümlülüğünün Yerine Getirilmemesi*, s. 10; YAŞAR – GÖKCAN – ARTUÇ, C. 3, s. 3223.

²⁷¹ KÜHL, *Lackner/Kühl StGB*, § 323c, Rn. 8.

²⁷² HAKERİ, *Sorularla Ceza Hukuku*, s. 183.

yerine getirilmemesi suçlarından hangisinin söz konusu olacağı sorusu gündeme gelir. Evvela ihmal suretiyle kasten öldürme suçu, manevi unsur yokluğu sebebiyle oluşmayacaktır. Gerçekten de baba, ölen kişinin oğlu olduğunu bilmediği için bu suç bakımından kasten hareket etmemiştir, zira kast tipikliğin bütün unsurlarına şamil olmalıdır. Bu olayda baba, oğlunu gözetim altından tutmakta ihmalkâr davrandığı için taksirle öldürme suçundan sorumlu tutulmalıdır. Özen yükümlülüğüne aykırı davranan babanın, oğlunun ölümü bakımından taksiri söz konusudur. Ancak, bir babanın eve dönüş yolunda rastladığı bir trafik kazasında mağdura yardım etmeyip uzaklaştığı, yaralı kişinin ise sonradan oğlu olduğunu öğrendiği olayda ise, gerçekleşen suçun taksirle öldürme değil yardım veya bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi suçu olduğu kanaatindeyiz. Zira burada baba, oğlunun ölümü bakımından herhangi bir gözetim yükümlülüğünü ihlal etmiş değildir. Sorumluluğu, fertlere genel bir yardım yükümlülüğü öngören TCK m. 98 uyarınca olmalıdır²⁷³.

Neticeyi önlemekle yükümlü, yani garantör olan kimseler, görünüşte ihmal suçlarının (ihmal suretiyle icra suçlarının) faili olabilir. Buna karşılık, yardım veya bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi, faile genel bir yardım yükümlülüğü yüklediğinden²⁷⁴ neticeyi önleme yükümlülüğünü haiz olmayan her fert bu suçun faili olabilir.

Dolayısıyla mağdur üzerinde kanuna istinaden gözetim yükümlülüğüne sahip olan veya öngelen tehlikeye sebep olan kişilerin de bu suçun (TCK m. 98) faili olabilecekleri yönündeki görüşe²⁷⁵ katılmamaktayız. Bu gibi durumlarda, unsur olarak garantörlüğü şart koşan TCK m. 83 (ihmal suretiyle kasten öldürme), m. 88 (ihmal suretiyle kasten yaralama), m. 97 (terk) varken, failin TCK m. 98'den de (yardım veya bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi) ayrıca sorumlu tutulması, asli-tali norm ilişkisine aykırılık teşkil edecektir. Zira ihmal suretiyle icra suçları, gerçek

²⁷³ Benzer bir örnek için bkz. KOCA – ÜZÜLMEZ, *Genel Hükümler*, s. 410.

²⁷⁴ Kristian KÜHL, *Das Unterlassungsdelikt*, *Juristische Arbeitsblätter*, S. 7/2014, s. 509, 510; GROPP, Walter, *Strafrecht Allgemeiner Teil*, 4. Auflage, 2015, § 11, Rn. 209; KUNTER, *Suçun Maddi Unsurları Nazariyesi*, s. 221; ERBAŞ, *Garantörlük*, s. 114, 118, 119, 122.

²⁷⁵ Öngelen tehlikeli eyleme sebebiyet veren veya TMK uyarınca gözetim yükümlülüğü bulunan kişilerin de bu suçun faili olabileceği yönünde bkz. SOYASLAN, *Özel Hükümler*, s. 224; Öngelen tehlikeli eyleme sebebiyet veren kişilerin de bu suç faili olabileceği yönünde bkz. GERÇEKER, Hasan, *Yorumlu & Uygulamalı Türk Ceza Kanunu*, 4. Baskı, C. 1, Ankara, 2018, s. 1057.

ihmali suça göre aslidir²⁷⁶. Asli norm, tali norma galebe çalar. Diğer bir anlatımla tali norm, sadece asli normun gerçekleşmediği durumlarda uygulama alanı bulabilir.

Yargıtay, şehirlerarası otobüs yolculuğunda kalp çarpıntısı dolayısıyla rahatsızlanarak şoföre ve muavine ikazda bulunan mağdurun hayatını kaybettiği olayda, otobüsü durdurmayı reddeden şoförü TCK m. 98 uyarınca sorumlu tutmuştur. Kanaatimizce, bu durumda gerçekleşen suç ihmal suretiyle olası kastla öldürme yahut bilinçli taksirle öldürme suçudur. Zira 4925 sayılı Karayolu Taşıma Kanunu'nun 7. maddesi "*Taşımacı, yolcuların sağlıklı, rahat ve güvenli bir yolculuk yapmasını sağlayacak tedbirleri almak, yolcu ve eşyayı tahahhüt ettiği yere kadar götürmekle yükümlüdür*" hükmünü ihtiva etmektedir. Şoför, taşıdığı yolcular üzerinde kanundan doğan gözetim ve denetim yükümlülüğüne sahip olduğu için neticeyi engellemekle yükümlüdür. Yargıtay, ilgili kararında 4925 sayılı kanuna atıf yapmasına rağmen kanaatimizce yanlış sonuca varmıştır²⁷⁷.

²⁷⁶ HECKER, *Schönke/Schröder StGB*, 2019, § 323c, Rn. 30; WEIGELT, *Verkehrsunfallflucht und Unterlassene Hilfeleistung*, s. 89; HAKERİ, *Ceza Hukukunda İhmal Kavramı ve İhmali Suçların Çeşitleri*, s. 301; GÖKTÜRK, *İçtima*, s. 222.

²⁷⁷ Yargıtay 12. Ceza Dairesi, E. 2011/20182, K. 2012/13727, T. 31.05.2012 "23/03/2007 tarihinde İzmir'den Ankara'ya gitmekte olan ve sanığın kullandığı otobüsün 5-6 numaralı koltuğunda ölen ile katılan kızının oturmakta oldukları, Uşak ili çıkışında ölenin göğsünün sıkışması üzerine, katılan kızının muavinden su ve kolonya istediği, ayrıca ölenin muavine göğsünün sıkıştığını, iyi olmadığını, en yakın hastanenin Uşak ilinde olması nedeniyle geri dönmeleri gerektiğini söylemesine rağmen, durumun iletildiği sanık şoförün "olmaz güzergah değiştirmek yasak, geri dönemeyiz" diyerek reddettiği, ölenin kalp çarpıntılarının devam etmesine rağmen yola devam eden sanığın, bir süre sonra yolcu almak için durduğu, mola verildiğini düşünen katılanın ve ölenin otobüsten inmek için kapıya yaklaştıkları sırada yolcu alma işlemi tamamlayan sanığın kapıları kapatıp yola devam ettiği, ölenin yerine dönmesinden kısa bir süre sonra, bazı yolcuların lavabo (tuvalet) ihtiyaçları nedeniyle durmasını talep ettikleri sanığın, bir petrol istasyonunda mola vermesi üzerine, ölenin de yüzünü yıkamak ve rahatlamak amacıyla otobüsten inip lavaboya gittiği ve otobüse dönerken yere düştüğü, bir süre beklenilmesine rağmen ambulansın gelmemesi üzerine, istasyonda çalışan tanığın aracıyla önce sağlık ocağına, daha sonra da Banaz Devlet Hastanesine götürüldüğü, ancak burada yapılan tüm müdahalelere rağmen kurtarılamayarak öldüğü şeklinde gelişen olayda;

TCK'nın 98. maddesi (1) Yaşı, hastalığı veya yaralanması dolayısıyla ya da başka herhangi bir nedenle kendini idare edemeyecek durumda olan kimseye hal ve koşulların elverdiği ölçüde yardım etmeyen ya da durumu derhal ilgili makamlara bildirmeyen kişi bir yıla kadar hapis veya adli para cezası ile cezalandırılır.

2- Yardım veya bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi dolayısıyla kişinin ölmesi durumunda bir yıldan üç yıla kadar hapis cezasına hükmolunur ve yine;

4925 sayılı Karayolu Taşıma Kanununun 7. maddesi "*Taşımacı, yolcuların sağlıklı, rahat ve güvenli bir yolculuk yapmasını sağlayacak tedbirleri almak, yolcu ve eşyayı taahhüt ettiği yere kadar götürmekle yükümlüdür*" şeklindeki amir hükümleri dikkate alındığında;

Sanık şoförün, gelişen olay nedeniyle otobüs içinde hastalanan ölenin ve kızının ikazlarına rağmen, olayın başında Uşak iline yakın yerde seyir halinde iken dönmemekle ve devam eden süreçte

Tüm bu bilgileri bir örnekle özetleyecek olursak, baba (B), oğlu (O), cankurtaran (C) ve üçüncü bir kişi (Ü) havuz başında oturmaktadır. O sırada havuzun kenarında hızlı bir şekilde koşmakta olan (K), (Ü)'ye çarpar. (Ü) ise darbenin etkisiyle gayri iradi olarak (O)'ya çarpar ve (O) bu sebeple suya düşer. Yüzme bilmeyen (O) suda boğulurken, orada bulunan hiç kimse olaya müdahalede bulunmaz ve (O) boğularak hayatını kaybeder. Bu durumda, olaydaki cezai sorumluluklar şu şekilde olmalıdır: Baba (B), TMK'dan doğan bakım yükümlülüğü olduğu için ihmal suretiyle kasten öldürme suçundan (TCK m. 83) sorumlu olur. Cankurtaran (C), sözleşmeden doğan neticeyi önleme yükümlülüğünü ihlal ettiği için ihmal suretiyle kasten öldürme suçundan (TCK m. 83) sorumlu olur. Havuz kenarında koşan (K), öngelen tehlikeli eyleme sebebiyet verdiği için garantör konumundandır ve o da ihmal suretiyle kasten öldürme suçundan (TCK m. 83) sorumlu olur. (Ü)'nün ise ceza hukuku anlamında icrai bir fiili bulunmamaktadır. Her ne kadar (O)'ya çarparak havuza düşmesine sebebiyet verse de fiili mutlak cebir dolayısıyla iradi olmadığından, ceza hukuku anlamında hareket teşkil etmez. Dolayısıyla (Ü), TCK m. 98 uyarınca yardım veya bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi suçundan sorumlu olacaktır.

Kanundan veya sözleşmeden doğan garantörlük açısından özel bir durum bulunmasa da, öngelen tehlikeli eylemin fail tarafından gerçekleştirildiği olaylarda, yardım veya bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi ile ihmal suretiyle icra suçlarından hangisinin uygulanacağı hususunda çeşitli ihtimaller ve bu ihtimaller bakımından öğretilde muhtelif görüşler söz konusu olduğu için, bu bölümün devamında öngelen tehlikeli eyleme sebebiyet veren failin çeşitli ihtimaller dahilinde sorumluluğu mütalaa edilecektir.

b. Öngelen Tehlikeli Eyleme Kasten Sebep Olan Kişiler

Bir başkasını kasten yaralayan kimsenin, sonrasında bu kişiye yardım etmediği durumda, yardım veya bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi suçu söz

durumu yolda ilgili sağlık birimi ve emniyet güçlerine haber vererek yardım almayı sağlamamak şeklinde gelişen eyleminde, TCK'nın 98. maddesinde belirtilen suçun unsurlarının oluştuğu dikkate alınmadan, eylemin taksirle ölüme neden olma olarak kabulü ile yazılı gerekçe ile beraatine karar verilmesi kanuna aykırı...olduğundan hükmün bozulmasına oybirliğiyle karar verildi.” (karar yayımlanmamıştır)

konusu olmaz. Bir görüşe göre bunun sebebi, yardım veya bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi suçunun kasten yaralama (TCK m. 86) veya öldürme (TCK m. 81) suçları karşısında tali konumda bulunmasıdır (*Subsidiarität*)²⁷⁸. Diğer bir görüşe göre ise, mağdurun kasten yaralandığı durumlarda, failden mağdura yardım etmesi beklenemeyeceği için²⁷⁹ yardım veya bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi suçunun unsurları gerçekleşmeyecektir²⁸⁰. Böylesi bir yükümlülüğün faile getirilmesi mantık kurallarına aykırı olacaktır²⁸¹. Kanaatimizce de, icrai bir fiili kasten gerçekleştiren kimseden sebep olduğu neticeyi geri alması veya önlemesi beklenemeyeceği için yardımın beklenebilirliğinden (*die Zumutbarkeit*) söz edilemez. Aksi düşünce, mantık kuralları ve hayatın olağan akışı ile tenakuza düşer. Dolayısıyla, bu gibi durumlarda yardım yükümlülüğünün bulunmama sebebi, asli-tali norm ilişkisi değil, yardımın beklenebilir olmamasıdır. Esasında kasten işlenen her icrai hareket muhtevasında ihmali bir hareketi de barındırmaktadır. İhmali hareketin gerçekleştirilmemesi de kasta dahildir²⁸². Söz gelimi, bir kimseye ateş ederek onun ölümüne sebep olan fail, ateş etikten sonra maktule yardım etmeyerek ihmali harekette de bulunmuştur. Ama burada ihmali hareketin hukuki anlamda müstakil bir fiil teşkil ettiğinden ve faile ihmali fiilinden ötürü ayrıca ceza verilmesi gerektiğinden söz edilemez.

Netice itibariyle, öngelen tehlikeli eylemi kasten gerçekleştiren fail, sonrasında ihmali fiilde bulunarak mağduru kendi haline bıraksa bile, sorumluluğu yalnızca icrai fiiline göre saptanmalıdır. Ne ihmal suretiyle icra suçları (öldürme ve yaralama)²⁸³ ne

²⁷⁸ HECKER, *Schönke/Schröder StGB*, 2019, § 323c, Rn. 28; FREUND, *Münchener Kommentar StGB*, § 323c, Rn. 128; GAEDE, *NK-StGB*, § 323c, Rn. 16.

²⁷⁹ Yardım veya bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi suçundan dolayı sorumluluğun mevzubahis olabilmesi için yardımın beklenebilir olması gerekir. Nitekim, Türk hukukunda “hal ve koşulların elverdiği ölçüde yardım” kıstası benimsenerek yardımın beklenebilir olma gerekliliği vurgulanmıştır. Alman hukukunda ise yardımın beklenebilir (*zumutbar*) olması kanunda açıkça belirtilmiştir.

²⁸⁰ KÜHL, *Lackner/Kühl StGB*, 2018, § 323c, Rn. 8; GÖKTÜRK, *İçtima*, s. 221.

²⁸¹ ARTUK – ALŞAHİN, *Yardım veya Bildirim Yükümlülüğünün Yerine Getirilmemesi*, s. 12; HAKERİ, *Ceza Hukukunda İhmal Kavramı ve İhmali Suçların Çeşitleri*, s. 307.

²⁸² ERMAN – ÖZEK, s. 236; HAKERİ, *Ceza Hukukunda İhmal Kavramı ve İhmali Suçların Çeşitleri*, s. 307.

²⁸³ Krş. ARTUÇ, *Kişilere Karşı Suçlar*, s. 294. Yazara göre öngelen tehlikeli eylemin kasten gerçekleştirildiği durumda da ihmal suretiyle icra suçları söz konusu olabilecektir.

de yardım veya bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi suçu mevzubahis olur. Örneğin, birisini kasten yaralayıp kendi haline bırakarak kan kaybından ölmesine sebebiyet veren failin ölüm bakımından da kastı var ise TCK m. 81; taksiri var ise TCK m. 87/4; taksiri de yok ise yalnızca TCK m. 86'dan sorumluluğu söz konusu olacaktır.

Nitekim Yargıtay, verdiği bir kararda, mağdura karşı cinsel saldırı ve kişiyi hürriyetinden yoksun bırakma suçunu işleyen failin ayrıca yardım veya bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi suçundan sorumlu olmayacağını belirtmiştir²⁸⁴.

c. Öngelen Tehlikeli Eyleme Taksirle Sebep Olan Kişiler

Failin öngelen tehlikeli eyleme taksirle sebebiyet verdiği durumda, bir görüşe göre²⁸⁵, garantörsel ihmali suç oluşur. Zira öngelen tehlikeli eyleme sebebiyet verme, garantörlüğün kaynaklarından biridir. Dolayısıyla fail yalnızca garantörsel ihmali suç uyarınca cezalandırılır. Diğer bir görüşe göre ise²⁸⁶, söz gelimi trafik kazasına taksirle sebebiyet veren kişi, sonrasında yardım veya bildirim yükümlülüğünü yerine getirmez ise, hem taksirle öldürme/yaralama hem de yardım veya bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi suçundan sorumlu olur. Son olarak başka bir görüşe göre ise²⁸⁷, taksirli fiili ile trafik kazasına sebebiyet veren sürücü, yaralı kişilere kasten yardım

²⁸⁴ Yargıtay 14. Ceza Dairesi, E. 2013/10028, K. 2014/159, T. 14.01.2014 “*Dosya içeriğine göre, mağdureye yönelik nitelikli cinsel saldırı ve kişi hürriyetinden yoksun kalma suçlarını işleyen sanığa ayrıca bu mağdureye yönelik olarak yardım veya bildirim yükümlülüğünün yerine getirme sorumluluğunun yüklenemeyeceği, bu suçun maddi ve manevi suç unsurlarının sanık açısından oluşmadığı gözetilmeden, sanığın beraati yerine mahkûmiyetine karar verilmesi...*”

²⁸⁵ HECKER, *Schönke/Schröder StGB*, 2019, § 323c, Rn. 28; Önder'e göre, öngelen tehlikeli eyleme kasten veya taksirle sebebiyet veren kişi, yardım veya bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi suçunun faili olamaz. bkz. ÖNDER, *Şahıslara ve Mala Karşı Cürümler ve Bilişim Alanında Suçlar*, s. 208; ARTUK – ALŞAHİN, *Yardım veya Bildirim Yükümlülüğünün Yerine Getirilmemesi*, s.12; YAŞAR – GÖKCAN – ARTUÇ, C. 3, s. 3234.

²⁸⁶ ERMAN – ÖZEK, s. 236; ŞEN, *Yeni Türk Ceza Kanunu Yorumu*, C. I, s. 356; Hakeri, “*Ceza Hukukunda İhmal Kavramı ve İhmali Suçların Çeşitleri*” adlı eserinin, 167’nci sayfasında, trafik kazasına taksirle sebebiyet veren failin, yaralı kişiye yardım etmemesi halinde yalnızca garantörsel ihmali suçtan dolayı sorumlu olacağını savunurken; aynı eserinin 308 ve 310’uncu sayfalarında aynı failin, hem taksirle yaralama/öldürme suçundan hem de yardım veya bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi suçundan sorumlu olacağını belirtmiştir. bkz. HAKERİ, *Ceza Hukukunda İhmal Kavramı ve İhmali Suçların Çeşitleri*, s. 167, 308, 310.

²⁸⁷ KOCA – ÜZÜLMEZ, *Genel Hükümler*, s. 405; AKYÜREK, *İhmali Suçlar*, s. 158; GÖKTÜRK, *İçtima*, s. 222.

etmez ve yaralı kişiler ölür ise, hem ihmali suretiyle kasten öldürme suçundan hem de taksirle yaralama suçundan sorumlu olur.

Kanaatimizce, öngelen tehlikeli eylemin taksirle gerçekleştirildiği durumda, failin sıradan bir yardım yükümlülüğü değil, garantör sıfatına istinaden neticeyi önleme yükümlülüğü vardır. Garantör konumunda olan kişi ise, yardım veya bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi suçunun faili olamaz. Faile yalnızca işlemiş olduğu garantörsel ihmali suçtan ötürü ceza verilir. Nitekim Yargıtay da bu görüştedir²⁸⁸. Ancak buna rağmen Yargıtayın yerleşmiş uygulamasına göre, mağduru yardıma muhtaç duruma düşüren kimse, sonrasında inisiyatif olarak başkalarının yardımını engellemiş ve kendisi de yardım etmemiş ise yardım veya bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi suçundan sorumlu tutulmaktadır²⁸⁹. Kanaatimizce bu durumda failin, yardım veya bildirim yükümlülüğünün yerine

²⁸⁸ Yargıtay Ceza Genel Kurulu, E. 2014/1-252, K. 2017/5, T. 17.01.2017 “kasti veya taksirli hareketi ile mağdurun yardıma muhtaç hale gelmesine neden olan kişi, yardım veya bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi suçunun faili olamaz. Failin, kendi davranışı ile yardıma muhtaç hale gelen mağdura yardım etmesi ya da durumu ilgili makamlara bildirmesi gerekir ise de, aksi davranışta bulunması halinde yardım veya bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi suçu oluşmaz. Bu durumda fail sadece kasten ya da taksirle işlediği suçta veya koşulları olduğu takdirde TCK'nın 83. maddesindeki kasten öldürmenin ihmali davranışla işlenmesi ya da TCK'nın 88. maddesindeki kasten yaralamanın ihmali davranışla işlenmesi suçlarından sorumlu olur.”, Yargıtay 1. Ceza Dairesi, E. 2012/4645, K. 2012/9889, T. 26.12.2012 “Sanığın kendi kusuruyla yarattığı tehlikeli duruma ilişkin bulunan yardım ve bildirim yükümlülüğüne uymama eyleminin, TCK'nın 83. maddesinde düzenlenen belli bir yükümlülüğün ihlali ile ölüme neden olma suçunun unsurunu oluşturabileceği, TCK'nın 98. maddesinde düzenlenen yardım ve bildirim yükümlülüğünü yerine getirmeme suçunda ise yükümlülüğün, olaya sebebiyet vermeyen üçüncü kişilere ait olduğu...”, bkz. ARTUÇ, *Kişilere Karşı Suçlar*, s. 749.

²⁸⁹ bkz. Yargıtay 4. Ceza Dairesi, E. 2015/31080, K. 2015/40852, T. 25.12.2015 “Sanık idaresinde bulunan araç ile cadde üzerinde seyir halindeyken karşıdan karşıya geçmeye çalışan katılana çarparak “basit tıbbi müdahale ile iyileşmez ve kemik kırıkları hayat fonksiyonlarını 3 derece (orta) etkiler” şekilde yaralaması üzerine, sanığın bizzat kendi isteği ve olay yerinde tesadüfen bulunup yardımcı olmak isteyen kişilerin de önerisiyle katılan ve arkadaşı Mert Şentürk'ü hastaneye götürmek için aracına alarak bir saate yakın süreyle şehir içinde dolaştırması ve ardından katılanın evinin önüne bırakarak uzaklaşması şeklinde gerçekleşen olayda, yaralanması nedeniyle kendini idare edemeyecek durumda bulunan on üç yaşındaki katılanla ilgili olarak üstlendiği yükümlülüğü yerine getirmeyen sanığın bu suçtan cezalandırılması yerine kastının bulunmadığı şeklinde yasal olmayan gerekçe ile beraat kararı verilmesi...”, Yargıtay 4. Ceza Dairesi, E. 2015/27008, K. 2016/615, T. 18.01.2016 “Suçun faili olaya sebebiyet veren kişi dışındaki herkes olabilir. Failin, mağdurun yardıma muhtaç hale gelmesine kasta veya taksire dayalı hareketiyle neden olması halinde, failden yardım veya bildirimde bulunması beklenemez; bu nedenle fail sadece işlediği suçtan sorumlu olur. Ancak olaya sebebiyet veren kişi, mağdura yardım konusunda kendiliğinden inisiyatif almış, bu nedenle başkalarının yardım etmesine ve resmi mercilere bildirmesine engel olmuş ve buna rağmen yardımı gerçekleştirilmemiş ise, kendiliğinden üstlendiği yardım yükümlülüğünü yerine getirmediği için, fail olarak bu suçtan sorumlu tutulmalıdır.” ARTUÇ, *Kişilere Karşı Suçlar*, s. 763, 766.

getirilmemesi suçundan değil, ihmal suretiyle kasten yaralama suçundan sorumlu tutulması gerekirdi²⁹⁰.

d. Öngelen Tehlikeli Eylemin Hukuka Uygunluk Sebebi Dolayısıyla Hukuka Uygun veya İzin Verilen Risk Kapsamında Olduğu Durumlar

Bir kimsenin öngelen tehlikeli eyleminin hukuka uygun veya izin verilen risk kapsamında olduğu durumlarda yardım yükümlülüğü bulunup bulunmadığı, girift bir meseledir.

Öngelen tehlikeli eylemin hukuka uygunluk sebebi dolayısıyla hukuka uygun olduğu duruma, meşru müdafaada bulunularak yaralanan saldırgana yardım edilmemesi örnek gösterilebilir.

Öngelen tehlikeli eylemin izin verilen risk kapsamında olduğu duruma ise trafik kurallarına tamamen riayet etmesine rağmen trafik kazası sonucu yaraladığı kimseye şoför tarafından yardım edilmemesi örnek gösterilebilir.

(1) Öngelen Tehlikeli Eylemin Hukuka Uygunluk Sebebi Dolayısıyla Hukuka Uygun Olması

Failin hukuka uygun hareket ettiği durumlarda herhangi bir yardım veya bildirim yükümlülüğünün doğduğundan bahsedilemez. Hukuk düzeni bir davranışı caiz ve meşru telakki ediyor ise, bu davranışın gerçekleştirilmesiyle meydana gelen neticelerin onarımla mesuliyeti kişiye yüklenemez. Söz gelimi kendisine saldıran (B)'yi meşru müdafaada bulunarak yaralayan (A), (B)'ye yardım etmek zorunda değildir. Hukuk düzeninin kendisine tanıdığı yetki çerçevesinde hakkını icra ettiği için, (A)'nın ne genel ne de toplumsal bir yükümlülüğü bulunmaktadır^{291,292}.

²⁹⁰ Krş. ARTUÇ, *Kişilere Karşı Suçlar*, s. 749.

²⁹¹ Aynı yönde bkz. HAKERİ, *Ceza Hukukunda İhmal Kavramı ve İhmali Suçların Çeşitleri*, s. 174; KOCA – ÜZÜLMEZ, *Genel Hükümler*, s. 406.

²⁹² Failin sadece TCK m. 98 uyarınca genel bir yardım yükümlülüğü olduğu görüşünde bkz. HECKER, *Schönke/Schröder StGB*, 2019, § 323c, Rn. 18; KÜHL, *Lackner/Kühl StGB*, 2018, § 323c, Rn. 2; FREUND, *Münchener Kommentar StGB*, § 323c, Rn. 97; HEINTSCHEL-HEINEGG, *BeckOK StGB*, 2019, § 323c, Rn. 24; BOSCH, *Schönke/Schröder StGB*, 2019, § 13, Rn. 37; HEGER, *Lackner/Kühl StGB*, 2018, § 13, Rn. 11; ERMAN – ÖZEK, s. 230; CENTEL, *İhmali Davranışla Kasten Öldürme veya Yaralama Suçu*, s. 84; AKYÜREK, *İhmali Suçlar*, s. 154; ÖZBEK – DOĞAN – BACAKSIZ –

Meşru müdafaada sınırın aşıldığı durumda ise vardığımız sonuç değişecektir. Bilindiği üzere meşru müdafa hukuka uygunluk nedenidir. Failin hareketini hukuka uygun hale getirir. Meşru müdafaada sınırın kast olmaksızın aşıldığı durumda taksirli sorumluluk saklıdır (TCK m. 27/1). Sınırın aşılması mazur görülebilecek bir heyecan, korku veya telaştan ileri gelmiş ise, faile ceza verilmeyecektir (TCK m. 27/2).

Öncelikle sınır aşılması mazur görülebilecek korku, telaş veya heyecandan ileri gelmemiş ise, yani TCK m. 27/1’lik sınır aşılması söz konusu ise, failin taksirli fiili bulunduğu için, öngelen tehlikeli eyleme dayanan garantörlük sıfatını haiz olduğu aşıkardır. Örneğin, görevini ifa ederken, hukuka uygunluk sebebinde sınırı aşarak yakaladığı şüpheliyi ağır şekilde yaralayan kolluk görevlisi, neticenin ağırlaşmasını önlemekle yükümlüdür. Gerçekleştirdiği ihmali davranış, ihmal suretiyle icra suçlarından sorumlu tutulmasına sebebiyet verir.

Bununla beraber, TCK m. 27/2’ de “*meşru savunmada sınırın aşılması mazur görülebilecek bir heyecan, korku veya telaştan ileri gelmiş ise*” faile ceza verilmeyeceği ifade edilmiştir. Dolayısıyla, TCK m. 27/2 nispetinde sınır aşıldığında, failin saldırgana yardım etme yükümlülüğü olup olmadığı veya varsa hangi derecede olduğu, temas edilmesi gereken bir konudur.

Evvela belirtmek gerekir ki, sınırın aşıldığı durumda fiil, haksızlık niteliğini haizdir²⁹³. Faile ceza verilmemesi, failinin hukuka aykırılığı ile ilgili değil, bizzat failin kusurlu olmaması ile ilgilidir²⁹⁴. Dolayısıyla meşru savunmada sınırı kast olmaksızın aşan kimse, öngelen tehlikeli eylemi haksızlık teşkil ettiği için, garantör sıfatını haiz

TEPE, *Genel Hükümler*, s. 498; AKBULUT, *İhmal Suretiyle Kasten Öldürme Suçu*, s. 208, 209; ZAFER, Hamide, *Ceza Hukuku Genel Hükümler - TCK m. 1-75*, 5. baskı, İstanbul, 2015, s. 220; Öğretide, meşru müdafa halinde öngelen tehlikeli eylemden doğan sorumluluğun söz konusu olacağı yönünde görüşler de serdedilmiştir. Bu görüşler için bkz. HAKERİ, *Ceza Hukukunda İhmal Kavramı ve İhmali Suçların Çeşitleri*, s. 174.

²⁹³ GROPP, *Strafrecht AT*, § 33, Rn. 157.

²⁹⁴ WESSELS – BEULKE – SATZGER, § 13, Rn. 666; KOCA – ÜZÜLMEZ, *Genel Hükümler*, s. 306; Ayrıntılı bilgi için bkz. ERYILDIZ, Sefa, “*Alman Ceza Hukukunda Meşru Müdafa Sınırlarının Aşılması (ALM. CK. M. 33)*”, CHD, S. 31, Ağustos 2016, s. 95 vd.

olabilir. Gerçekleştirdiği ihmali hareket neticesinde ihmal suretiyle kasten öldürme veya yaralama suçlarından mesuliyeti gündeme gelebilir²⁹⁵.

Buna karşılık, TCK m. 27/2'deki "*faile ceza verilmez*" ifadesinin, failin gelecekteki ihmali davranışına şamil olup olmadığı suali akla gelebilir. Kanaatimizce, bu ifade failin yalnızca icrai fiiline taalluk etmektedir. Mazur görülebilecek telaş, korku veya heyecandan neşet eden kusursuzluk halinin, her halükârda ihmali fiil bakımından da söz konusu olacağı ileri sürülemez. Eğer kişinin içinde bulunduğu ahval, failden harekete geçmesini beklenemez kılmıyor ise, ihmali hareketinden dolayı failin cezai mesuliyeti gündeme gelebilecektir. Söz gelimi, hal ve koşullar elverişli değil veya yardım edildiği takdirde saldırının tekrarlanacağı muhtemel ise, failin ihmali davranışından ötürü sorumlu tutulmayacağı tabiidir. Dolayısıyla, icrai davranış gerçekleştirildikten sonra her somut olayın durumuna göre failin neticeyi önlemekle yükümlü olup olmadığı tayin edilmelidir. Örneğin, gece vakti nezih olmayan bir mahalde yürüyen kadın, çantasını almaya çalışan kapkaççıya karşı sınırı aşan meşru müdafaada bulunur ise, dönüp kapkaççıya yardım etmesi kendisinden beklenemeyecektir. Zira içinde bulunduğu hal ve koşullar buna müsait değildir. Buna mukabil, şu örneklerde failin neticeyi önlemekle yükümlü olduğunu düşünmekteyiz: (B), (A)'nın arabasını çalmak üzereyken (A) durumu fark eder ve arabanın tekerleklerine nişan alarak ateş etmeye başlar. Fakat heyecan dolayısıyla eli titreyen (A)'nın attığı kurşunlardan birisi, (B)'ye isabet eder ve (B) yaralanır. Daha sonra (A), (B)'yi olay yerinde yaralı olarak bırakarak arabasına biner ve uzaklaşır. Yardım alamayan (B) bir süre sonra hayatını kaybeder. Bu örnekte, malvarlığına karşı yapılan saldırıyı defetmek için (B)'yi ölümcül şekilde yaralayan (A), meşru müdafaada sınırı kast olmaksızın aşmıştır. İcrai fiili mazur görülebilecek bir heyecandan ileri geldiği için kusurluluğu bulunmayan (A)'ya, icrai fiilinden ötürü ceza verilmez. Ancak, her ne kadar kusurluluğu olmasa da hareketi haksızlık teşkil ettiği için (A), (B)'nin yarasının ağırlaşmasını engellemekle yükümlüdür. Garantör sıfatını haiz olan (A), icrai fiilinden ötürü ceza almasa da, ihmali fiilinden ötürü TCK m. 83 uyarınca sorumlu tutulacaktır. Keza, evine giren hırsız etkisiz hale getirmek için sopayla hırsıza vuran ev sahibi, mazur görülebilecek heyecan ve telaş dolayısıyla meşru müdafaada

²⁹⁵ Aynı yönde bkz. AKYÜREK, *İhmali Suçlar*, s. 154; ARTUÇ, *Kişilere Karşı Suçlar*, s. 294.

sınırı aşarak hırsızın hayati tehlike geçirmesine sebep olmuş ise, neticeyi önlemekle mükelleftir. Dolayısıyla meşru müdafada sınırı aşarak bir kimseye zarar veren ve sonrasında yardım etmeyen kişi, garantör sıfatına sahip olduğundan, yardım veya bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi suçunun faili olamaz.

(2) Öngelen Tehlikeli Eylemin İzin Verilen Risk Kapsamında Olması

Birtakım davranışlar, yapısı ve doğası gereği bizatihi tehlike teşkil etse de tehlikelilik durumu bu davranışların cezalandırılmasını gerekli kılmaz. Nitekim, hukuki değerlerin fertlerin hareketsizliğine sebep olacak derecede mutlak olarak korunması, ceza hukukunun amacıyla örtüşmemektedir²⁹⁶. Dolayısıyla, tehlike veya zarar doğurmaksızın gerçekleştirilmesi muhal olan bu nevi davranışların yararlılığı ve gerekliliği, devletler tarafından caiz görülmesini sağlar²⁹⁷. Tehlikeli ve fakat meşru görülen bu fiiller, izin verilen risk kapsamında telakki edilir. Gerçekten de özellikle sanayi devrimi sonrasında atılan adımlar göz önünde bulundurulduğunda, modern insanın günlük hayatta muhatap olduğu tehlikelerin mütakaddim insana nispetle oldukça fazla olduğu göze çarpmaktadır. Yüksek endüstri, modern kimya, büyük inşaatlar veya trafik akışı izin verilen risk kapsamındaki hareketlere örnek verilebilir²⁹⁸. Söz gelimi, trafikte her gün çok sayıda tehlike ve zarar meydana gelmesine rağmen, ulaşım araçlarının sebep olduğu bu risklere hukuk düzeni tarafından izin verilmiştir²⁹⁹.

Örnek olarak, trafik kurallarına tamamen uyarak aracını süren bir sürücü düşünelim. Sürücünün trafik kurallarına riayet ederek istediği şekilde seyahat etme hakkı bulunmasına rağmen, trafik kurallarına uyduğu sürece bir başkasına zarar verme hakkına sahip olduğu söylenemez³⁰⁰. Diğer bir anlatımla, burada izin verilen husus trafik kurallarına riayet edilmesine rağmen kaçınılmaz olarak meydana gelen zarar ve

²⁹⁶ ÜNVER, Yener, *Ceza Hukukunda İzin Verilen Risk*, İstanbul, 1998, s. 11.

²⁹⁷ ÜNVER, *Ceza Hukukunda İzin Verilen Risk*, s. 7.

²⁹⁸ ÜNVER, *Ceza Hukukunda İzin Verilen Risk*, s. 9.

²⁹⁹ ÜNVER, *Ceza Hukukunda İzin Verilen Risk*, s. 8.

³⁰⁰ MAIWALD, *İcrai ve İhmali Davranış-Bir Başkası için Hareket Etmek*, s. 168.

tehlikeler değil, bizatihi tehlikeli ulaşım aracının kullanılmasıdır³⁰¹. Dolayısıyla, bir başkasına çarptığı anda, sürücünün neticeyi engelleme yükümlülüğü doğacaktır³⁰².

Bu durum meşru müdafaadan farklıdır. Meşru müdafaada hukuk düzeni tarafından kişiye bir başkasına zarar verme hakkı tanınmakta iken; bu örneğimizde kişiye, bir başkasına zarar verme hakkı tanınmamıştır. Dolayısıyla, trafik kurallarına tamamen riayet etmesine rağmen bir başkasını yaralayan kimse, neticenin ağırlaşmasını önlemekle yükümlüdür. Yani, öngelen tehlikeli eylemine istinaden garantör sıfatını haizdir. Bu yükümlülüğünü yerine getirmeyen kişi yardım veya bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi suçundan değil, garantörsel ihmali suçtan (ihmal suretiyle kasten öldürme/yaralama) sorumlu olmalıdır.

Ancak belirtmek gerekir ki gerçekleşen neticeden failin sorumlu tutulabilmesi için ihmali hareket ile netice arasında nedensellik bağı bulunmalıdır. Söz gelimi, sürücünün çarptığı yaralı kişi, kendisine yardım edilmediği için hayatını kaybeder ise, ihmal suretiyle kasten öldürme suçu meydana gelecektir. Fakat, sürücü yardım etseydi dahi, yaralı kişi zaten ölecekti denebiliyorsa, sürücünün cezai mesuliyeti söz konusu olmayacaktır³⁰³. Zira, her ne kadar sürücünün ihmali hareketi onun anti sosyal

³⁰¹ ÜNVER, *Ceza Hukukunda İzin Verilen Risk*, s. 207.

³⁰² Aynı yönde bkz MAIWALD, *İcrai ve İhmali Davranış-Bir Başkası için Hareket Etmek*, s. 168; CENTEL, *İhmali Davranışla Kasten Öldürme veya Yaralama Suçu*, s. 84; Zafer'e göre, neticeyi engelleme yükümlülüğünün söz konusu olabilmesi için "kişinin başkasının hayatı bakımından tehlike yaratan önceki davranışının, hukuka aykırı olması veya izin verilen risk yaratması gerekir." Bu ifadeden yazarmın, izin verilen risk kapsamında gerçekleştirilen tehlikeli hareketlerin garantörlüğe mesnet teşkil edebileceği görüşünde olduğu anlaşılmaktadır. bkz. ZAFER, *Genel Hükümler*, s. 220; Aksi görüşü savunan KOCA – ÜZÜLMEZ'e göre, kusurlu olmayan failin gerçekleştirdiği tehlike doğuran hareketler garantörlüğe esas olabilecektir fakat trafik kurallarına tamamen uyan kimse garantör olmayacaktır bkz. KOCA – ÜZÜLMEZ, *Genel Hükümler*, s. 407; Alman Federal Mahkemesi izin verilen risk kapsamında hareket eden araç sürücüsünün garantör konumunda olmadığını, yalnızca yardım yükümlülüğüne (Alman CK. 323c uyarınca) sahip olduğunu belirtmiştir. Detaylı bilgi için bkz. HAKERİ, *Ceza Hukukunda İhmal Kavramı ve İhmali Suçların Çeşitleri*, s. 171

³⁰³ İhmali fiil ile netice arasındaki nedensellik bağına dair aynı yönde görüş için bkz. GÜLTEKİN, *Ceza Hukukunda İhmal Suçları ve Nevileri*, s. 200; ÖNDER, *Genel Hükümler*, s. 114, 115; CENTEL, *İhmali Davranışla Kasten Öldürme veya Yaralama Suçu*, s. 87; ÖZTÜRK, Bahri/ERDEM, Mustafa Ruhan, *Uygulamalı Ceza Hukuku ve Güvenlik Tedbirleri Hukuku*, 17. Baskı, Ankara, 2017, s. 208; ŞAHBAZ, İbrahim, *Açıklamalı ve İçtihatlı Türk Ceza Kanunu*, 1. Cilt, Ankara, 2016, s. 1165; Yargıtay 12. Ceza Dairesi, E. 2012/12590, K. 2013/4413, T. 26.02.2013 "...fenalaştığını ve durumunun kötüye gittiğini gördüğü Natalya Kulakova için, vakit geçirmeksizin acil sağlık birimine haber vermeyen ve ölene zamanında tıbbi müdahalede bulunma imkanı sağlamayan sanığın eyleminin, TCK'nın 98/2. maddesinde tanımlanan yardım veya bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi suçunu oluşturup oluşturmayacağını tespiti bakımından, gerekli tıbbi müdahale yapılsa dahi ölüm neticesinin gerçekleşip gerçekleşmeyeceği konusunda İstanbul Adli Tıp Kurumu Başkanlığı Genel Kurulundan rapor alınarak, sonucuna göre sanığın hukuki durumunun takdir ve tayini gerektiği gözetilmeden" karar

karakterini açığa çıkarsa da, yayanın suçla korunan hukuki değeri sürücünün ihmali hareketi ile tehlikeye girmiş değildir. Sürücünün gerçekleştirmiş olduğu icrai hareket bakımından ise taksiri bulunmadığı için herhangi bir suç oluşmamış olacaktır.

Konunun anlaşılması için çeşitli ihtimalleri şu şekilde sıralayabiliriz:

Trafik kurallarına riayet eden sürücü, aniden yola atlayan tam kusurlu yayaya çarpar ve yaya o anda hayatını kaybederse, fail taksirle hareket etmediği için cezai mesuliyeti yoktur, zira suçun manevi unsuru oluşmamıştır.

Aynı olayda, kendisine araba çarpan yaya, kaza anında değil de iki dakika sonra ölürse, yardımda bulunmayan sürücünün yine cezai sorumluluğu olmayacaktır, zira sürücünün ihmali hareketi ile ölüm neticesi arasında nedensellik bağı bulunmamaktadır³⁰⁴. Sürücü, söz gelimi, ambulans çağırırsa veya yardım etseydi bile, iki dakika çok kısa bir süre olduğu için yaya kurtarılamayacaktı.

Son olarak, yaya iki dakika içinde değil de fail tarafından yardım edilmediği için iki saat içinde ölmüş olsaydı, sürücü yardım veya bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi suçundan değil, ihmal suretiyle kasten öldürme suçundan sorumlu olacaktır. Çünkü bu durumda sürücü neticeyi garantör sıfatıyla engellemekle yükümlüdür ve ihmali hareketi ile ölüm neticesi arasında nedensellik bağı bulunmaktadır.

Yargıtay ise trafik kurallarına riayet eden sürücünün, önüne aniden atlayan yayaya çarptığı ve yardım etmediği durumda, ihmal suretiyle kasten öldürme suçundan değil yardım veya bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi suçundan sorumlu olacağını belirtmiştir³⁰⁵: “*Olayımızda olduğu gibi; öngelen davranışı gerçekleştirmiş olmasına rağmen bu davranışı gerçekleştirmekte kusursuz olan kişinin*

için bkz. YAŞAR – GÖKCAN – ARTUÇ, C. 3, s. 3238; Krş. HAKERİ, *Kasten Öldürme*, s. 177; *Özgenç*’e göre, kişi, söz konusu yükümlülüğünü yerine getirseydi dahi netice gerçekleşecekti gibi bir düşünceden hareketle sorumluluktan kurtulamaz. Bkz. ÖZGENÇ, *Genel Hükümler*, s. 234; ARTUK – GÖKCEN – ALŞAHİN – ÇAKIR, *Genel Hükümler*, s. 327.

³⁰⁴ Belirtmek gerekir ki, sürücünün Karayolları Trafik Kanunu m. 82 uyarınca sorumluluğu devam edecektir.

³⁰⁵ Yargıtay 1. Ceza Dairesi, E. 2014/3814, K. 2014/3754, T. 07.07.2014 bkz. ARTUÇ, *Kişilere Karşı Suçlar*, s. 768.

ise 83. madde uyarınca değil, tıpkı başka birisinin yaraladığı kişiyi görmesine rağmen yardımdan imtina eden kişide olduğu gibi 98. madde uyarınca sorumlu tutulması gerekir. Her ne kadar 83/2-b maddesinde öngelen davranışı yapan kişinin sorumluluğu belirlenirken “kusurunun bulunup bulunmaması” hususundan bahsedilmemiş ise de, öngelen davranışta hiçbir kusuru bulunmayan kişinin de bu madde uyarınca sorumlu tutulması, TCK’nın “hayata karşı suçlar” bölümünde düzenlenen 83. madde ile korunmuş bulunan hukuki değer ile bağdaşmaz...”

2. Mağdur

Suçun mağduru “yaşı, hastalığı veya yaralanması dolayısıyla ya da başka herhangi bir nedenle kendini idare edemeyecek durumda olan” kişidir. 765 sayılı TCK’nın aksine 5237 sayılı TCK’da suçun mağduru bakımından herhangi bir yaş kısıtlaması getirilmemiştir. Böylece yaşı ister büyük ister küçük olsun, kendini idare edemeyecek durumda olan kişiler, bu suçun mağduru olabilir. Bir kimsenin yaşının küçük veya büyük olması “kendisini idare edemeyecek durumda” olduğuna karine değildir. Somut olayda kişinin yardıma muhtaç olup olmadığı hakim tarafından tespit edilmelidir. Söz gelimi, yüz yaşını aşkın olmasına rağmen kendini idare edebilecek durumda bulunan bir kimse, yardım veya bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi suçunun mağduru olamayacak iken³⁰⁶, altmış yaşında olan bir şahıs kendini idareden aciz ise, bu suçun mağduru olacaktır. Keza, söz gelimi, bir alışveriş merkezinde kaybolup yalnız başına gezen dört yaşındaki çocuk, kendini idare edebilecek durumda olmadığından bu suçun mağduru olacaktır³⁰⁷.

Suçun mağduru yalnızca insan olabilir. Hayvanlara karşı bu suç işlenemez. Yardıma muhtaç halde gördüğü hayvana yardım etmeyen kişinin 5199 sayılı Hayvanları Koruma Kanunu uyarınca sorumluluğu bulunabilir³⁰⁸.

Malvarlığına karşı da bu suç işlenemez. Örneğin, yanmakta olan boş bir ev gören kimse, yardım veya bildirimde bulunmaz ise, bu suçu işlemiş olmaz. Ancak

³⁰⁶ ARTUÇ, *Kişilere Karşı Suçlar*, s. 750.

³⁰⁷ ŞEN, *Yeni Türk Ceza Kanunu Yorumu*, C. I, s. 355.

³⁰⁸ bkz. 5199 sayılı Hayvanları Koruma Kanunu m. 14, 21, 28.

yanan evde birilerinin olduğunu bilen kişi, yardım veya bildirim yükümlülüğünü yerine getirmek zorundadır³⁰⁹. Her ne kadar suçla korunan hukuki değer bahsinde, kişinin malvarlığının da korunduğundan bahsetmiş olsak da, buradan anlaşılması gereken kendisine yardım edilen kişinin dolaylı olarak malvarlığının da korunmuş olduğudur³¹⁰. Örneğin yanan evde bulunan kişileri kurtarmak için itfaiye çağıran kişi, içeride bulunan insanların yaşamlarına yönelik tehlikeyi önlediği gibi, malvarlığına gelecek zararı da azaltmış olacaktır.

765 sayılı TCK'ya göre, rastladığı ölüyü yetkili makamlara bildirmemek bu suç kapsamında sayılmaktadır. Ancak 5237 sayılı TCK'daki mevcut düzenleme karşısında, ölü bir kimseye tesadüf edip bildirimde bulunmayan kimse, bu suçu işlemiş olmaz. Şartları yerine gelmişse, TCK m. 278'de düzenlenen suç bildirmeme suçu oluşabilir³¹¹. Yardım edilecek olan kişinin sağ olması gerekir, ölü bir kimseye yardım etmemek bu suça vücut vermez³¹².

Bir kimsenin yaşı, hastalığı veya yaralanması, bu suçun mağduru olabilmesi için yeterli değildir. Bunun yanı sıra kendini idare edemeyecek durumda da olması

³⁰⁹ ARTUK – ALŞAHİN, *Yardım veya Bildirim Yükümlülüğünün Yerine Getirilmemesi*, s. 14.

³¹⁰ Alman doktrininde ise malvarlığına yönelik tehlikelerin yardım veya bildirim yükümlülüğüne mesnet teşkil edebileceği ileri sürülmüştür. Belirsiz sayıda insanın malvarlığına yönelik önemli tehlikelerin (yangın veya sel gibi) diğer insanlar bakımından yardım veya bildirim yükümlülüğü doğurabileceği yönünde bkz. HARRO, § 67, Rn. 8; Malvarlığına yönelik gerçekleşen ciddi (alelade olmayan) tehlikelerin “*Unglücksfall*” teşkil edebileceği ve dolayısıyla yardım veya bildirim yükümlülüğü doğurabileceği yönünde bkz. GAEDE, *NK-StGB*, § 323c, Rn. 6; KÜPPER – BÖRNER, *Besonderer Teil I*, s. 299; HAFT, *Strafrecht Besonderer Teil II*, s. 258.

Kanaatimizce, TCK m. 98'deki “kendini idare edemeyecek durumda olma” ifadesi dikkate alındığında, malvarlığına yönelik tehlike ne kadar büyük olursa olsun kişiyi kendini idareden aciz duruma düşüremeyeceği için, yardım veya bildirim yükümlülüğüne mesnet teşkil edemeyecektir. Al. CK § 323c'te ise böyle bir ifade kullanılmamış, yardım veya bildirim yükümlülüğünün musibet (*Unglücksfall*), genel tehlike (gemeine Gefahr) veya genel zaruret (gemeine Not) hallerinde söz konusu olacağı belirtilmiştir.

³¹¹ EKİCİ ŞAHİN, *Yardım veya Bildirim Yükümlülüğünün Yerine Getirilmemesi Suçu (TCK m. 98)*, s. 575.

³¹² Yargıtay 1. Ceza Dairesi, E. 2012/2640, K. 2012/10107, T. 27.12.2012 “*Sanık Süleyman'ın yardım veya bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi suçundan mahkumiyetine yönelik hükmün incelenmesinde; maktulün düştükten hemen sonra hayatını kaybettiğinin sanık tarafından beyan edilmesi; 02.11.2007 tarihli otopsi raporunda maktulün ölümünün otopsi tarihinden önceki 2 ile 5 günlük zaman dilimi çerisinde gerçekleşmiş olduğunun bildirilmesi karşısında, sanık savunmasının aksine mahkumiyetine yeter delil bulunmadığı, dolayısıyla 5237 sayılı TCK'nın 98. maddesinde tanımlanan suçun yasal unsurlarının oluşmadığı anlaşılmalı, sanığın beraati yerine yazılı şekilde mahkumiyetine karar verilmesi...(bozmayı gerektirmiştir)*” ARTUÇ, *Kişilere Karşı Suçlar*, s. 750.

gerekir. Örneğin, yaralı kişi, kendini idare edebilecek durumda ise veya görme engelli kişi yardıma ihtiyaç duymaksızın yönünü tayin edebiliyorsa, bu suçun mağduru olmaz. Kendini idare edemeyecek durumda olmaktan kasıt, yardım edilmediği takdirde mağdurun hayatının, vücut dokunulmazlığının, sağlığının veya cinsel dokunulmazlığının tehlikeye maruz kalacağıdır³¹³.

Kanun koyucu mağdur bakımından mahdut bir tanıma yer vermeyerek, “herhangi bir nedenle kendini idare edemeyecek durumda olan” kişi ifadesini kullanmıştır. Bu ifade, bazı yazarlarca suçun kapsamını belirsiz olarak genişlettiği için eleştirilmiştir³¹⁴. Kanaatimizce “herhangi bir neden” denilerek mağdur bakımından geniş bir kapsam çizilmesi, suçla korunan hukuki değer çeşitliliği göz önüne alındığında yerinde olmuştur³¹⁵. Bazı yazarlar ise, bu ifadenin dar yorumlanması gerektiğini söylemiş ve örnek olarak sarhoş olup kendini idare yeteneğini iradi olarak kaybeden kişinin bu suçun mağduru olamayacağını ifade etmiştir³¹⁶. Kanaatimizce, bir kimse kendi iradesiyle sarhoş olsa dahi bu suçun mağduru olabilir. Ancak bu, sarhoş olan her kişinin bu suçun mağduru olduğu anlamına gelmemektedir. Önemli olan, sarhoş kimsenin, kendisine yardım edilmediği takdirde somut bir tehlike ile karşılaşp karşılaşmayacak olmasıdır. Yani, kendi isteği ile sarhoş olup iradesini kaybeden ve fakat güvenli bir yerde bulunan kişi, bu suçun mağduru olamazken; aynı kişinin, akıcı trafiğin olduğu bir yolda baygın halde yatmakta olduğu durumda bu suçun mağduru olduğunu kabul etmek gerekir. Dolayısıyla esaslı nokta, kişinin kendini idareden neden ve nasıl yoksun kaldığı değil, yardım edilmediği takdirde tehlikeye düşüp

³¹³ Benzer tanımlar için bkz. ARTUK – ALŞAHİN, *Yardım veya Bildirim Yükümlülüğünün Yerine Getirilmemesi*, s. 14; ÖNOK, Rıfat Murat, “TCK’da Koruma, Gözetim, Yardım veya Bildirim Yükümlülüğünün İhlali Suretiyle İşlene Suçlar”, İKÜHFD, S. 11 (1), 2012, s. 49; ARTUÇ, *Kişilere Karşı Suçlar*, s. 750; Yargıtay 4. Ceza Dairesi, E. 2015/27008, K. 2016/615, T. 18.01.2016 “Kendini idare edemeyecek durumda olma hali ile kastedilen, mağdurun, bir başkasının yardımı olmadığı takdirde, hayatına, sağlığına veya vücut bütünlüğüne yönelik ağır bir tehlikenin mevcudiyeti olması şeklinde anlaşılmalıdır” (www.kazanci.com.tr)

³¹⁴ TOROSLU, Nevzat/ERSOY, Yüksel, *Kanunlaşmaması Gereken Bir Tasarı*, Türk Ceza Kanunu Reformu, İkinci Kitap, Makaleler, Görüşler, Raporlar (ed. Teoman Ergül), Ankara, 2004, s. 17; YURTCAN, Erdener, *Yeni Türk Ceza Kanunu ve Yorumu*, 2. Bası, Ankara, 2006, s. 201

³¹⁵ Aynı yönde bkz. ERMAN – ÖZEK, s. 219, 220; ÖNOK, *TCK’da Koruma, Gözetim, Yardım veya Bildirim Yükümlülüğünün İhlali Suretiyle İşlene Suçlar*, s. 49, 50.

³¹⁶ ARTUK – ALŞAHİN *Yardım veya Bildirim Yükümlülüğünün Yerine Getirilmemesi*, s. 14; ve EKİCİ ŞAHİN, *Yardım veya Bildirim Yükümlülüğünün Yerine Getirilmemesi Suçu (TCK m. 98)*, s. 575; HAFIZOĞULLARI – ÖZEN, *Özel Hükümler*, s. 135.

düşmeyeceğidir. “Herhangi bir nedenle kendini idare edemeyecek durumda olma” ifadesini, dar veya geniş yorumlamaktan ziyade, yardım edilmediği takdirde tehlikeye düşecek olan herhangi bir kimse olarak algılamak gerekir. Söz gelimi, güvenli bir sitenin oyun parkında oyun oynayan akıl hastası bu suçun mağduru değilken, uçurumun kenarında bulunan akıl hastası bu suçun mağdurudur. Nitekim Yargıtayın vermiş olduğu bir kararda, velilerinin gözetiminde olmayan ve karnelerindeki zayıf not nedeniyle eve gitmeyip otobüsle başka bir şehre kaçmak isteyen ilkökul altıncı sınıf öğrencileri, bu suçun mağduru kabul edilmiştir³¹⁷. Gerçekten de 12-13 yaşlarındaki bir çocuğun, yardım edilmediği takdirde tehlikeye düşeceği tespit edilebiliyorsa, suçun mağduru olduğunu kabul etmek doğru olacaktır.

Yaralanması dolayısıyla kendini idare edemeyecek durumda olan kişilerin de bu suçun mağduru olabileceği belirtilmiştir. Yaralanmanın derecesi önem arz etmez. TCK m. 86/2 uyarınca etkisi basit tıbbi müdahale ile giderilebilecek ölçüde yaralanan kişi de, eğer kendini idareden aciz duruma düşmüş ise, bu suçun mağduru olabilir³¹⁸. Örneğin, (A), tanımadığı (B)’yi basit tıbbi müdahale ile giderilebilecek ölçüde yaralayıp (B)’nin vücudunda ufak bir kanama oluşmasına sebep olur. Hemofili hastası olan (B) ise, kanaması durmadığı için tehlike altına girer. O sırada (B)’ye tesadüf eden (C), (B)’nin durumunu görüp yardım etmez ise yardım veya bildirim yükümlülüğünü yerine getirmediği için sorumlu olur (TCK m. 98). (A) ise, ağır netice bakımından taksiri olmadığı için yalnızca basit tıbbi müdahale ile giderilebilecek yaralamadan (TCK m. 86/2) sorumludur. Görüldüğü üzere bu örnekte (B), basit tıbbi müdahale ile

³¹⁷ Yargıtay 4. Ceza Dairesi, E. 2015/1779, K. 2015/40860, T. 25.12.2015 “Kayseri şehirler arası otobüs terminalinde herhangi bir firmaya bağlı olmadan bilet satışına aracılık yapan sanığın, olay günü sırtlarında okul çantaları olan ve on iki yaşında ilkökul 6. Sınıf öğrencisi olup kendilerini idare edemeyecek durumda bulunan mağdurları karnelerinde zayıf not bulunması nedeniyle gitmek yerine kaçarak Ankara’ya gitmek üzere geldikleri otogarda görerek yanlarına gidip, yaş ve fiziki durumlarını görmesine ve öğrenci olduklarını anlamasına karşın nereye gitmek istediklerini sorduğu ve yanlarında velilerinin bulunmaması nedeniyle durumu derhal ilgili makamlara bildirmek yerine Ankara’ya gitmeleri için normalin üzerinde fiyata bilen temin ederek otobüse bindirdiği iddia edilen olayda, kanıtlanması halinde sanığın eylemi bildirim yükümlülüğünü ihlal suçunu oluşturacağından...” ARTUÇ, *Kişilere Karşı Suçlar*, s. 764

³¹⁸ ARTUK – ALŞAHİN, *Yardım veya Bildirim Yükümlülüğünün Yerine Getirilmemesi*, s. 11; ve EKİCİ ŞAHİN, *Yardım veya Bildirim Yükümlülüğünün Yerine Getirilmemesi Suçu (TCK m. 98)*, s. 576; Karşıt görüş için bkz. ARTUÇ, *Kişilere Karşı Suçlar*, s. 750.

giderilebilecek ölçüde yaralanmasına rağmen yardıma muhtaç bir duruma düştüğü için bu suçun mağduru olabilecektir.

Yaralama üçüncü bir kişi tarafından yapılabileceği gibi, mağdurun kendisini yaralaması şeklinde de olabilir.

Doktrindeki bir görüşe göre, mağdurun kendisini bilerek yaralaması sonucu idareden aciz duruma düştüğü hallerde, başkalarının yardım veya bildirim yükümlülüğü bulunmamaktadır. Söz gelimi intihara teşebbüs sonucunda yaralanan kişiye yardım etmemek veya intihar etmekte olan kişiye engel olmamak, yardım veya bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi suçunu oluşturmayacaktır³¹⁹. Hatta bir görüşe göre, tehlikenin çok yüksek olduğu ekstrem aktiviteler (örneğin gökdelenin çatısında bisiklet kullanmak, çatıdan çatıya atlamak) neticesinde yaralanan kişilere, başkaları yardım etmekle mükellef değildir³²⁰.

Diğer bir görüşe göre, mağdur iradi olarak kendisini yaralasa da, diğer kişilerin yardım yükümlülüğü devam eder³²¹.

Kanaatimizce mağdur, yaralanmasına bizatihi sebep olsa da, şartlar elverdiği ölçüde diğer kişiler mağdura yardım etmekle yükümlüdür. Örneğin hırsız, kaçarken ayağı takılıp düşse ve kafasını yarsa, onu kovalayan kişi yardım veya bildirimde bulunmakla yükümlüdür³²². Hatta saldırıda bulunurken kendini yaralayan ve tehlikelilik hali sona eren saldırgan da, diğerlerinin yardım etme yükümlülüğü vardır³²³. Ancak daha önce de belirtildiği gibi, meşru müdafaada bulunarak saldırganı

³¹⁹ FREUND, *Münchener Kommentar StGB*, § 323c, Rn. 59; HEINTSCHEL-HEINEGG, *BeckOK StGB*, 2019, § 323c, Rn. 12; HECKER, *Schönke/Schröder StGB*, 2019, § 323c, Rn. 8; GAEDE, *NK-StGB*, § 323c, Rn. 5; EKİCİ ŞAHİN, *Yardım veya Bildirim Yükümlülüğünün Yerine Getirilmemesi Suçu (TCK m. 98)*, s. 576; Harro'ya göre, temyiz kudretini haiz kimse intiharı özgür iradesine istinaden gerçekleştirmiş ise bu suçun mağduru olmayacaktır. HARRO, § 6, Rn. 58. Keza, yaşamı tehlikeye girmiş olsa da içinde bulunduğu duruma tam bir şuur ile muttali olan yaralı, kendisine yapılacak tedaviyi reddeder ise bu suçun mağduru kabul edilmeyecektir. bkz. HARRO, § 67, Rn. 6.

³²⁰ HECKER, *Schönke/Schröder StGB*, 2019, § 323c, Rn. 8

³²¹ ERMAN – ÖZEK, s. 230; ARTUK – ALŞAHİN, *Yardım veya Bildirim Yükümlülüğünün Yerine Getirilmemesi*, s. 13; SOYASLAN, *Özel Hükümler*, s. 223; YAŞAR – GÖKCAN – ARTUÇ, C. 3, s. 3235.

³²² ARTUK – ALŞAHİN, *Yardım veya Bildirim Yükümlülüğünün Yerine Getirilmemesi*, s. 13.

³²³ Aynı yönde bkz. ERMAN – ÖZEK, s. 230

yaralayan kişi, hukuk düzeninin kendisine tanıdığı hakkı icra etmiş olduğu için, sonrasında saldırgana yardım etmekle mükellef değildir. Fakat sınırın aşıldığı hallerde, neticeyi önleme yükümlülüğünün doğabileceğini düşünmekteyiz³²⁴. Keza, mağdurun kendi iradesiyle intihara teşebbüs ederek kendini idare edemeyecek şekilde yaralanan kimse hakkında diğer kişilerin yardım veya bildirim yükümlülüğü mevcuttur³²⁵. Mağdurun yardımı reddetmesi, yardım veya bildirim yükümlülüğünü ortadan kaldırmaz³²⁶. Bu sebeple, hal ve koşulların elverdiği ölçüde intihar etmekte olan kimseyi engelleme noktasında yardım veya bildirimde bulunmayan kişinin de bu suçu işlemiş olacağı kanaatindeyiz. Bu konu, aşağıda, “hukuka aykırılık” başlığı altında, hukuka uygunluk sebeplerinden ilgilinin rızası kapsamında daha detaylı incelenecektir.

3. Suçun Konusu

TCK m. 98’in gerekçesinde belirtildiği üzere, “*bu suçun konusu, yaşı, hastalığı veya yaralanması dolayısıyla ya da başka herhangi bir nedenle kendini idare edemeyecek durumda olan kimsedir*”.

Yardım veya bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi zarar suçu değil tehlike suçudur. Doktrinde bir görüş bu suçun somut tehlike suçu olduğunu

³²⁴ Detaylı bilgi için yukarıda “Öngelen Tehlikeli Eylemin Hukuka Uygunluk Sebebi Dolayısıyla Hukuka Uygun Olması” başlığına bakılabilir.

³²⁵ Alman doktrini baskın görüş itibariyle bu fikirde olmasa da Alman Federal Mahkemesi verdiği kararlarda intihara teşebbüs halinin yardım yükümlülüğünü gerektirir bir musibet (*Unglücksfall*) olduğunu belirtmiştir, BGH 10. 3. 1954 - GSSt 4/53 <https://beck-online.beck.de> çevrimiçi erişim tarihi: 15.08.2019; KÜPPER – BÖRNER, *Besonderer Teil 1*, s. 9, 10; QUAAS – ZUCK – CLEMENS, *Medizinrecht*, § 71 Unterlassene Hilfeleistung (§ 323c StGB), Rn. 6: İntihara teşebbüs halinde diğer kişilerin yardım yükümlülüğünü olduğu görüşünde bkz. ERMAN – ÖZEK, s. 230; ARTUK – ALŞAHİN, *Yardım veya Bildirim Yükümlülüğünün Yerine Getirilmemesi*, s. 13.

³²⁶ ERMAN – ÖZEK, s. 233; ARTUK – ALŞAHİN, *Yardım veya Bildirim Yükümlülüğünün Yerine Getirilmemesi*, s. 26; ÖNOK, *TCK’da Koruma, Gözetim, Yardım veya Bildirim Yükümlülüğünün İhlali Suretiyle İşlene Suçlar*, s. 52; YENERER ÇAKMUT, *Türk Ceza Yasası’nda Yardım veya Bildirim Yükümlülüğünün Yerine Getirilmemesi Suçu (TCK m. 98)*, s. 89; Aksi yönde bkz. EKİCİ ŞAHİN, *Yardım veya Bildirim Yükümlülüğünün Yerine Getirilmemesi Suçu (TCK m. 98)*, s. 576

savunurken³²⁷, diğ er bir görü Ő e göre bu suç soyut tehlike suçudur³²⁸. Son bir görü Ő e göre ise bu suç, soyut tehlike ile somut tehlike suçları arasında bir niteliğ e sahiptir³²⁹.

Somut tehlike suçlarında kanuni tanımdaki fiilin yapılması sonucunda suçun konusunun tehlikeye girip girmediğ i araştırılmalıdır. Yani failin cezalandırılabilmesi için sadece fiilin icrası yetmemekte, ayrıca suçun konusu üzerinde gerçekten bir tehlikenin meydana gelmesi gerekmektedir³³⁰.

Soyut tehlike suçu ise, kanunda gösterilen fiilin yapılması ile suçun konusunun tehlikeye girdiğ i faraziyesine dayanır³³¹. Yani, suçun konusunun tehlikeye girip girmemesi suçun oluşumu bakımından dikkate alınmayacak ve araştırılmayacaktır. Suçun icra hareketinin gerçekleştirilmesiyle birlikte suç da iş lenmiş olur.

Kanaatimizce, yardım veya bildirim yükümlülüğ ünün yerine getirilmemesi suçu soyut tehlike suçudur. Failin cezalandırılması, mağdur üzerinde herhangi bir tehlike veya zarar doğ urmasına bağ li değ ildir. Gereкли, beklenebilir ve mümkün olan yardım veya bildirimde bulunmayan fail, suçu iş lemiş olur.

Bunun yanı sıra diğ er suçlardan farklı olarak, yardım veya bildirim yükümlülüğ ünün yerine getirilmemesi suçunda tehlike, fiile takaddüm etmektedir. İcrai suçlarda failin davranış ı somut bir tehlike meydana getirirken, yardım veya bildirim yükümlülüğ ünün yerine getirilmemesi suçunda, vuku bulmuş veya bulması muhtemel olan bir tehlike altında bulunan kiş iye yardım etmemek söz konusudur. Yani kiş i, halihazırda tehlikede olan birine yardım etmediğ i için cezalandırılmaktadır. Dolayısıyla burada tehlike hali, ihmali fiilden önce mevcut olup suçun unsurları

³²⁷ GAEDE, *NK-StGB*, § 323c, Rn. 2; BOCK, *Besonderer Teil 1*, s. 644; KÜPPER – BÖRNER, *Besonderer Teil 1*, s. 299; EKİCİ ŞAHİN, *Yardım veya Bildirim Yükümlülüğ ünün Yerine Getirilmemesi Suçu (TCK m. 98)*, s. 569.

³²⁸ ÖZGENÇ, *Genel Hükümler*, s. 215; AKBULUT, *Genel Hükümler*, s. 345.

³²⁹ Maurach – Schroeder – Maiwald'a göre, bu suç soyut tehlike suçu olsa da kısmi olarak somut öğeler içermektedir. Yardımın gerekliliğ i (*die Erforderlichkeit*) bu suçu kısmi olarak somutlaştırmaktadır. Bkz. MAURACH – SCHROEDER – MAIWALD, § 55, Rn. 6. Yazarlar aslında bu nevi suçları (kısmi olarak somutlaşmış soyut tehlike suçları) (*abstrakte Gefährdungsdelikte mit Teilkonkretisierung*) soyut ve somut tehlike suçları arasında bir form olarak tanımlamaktadır. Ayrıntılı bilgi için bkz. MAURACH – SCHROEDER – MAIWALD, § 50, Rn. 38.

³³⁰ WESSELS – BEULKE – SATZGER, § 1, Rn. 42.

³³¹ WESSELS – BEULKE – SATZGER, § 1, Rn. 43.

arasında telakki edilmelidir. Kişinin gerçekleştirdiği fiilin ayrıca mağdurun durumunu ağırlaştırması veya mağduru başka bir tehlikeye sokması aranmayacaktır.

4. Fiil-Nedensellik Bağı

a. Genel Olarak

Nedensellik bağı netice ile fiil arasındaki bağı ifade eder. Dolayısıyla, ihmali suçlarda nedensellik, yalnızca neticeli ihmali suçlar bakımından geçerlidir. İhmal suretiyle icra suçları, neticeli ihmali suçlar olduğundan, bu nevi suçlarda failin fiilinden sorumlu olabilmesi nedensellik bağının mevcudiyetine bağlıdır.

Gerçek ihmali suçlar ise, neticesiz suçlar olduğu için failin sorumluluğunun tespitinde nedensellik bağının araştırılmasına gerek yoktur³³². Burada kişinin ihmali fiilinden ötürü sorumlu olup olmadığı tipikliğin maddi ve manevi unsurları göz önüne alınarak tespit edilecektir.

Yardım veya bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi, gerçek ihmali bir suçtur. Yalnızca ihmali hareketle işlenebilir. Ceza hukuku ıstılahında ihmal, büsbütün hareketsiz kalmak değil, muayyen bir davranışta bulunmamak manasında kullanılır³³³. Diğer bir deyişle ihmal, harekete geçme imkanının kullanılmaması, mümkün olanın yapılmamasıdır³³⁴. Örneğin, ailesinden izinsiz bir şekilde başka bir şehre gizlice gitmeye çalışan ortaokul öğrencisine bilet satan kimse, ihmali bir fiilde bulunmuştur³³⁵. Burada, her ne kadar bilet satma biçiminde fiziki anlamda icrai bir

³³² KUNTER, *Suçun Maddi Unsurları Nazariyesi*, s. 208; ZAFER, *Genel Hükümler*, s. 216, 217; Yargıtay Ceza Genel Kurulu, E. 2014/103, K. 2014/552, T. 09.12.2014 “*Gerçek ihmali suçlar hareketin yapılmasıyla gerçekleşen ve kanuni tanımlarında netice aranmayan suçlar olduğundan bu suçlarda nedensellik bağının araştırılmasına gerek yoktur. Görünüşte ihmali suçlarda ise, hareketsizlik doğal anlamda neticeye sebep olmadığından, ortaya çıkan netice ile belirli bir icrai davranışta bulunma yükümlülüğü altında bulunan kişinin hareketsizliği şeklindeki fiil arasında doğal anlamda değil normatif anlamda nedensellik aranmaktadır. İhmal edilen hareket yapılmış olsaydı netice engellenecekti denilebiliyorsa nedenselliğin söz konusu olduğu kabul edileceğinden gerçekleşen netice ile ihmal edilen hareket kanuna uygun bir nedensellik bağı içinde bulunmalıdır.*”

³³³ von HIPPEL, Robert, *Deutsches Strafrecht, Das Verbrechen Allgemeine Lehren*, C. 2, 1971, s. 153; TANER, Tahir, *Ceza Hukuku-Umumi Kısım*, 3. Baskı, İstanbul, 1953, s. 259; ALACAKAPTAN, *Suçun Unsurları*, s. 43; MAIWALD, *İcrai ve İhmali Davranış-Bir Başkası için Hareket Etmek*, s. 160.

³³⁴ BGH, 05.05.1964 - 1 StR 26/64. https://www.jurion.de/urteile/bgh/1964-05-05/1-str-26_64/ Çevrimiçi erişim tarihi: 22.06.2019.

³³⁵ Yargıtay 4. Ceza Dairesi, E. 2015/1779, K. 2015/40860, T. 25.12.2015 “*Kayseri şehirler arası otobüs terminalinde herhangi bir firmaya bağlı olmadan bilet satışına aracılık yapan sanığın, olay günü*

davranış gerçekleştirilmiş olsa da, bildirimde bulunmamak şeklinde hukuki anlamda ihmali bir fiil söz konusudur. Keza, boğulan birini kurtarmak yerine sahilde spor yapan cankurtaran da aynı sebeple icrai değil ihmali harekette bulunmuş olur.

Yardım veya bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi suçunun kanuni tanımında yer alan ihmali fiiller iki nevidir: yardım etmemek ve bildirimde bulunmamak. Yani, yardım veya bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi, seçimlik hareketli bir suçtur³³⁶.

Bilindiği üzere kanuni tanımdaki fiilleri ayırmak için kullanılan “veya” bağlacı suçun seçimlik hareketli olduğuna delalet etmektedir. Yani birbirinin alternatifi olan iki hareketten herhangi birisini yapan kişi bu suçu işlemiş olur ve diğer bir yandan, her iki hareketin işlenmesi de suçun tekliğine halel getirmez³³⁷. Bu husus, sadece cezanın tespitinde hakim tarafından göz önünde bulundurulabilir.

Yardım veya bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi suçunda ise, doğası gereği asli ve tali nitelikte iki hareket bulunmaktadır. Yardım yükümlülüğü bildirim yükümlülüğüne göre aslidir. Yardım imkanı ve gerekliliği söz konusu iken yardımda bulunmayıp yalnızca bildirim yapmakla yetinen kişi, TCK m. 98 uyarınca

sırtlarında okul çantaları olan ve on iki yaşında ilkokul 6. Sınıf öğrencisi olup kendilerini idare edemeyecek durumda bulunan mağdurları karnelerinde zayıf not bulunması nedeniyle gitmek yerine kaçarak Ankara'ya gitmek üzere geldikleri otogarda görevler yaparak yanlarına gidip, yaş ve fiziki durumlarını görmesine ve öğrenci olduklarını anlamasına karşın nereye gitmek istediklerini sorduğu ve yanlarında velilerinin bulunmaması nedeniyle durumu derhal ilgili makamlara bildirmek yerine Ankara'ya gitmeleri için normalin üzerinde fiyata bilen temin ederek otobüse bindirdiği iddia edilen olayda, kanıtlanması halinde sanığın eylemi bildirim yükümlülüğünü ihlal suçunu oluşturacağından...” ARTUÇ, *Kişilere Karşı Suçlar*, s. 764

³³⁶ Artuk – Alşahin, yardım etmeyip bildirimde bulunan kimselerin cezalandırılabilmesi için, “veya” bağlacı yerine “ve” bağlacı kullanılması gerektiğini belirtmiştir. Yazarlara göre, mevcut düzenleme, seçimlik hareket ihtiva ettiği için yardım veya bildirim hareketinden herhangi birisini gerçekleştirmeyen kişinin bu suçun faili olacaktır. Kanaatimizce, “veya” bağlacının kullanılması yerindedir. Çalışmamızın bu kısmında sebebi açıklanacaktır. Bkz. ARTUK – ALŞAHİN, *Yardım veya Bildirim Yükümlülüğünün Yerine Getirilmemesi*, s. 15; ÖNOK, *TCK'da Koruma, Gözetim, Yardım veya Bildirim Yükümlülüğünün İhlali Suretiyle İşlene Suçlar*, s. 50; EROĞLU ERMAN, s. 413, 414; Yargıtay 4. Ceza Dairesi, E. 2015/27008, K. 2016/615, T. 18.01.2016 “*Kanun koyucu iki tür ihmali davranış öngörmüştür. Burada seçimlik hareketli bir suç söz konusu olup, her iki hareket de ihmali niteliktedir.*”

³³⁷ Örneğin hakaret suçu (TCK m. 125), somut fiil isnadı veya sövme suretiyle işlenen, kanunda seçimlik hareketli olarak düzenlenen bir suçtur. Sövme veya somut fiil isnadı fiillerinden herhangi birisini işleyen kimse hakaret suçunu işlemiş olacaktır. Görüldüğü üzere burada alternatif iki hareket düzenlenmiştir.

sorumlu olur³³⁸. Suçun seçimlik hareketleri arasında böyle bir kıdem münasebeti kurmak, kanunilik ilkesine aykırı olduğu gerekçesiyle tenkit edilse de³³⁹, bu, yardım ve bildirim hareketlerinin doğasından kaynaklanmaktadır.

Kanunda yardım veya bildirim “hal ve koşulların elverdiği ölçüde” yapılması gerektiği belirtilerek hem yardımın hem de bildirim “gerekli, beklenebilir ve mümkün” olması şartına vurgu yapılmıştır. Yani esasında, suçun seçimlik hareketleri alelade bir yardım veya bildirim değildir. Seçimlik hareketlerden biri *gerekli, beklenebilir ve mümkün* olan yardım iken; diğeri *gerekli, beklenebilir ve mümkün* olan bildirimdir³⁴⁰. Dolayısıyla, yardım ve bildirim fiilleri bu şekilde telakki edilir ise, bu fiillerin birbirine alternatif olduğunun kabulü halinde de bir problem yaşanmayacaktır. Yardım fiili gerçekleştirilmiş ise, bildirim fiilinin gerekli olup olmadığı araştırılmalıdır. Aynı şekilde, bildirimde bulunulmuş ise, bu bildirim yardım gereksiz kılıp kılmadığı tespit edilmelidir. Bu zaviyeden bakıldığında gerekli, beklenebilir ve mümkün olan yardım ile gerekli, beklenebilir ve mümkün olan bildirimden herhangi birisi gerçekleştirilmediğinde suç işlenmiş olur. Yani, söz gelimi mağdura yardım edildikten sonra ayrıca bildirimde bulunmanın gerekli olup olmadığı göz önünde bulundurulmalıdır. Eğer bildirim hala gerekli ve beklenebilir ise, bildirimde bulunmayan kişi TCK m. 98’teki suç uyarınca sorumlu olacaktır. Aynı şekilde, eğer bildirimde bulunulduktan sonra yardım gerekli olmaktan çıkmış ise, fail suç işlemiş olmaz.

Örneklerle açıklayacak olursak; bir kimse yaralı bir kişiye yardım ederek onu sağlığına kavuşturur ve sonrasında durumu yetkililere bildirmezse, TCK m. 98 uyarınca sorumlu olmaz. Zira artık bildirim yükümlülüğü gerekli değildir. Yardım

³³⁸ HAKERİ, *Sorularla Ceza Hukuku*, s. 185; ERMAN – ÖZEK, s. 234; ARTUK – ALŞAHİN, *Yardım veya Bildirim Yükümlülüğünün Yerine Getirilmemesi*, s. 16; ÖNOK, *TCK’da Koruma, Gözetim, Yardım veya Bildirim Yükümlülüğünün İhlali Suretiyle İşlene Suçlar*, s. 50; ARTUÇ, *Kişilere Karşı Suçlar*, s. 751; PARLAR – HATİPOĞLU, 1. Cilt, s. 810; DONAY, Süheyl, *Türk Ceza Kanunu Şerhi*, İstanbul, 2007, s. 157.

³³⁹ Bkz. EROĞLU ERMAN, s. 413, 414

³⁴⁰ Benzer görüş için bkz. EKİCİ ŞAHİN, *Yardım veya Bildirim Yükümlülüğünün Yerine Getirilmemesi (TCK m. 98)*, s. 577, 578.

yükümlülüğü ise zaten yerine getirilmiş olduğu için TCK m. 98'in unsurları oluşmamıştır.

Bir başka örnek olarak, iki ayağına kramp girdiği için oldukça sığ bir havuzda boğulma tehlikesi geçiren bir kimseyi gören şahıs, elini uzatıp yardım etmek yerine yalnızca bildirimde bulunursa, gerekli olan yardımı yapmadığı için suçun seçimlik hareketlerinden olan “yardım yükümlülüğünü” ihmal etmiştir. TCK m. 98'den sorumlu olur.

Keza, akıntının şiddetli olduğu bir suda boğulmakta olan bir çocuğu gören şahıs, yardım etmeyip yalnızca bildirimde bulunursa, yardım kendisinden beklenebilir olmadığı için TCK m. 98 uyarınca sorumlu olmaz. Bildirimde bulunması gerekli ve yeterlidir.

Ağır bir trafik kazası geçiren şahsa ilk yardımda bulunmasına müteakip ambulansı aramadan olay yerinden uzaklaşan kişi, TCK m. 98'den sorumlu olur. Gerçekten, yaralı kimse için ilk yardım müdahalesi hayati önem arz etse de yeterli değildir. Ayrıca ambulansa haber verilerek yaralının hastaneye taşınması gerekmektedir. Dolayısıyla somut olayda fail, yardım etmesine rağmen, gerekli olan bildirimde bulunmadığı için suçun seçimlik hareketlerinden olan “bildirim yükümlülüğünü” ihlal etmiştir.

Görüldüğü üzere, her somut olayda hangi seçimlik hareketin gerekli, beklenebilir ve mümkün olduğu hakim tarafından ele alınmalıdır.

Bu bölümün devamında öncelikle yardım ve bildirim fiilleri açıklanacak, devamında gereklilik, beklenebilirlik ve imkan kıstasları mütalaa edilecektir.

b. Yardım Etmemek

Yardım kelimesi “*kendi gücünü ve imkânlarını başka birinin iyiliği için kullanma, muavenet*” manasına gelmektedir³⁴¹. TCK m. 98 bakımından ise, yardım etmek, kendisini idareden aciz bulunan mağdurun durumunun ağırlaşmasını önleyici

³⁴¹ TDK Güncel Türkçe Sözlük. www.sozluk.gov.tr Çevrimiçi erişim tarihi: 08.08.2019

herhangi bir fiili ifade eder³⁴². Örneğin, elektrik akımına kapılarak yaralanan çocuğa³⁴³, intihara teşebbüs edip yaralanan kimseye, açlıktan ölmek üzere olan şahsa, alışveriş merkezinde yalnız başına yürüyen 3-4 yaşlarındaki çocuğa³⁴⁴, trafik kazası nedeniyle yaralı halde bulunan bir kimseye, alkol komasına girerek bilincini kaybeden kişiye, arabaların hızla seyretmekte olduğu bir yolun ortasında bulunan görme engelliye veya suda boğulmakta olan kimseye yardım edilmemesi, TCK m. 98 uyarınca sorumluluğun doğmasına sebep olur. Ancak belirtmek gerekir ki, TCK m. 98 uyarınca sorumluluk, mağdurun bulunduğu vaziyetten kurtarılıp kurtarılmamasına bağlı değildir³⁴⁵. Burada mühim olan mesele, mağduru kurtarmaya yönelik çabanın güç ve imkan dahilinde fail tarafından sarf edilip edilmemesidir.

Yardım etmek psikolojik, ekonomik veya herhangi bir manevi yardımı ifade etmemektedir. Burada kastedilen kendini idareden aciz bulunan bir kimseye bedeni yardımda bulunarak durumunun ağırlaşmasını önlemektir. Dolayısıyla maddi durumu yetersiz olan bir kimseye para verilmediği takdirde fail, TCK m. 98'deki suçu işlemiş olmayacaktır³⁴⁶. Ancak açlıktan ölmek üzere olan bir kişiye rastlayan fail, mağdura yardım etmek veya en azından durumu ilgili makamlara bildirerek mağduru bulunduğu halden kurtarmaya matuf çabaya girmek zorundadır.

³⁴² Yargıtay 4. Ceza Dairesi, E. 2014/48464, K. 2015/40856, T. 25.12.2015 “*Failden beklenen yardım, mağdur için halen var olan zarar ve tehlikenin genişlememesine yönelik ve buna uygun olan koruyucu faaliyetler olabilir.*” (karar yayımlanmamıştır)

³⁴³ Yargıtay 12. Ceza Dairesi, E. 2012/8382, K. 2013/2893, T. 13.02.2013 “*Olay günü ölen Doğan Barut ile beraber Tedaş'a ait bir trafo binası içinden elektrik kablosu hırsızlığı amacıyla olay yerinde bulunan suça sürüklenen çocukların, elektrik akımına kapılarak yanıklı yaralanan arkadaşları Doğan Barut'un bir an önce tedavi edilmesini sağlamaları konusunda yardım yükümlülüklerinin bulunduğu, bu nedenle vakit kaybetmeden kolluk kuvvetlerine haber vermeleri veya birilerinden yardım istemeleri gerekirken korkup haber vermedikleri ve yardım da istemedikleri, olaydan en az dört saat sonra sağlık görevlilerinin müdahale edebildiği Doğan Barut'un aynı gün hayatını kaybettiği; olayda taksirle öldürme suçunun unsurlarının bulunmadığı, ölen Doğan Barut'un kendi taksirli eylemi sonucu hayatını kaybettiği ve taksirli eyleme iştirakten de bahsedilemeyeceği, suça sürüklenen çocukların eylemlerinin 5237 sayılı TCK'nın 98/2. maddesinde düzenlenen yardım veya bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi suçunu oluşturabileceği gözetilmeden, suça sürüklenen çocukların yazılı şekilde taksirle adam öldürme suçundan cezalandırılmaları*” ARTUK, *Kişilere Karşı Suçlar*, s. 771.

³⁴⁴ ŞEN, *Yeni Türk Ceza Kanunu Yorumu*, C. I, s. 355.

³⁴⁵ HARRO, § 67, Rn. 11.

³⁴⁶ EKİCİ ŞAHİN, *Yardım veya Bildirim Yükümlülüğünün Yerine Getirilmemesi Suçu (TCK m. 98)*, s. 581.

Keza, ağır yaralandığı için ölmek üzere olan bir şahıs, yanındaki kişiden hem doktor hem de imam çağırmasını isterse ve bu kişi de yalnızca doktora haber verirse, yardım veya bildirim yükümlülüğünü yerine getirmiş olur³⁴⁷. Eğer yaralı şahıs, failden özellikle doktor çağırmasını isteyip yalnızca imama haber vermesini isterse ve fail yalnızca imama haber verirse, TCK m. 98 uyarınca sorumlu olur. Mağdurun doktor çağırmaya matuf rızasının olmaması, yardım yükümlülüğünü ortadan kaldırmaz³⁴⁸.

Bunun gibi, morali bozuk olan bir kişiye manevi destekte bulunulmaması da yardım veya bildirim yükümlülüğünün ihlaline sebebiyet vermez.

Yardım veya bildirim yükümlülüğünün doğması için failin mağdurla karşılaşmasının gerekip gerekmediği hususu ise tartışmalıdır. Bir görüşe göre³⁴⁹, failin mağdur ile bizzat karşılaşması gerekirken, diğer bir görüşe göre³⁵⁰ failin kendini idareden aciz bulunan kimsenin haberini alması, yardım veya bildirim yükümlülüğünün doğması için yeterlidir.

Kanaatimizce, yardım veya bildirim yükümlülüğünün doğması için failin mağdura bizzat rastlaması şart değildir. Ancak fail ile mağdurun arasındaki mesafe arttıkça gereklilik, beklenebilirlik ve imkan şartlarına hanel geleceği ortadadır. Şöyle ki, bir yan sokakta yaralı bir kimsenin olduğu haberini alan fail, yardım veya bildirimle mükellef iken, internet üzerinden izlediği canlı yayında meskun bir mahalde trafik kazasının gerçekleştiğini gören kişinin böyle bir yükümlülüğü olduğu söylenemez.

c. Bildirimde Bulunmamak

Suçun seçimlik hareketlerinden diğeri ise, bildirimde bulunmamaktır. Yukarıda açıklandığı üzere bildirim yükümlülüğü, yardım yükümlülüğüne göre tali

³⁴⁷ ARZT – WEBER – HEINRICH – HILGENDORF, § 39, Rn. 6, 7.

³⁴⁸ Bu husus ileride “hukuka aykırılık” başlığı altında daha detaylı incelenecektir.

³⁴⁹ ERMAN – ÖZEK, s. 232; ARTUÇ, *Kişiler Karşı Suçlar*, s. 751; SOYASLAN, *Özel Hükümler*, s. 222.

³⁵⁰ BOCK, *Besonderer Teil 1*, s. 646; ÖNOK, *TCK’da Koruma, Gözetim, Yardım veya Bildirim Yükümlülüğünün İhlali Suretiyle İşlene Suçlar*, s. 50; ARTUK – ALŞAHİN, *Yardım veya Bildirim Yükümlülüğünün Yerine Getirilmemesi*, s. 18.

niteliktedir. Yardımın yeterli, mümkün veya beklenebilir olmadığı durumlarda bildirim yükümlülüğü gündeme gelecektir³⁵¹.

Yargıtay, uyuşturucunun etkisiyle ölmek üzere olan kişinin³⁵², otoparda yalnız başlarına bulunan ufak çocukların³⁵³ durumunu ilgili makamlara bildirmeyen kişilerin TCK m. 98'den sorumlu tutulmaları gerektiği yönünde karar vermiştir.

Doktrinde bazı yazarlar, bildirim soruşturma ve kovuşturmayı yürütmekle görevli adli makamlara veya CMK m. 158 uyarınca şikayet ve ihbarın yapılacağı kurumlara yapılması gerektiğinden söz etmiştir³⁵⁴. Kanaatimizce “ilgili makamlar” ifadesini bu şekilde dar yorumlamak, suçla mücadele vazifesi ifa etmeyen TCK m. 98'in amacıyla bağdaşmamaktadır. Bu suçla korunan hukuki değer, kendini idareden aciz bulunan mağdurun tehlikeye giren şahsi menfaatleridir. Dolayısıyla bildirim yalnızca adli makamlara yapılması, yardım veya bildirim yükümlülüğünün yerine

³⁵¹ ÖNDER, *Şahıslara ve Mala Karşı Cürümler ve Bilişim Alanında Suçlar*, s. 209; Yargıtay 4. Ceza Dairesi, E. 2015/5736, K. 2015/40858, T. 25.12.2015 “Belirtilen durumlara maruz kalmış bir kimseyle karşılaşan kişinin hal ve koşullara göre öncelikle mağdura yardım etmesi, mümkün olmaması veya yardımın yetersiz kalacağına anlaşılması halinde ise durumu derhal ilgili makamlara bildirmesi gerekir.” (www.kazanci.com.tr)

³⁵² Yargıtay 12. Ceza Dairesi, E. 2018/4596, K. 2018/11407, T. 23.01.2018 “Olay günü, müteveffanın sanığın evinde şüpheli şekilde “akut uyuşturucu intoksikasyonu ve kronik kullanıma bağlı gelişen komplikasyonların ortak etkisi sonucu” gerçekleşen ölüm olayında; sanık ile birlikte uyuşturucu madde kullanan ölenin rahatsızlanması üzerine, rahatsızlığın uyuşturucu kullanımından kaynaklandığını zanneden sanığın durumun anlaşılması halinde soruşturmaya maruz kalacağı düşüncesiyle olaydan iki saat sonra 112 yi aradığı, 112 yetkilileri geldiğinde ise İ.O.O'nun ölmüş olduğu, sanığın ise alkollü gibi olduğu, ayakta durabildiği ve bilincinin yerinde olduğunun belirtildiği, sanığın birlikte uyuşturucu kullandığı arkadaşı ölen İ.O.O'un uyuşturucu kullanımı sonucu fenalaşması nedeniyle olaydan iki saat sonra ambulansı araması ve bu arada ölümün gerçekleşmesi nedeniyle sanığın eyleminin, 5237 sayılı TCK'nın 98. maddesinde tanımlanan yardım veya bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi suçunu oluşturduğu halde suç vasfında hataya düşülerek yazılı şekilde hüküm tesisi...” (karar yayımlanmamıştır)

³⁵³ Yargıtay 4. Ceza Dairesi, E. 2015/1779, K. 2015/40860, T. 25.12.2015 “Kayseri şehirler arası otobüs terminalinde herhangi bir firmaya bağlı olmadan bilet satışına aracılık yapan sanığın, olay günü sırtlarında okul çantaları olan ve on iki yaşında ilköğretim 6. Sınıf öğrencisi olup kendilerini idare edemeyecek durumda bulunan mağdurları karnelerinde zayıf not bulunması nedeniyle gitmek yerine kaçarak Ankara'ya gitmek üzere geldikleri otoparda görerek yanlarına gidip, yaş ve fiziki durumlarını görmesine ve öğrenci olduklarını anlamasına karşın nereye gitmek istediklerini sorduğu ve yanlarında velilerinin bulunmaması nedeniyle durumu derhal ilgili makamlara bildirmeye yerine Ankara'ya gitmeleri için normalin üzerinde fiyata bilen temin ederek otobüse bindirdiği iddia edilen olayda, kanıtlanması halinde sanığın eylemi bildirim yükümlülüğünü ihlal suçunu oluşturacağından...” ARTUÇ, *Kişilere Karşı Suçlar*, s. 764

³⁵⁴ YENERER ÇAKMUT, *Türk Ceza Yasası'nda Yardım veya Bildirim Yükümlülüğünün Yerine Getirilmemesi Suçu (TCK m. 98)*, s. 90; HAFIZOĞULLARI – ÖZEN, *Özel Hükümler*, s. 135; PARLAR – HATİPOĞLU, 1. Cilt, s. 811.

getirilmemesi suçunun kapsamını daraltır. Nitekim, yardım veya bildirim yükümlülüğü, adli vaka teşkil etmeyen olaylarda da söz konusu olabilir³⁵⁵. Yüksek bir yerden düşen kimsenin yaralanması veya bir kimsenin havuzda boğulma tehlikesi geçirmesi, bu gibi durumlara örnek gösterilebilir.

Ayrıca kanun metninde “resmi” değil, “ilgili” makamlar ifadesi kullanıldığından, bildirim yapılacağı makamların kamu kurumları olması gerekmez³⁵⁶. Kanaatimizce, ilgili makamdan maksat, mağduru içinde bulunduğu durumdan kurtarmaya yetkin herhangi bir kimse veya kuruluştur. Kendini idareden aciz bulunan kimseye herhangi bir şekilde yardım edilemediği veya yardımın yetersiz kaldığı durumlarda, mağdurun durumunu iyileştirmeye yönelik yapılacak olan herhangi bir bildirim, suçun oluşumunu engelleyeceği kanaatindeyiz. Dolayısıyla, bildirim resmi veya özel kuruluşlara yapılabileceği gibi, özel kişilere de yapılabilecektir. Söz gelimi, denizde boğulmakta olan birini gören kişi, kendisi yüzme bilmediği için yakınında bulunan cankurtarana durumu bildirdiğinde, bildirim yükümlülüğünü yerine getirmiş olacaktır. Ayrıca polise, jandarmaya veya herhangi resmi veya özel bir kuruma bildirim yapmakla mükellef değildir. Aynı şekilde, güvenli olmayan bir sokakta gece vakti yalnız başına dolaşan üç yaşındaki çocuğa rastlayan kişi, telefonuyla çocuğun ebeveynlerine ulaşırsa bildirim yükümlülüğünü yerine getirmiş olacaktır. Bununla beraber, yaralı bir kimsenin akrabalarına haber vermek veya kriz geçiren bir kimsenin yakınlarını aramakla bildirim yükümlülüğü yerine getirilmiş olmaz. Bu gibi durumlarda sağlık görevlilerine haber verilmesi gerekmektedir.

³⁵⁵ Aynı yönde bkz. EKİCİ ŞAHİN, *Yardım veya Bildirim Yükümlülüğünün Yerine Getirilmemesi Suçu* (TCK m. 98), s. 583.

³⁵⁶ Erman – Özek’e göre bildirim, kamu görev veya hizmeti gören devlet, il veya belediye kuruluşuna yapılmalıdır; Önder’e göre ise bildirim, ceza kovuşturması ile görevli makamlara ve güvenlik memurlarına yapılmalıdır. Belirtmek gerekir ki 765 sayılı TCK metninde, bildirim “ilgili makamlara” değil “ait olduğu daireye veya Hükümet memurlarına” yapılması gerektiği belirtilmiştir; Artuç’a göre, haber verilecek merci, polis, jandarma, kaymakamlık, orman muhafaza memurluğu, hastane, adliye gibi kamu kurumlarıdır. ARTUÇ, *Kişilere Karşı Suçlar*, s. 752; İlgili makamlar, resmi makamların yanı sıra kamu hizmeti yürüten özel hukuk tüzel kişilerine de şamildir görüşü için bkz. EKİCİ ŞAHİN, *Yardım veya Bildirim Yükümlülüğünün Yerine Getirilmemesi Suçu* (TCK m. 98), s. 584, ARTUK ALŞAHİN, *Yardım veya Bildirim Yükümlülüğünün Yerine Getirilmemesi*, s. 22, ÖNOK, *TCK’da Koruma, Gözetim, Yardım veya Bildirim Yükümlülüğünün İhlali Suretiyle İşlene Suçlar*, s. 54, EROĞLU ERMAN, s. 416.

Somut olayda hangi ilgili makama bildirim yapacağını bilemeyen failin, bildirim yanlış makama yaptığı durumda, TCK m. 30/1'deki hata hükümleri gereği sorumsuzluğu gündeme gelebilir³⁵⁷.

Yargıtaya gre³⁵⁸ ise, ilgili makamlar, “*soruşturma yapmakla görevli adliye ve kolluk makamları ile durumu adli makamlara bildirmekle yükümlü diğer resmi kurumlardır.*”

Bildirim derhal yapılması gerekmektedir. Derhal ifadesinden maksat, mağdurun durumunun öğrenildiği andan itibaren gecikme olmaksızın ilk fırsatta ilgili makamlara bildirilmesidir³⁵⁹. Fakat bu bildirim uygun bir araçla yapılmalıdır. Söz gelimi, yaralının durumunu öğrenen fail, sağlık görevlilerine telefon ile ulaşabilecekken mektup göndermeyi tercih ederse, bildirim derhal yapılmamış olur. Keza, yakındaki hastane yerine daha uzakta bulunan bir sağlık kurumuna haber verilmesi durumunda da, bildirim yükümlülüğü yerine getirilmemiş olur³⁶⁰. Zira hal ve koşullara göre en uygun bildirim yönteminin seçilmesi gerekmektedir³⁶¹. Fakat bu

³⁵⁷ EKİCİ şAHİN, *Yardım veya Bildirim Yükümlülüğünün Yerine Getirilmemesi Suçu (TCK m. 98)*, s. 584.

³⁵⁸ Yargıtay 4. Ceza Dairesi, E. 2015/27008, K. 2016/615, T. 18.01.2016 “*ilgili makamlardan maksat ise soruşturma yapmakla görevli adliye ve kolluk makamları ile durumu adli makamlara bildirmekle yükümlü diğer resmi kurumlardır.*”

³⁵⁹ Yargıtay 12. Ceza Dairesi, E. 2018/4596, K. 2018/11407, T. 29.11.2018 “*Olay günü, müteveffanın sanığın evinde şüpheli şekilde “akut uyuşturucu intoksikasyonu ve kronik kullanıma bağlı gelişen komplikasyonların ortak etkisi sonucu” gerçekleşen ölüm olayında; sanık ile birlikte uyuşturucu madde kullanan ölenin rahatsızlanması üzerine, rahatsızlığın uyuşturucu kullanımından kaynaklandığını zanneden sanığın durumun anlaşılması halinde soruşturmaya maruz kalacağı dşncestiyle olaydan iki saat sonra 112 yi aradığı, 112 yetkilileri geldiğinde ise İ.O.O'nun ölmüş olduğu, sanığın ise alkollü gibi olduğu, ayakta durabildiği ve bilincinin yerinde olduğunun belirtildiği, sanığın birlikte uyuşturucu kullandığı arkadaşı len İ.O.O'nun uyuşturucu kullanımı sonucu fenalaşması nedeniyle olaydan iki saat sonra ambulansı araması ve bu arada ölümün gerçekleşmesi nedeniyle sanığın eyleminin, 5237 sayılı TCK'nın 98. maddesinde tanımlanan yardım veya bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi suçunu oluşturduğu halde suç vasfında hataya düşülerek yazılı şekilde hüküm tesisi” (karar yayımlanmamıştır)*

³⁶⁰ Yargıtay 12. Ceza Dairesi, E. 2012/16858, K. 2012/9951, T. 12.04.2012 “*şüphelinin Backup sağlık hizmetlerini saat 06.22 sıralarında aradığı, Acıbadem Hastanesi kamera kayıtlarında 06.00 sıralarında, Gnallar Gıda şirketinin kayıtlarında ise 06.25 sıralarında kimlikleri tespit edilemeyen kişilerin görüntülendiği, ayrıca olay yerine 5 dakika mesafede Yeditepe Üniversitesi Bağdat Caddesi Polikliniğinin bulunduğu, hususları birlikte değerlendirildiğinde...*” karar için bkz. ARTUK – ALşAHİN, *Yardım veya Bildirim Yükümlülüğünün Yerine Getirilmemesi*, s. 21.

³⁶¹ Yargıtay 4. Ceza Dairesi, E. 2014/48464, K. 2015/40856, T. 25.12.2015 “*Bildirim derhal yapılması, hal ve koşullara göre en uygun bildirme yönteminin tercih edilerek yükümlülüğün gecikmeye meydan vermeksizin durumun ilgili makamların bilđisine iletilmesidir.*” (karar yayımlanmamıştır)

hususun mutlak bir şekilde yorumlanmaması gerekir. Eğer kişi, mağduru bulunduğu durumdan kurtarmaya elverişli bir bildirim yapmış ise, daha uygun bir bildirim yönteminin veya daha yakın bir bildirim merciinin varlığı, kişiyi sorumlu tutmak için yeterli olmaz.

Buna karşılık, bildirim şekli önemli değildir. Yazılı, sözlü veya telefon, faks, mektup gibi sair araçlarla da bildirim yapılabilir. Önemli olan, mağdurun durumunu öğrenir öğrenmez, ilgili makamların müdahalede bulunmasına imkan verecek zaman dilimi içerisinde, en uygun bildirim şeklinin seçilmesidir³⁶².

Bildirim geç yapılması ile hiç yapılmaması arasında fark bulunmamaktadır. Her iki durumda da fail, bildirim yükümlülüğünü ihlal ettiği için TCK m. 98 uyarınca sorumlu tutulur.

Sadece yardım değil, bildirim yükümlülüğü de “hal ve koşulların elverdiği ölçüde” yerine getirilir. Yani *gereklilik, beklenebilirlik ve imkan* şartı, bildirim yükümlülüğü açısından da söz konusudur. Örneğin, olay yerinde bulunan bir kimsenin bildirimde bulunmuş olması, tekrar bildirim yapılmasını gereksiz kılacağından, diğer kişilerin bildirim yükümlülüğü de ortadan kalkar. Keza, bildirim yapabileceği vasıtaya sahip olmayan bir kimseden bildirim yapılması beklenemeyecektir³⁶³.

d. Yardım veya Bildirimin Gerekliliği

Esasında her ihmali suç bakımından, harekete geçme gerekliliğinin bulunması zaruridir. Kişinin harekete geçmesinin gerekli olmadığı durumlarda, suçun unsurlarının oluşmadığını söylemek gerekir.

Bir kimse yardıma muhtaç değil ise, ona yardım etmek gerekli değildir. Diğer bir anlatımla, yardımın gerekli olmaması yardıma muhtaç kimsenin bulunmadığı manasına gelmektedir. Yardım veya bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi suçunun ön şartlarından biri ise, yardıma muhtaç bir kimsenin mevcudiyetidir. Dolayısıyla kanun metninde yardımın gerekliliğinin açıkça belirtilmemiş olması bir

³⁶² ERMAN – ÖZEK, s. 232.

³⁶³ YENERER ÇAKMUT, *Türk Ceza Yasası'nda Yardım veya Bildirim Yükümlülüğünün Yerine Getirilmemesi Suçu (TCK m. 98)*, s. 90.

eksiklik değildir. Alman Ceza Kanununun yardımın ihmali suçunu düzenleyen 323'üncü maddesinin 1'inci fıkrasında ise, gerekli (*erforderlich*) olan yardım ifadesi kullanılmıştır³⁶⁴.

Yardım veya bildirim gerekli olup olmadığı, objektif ve makul bir gözlemcinin bakış açısına göre, *ex-ante* koşullar nispetinde tespit edilmelidir³⁶⁵. Örneğin, İstanbul Boğazı'nda yürüyüş yaparken suda boğulmakta olan bir kimseyi görüp, yardım veya bildirimde bulunmayan fail, sonrasında mağdurun akıntı dolayısıyla kıyıya vurarak boğulmaktan son anda kurtulduğu durumda, TCK m. 98 uyarınca sorumlu olmalıdır. Zira, *ex-ante* koşullarda yardımın gerekli olduğu ortadadır. Ancak aynı örnekte fail, halihazırda başkalarının mağdura yardım ettiğini gördüğü için, yardım veya bildirimde bulunmasaydı, TCK m. 98'den dolayı herhangi bir sorumluluğu söz konusu olmayacaktı.

Yargıtayın ise, yardımın gerekliliğini tespit ederken *ex-post* inceleme yaptığı görülmektedir. Örneğin, Yargıtay kararına konu olan bir olayda³⁶⁶, trafik kazasına rastlayan sanıklar olay yerinden uzaklaşmıştır. Olaya şahitlik eden bir başkası, derhal ambulansa haber verdiği için olay yerinden kaçan sanıklar bakımından TCK m. 98'in uygulanamayacağı belirtilmiştir.

³⁶⁴ Al. CK § 323c/1: “Musibet, genel tehlike veya zaruret halinde, gerekli olmasına ve kendisinden beklenebilmesine rağmen, bilhassa kendisini önemli bir tehlikeye düşürmeksizin ve diğer önemli yükümlülüklerini ihlal etmeksizin mümkün olmasına rağmen yardımda bulunmayan kişi, bir yıla kadar hapis veya para cezası ile cezalandırılır.”

³⁶⁵ HECKER, *Schönke/Schröder StGB*, 2019, § 323c, Rn. 14; HEINTSCHEL-HEINEGG, *BeckOK StGB*, 2019, § 323c, Rn. 19; KÜHL, *Lackner/Kühl StGB*, 2018, § 323c, Rn. 5; JOECKS, *StGB*, s. 790; HEGHMANN, *Besonderer Teil*, s. 96; HARRO, § 67, Rn. 11.

³⁶⁶ Yargıtay 16. Ceza Dairesi, E. 2016/419, K. 2016/3565, T. 24.05.2016 “Olay tarihinde saat 05:20 sıralarında Mahir'in sevk ve idaresindeki araç ile seyir halindeyken müteveffa Şahbender'e çarparak ölümüne sebep olduğu ve sanıkların olay yerinden kaçtığı sabit ise de, olayı gören bir vatandaşın olayın hemen akabinde saat 05:21'de 112 acil hattını arayarak müteveffaya bir aracın çarptığını, çarpan aracın olay yerinden kaçtığını ihbar etmesi üzerine olay yerine ambulans sevk edilmesi karşısında, durum derhal ilgili makamlara bildirildiğinden sanıkların unsurları itibariyle oluşmayan atılı suçtan beraatleri yerine yazılı gerekçeyle mahkumiyetlerine karar verilmesi”

Kanaatimizce, eğer sanıklar bir başkasının o an yardım veya bildirimde bulunduğunu görmüş ise TCK m. 98 oluşmayacaktır, zira artık sanıkların yardım etmesi gerekmecektir. Ancak sanıkların bu durumdan haberdar olmaması durumunda *ex-ante* inceleme sonucu, yardımın gerekli olduğu sonucuna varmak doğru olacaktır. (Yargıtayın benzer yönde verdiği kararlar için bir sonraki dipnota bakınız)

TCK m. 98'in gerekçesinde “...belirtilen durumlarda bulunan kişilere gerekli müdahalenin yapılabilmesine yönelik olarak bir teşkilatlanmanın olduğu yerlerde, kişilerin yardım için girişimde bulunmaması suç oluşturmayacaktır” denilerek teşkilatlanmanın olduğu yerde bir başkasının yardımı gerekli olmayacağından, suçun oluşmayacağı ifade edilmiştir. Örneğin karakolun önünde yaralı halde yatan bir kimseyi gören kişiler yardım etmekle yükümlü değildir.

Halihazırda yardım eden kişilerin bulunması, diğer kişi veya kişiler bakımından yardımın gerekliliğini ortadan kaldıracaktır³⁶⁷. Nitekim, Yargıtayın

³⁶⁷ HECKER, *Schönke/Schröder StGB*, 2019, § 323c, Rn. 15; FREUND, *Münchener Kommentar StGB*, § 323c, Rn. 82; Yargıtay 12. Ceza Dairesi, E. 2017/5844, K. 2018/5668, T. 17.05.2018 “...olay yerinde tanık olan kişilerin de bulunduğu, çevrede bulunanların yardımı ile katılan olaydan hemen sonra kısa süre içinde hastaneye götürüldüğü anlaşılmakla, sanık hakkında yardım ve bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi suçunun kanuni unsurları oluşmadığından, atılı suçtan beraati yerine, delillerin hatalı değerlendirilmesi sonucu mahkumiyetine karar verilmesi...” (karar yayımlanmamıştır); Yargıtay 12. Ceza Dairesi, E. 2014/8169, K. 2014/2572, T. 04.2.2014 “Sanığın...olay yerinden kaçtığı olayda, olay yerinin meskun mahal olması, olaydan hemen sonra şikayetçinin yanına gelmiş bulunan tanıkların şikayetçiyi hastaneye götürmüş bulunmaları ve yaranlanmanın hafif olması karşısında atılı suçun yasal unsurlarının oluşmadığı gözetilip sanığın beraati yerine yazılı şekilde mahkumiyetine karar verilmesi”; Yargıtay 1. Ceza Dairesi, E. 2013/1064, K. 2013/3405, T. 29.04.2013 “Sanığın yapması gereken yardım ve müdahaleyi aynı zaman dilimi içerisinde başkalarının yapmış olduğunun anlaşılması karşısında; 5237 sayılı TCK'nın 98. maddesinde tanımlanan suçun yasal unsurlarının oluşmadığı düşünülmeden sanığın beraati yerine yazılı şekilde mahkumiyetine karar verilmesi”; Yargıtay 1. Ceza Dairesi, E. 2011/2353, K. 2011/2054, T. 05.4.2011 “Mahallesi Darülaceze Caddesi üzerinden, sanık Aydın'ın bıçakla saldırısı üzerine yaralanan maktul Muharrem'in yanında bulunan arkadaşı tanık Hasan tarafından yoldan geçen bir araç vasıtası ile hemen tedavi için hastaneye götürüldüğü ancak maktulün kurtarılamayarak öldüğü, eylemi gerçekleştiren Aydın'ın yanında bulunan arkadaşları sanıklar Raşit ve Mehmet ile birlikte olay yerinden ayrıldıkları olayda; maktulün hemen arkadaşı tarafından hastaneye götürülmesi bu nedenle ilgili makamların da durumdan haberdar olduklarının anlaşılması karşısında, 5237 sayılı TCK'nın 98. maddesinde tanımlanan suçun yasal unsurlarının oluşmaması nedeniyle sanıkların atılı suçtan beraatleri yerine, mahkumiyetlerine karar verilmesi” kararlar için bkz. ARTUÇ, *Kişilere Karşı Suçlar*, s. 752; Yargıtay 12. Ceza Dairesi, E. 2014/187, K. 2014/22665, T. 12.11.2014 “...sanığın aşamalarda olaydan sonra aracını yolun sağına park ederek yardımcı olduğunu, sağlık görevlileri gelene kadar beklediğini beyan etmesi, olaydan sonra tanık olarak dinlenen ölenin kızı Devrim Gönül'ün de sanığın aracının olaydan sonra biraz ileride durduğunu ifade etmesi; dinlenen tanıklardan İlhan'ın da sanığı destekler şekilde sanığın aracının olay mahallinin ilerisinde durakladığını ve tanıklardan Hasan'ın da olaydan sonra sanıkla konuştuğu; olay mahallinin meskun mahal oluşu ve tanıklar ile ardından gelen sağlık görevlilerinin ölene hemen müdahale etmeleri karşısında yardım ve bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi suçundan da bahsedilemeyeceğinden bozma öneren 3. no.lu görüşe iştirak edilmemiştir.”; Yargıtay 12. Ceza Dairesi, E. 2011/24162, K. 2012/17977, T. 10.09.2012 “Sanığın ölene çarptıktan sonra olayın şoku ile durmayarak kaza yerini terk etmesi sonrası ölenin olay yerinde bulunan arkadaşları tarafından hastaneye götürüldüğü ve meydana gelen trafik kazasının hemen ardından hastanede vefat ettiği nazara alındığında; sanığın gerçekleşen eyleminin 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanununun 82. maddesinde, “Trafik Kazalarında Yükümlülük” başlığı altında düzenlenen idari para cezasını gerektirir kabahat olarak kabulü gerekirken, 5237 sayılı TCK'nın 98. maddesinde tanımlanan ve unsurları itibariyle oluşmayan yardım veya bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi suçundan sanığın mahkumiyetine karar verilmesi...” karar için bkz. ARTUK – ALŞAHİN, *Yardım veya Bildirim Yükümlülüğünün Yerine Getirilmemesi*, s. 18. Yazarlar bu kararda failin cezalandırılmamasını şoka girmesiyle irtibatlandırır da bu görüşe katılmamaktayız. Kanaatimizce, failin şoka girmesi kusurluluk

meskun mahalde gerçekleşen olaylarda TCK m. 98'in uygulanamayacağına dair verdiği kararların istikrar kazandığı görülmektedir³⁶⁸. Ancak her somut olayda yardımın gerekli olup olmadığı, hal ve koşulların özelliklerine göre tespit edilmelidir. Örneğin, bir trafik kazasına rastlayan doktor, yaralının başında insanlar bulunsa bile inip yardım etmekle yükümlü iken, normal bir vatandaşın böyle bir yükümlülüğü söz konusu değildir³⁶⁹. Zira doktorun yardımı o an gerekli iken, diğer kişiler bakımından böyle bir durum söz konusu değildir.

Herhangi bir sebepten ötürü suçla korunan hukuki değeri tehlikeye düşen kimse, kendisini idare edebilecek durumda veya halihazırda ölmüş ise yardım gerekli olmadığından suç oluşmaz³⁷⁰. Nitekim TCK m. 98'e göre, mağdurun kendini idareden aciz bulunması suçun unsurlarından biridir. Örneğin, trafik kazası sonucu yaralanan kişi bizatihi hastaneye gidebilecek durumda ise, o kişiye yardım etmek gerekli değildir. Keza, trafik kazasına rastlayan şahıs, arabanın içindeki kişilerin ölmüş olduğunu görüp oradan uzaklaşırsa, yardım veya bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi suçunu işlemiş olmaz³⁷¹.

ile ilgili bir kavram olup suçun oluşumuna etkisi bulunmamaktadır. Somut olayda, halihazırda yardım eden başka kişiler olduğu için failin yardımı gerekli değildir. Gereklilik şartı yerine gelmediği için suçun unsurları da oluşmamıştır. Elbette belirtmek gerekir ki, yardımın gerekliliği söz konusu olsaydı bile fail, garantör sıfatını haiz olduğu için TCK m. 98'den değil m. 83'ten cezalandırılmalıydı.

³⁶⁸ Yargıtay 1. Ceza Dairesi, E. 2013/064, K. 2013/3405, T. 29.04.2013“*maktulenin hareket halindeki araçtan atladığı yerin ilçe merkezinde bulunduğu, olaydan 5 dakika kadar sonra uzman sağlık ekibinin olay yerine geldiği ve maktulenin hastaneye sevk edildiği, maktulenin olaydan 5 gün sonra(hayatını kaybettiği), sanığın yapması gereken yardım ve müdahaleyi aynı zaman dilimi içerisinde başkalarının yapmış olduğunun anlaşılması karşısında: 5237 sayılı TCK'nun 98. Maddesinde tanımlanan suçun yasal unsurlarının oluşmadığı düşünülmeden sanığın beraati yerine yazılı şekilde mahkumiyetine karar verilmesi*”; Yargıtay 12. Ceza Dairesi, E. 2014/187, K. 2014/22665, T. 12.11.2014 “*olay mahallinin meskun mahal oluşu ve tanıklar ile ardından gelen sağlık görevlilerinin ölene hemen müdahale etmeleri karşısında yardım ve bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi suçundan da bahsedilemeyeceğinden*”; Yargıtay 12. Ceza Dairesi, E. 2013/7135, K. 2014/1999, T. 29.01.2014 “*...olayın, saat 20:00 sıralarında, meskun mahal içinde gerçekleşmesi ve olaya tanık olan başka kişinin öleni hastaneye kaldırdığı hususu da dikkate alındığında, 5237 sayılı TCK'nın 98. maddesinde tanımlanan ve unsurları itibarıyla oluşmayan yardım veya bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi suçundan mahkumiyetine karar verilmesi*”

³⁶⁹ ARTUÇ, *Kişilere Karşı Suçlar*, s. 753.

³⁷⁰ RENGIER, *Besonderer Teil II*, 1998, s. 259, 260; HECKER, *Schönke/Schröder StGB*, 2019, § 323c, Rn. 15.

³⁷¹ 765 sayılı TCK'nın 476'ncı maddesinde ise ölüye rastlayıp durumu ilgili mercilere bildirmemek suç olarak düzenlenmekteydi.

Bir kimsenin kurtarılamayacak derecede ağır yaralandığı durumlarda da gereklilik şartı gerçekleşmediği için yardım yükümlülüğü doğmayacaktır³⁷². Örneğin, Kuruçeşme sahilinde Boğaz manzarasını seyretmekte olan kişi, o sırada boğaz köprüsünden birinin atladığını görüp yardım veya bildirimde bulunmaz ise, TCK m. 98 uyarınca sorumlu olmaz, zira köprüden atlayan kimse o an ya ölmüştür ya da ölmek üzeredir³⁷³.

Keza, yardım edildiği takdirde mağdurun durumu daha da ağırlaşacaksa, failin yardım yükümlülüğünün bulunmadığını söylemek gerekir³⁷⁴. Örneğin, ilk yardım bilmeyen bir kimsenin yardımı gerekli değildir veya enkaz altında kalan kişilere yardım edilirken, yaralıların ölümüne ya da uzuv kaybına sebebiyet verme riski fazlaysa, yardımın gerekli olduğundan söz edilemez. Bu gibi durumlarda ancak durumu ilgili mercilere bildirme yükümlülüğü söz konusu olabilir.

İntihar etmek üzere olan kişiye yardım etmeyen veya durumu ilgili makamlara bildirmeyen kimsenin ise, yardım veya bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi suçundan sorumlu olacağı kanaatindeyiz. Ancak bu durumda, intiharı görüp hareketsiz kalan herkesin suçun faili olup olmadığı sorusu akla gelse de, bu problem yardımın gerekliliği ve beklenebilirliği göz önünde bulundurularak çözülebilir. Şöyle ki, bir kimsenin intihar etmek için yüksek bir yere çıktığını ve bir grup insanın da bu durumu izlediğini gören kişi hareketsiz kalır ise, yardım veya bildirim yükümlülüğünün ihmali suçunu işlemiş olmaz, zira bu durumda yardım gerekli değildir. Diğer bir yandan, yüksekçe bir yerde oturmuş, manzaranın tadını çıkartırken yan tarafında bir kimsenin

³⁷² HEINTSCHEL-HEINEGG, *BeckOK StGB*, 2019, § 323c, Rn. 9; HECKER, *Schönke/Schröder StGB*, 2019, § 323c, Rn. 15.

³⁷³ Yargıtay kararına konu olan bir olayda, neticenin engellenmesini veya sınırlandırılması mümkün gözükmediği için sanığın bildirim yükümlülüğünün de bulunmadığı sonucuna varılmıştır. Yargıtay 2. Ceza Dairesi, E. 2009/20201, K. 2010/32787, T. 06.12.2010 “Ayrıca suda boğulma olayının ani gelişen olaylardan olduğu da gözetildiğinde derhal ilgililere bildirme yükümlülüğünün de sanığa yüklenemeyeceği açıktır. Çünkü burada yasa koyucunun bildirim yükümlülüğünü getirmesinin amacı neticenin sınırlandırılmasına ya da önlenmesine yönelik olup, bu olayda ölümle sonuçlandığı için sanık derhal ilgili makamlara bildirim yükümlülüğünü yerine getirmemesinden sorumlu tutulamaz.” Karar için bkz. ARTUK – ALŞAHİN, *Yardım veya Bildirim Yükümlülüğünün Yerine Getirilmemesi*, s. 18.

³⁷⁴ EKİCİ ŞAHİN, *Yardım veya Bildirim Yükümlülüğünün Yerine Getirilmemesi Suçu (TCK m. 98)*, s. 580.

intihara kalkıştığını görüp yardımda bulunmayan kişi, yardım veya bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi suçunu işlemiş olacaktır.

e. Yardım veya Bildirimin Beklenebilirliği

Beklenebilirlik kavramı, kanunda açıkça ifade edilmese de, TCK m. 98'de failin *"hal ve koşulların elverdiği ölçüde"* yardım veya bildirim yapmakla yükümlü olduğu belirtilmiştir³⁷⁵. Alman Ceza Kanunu § 323c'de ise *"...kendisinden beklenebilmesine rağmen, bilhassa kendisini önemli bir tehlikeye düşürmeksizin ve diğer önemli yükümlülüklerini ihlal etmeksizin...yardımda bulunmayan kişi"* denilerek beklenebilirlik ifadesi açıkça belirtilmiştir.

Harekete geçme yükümlülüğü, ancak yardım veya bildirim beklenebilir olduğunda söz konusu olabilir. Beklenebilirliğin ne ifade ettiği ve yardım veya bildirim hangi hallerde beklenebilir olduğu ise izaha muhtaçtır.

Yardım veya bildirimde bulunacak olan kişi, harekete geçtiği takdirde kendi haklarının bir kısmından feragat etmiş olacaktır. Hukuk ise, bir başkasını kurtarmak için kendisini feda etme yükümlülüğünü kişiye yüklemek³⁷⁶. Fail, kendisini veya bir

³⁷⁵ Yargıtay 2. Ceza Dairesi, E. 2009/20201, K. 2010/32787, T. 06.12.2010 *"Somut olayda 9 yaşındaki ölen Ali Haydar Kargın'ın dereye yüzmek için girdiği fakat suyun derin kısımlarında yüzemeyerek çırpınmaya başladığı, onunla birlikte yüzmeye giden arkadaşları 11 yaşındaki Barış'ın ardından da Hüseyin'in öleni kurtarmak amacıyla suya girdikleri ancak kurtaramadıkları, bu durumu gören 15 yaşındaki sanığın bu hal ve şartlar içerisinde suya bayan ölene yardım etmeme veya kurtarılabilmesi için yetkili kurumlara bildirim yükümlülüğünü yerine getirmemesi nedeniyle sorumlu tutulma olanağı bulunmamaktadır. Çünkü suya giren ölen Ali Haydar'ın kısa bir süre içerisinde boğularak suyun dibine gittiği diğer arkadaşları Barış ve Hüseyin'in gerekli yardımı yapmaya çalışmalarına karşın boğulmaya engel olamamaları nedeniyle sanıktan bu koşullarda yardım yükümlülüğünü beklemek hayatın olağan akışına aykırıdır."* Karar için bkz. ARTUK – ALŞAHİN, *Yardım veya Bildirim Yükümlülüğünün Yerine Getirilmemesi*, s. 18; Yargıtay 12. Ceza Dairesi, E. 2012/4797, K. 2012/27468, T. 12.12.2012 *"Meydana gelen trafik kazası sonucu sanığın yaralandığı, tanık İlker tarafından götürüldüğü hastanede 3 gün yatarak tedavi gördüğü ve taburcu edildikten sonra 15 gün istirahat raporu verildiği olayda, sanığın mevcut durumu itibarıyla kendisi yardıma muhtaç iken başka birisine yardım etmesinin kendisinden beklenemeyeceği, kazanın aniden meydana gelmesi ve kaza mahallinin ana yol üzeri ve Demirtaş Karakol Komutanlığına 40-50 metre mesafede olması da dikkate alındığında atılı suçun yasal unsurları oluşmadığı gözetilmeden sanığın atılı suçtan beraati yerine mahkumiyetine karar verilmesi"* (karar yayımlanmamıştır).

³⁷⁶ HECKER, *Schönke/Schröder StGB*, 2019, § 323c, Rn. 19; ERMAN – ÖZEK, s. 233; Yargıtay 4. Ceza Dairesi, E. 2014/29165, K. 2015/40862, T. 25.12.2015 *"...sanıkların kendilerini ciddi bir tehlikeye atmadan yardımı gerçekleştiremeyecek olmaları, teknenin olay anında bulunduğu konumun sızlık ve dibinin bataklık ve çamur olması, ayrıca teknenin motorunun da kilitli bulunması göz önüne alındığında, eldeki uzun sopa ile müteveffanın bulunduğu yere yetişmelerinin aradaki mesafe nedeniyle mümkün bulunmaması, hal ve şartlara göre sanıkların ölene yardım etmelerinin beklenemeyecek olması, yine tanık Şemsettin Özçelik'in de cep telefonu ile ambulans ve polise haber vermesi nedeniyle"*

başkasını tehlikeye sokmamak şartı ile yardım etmekle yükümlüdür³⁷⁷. Bununla beraber, tehlike veya riskin çok düşük olduğu durumlarda failden yardım etmesi beklenebilecektir³⁷⁸. Dolayısıyla feragat edilen hak ile kurtarılan hak arasında bir denge bulunması gerektiği aşıkardır. Bu denge, ifrat ve tefritten kaçınılarak her somut olayda hakim tarafından tespit edilmelidir.

Kanaatimizce, Alman Ceza Kanunu § 323c’de belirtildiği üzere, bir kişinin kendisini tehlikeye atacağı ya da bir başka önemli yükümlülüğünü ihlal edeceği durumlarda yardımın beklenebilir olduğu söylenemez. Yardımın beklenebilir olarak tanımlanabilmesi, kurtarma hareketiyle korunan menfaatin feda edilen menfaate önemli ölçüde ağır basmasına bağlıdır³⁷⁹. Diğer bir ifadeyle, yardımın beklenebilirliği, kişinin feragat edeceği menfaatinin, kurtaracağı hukuki değere nispetle oldukça önemsiz olduğu durumda söz konusu olacaktır. Örneğin, yazın, ıslanıp hafifçe üşütebileceği için suda boğulmakta olan birine yardım etmeyen kişi, yardım yükümlülüğünü ihlalden sorumlu olur³⁸⁰. Bu örnekte feda edilen menfaat, kişinin üşümesi veya kıyafetlerinin ıslanması iken, kurtarılan hukuki değer ise boğulmakta olan kişinin hayatıdır.

Korunan hukuki değer feda edilen menfaatten daha önemli olmasına rağmen, bu iki değer arasındaki farkın belirgin ölçüde olmadığı durumda ise, beklenebilirlik şartının gerçekleşmeyeceğini düşünmekteyiz³⁸¹. Örneğin, sakat kalma pahasına bir başkasının hayatını kurtarmak beklenebilir olmadığı için yardım yükümlülüğü söz konusu değildir.

sanıkların bildirim yükümlülüğünün ortadan kalkmış bulunması nedeniyle yerel mahkemece isabetli biçimde beraat kararı verilmesi karşısında” ARTUÇ, Kişilere Karşı Suçlar, s. 764.

³⁷⁷ MAJNO, *Ceza Kanunu Şerhi Türk ve İtalyan Ceza Kanunları*, s. 317; DÖNMEZER, *Kişilere ve Mala Karşı Cürümler*, s. 206; ÖNDER, *Şahıslara ve Mala Karşı Cürümler ve Bilişim Alanında Suçlar*, s. 208, 209.

³⁷⁸ ÖNOK, *TCK’da Koruma, Gözetim, Yardım veya Bildirim Yükümlülüğünün İhlali Suretiyle İşlene Suçlar*, s. 52.

³⁷⁹ FREUND, *Münchener Kommentar StGB*, § 323c, Rn. 95; JOERDEN, *Alman Ceza Hukukunda Yardım Yükümlülüklerinin Beklenebilirliği*, s. 114.

³⁸⁰ JOERDEN, *Alman Ceza Hukukunda Yardım Yükümlülüklerinin Beklenebilirliği*, s. 115.

³⁸¹ Aynı yönde bkz. JOERDEN, *Alman Ceza Hukukunda Yardım Yükümlülüklerinin Beklenebilirliği*, s. 115.

Keza, korunan hukuki değer ile feda edilen menfaatin denk olduğu durumlarda da, kişilerin yardım yükümlülüğü bulunmamaktadır. Söz gelimi, kişinin kendi hayatını riske atarak bir başkasını kurtarması beklenebilir değildir. Ancak belirtmek gerekir ki, yardım yükümlülüğünün beklenebilir olmadığı durumlarda, bildirim yükümlülüğünün bulunup bulunmadığı ayrıca değerlendirilmelidir. Örneğin debisi oldukça yüksek olan bir nehirde boğulmakta olan birini gören kimseden suya atlayarak boğulmakta olan kişiyi kurtarması beklenemese de yetkilileri arayarak bildirimde bulunması beklenebilir.

Bazı durumlarda kişinin kendisinin değil, bir yakınının menfaati söz konusu olabilir. Yardım ettiği takdirde, yakınının önemli bir menfaatini tehlikeye atan kimse bakımından da, yardım yükümlülüğü söz konusu olmayacaktır³⁸². Örneğin, baba (B), tanımadığı (A) ve oğlu (O)'nun boğulmakta olduklarını görür, ancak zaman darlığı sebebiyle sadece oğlunu kurtarabilir ve (A) boğularak hayatını kaybeder. Bu durumda (A)'nın kurtarılması mümkün ve gerekli olsa da, beklenebilir değildir. Zira (A)'nın kurtarılması halinde baba (B)'nin oğlunun hayatı tehlikeye girecektir. Keza (B), oğlunun hayatının kurtarılması bakımından garantördür. Dolayısıyla babadan (A)'ya yardım etmesi beklenemez³⁸³.

Bir başta örnekte ise, hırsız, polisten kaçarken bir trafik kazasına rastlar ve müdahale etmeden kaçmaya devam eder. Hırsızdan o esnada kaçmayı bırakıp, yaralıya yardım etmesi beklenemeyeceği için yardım veya bildirim yükümlülüğünün ihlali söz konusu değildir³⁸⁴.

Önemli bir ameliyata yetişmeye çalışırken yolda rast geldiği yaralıya yardım etmeyen doktor veya yeni doğmuş bebeğinin yanından ayrılmaması gereken anne, o esnada önemli diğer yükümlülükler sahip oldukları için, yaralı kişiye yardım etmekle mükellef değildir.

³⁸² HECKER, *Schönke/Schröder StGB*, 2019, § 323c, Rn. 19; GAEDE, *NK-StGB*, § 323c, Rn. 12.

³⁸³ EISELE, *Besonderer Teil I*, s. 307.

³⁸⁴ EISELE, *Besonderer Teil I*, s. 308.

Ancak hayalini kurduğu bir konsere giderken yolda rastladığı yaralı bir kimseye yardım etmeyen kişinin, yardım veya bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi suçundan sorumlu olması gerekir³⁸⁵. Zira burada kurtarılacak hukuki değer (yaşam hakkı, vücut bütünlüğü), feda edilecek olan menfaate (konsere gitmemek) oldukça ağır basmaktadır.

Keza, cezai veya hukuki yargılamaya dahil olmaktan çekindiği için yardım veya bildirimde bulunmayan kişi, TCK m. 98 uyarınca sorumlu olmalıdır. Failden bu durumda yardım etmesinin beklenemeyeceği ileri sürülemez³⁸⁶.

f. Yardım veya Bildirimin İmkan Dahilinde (Mümkün) Olması

Yardım veya bildirim gerekli ve beklenebilir olmasının yanında mümkün olması da aranmaktadır. Bu durum “*ultra posse nemo obligatur*” yani “kimse yapabileceklerinin ötesinden sorumlu değildir” kuralının bir sonucudur³⁸⁷.

TCK m. 98’in kanun metninde yer alan “hal ve koşulların elverdiği ölçüde” ifadesi, yardımın beklenebilirlik şartını karşıladığı gibi imkan dahilinde olmasına da taalluk etmektedir³⁸⁸. Zira hal ve koşulların elverişli sayılabilmesi için öncelikle yardım edenin bu kudreti haiz olması, ayrıca hukuk düzeni tarafından fedakarlığa zorlanabilir vaziyette bulunması gerekir.

³⁸⁵ Anglo Sakson hukuk sistemindeki görüşlerden biri (geleneksel görüş) tarafından bu durumun aksi savunulmaktadır. Ayrıntılı bilgi için yukarıda bkz. “Anglo Sakson Hukuk Sistemi” başlığı altında “Genel Bilgiler” ve “Birleşik Krallık” başlıklı kısım.

³⁸⁶ HEINTSCHEL-HEINEGG, *BeckOK StGB*, 2019, § 323c, Rn. 24.

³⁸⁷ FREUND, *Münchener Kommentar StGB*, § 323c, Rn. 77; HAKERİ, *Kasten Öldürme*, s. 139.

³⁸⁸ HAKERİ, *Kasten Öldürme*, s. 164; Yargıtay 1. Ceza Dairesi, E. 2016/3056, K. 2018/1201, T. 14.03.2018 “*sanık Kasim’in aşamalarda değişmeyen beyanlarında; maktulün hastalığının seyrinden haberdar olmadığı, kaldı ki katılan sanığın yaşadığı yer ile maktulün ikamet ettiği yer arasında 50 km. mesafe olması, yöre koşulları coğrafi koşullar dikkate alındığında, maktulün sağlık durumunun her aşamasını bilmesinin de mümkün olamayacağı, 18.07.2012 günü tutulan tutanak içeriğiyle de sabit olduğu üzere, katılan sanık Kasim’in polis ve muhtar ile birlikte kızını almaya gittiğinde maktulün ağır durumuna şahit olduğunun kabulüyle, sanık Kasim’in üzerine atılı yardım ve bildirim yükümlülüğünü yerine getirmeme suçunu işlediğine dair katılan sanığın savunmasının aksine her türlü şüpheden uzak kesin ve inandırıcı delil edilemediği anlaşılmalı, atılı suçtan sanığın beraatine karar verilmesi gerektiği gözetilmeden*” (karar yayımlanmamıştır); Yargıtay 2. Ceza Dairesi, E. 2009/20201, K. 2010/32787, T. 06.12.2010 “*Yardım ya da bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmesi anında zararlı sonucun/neticenin sınırlandırılmasına olanak bulunmalıdır. Böyle bir olanak yoksa yine suçun oluşması söz konusu olmayacaktır.*” Karar için bkz. ARTUK – ALŞAHİN, *Yardım veya Bildirim Yükümlülüğünün Yerine Getirilmemesi*, s. 18.

Bazı yazarlar, beklenebilirlik ile yardım imkanını ayrı değerlendirirken³⁸⁹ , bazı yazarlar ise, aynı başlık altında incelemektedir³⁹⁰ .

Kanaatimizce, yardımın mümkün olması ile beklenebilir olması farklı kavramlardır. Yardım imkanı, kişinin yardım etme kudretine sahip olup olmaması ile ilgiliyken, beklenebilirlik ise, yardım etme imkanı olan kimseden harekete geçmesinin beklenip beklenemeyeceği ile ilgilidir. İmkansızlığın dayanağı güçsüzlük, yeteneksizlik, bilgi eksikliği, felçlik ve benzeri durumlar olabilir³⁹¹ . Yardımın mümkün olup olmadığı, her somut olayda failin niteliklerine göre tespit edilmelidir.

Bir babanın, boğulmakta olan oğlunu veya yabancı bir kimseyi kurtarmaya matuf iki seçeneği olduğu örnekte, babanın, oğlunu veya sadece tanımadığı kişiyi kurtarması mümkündür. Ancak böyle bir durumda babanın, oğlunu bırakarak yabancı bir kimseyi kurtarması beklenebilir değildir. Diğer bir örnek olarak, acil ameliyata yetişmeye çalışan doktorun, yolda rastladığı yaralıya durup yardım etmesi mümkündür. Ancak doktordan bu yönde hareket etmesi beklenemez. Keza, böbrek hastası olan bir kimseye arkadaşı tarafından böbreğinin bağışlanması mümkün olsa da beklenebilir değildir³⁹² .

Belirtmek gerekir ki, yardım etme imkanı bulunmayan kimsenin genellikle bildirim yükümlülüğü devam eder. Bildirim yükümlüğünü ihlal eden kimse ise, ihmali hareketinden dolayı TCK m. 98 uyarınca sorumlu olur. Örneğin, yüzme bilmeyen kimsenin, suda boğulan kişinin yanına yüzerek onu kurtarması imkansız iken, bildirimde bulunma yükümlülüğü imkan dahilindedir. Fakat failin bildirim yapacak iletişim aracı veya herhangi bir şekilde ulaşabileceği bir kimse de yoksa, artık bildirim yükümlülüğü de söz konusu olmayacaktır.

³⁸⁹ HAKERİ, *Kasten Öldürme*, s. 143; ÖNOK, *TCK'da Koruma, Gözetim, Yardım veya Bildirim Yükümlülüğünün İhlali Suretiyle İşlene Suçlar*, s. 50.

³⁹⁰ DÖNMEZER, *Kişilere ve Mala Karşı Cürümler*, s. 206; ÖNDER, *Şahıslara ve Mala Karşı Cürümler ve Bilişim Alanında Suçlar*, s. 209; ERMAN – ÖZEK, s. 234; 765 sayılı TCK m. 476/2'nin kanuni tanımında “mümkün olan yardım” ifadesi yer aldığı için yazarların bu görüşte olduğunu düşünmekteyiz. Esasında bu ayırım yalnızca teorik anlam ifade ettiği için uygulama bakımından bir önem arz etmemektedir.

³⁹¹ HAKERİ, *Kasten Öldürme*, s. 139.

³⁹² Örnek için bkz. HAKERİ, *Kasten Öldürme*, s. 164.

Bir kimsenin olay yerinden oldukça uzakta olması da yardım ve bildirim imkanını ortadan kaldıracaktır. Söz gelimi, İstanbul’da ikamet eden bir kimse Karadeniz’de boğulmakta olan bir kişinin haberini aldığı anda yardım veya bildirim yükümlülüğü söz konusu değildir³⁹³.

5. Netice

Gerçek ihmali suçlar, kanunda emredilen icrai hareketin yapılmaması ile tamamlandığı için, suçun oluşması neticenin meydana gelmesine bağlı değildir. Dolayısıyla gerçek ihmali suçlar, sırf hareket suçlarıdır³⁹⁴. Bir gerçek ihmali suç olan yardım veya bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi suçunun birinci fıkrada düzenlenen temel hali neticesiz bir suçtur.

İkinci fıkrada düzenlenen ölüm neticesi ise, neticesi sebebiyle ağırlaşmış suç teşkil eder.

D. Tipikliğin Sübjektif Unsurları

1. Genel Olarak

Yardım veya bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi suçu yalnızca kasten işlenebilen bir suçtur. TCK m. 30/1’deki “*failin icrası sırasında suçun kanuni tanımındaki maddi unsurları bilmeyen bir kimse, kasten hareket etmiş olmaz*” hükmü gereği, kast tipikliğin objektif unsurlarını içermelidir. Yani fail, ihmali fiilini gerçekleştirirken tipikliğin objektif unsurlarını bilmeli ve istemelidir. Bununla birlikte, suçun olası kastla da işlenebileceğini düşünmekteyiz.

Suç genel kastla işlenir. Saik önemli değildir. Failin kızgınlık, acıma, kıskançlık, korku, üşengeçlik ve hatta merhamet duygusuyla hareket etmesi önem

³⁹³ Bunun sebebi, boğulan kişiye tanık olan başka kimselerin bulunmasıdır. Eğer İstanbul’daki kişi dışında hiç kimse bu durumdan haberdar değil ise, bu durumda tipiklikte yanılma (TCK m. 30/1) hükümleri gereği İstanbul’da ikamet eden kişiyi sorumlu tutmamak doğru olacaktır, zira bu durumda kişi haklı olarak bir başkasının yardım veya bildirimde bulunabileceğini düşünür. Buna mukabil, her ne kadar uç bir örnek olsa da, İstanbul’daki kimsenin Karadeniz’de boğulmakta olan kişinin durumundan haberdar olduğu ve bu duruma da yalnızca kendisinin vakıf olduğunu bildiği vaziyette, TCK m. 98 uyarınca sorumluluğu gündeme gelebilecektir.

³⁹⁴ AKBULUT, *Genel Hükümler*, s. 251.

teşkil etmez³⁹⁵. Kasten yardım veya bildirimde bulunulmaz ise, suç gerçekleşmiş olur. Örneğin, trafik kazası sonucu ailenin bir bireyi hariç hepsinin öldüğü olayda, son kalan aile bireyine hayatının geri kalanında yalnız başına ve sefalet içerisinde acı çekmesin diye yardım edilmez ise, yardım veya bildirim yükümlülüğü ihlal edilmiş olur.

Mağdurun yardıma muhtaç olduğunu bilmeyen veya yardımın gerekli, beklenebilir ya da mümkün olduğu hususunda hataya düşen kimse, kasten hareket etmiş olmayacağı için ihmali fiilinden ötürü sorumlu tutulmaz³⁹⁶.

Örneğin, bacağına alelade bir kanama gerçekleşen hemofili hastasına rastlayan fail, kanamanın önemsiz olduğunu düşünüp yardım veya bildirimde bulunmaz ise, TCK m. 98 uyarınca sorumlu olmaz. Failin, mağdurun hemofili hastası olduğunu bildiği durumda ise, yardım veya bildirim yükümlülüğünü ihlal ettiğini söylemek gerekir.

Keza, mağdurun etrafında bir kalabalık olduğunu gören kimsenin, yardım veya bildirim yapıldığına dair düşüncesi tipiklikte yanılma teşkil eder. Mağdura, çevresindekiler tarafından yardım edilmediği veya durumun ilgililere bildirilmediği durumda, bu kimseyi yardım veya bildirim yükümlülüğünü ihlalden sorumlu tutmak doğru olmaz.

Oldukça yüksek bir yerden düşüp yaralanarak uzun süre hareketsiz şekilde yatan yaralıyı ölü sanıp, ilgili makamlara durumu bildirmeyen kişi de tipikliğin objektif unsurlarında hata yaptığı için kasten hareket etmiş olmaz. Ancak, yardım veya bildirim yükümlülüğü normunun mevcudiyeti hususundaki bilgisizlik mazur görülebilecek bir hata değildir. Örneğin, boğulan birini gören kişi, kendisinin yardım

³⁹⁵ EKİCİ ŞAHİN, *Yardım veya Bildirim Yükümlülüğünün Yerine Getirilmemesi (TCK m. 98)*, s. 586.

³⁹⁶ WESSELS – HETTINGER, *Besonderer Teil*, § 23 II, Rn. 1048; Yargıtay 2. Ceza Dairesi, E. 2010/7600 , K. 2012/7132, T. 22.02.2012 “sanığın mağdur ile tartıştıktan sonra ilaç aldığını gördüğünü, ancak mağdurun hassas bir yapıya sahip olup her tartışma sonrası baş ağrısı için ilaç aldığını, içtiği ilacın adını ve kaç tane aldığını bilmediğini, eşinin tartışma sonrası evden çıktığını, bu esnada yedi aylık ve üç yaşında olan iki çocuğuyla ilgilenmek zorunda kaldığını savunması, mağdurun evden çıkarak kardeşinden yardım istemesi ve Oltu Devlet hastanesinin 29.05.2007 tarihli ilk raporunda da mağdurun hastaneye getirildiğinde genel durumunun iyi ve bilincinin açık olduğunun belirtilmesi karşısında sanığın yazılı şekilde beraatine karar verilmesinde bir isabetsizlik görülmediğinden...” karar için bkz. ARTUK – ALŞAHİN, *Yardım veya Bildirim Yükümlülüğünün Yerine Getirilmemesi*, s. 24.

yükümlülüğü olmadığını düşündüğü için yardımda bulunmaz ise, bu bilgisizliği ceza hukuku anlamında hata sayılmaz. Zira TCK m. 4'te belirtildiği üzere, “*Ceza kanunlarını bilmemek mazeret sayılmaz.*”, meğer ki TCK m. 30/4³⁹⁷ anlamında kaçınılmaz bir hata olsun.

2. Neticesi Sebebiyle Ağırlaşmış Hal

TCK m. 98'in ikinci fıkrasında neticesi sebebiyle ağırlaşmış hal hükmü vazedilerek, ölüm neticesi gerçekleştiğinde hükmolunan cezanın artırılacağı öngörülmüştür³⁹⁸. Ancak bu durum, garantörlük derecesinde bir yükümlülük doğurmamaktadır. Bu fıkra da, birinci fıkra da olduğu gibi, sosyal dayanışmadan kaynaklanan genel bir yardım yükümlülüğü söz konusudur. Birinci fıkra da “zorda kalana yardım etmeme veya durumunu bildirmeme” söz konusu iken, ikinci fıkra da “yardım veya bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi dolayısıyla kişinin ölmesi” durumu düzenlenmiştir.

Yardım veya bildirim yükümlülüğünün ihlal edilmesi dolayısıyla mağdur hayatını kaybederse, faile verilecek ceza artırılır (TCK m. 98/2). TCK m. 23'teki³⁹⁹ neticesi sebebiyle ağırlaşmış suç hükmü uyarınca ölüm neticesinin faile isnat edilebilmesi için, ölüm bakımından failin en azından taksiri bulunmalıdır ve ölüm neticesi ile failin ihmali hareketi arasında nedensellik bağı kurulabilmelidir. Eğer fail yardım veya bildirimde bulunsaydı dahi netice yine de gerçekleşecekti denilebiliyorsa, ihmali hareket ile netice arasında nedensellik bağı bulunmadığı kabul edilir⁴⁰⁰.

³⁹⁷ TCK m. 30/4: “*İşlediği fiilin haksızlık oluşturduğu hususunda kaçınılmaz bir hataya düşen kişi, cezalandırılmaz.*”

³⁹⁸ TCK m. 98/2: “*Yardım veya bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi dolayısıyla kişinin ölmesi durumunda, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezasına hükmolunur.*”

³⁹⁹ TCK m. 23: “*Bir fiilin, kastedilenden daha ağır veya başka bir neticenin oluşumuna sebebiyet vermesi halinde,*

kişinin bundan dolayı sorumlu tutulabilmesi için bu netice bakımından en azından taksirle hareket etmesi gerekir.”

⁴⁰⁰ İhmali fiil ile netice arasındaki nedensellik bağına dair aynı yönde görüş için bkz. GÜLTEKİN, *Ceza Hukukunda İhmal Suçları ve Nevileri*, s. 200; CENTEL, *İhmali Davranışla Kasten Öldürme veya Yaralama Suçu*, s. 87; EKİCİ ŞAHİN, *Yardım veya Bildirim Yükümlülüğünün Yerine Getirilmemesi (TCK m. 98)*, s. 590; HAFIZOĞULLARI – ÖZEN, *Özel Hükümler*, s. 136; Yargıtay 12. Ceza Dairesi, E. 2012/12590, K. 2013/4413, T. 26.02.2013 “*...vakit geçirmeksizin acil sağlık birimine haber vermeyen ve ölene zamanında tıbbi müdahalede bulunma imkanı sağlayan sanığın eyleminin, TCK'nın 98/2'nci maddesinde tanımlanan yardım veya bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi suçunu oluşturup oluşturmayacağıının tespiti bakımından, gerekli tıbbi müdahale yapılırsa dahi ölüm neticesinin*

Dolayısıyla, yardımın gereklilik şartı yerine gelmiş olmayacağı için, fail TCK m. 98/1 ve m. 98/2'den sorumlu tutulamaz. Söz gelimi, kurtarılmayı imkansız kılacak derecede ağır yaralanan kişiye herhangi bir yardımda bulunulmaz ise, yardımın gerekliliğinden söz edilemeyeceği için suçun unsurları oluşmamıştır⁴⁰¹. Fail ne ağır neticeden ne de suçun temel halinden sorumlu tutulabilir⁴⁰².

Failin, kendini idareden aciz bulunan mağdura yardım etmeyip uzaklaştığı ve sonrasında mağdurun bir başkasının icrai fiili sonucu öldürüldüğü olayda ise, failin sorumluluğu, yardım veya bildirim yükümlülüğünü ihlal suçunun temel halinden olacaktır. Kasten öldürme fiili ile nedensellik bağı inkıtaya uğradığından, ölüm neticesi ile ihmali fiil arasında nedensellik bağı bulunmamaktadır.

Yargıtay, sanığın kusursuz eylemi neticesinde mağdura çarparak 20 dakika sonra ölümüne sebebiyet verdiği olayda, ölüm neticesi ile ihmali fiil arasında illiyet rabitası kurulamadığı için, yalnızca TCK m. 98/1 uyarınca sorumlu tutulması gerektiğine hükmetmiştir⁴⁰³. Öncelikle belirtmek gerekir ki, yukarıda açıklandığı

gerçekleşip gerçekleşmeyeceği konusunda İstanbul Adli Tıp Kurumu Başkanlığı Genel Kurulundan rapor alınarak, sonucuna göre sanığın hukuki durumunun takdir ve tayini gerektiği gözetilmeden, eksik incelemeyle ve suç vasfında yanlışlıkla düşerek, sanık hakkında taksirle öldürme suçundan mahkumiyet kararı verilmesi..." bzk. YAŞAR – GÖKCAN – ARTUÇ, C. 3, s. 3238; Yargıtay 4. Ceza Dairesi, E. 10373/2006, K. 13795/2006, T. 12.07.2006 "...sanığın, doğum safhasında gerekli mesleki özeni gösterip göstermediği, yapılması gereken işlemler konusunda bir savsamanın bulunup bulunmadığı, bulunduğu saptandığı takdirde de yükletilen savsama niteliğindeki eylemler ile bebekte ortaya çıkan tıbbi sorunlar ve sonucunda meydana gelen ölüm arasında bir nedensellik bağı ve sanığa atfedilecek bir kusur bulunup bulunmadığı, sanığın kendisine yasal normlar çerçevesinde yükletilen sorumluluklarını yerine getirmesi durumunda dahi aynı sonuçların gerçekleşip gerçekleşmeyeceğinin belirlenmesi....gerekirken..." PARLAR – HATİPOĞLU, 1. Cilt, s. 703; Yargıtay Ceza Genel Kurulu, E. 2014/103, K. 2014/552, T. 09.12.2014 "*İhmal edilen hareket yapılmış olsaydı netice engellenecekti denilebiliyorsa nedenselliğin söz konusu olduğu kabul edileceğinden gerçekleşen netice ile ihmal edilen hareket kanuna uygun bir nedensellik bağı içinde bulunmalıdır.*"; Krş. HAKERİ, *Kasten Öldürme*, s. 177; Özgenç'e göre ise, kişi, söz konusu yükümlülüğünü yerine getirseydi dahi netice gerçekleşecekti gibi bir düşünceden hareketle sorumluluktan kurtulamaz. Bkz. ÖZGENÇ, *Genel Hükümler*, s. 234; KOCA, Mahmut/ÜZÜLMEZ, İlhan, *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 6. Baskı, Ankara, 2019, s. 141; ARTUK – GÖKCEN – ALŞAHİN – ÇAKIR, *Genel Hükümler*, s. 327.

⁴⁰¹ HEINTSCHEL-HEINEGG, *BeckOK StGB*, 2019, § 323c, Rn.9; HECKER, *Schönke/Schröder StGB*, 2019, § 323c, Rn. 15.

⁴⁰² Artuk – Alşahin'e göre, bu durumda yardım etmeyen fail TCK m. 98/2'deki ağır neticeden olmasa da suçun temel şekilden sorumlu olacaktır. ARTUK – ALŞAHİN, *Yardım veya Bildirim Yükümlülüğünün Yerine Getirilmemesi*, s. 23.

⁴⁰³ Yargıtay 1. Ceza Dairesi, E. 2014/3814, K. 2014/3754, T. 07.07.2014 "*Olayın, bir başka deyişle mağdurun yaralanmasına neden olan öngelen tehlikeli davranışın meydana gelmesinde kusursuz olan sanığın, TCK'nın 83. madde kapsamında bir yükümlülüğünün bulunduğu söylenemeyeceği gibi, TCK'nın 98/2. maddesi uyarınca da sorumlu tutulamayacağı cihetle; kusuru olmaksızın gerçekleştirdiği hareketle yaralanan ve kendini idare edemeyecek duruma gelen maktule hal ve koşulların elverdiği*

üzere failin öngelen tehlikeli eyleminin kusursuz olmasının garantörlüğüne halel getirmeyeceği kanaatindeyiz⁴⁰⁴. Yani, öngelen tehlikeli eyleminde kusursuz dahi olsa, failin ihmal suretiyle kasten öldürme veya yaralama suçlarından mesuliyeti gündeme gelebilir. Keza, Yargıtay kararına konu olan olayda, kazadan 20 dakika sonra mağdurun öldüğü görülmektedir. 20 dakikanın, mağdurun kurtarılabilmesi için yetersiz olduğunun varsayımı halinde, kanaatimizce failin ne TCK m. 83 ne de m. 98'den sorumlu tutulması gerekirdi. Zira kurtarılmayacak derecede ağır yaralanan kimse bakımından failin gerçekleştirdiği ihmali hareket, yardımın gerekliliği söz konusu olmadığından, suç teşkil etmez. Failin yalnızca Karayolları Trafik Kanunu m. 82 uyarınca sorumluluğu gündeme gelebilir.

Yardım veya bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi dolayısıyla mağdurun ölmesinin neticesi sebebiyle ağırlaşmış hal olarak vazedilmiş olması, failin kastının ölüm neticesine şamil olduğu vaziyette, gerçekleşen suçun TCK m. 83 mü yoksa TCK m. 98/2 mi olduğu sorusunu akla getirebilir. Doktrindeki bir görüşe göre⁴⁰⁵, yardım veya bildirim yükümlülüğünü yerine getirmeyen failin ölüm neticesi bakımından kastı var ise, TCK m. 98/2 değil TCK m. 83 (ihmal suretiyle kasten öldürme) uygulanmalıdır, zira TCK m. 98/2 “gerçek neticesi sebebiyle ağırlaşmış suçtur”. Ayrıca, mezkur görüşe göre, TCK m. 98’de öngörülen yardım yükümlülüğü, TCK m. 83 bakımından kanundan doğan garantörlüğe kaynaklık teşkil eder.

Bu görüşe katılmamaktayız. Evvela, TCK m. 98’deki hükmün, TCK m. 83 bakımından bir garantörlük kaynağı teşkil edeceği düşüncesi hatalıdır. Yardım veya bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi suçunun faili, yalnızca müstakil bir suç

ölçüde yardım etmediği gibi durumu derhal ilgili makamlara da bildirmeyen sanığın eyleminin, TCK’nın 98/1 maddesinde düzenlenen “yardım veya bildirim yükümlülüğünü yerine getirmeme” olarak nitelendirilmesinde bir isabetsizlik görülmediğinden” bkz. ARTUÇ, *Kişilere Karşı Suçlar*, s. 767, 768.

⁴⁰⁴ Bkz. “Öngelen Tehlikeli Eylemin İzin Verilen Risk Kapsamında Olması” başlığı

⁴⁰⁵ KOCA – ÜZÜLMEZ, *Özel Hükümler*, (4), s. 147, 148; GÖKTÜRK, *İçtima*, s. 225; Artuk – Alşahin’e göre, yardım yükümlülüğünü yerine getirmeyen fail ölüm neticesini kabullenmiş ise, TCK m. 81 uyarınca olası kastla öldürme suçundan sorumlu olmalıdır. ARTUK – ALŞAHİN, *Yardım veya Bildirim Yükümlülüğünün Yerine Getirilmemesi*, s. 27. Halbuki yazarlar aynı eserin onuncu sayfasında TCK m. 98’in failinin herkes olabileceğini, garantör sıfatını haiz olan kişilerin ise somut olaya göre TCK m. 83 veya m. 88 uyarınca sorumlu olacağını ifade etmiştir.

olarak düzenlenen TCK m. 98'e göre cezalandırılır⁴⁰⁶. Müstakil suç olarak düzenlenen bir davranış normunun, ayrıca başka bir normun ihdas ettiği yükümlülüğe de kaynaklık teşkil etmesi söz konusu olamaz⁴⁰⁷. Aksi takdirde, TCK m. 98 bir suç olmaktan çıkıp, ihmal suretiyle kasten öldürme ve yaralama suçları için bir garantörlük kaynağı teşkil edecektir ki, bu durum, kanun koyucunun TCK m. 98'in müstakil bir suç olarak ihdas edilmesi yönündeki iradesiyle imtizaç etmez. Keza, TCK m. 83 mucibince garantör kişiler, neticeyi önlemekle mükellef kimseleri ifade etmektedir. Oysa TCK m. 98 (tıpkı Karayolları Trafik Kanunu m. 82 gibi), neticeyi engelleme yükümlülüğü değil, sosyal dayanışmadan kaynaklanan genel bir yardım yükümlülüğü öngörmektedir⁴⁰⁸. Nitekim kanun koyucunun ilgili suçlar karşısında öngördüğü yaptırımlar bu farka işaret etmektedir. Dolayısıyla salt TCK m. 98'in varlığı, her ferdin birbirine karşı garantör olmasına yol açamaz. Aksi düşünüldüğünde, TCK m. 98'in uygulama alanı kalmayacaktır.

Keza yazarlar, yardım yükümlülüğünü ihlal eden failin, ölüm neticesine matuf kastı tespit edilebiliyor ise, ihmal suretiyle kasten öldürme suçundan sorumlu olması gerektiğini ifade etmektedir. Bununla beraber, yardım yükümlülüğünü yerine getirmeyen failin mağdurun ölümü bakımından taksiri bulunduğu durumda TCK m. 98/2'nin uygulanabileceğini savunmakta, ancak neden taksirle öldürme suçunun (TCK m. 85) gerçekleşmediğini açıklamamaktadır. Zira TCK m. 98'de öngörülen yardım yükümlülüğünün, TCK m. 83'e dayanak teşkil ettiği savunuluyor ise, ihmal suretiyle öldürme suçu hem kasten hem de taksirle işlenebileceği için, TCK m. 85'in de tartışılması gerekirdi. Aynı mantıktan hareketle, TCK m. 98/1'in uygulama alanı bulunduğu her olayda TCK m. 88'in (ihmal suretiyle kasten yaralamanın) gündeme geleceği de iddia edilmelidir. Zira eğer TCK m. 98, kişilere garantörlük sıfatını kazandırıyor ise, yardım yükümlülüğünü ihlal eden kişi, mağdurun ölmediği durumda TCK m. 88'e göre sorumlu olmalıdır. Ayrıca, ölüm neticesi bakımından kastı olan herkesin doğrudan ihmal suretiyle kasten öldürme suçunu işlediği düşünüldüğünde,

⁴⁰⁶ DÖNMEZER – ERMAN, C. I, s. 479; KUNTER, *Suçun Maddi Unsurları Nazariyesi*, s. 221; HAKERİ, *Ceza Hukukunda İhmal Kavramı ve İhmali Suçların Çeşitleri*, s. 107.

⁴⁰⁷ ERBAŞ, *Garantörlük*, s. 121, 122.

⁴⁰⁸ KÜHL, *Das Unterlassungsdelikt*, s. 509, 510; GROPP, *Strafrecht AT*, §11, Rn. 209; KUNTER, *Suçun Maddi Unsurları Nazariyesi*, s. 221; ERBAŞ, *Garantörlük*, s. 114, 118, 119, 122.

içindeki yüz yolcu ile batmakta olan bir tekneyi görüp yardım veya bildirimde bulunmayan failin, TCK m. 43/3'deki hüküm de gözetildiğinde yüz ayrı ihmal suretiyle kasten öldürme suçundan ceza alması gerekmektedir. Diğer bir yandan, icrai hareketiyle iki kişiyi kasten öldüren kimse, yalnızca iki kasten öldürme suçundan sorumlu tutulacaktır. Bu varılan sonucun ise mantıki ve vicdani bir ciheti bulunmadığı aşikardır. Görüldüğü üzere, TCK m. 98'deki düzenlemenin, ihmal suretiyle kasten öldürme ve yaralama suçları bakımından garantörlük teşkil edeceğini savunmak, TCK m. 98'e uygulama alanı bırakmayacaktır. Dolayısıyla TCK m. 98'de öngörülen genel anlamda yardım yükümlülüğü ile TCK m. 83'te öngörülen neticeyi önleme yükümlülüğünün tefrik edilmesi mühim bir meseledir.

Doktrindeki başka bir görüşe göre⁴⁰⁹, ihmali hareketiyle yardım veya bildirim yükümlülüğünü ihlal eden failin, mağdurun ölümü bakımından taksiri olduğu durumlarda TCK m. 85 (taksirle öldürme); olası kastı olduğu durumlarda TCK m. 81 (kasten öldürmenin olası kastla işlenmesi); kanuna veya sözleşmeye dayanan garantörlüğü olduğu durumlarda ise TCK m. 83 (ihmal suretiyle kasten öldürme) uygulanmalıdır. TCK m. 98/2'nin uygulanabilmesi, yalnızca TCK m. 81 ve 85'in uygulanmadığı hallerde söz konusu olabilir. Keza, bu görüşü savunan yazar tarafından, TCK m. 97/2'deki⁴¹⁰ terk suçunun neticesi sebebiyle ağırlaşmış hükmüne benzer bir düzenlemeye, TCK m. 98'de de yer verilmesi gerektiği ileri sürülmüştür.

Öncelikle, icrai hareketle işlenen taksirle ve kasten öldürme suçları ile ihmali bir suç olan yardım veya bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi suçunun uygulama alanı oldukça farklıdır. İhmal suretiyle kasten öldürme veya ihmal suretiyle taksirle öldürme suçları ile yardım veya bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi suçu arasında, failin garantörlük sıfatı bakımından aşikar bir fark vardır. Dolayısıyla mezkur görüşe katılmayı mümkün görmüyoruz. Bununla beraber, terk suçunun neticesi sebebiyle ağırlaşmış halinin düzenlendiği TCK m. 97/2'nin, soru işaretlerine ve belirsizliğe yol açtığına daha önce değinmiştik⁴¹¹. Doktrindeki

⁴⁰⁹ EROĞLU ERMAN, s. 418.

⁴¹⁰ TCK m. 97/2: “Terk dolayısıyla mağdur bir hastalığa yakalanmış, yaralanmış veya ölmüşse, neticesi sebebiyle ağırlaşmış suç hükümlerine göre cezaya hükmolunur.”

⁴¹¹ Bkz. “Terk Suçu” başlıklı, “Neticesi Sebebiyle Ağırlaşmış Hal” alt başlıklı kısım

yazarlarca da eleştirilen⁴¹² bu hükmün bir benzerinin, TCK m. 98 bakımından da vazedilmesi soru işaretlerinin artmasına sebep olacaktır.

Özetle, ölüm neticesi bakımından ister taksiri ister kastı olsun, yardım veya bildirim yükümlülüğünü ihlal ederek, ölüm neticesine normatif anlamda sebep olan ve garantör sıfatını haiz olmayan kişiler, TCK m. 98/2'deki neticesi sebebiyle ağırlaştırılmış suç hükümleri uyarınca cezalandırılır⁴¹³.

E. Hukuka Aykırılık Unsuru

1. Genel Olarak

Hukuka aykırılığı ortadan kaldıran sebep olarak meşru müdafaa, hukuka uygun emrin ifası, hakkın icrası ve kanun hükmünü yerine getirme, yardım veya bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi suçu ile bağdaşmadığı için, bu haller bakımından incelenecek herhangi bir husus bulunmamaktadır.

Yardım yükümlülüğünün mevcut olabilmesi için yardımın beklenebilir, gerekli ve mümkün olması gerektiğinden yukarıda bahsedilmişti. Bu bakımdan, söz gelimi, çok önemli bir suçluyu kovalayan polislerin, yerde yatmakta olan bir yaralıya rastlamasına rağmen yardım etmeyip suçluyu kovalaması halinde, hukuka uygunluk sebeplerinden, kanun hükmünü yerine getirme bulunmamaktadır. Daha ziyade burada, yardım “beklenebilir” olmadığı için suçun tipiklik unsuru gerçekleşmiş değildir. Keza, yaralıya yardım etmek için yaklaşan, ancak civardakiler tarafından fail sanılarak saldırıya uğrayan kişinin yardımda bulunmaması durumunda, elverişli hal ve koşulların noksanlığı dolayısıyla suçun tipiklik unsuru gerçekleşmemiştir. Dolayısıyla bu ve benzeri durumlarda yardımın beklenebilirliği, gerekliliği veya imkanı üzerinden çözüme varılabilmektedir.

⁴¹² Terk suçunun neticesi sebebiyle ağırlaştırılmış halinin böylesi bir formülasyon yerine, açık ve soyut bir ceza artırımı öngörmesi gerektiği görüşü için bkz. DOĞAN, *Neticesi Sebebiyle Ağırlaştırılmış Suç*, s. 302; ARTUK – ÇINAR, *Yeni Bir Ceza Kanunu Arayışları ve Adalet Alt Komisyonu Tasarısı Üzerine Düşünceler*, s. 81; TEZCAN – ERDEM – ÖNOK, s. 326.

⁴¹³ Aynı yönde bkz. ÖNOK, *TCK'da Koruma, Gözetim, Yardım veya Bildirim Yükümlülüğünün İhlali Suretiyle İşlene Suçlar*, s. 57

Ancak hukuka uygunluk sebeplerinden biri olan “ilgilinin rızası” yardım veya bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi suçu bakımından önem arz etmektedir. Özellikle gönüllü olarak intihara teşebbüs eden veya kendisine yardım edilmesini istemeyen kimselere karşı yardım yükümlülüğünün bulunup bulunmadığı, tetkik edilmesi gereken meselelerin başında gelir.

2. İlgilinin Rızası ve İntihar

İntihar, biyolojik veya psikolojik sebepleri olsa da, esasında toplumsal bir mefhumdur⁴¹⁴. Dolayısıyla intihar, toplumu ilgilendiren bir kavram olduğu için sadece müntehir ve yakın çevresini değil, tarihten bugüne hukuku da ilgilendirmiştir.

Öncelikle, ahlaki ve dini olarak meşru görülmeyen intiharın ceza kanunlarında cezalandırılmadığı görülmektedir⁴¹⁵. İntiharın hukuk nizamı tarafından cezalandırılmama sebebi, intiharın onurlu veya meşru bir hareket olması değil, cezalandırılmasının imkansız veya faydasız olmasıdır⁴¹⁶. Gerçekten de intihar eden bir kimsenin cesedi üzerinde ceza uygulamak, cezanın genel önleyici fonksiyonu nispetinde bir heykeli kırbaçlamaktan farksızdır⁴¹⁷. Bu usul, cezanın amacına ve adalet duygusuna halel getirir. İntihara kalkışan kişinin cezadan ziyade merhamet ve ıslaha

⁴¹⁴ DURKHEIM, Emile, *İntihar* (çev. Zühre İlkelen), 2013, İstanbul, s. 340.

⁴¹⁵ İslam’a göre, her insanın takdir-i ilahiye boyun eğmesi gerekmektedir. İnsan, ne kadar elim hadise ile karşılaşursa karşılaşsın, Resul-i Ekrem’in (sallâllâhu aleyhi ve sellem) “*sabır imanın yarısıdır*” hadis-i şerifinin buyurduğu veçhile sabretmelidir. Nitekim Hayber gazvesine katılan ve Müslümanlık iddiasıyla yaşayan bir şahıs, çektiği acılara dayanamayıp kılıcının üzerine kendisini bırakarak intihar edince, Resul-i Ekrem (sallâllâhu aleyhi ve sellem) o kişi hakkında “*o ehli nârdır (cehennem ehli)*” buyurmuştur. Bkz. BİLMEN, Ömer Nasuhi, *Hukuki İslamiyye ve Istılahatı Fıkhiyye, KAMUSU*, 3. Cilt, İstanbul, 1968, s. 44. Ayrıca belirtmek gerekir ki, intihar eden kimsenin ahiretteki hesabının çok çetin olacağı belirtilse de, cesede zarar vermek dört hak mezhepte de fikhen caiz kabul edilmediği için (“*Günah hususunda ölünün kemiğini kırmak, onu diri iken kırmak gibidir.*”İbn-i Mâce: 1617) İslam devletlerinde cesetlere ceza uygulanmadığı görülmektedir. bkz. SİFİL, Ebubekir, *Sana Din’den Sorular*, 2. Cilt, 3. Baskı, İstanbul, 2017, s. 379; UDEH, Abdülkadir, *Mukayeseli İslam Hukuku ve Beşeri Hukuk* (çev. Ali Şafak), Cilt 2, Ankara, 1990, s. 66; Hristiyan toplumlarda ise, tarihten bu yana intihara karşı menfi bir tutum sergilendiği ve modern zamanlara kadar müntehirin bedeni üzerinde çok ağır cezaların tatbik edildiği görülmektedir. Detaylı bilgi için bkz. DURKHEIM, *İntihar*, s. 341 vd.; İntiharın cezalandırılmasının Avrupa ceza kanunlarındaki değişim süreci hakkında detaylı bilgi için bkz. ERSOY, *İntihara Yönlendirme Suçu*, s. 80 vd.; KOCA, *TCK’da İntihara İkna ve Yardım Suçu*, s. 6.

⁴¹⁶ EREM, Faruk, “*İntihar*”, *Yargıtay Dergisi*, C. 16, S. 4, Ankara, Ekim 1990, s. 492; ERMAN – ÖZEK, s. 76; ARTUK, *Mukayeseli Hukuk ve Türk Hukukunda İntihara İkna ve Yardım Suçu ve Benzeri Suçlar*, s. 61.

⁴¹⁷ BECCARIA, Cesare, *Suçlar ve Cezalar yahut Beşeriyetin Mecellesi* (çev. Muhittin Göklü), 2. Baskı, İstanbul, 1961, Fasil XXXV, s. 263.

ihtiyacı vardır⁴¹⁸. İntihar suç olarak düzenlenmiş olsaydı, müntehir, öldüğü için cezalandırılmayacakken, intihara teşebbüs edip ölmeyen kişi ise cezalandırılacaktı. Böylece intihara kalkışan kişiler ceza almaktansa ölmeyi tercih edecek ve ceza hukukunun “insan kazanıcı” işlevi göz ardı edilmiş olacaktı.

İntiharın ceza hukuku tarafından bir yaptırıma tabi tutulmaması, intiharın onurlu bir hareket olduğu anlamına gelmemektedir. Bir hareketin cezalandırılmaması ile onurlu olması arasında herhangi bir münasebet bulunmamaktadır. Keza, faraza, intihar onurlu bir davranış olarak kabul edilse bile bir hareketin onurlu olması, ona engel olmayan kişilerin cezalandırılmayacağı manasına da gelmediği için, yardım veya bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi suçunun böyle bir tartışma içerisinde yer almasını yersiz buluyoruz. Dolayısıyla, “Onurlu bir şekilde ölmek isteyen kişi intihar edebilir. İntihar suç olmadığı için intihara engel olmamak da hukuka uygundur, aksi düşünce insan onuruna aykırıdır” şeklindeki düşünce kabul edilemez⁴¹⁹. Nitekim intihar etmek, suç olarak kanunda yer almasa da, intihara ikna veya yardım, birçok ülke ceza kanunlarında suç olarak düzenlenmiştir⁴²⁰. Bu cihetle, hür iradeye dayanan intihar meşru bir hak olsaydı, intihara ikna veya yardımın da suç olarak düzenlenmiyor olması gerekirdi, zira bir kimsenin hakkını kullanmasına yardım eden kişinin cezalandırılması abesle iştigal olurdu. Halbuki, bir kimseyi intihara azmettiren veya bir kimsenin intihar kararını kuvvetlendiren failin, haksız bir fiil işlediğine şüphe yoktur. Dolayısıyla, bu bilgiler ışığında, kişinin hür iradesine dayansa bile intiharın, müntehiri yardım veya bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi suçu bakımından “kendini idareden aciz” duruma soktuğu düşüncesindeyiz.

İntihar etmekte olan bir kimseye, hal ve koşullar elverdiği ölçüde yardım etmeyen veya durumu bildirmeyen kişi, TCK m. 98 mucibince sorumlu olmalıdır⁴²¹.

⁴¹⁸ ARTUK, *Mukayeseli Hukuk ve Türk Hukukunda İntihara İkna ve Yardım Suçu ve Benzeri Suçlar*, s. 19; KOCA, *TCK’da İntihara İkna ve Yardım Suçu*, s. 44.

⁴¹⁹ Krş. EKİCİ ŞAHİN, *Yardım veya Bildirim Yükümlülüğünün Yerine Getirilmemesi (TCK m. 98)*, s. 589.

⁴²⁰ Örneğin, TCK m. 84, Al. CK m. 217, İt. CK m. 580, İsp. CK m. 143.

⁴²¹ Aynı yönde bkz. ERMAN – ÖZEK, s. 78, 230; EREM, *İntihar*, s. 496; ARTUK, *Mukayeseli Hukuk ve Türk Hukukunda İntihara İkna ve Yardım Suçu ve Benzeri Suçlar*, s. 83; HAKERİ, *Ceza Hukukunda İhmal Kavramı ve İhmali Suçların Çeşitleri*, s. 300; SOYASLAN, *Özel Hükümler*, s. 223; Krş. EKİCİ

Belirtmek gerekir ki fertler, intiharı engellemeye matuf çaba göstermekle mükelleftir. Yani, yalnızca gerekli, beklenebilir ve mümkün yardımda bulunma yükümlülüğü kişilere yüklenebilir. İntihar edeni vazgeçirmeye çalışmak, polisi aramak veya engel olabilecek güce ve imkana sahipse intihara engel olmak bu fiillere örnek olarak verilebilir⁴²².

Her ne kadar intihar edecek olan kimsenin o esnada “kendini idareden yoksun” olmadığı savunulabilir ise de, hayat veya sağlığının müstakbel bir tehlike ile karşı karşıya kalacağı muhakkak veya en azından muhtemeldir. Dolayısıyla, “kendini idare edemeyecek durumda” olmayı, zarar veya tehlike altında bulunmak olarak algılamak yerine, yardım edilmediği takdirde tehlikeye düşecek olmak şeklinde anlamak daha doğru olacaktır⁴²³. Örneğin, kayalıklarda yürümekte olan bir çocuk, o an itibarıyla kendini idareden aciz değilse de, gelecekte kendisini oldukça muhtemel bir tehlike beklemektedir⁴²⁴. Nitekim Alman Doktrininde de, yardım yükümlülüğünü ihlal

ŞAHİN, Meral, *Ceza Hukukunda Rıza*, İstanbul, 2012, s. 257; EKİCİ ŞAHİN, *Yardım veya Bildirim Yükümlülüğünün Yerine Getirilmemesi (TCK m. 98)*, s. 579, 589.

⁴²² Belirtmek gerekir ki, intiharı engellemeyen kimsenin TCK m. 98 uyarınca sorumluluğunun doğabilmesi için, garantör konumunda olmaması gerekir. Garantörlük söz konusu ise, bir görüşe göre intiharı engellemeyen kimse ihmal suretiyle intihara yönlendirme suçundan (TCK m. 84) sorumlu tutulacaktır. Nitekim TCK m. 84’ün gerekçesinde de “Başlı başına cezalandırılabilir bir fiil olarak intihara yardım, esas itibarıyla icrai davranışla gerçekleştirilebilir. Ancak, intiharı önleme konusunda hukukî yükümlülük altında bulunan kişinin, bir intihar olgusuyla karşı karşıya olmasına rağmen, bu intihar girişimini engellememesi, bu girişim karşısında kayıtsız davranması; intihara ihmali davranışla yardım olarak nitelendirilmek gerekir. Ancak, bunun için, kişinin intiharı önleme konusunda hukukî bir yükümlülüğünün olması gerekir.” denilerek bu görüş benimsenmiştir. Diğer bir görüşe göre ise, TCK m. 84’ün ihmal suretiyle işlenebileceği kanunda açıkça belirtilmediği için, bu suç yalnızca icrai olarak işlenebilen bir suçtur. Detaylı açıklama için bkz. ERSOY, *İntihara Yönlendirme Suçu*, s. 106, 107.

⁴²³ Yargıtay 4. Ceza Dairesi, E. 2015/27008, K. 2016/615, T. 18.01.2016 “Kendini idare edemeyecek durumda olma hali ile kastedilen, mağdurun, bir başkasının yardımı olmadığı takdirde, hayatına, sağlığına veya vücut bütünlüğüne yönelik ağır bir tehlikenin mevcudiyeti olması şeklinde anlaşılmalıdır” (www.kazanci.com.tr)

⁴²⁴ Yargıtay kararına konu olan bir olayda, zayıf karne notları dolayısıyla velilerinden habersiz olarak başka bir şehre kaçan çocukların durumunu yetkililere bildirmeyen otogardaki bilet satıcısı, bildirim yükümlülüğünü yerine getirmediği için TCK m. 98’den sorumlu tutulmuştur. Bu örnekte çocuklar o an kendini idareden aciz bulunmasa da muhtemel bir tehlike ile yüzleşecekleri için, Yargıtay çocukları “kendini idareden aciz” kabuk ederek bu suçun mağduru olarak değerlendirmiştir. Bkz. Yargıtay 4. Ceza Dairesi, E. 2015/1779, K. 2015/40860, T. 25.12.2015 “Kayseri şehirler arası otobüs terminalinde herhangi bir firmaya bağlı olmadan bilet satışına aracılık yapan sanığın, olay günü sırtlarında okul çantaları olan ve on iki yaşında ilkokul 6. Sınıf öğrencisi olup kendilerini idare edemeyecek durumda bulunan mağdurları karnelerinde zayıf not bulunması nedeniyle gitmek yerine kaçarak Ankara’ya gitmek üzere geldikleri otogarda görerek yanlarına gidip, yaş ve fiziki durumlarını görmesine ve öğrenci olduklarını anlamasına karşın nereye gitmek istediklerini sorduğu ve yanlarında velilerinin bulunmaması nedeniyle durumu derhal ilgili makamlara bildirmek yerine Ankara’ya gitmeleri için normalin üzerinde fiyata bilen temin ederek otobüse bindirdiği iddia edilen olayda, kanıtlanması

suçunun unsurlarından olan musibet hali (*Unglücksfall*) kişinin sağlık, yaşam veya malvarlığına yönelik mevcut veya muhtemel tehlike olarak tanımlanmaktadır⁴²⁵. Kişinin o an bir zarar görmüş olmasına gerek yoktur. Zarar tehlikesi altında bulunması, onu yardım yükümlülüğünü ihlal suçunun mağduru yapar⁴²⁶. Dolayısıyla, intihar edecek olan bir kimsenin, yaşamına yönelik muhakkak bir tehlike söz konusu olduğu için kendisi bu suçun mağduru olabilecek ve yaşamına son vermeye matuf gösterdiği rıza, hukuka uygunluk sebebi teşkil etmeyecektir⁴²⁷.

Aynı şekilde, yardımı reddeden veya bilerek ve isteyerek kendine başkalarının zarar verdiren kimse de, yardım veya bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi suçunun mağduru olacaktır. Kendisinin buna rıza göstermesi, ona yardım etmeyen kimselerin hareketini hukuka uygun hale getirmeyecektir⁴²⁸. Nitekim hukukumuzda talep üzerine öldürme, ağır yaralama, eziyet etme suç telakki edilmektedir.

halinde sanığın eylemi bildirim yükümlülüğünü ihlal suçunu oluşturacağından...” ARTUÇ, *Kişilere Karşı Suçlar*, s. 764

⁴²⁵ HEINTSCHEL-HEINEGG, *StGB*, 2010, s. 2325.

⁴²⁶ WESSELS – HETTINGER, *Besonderer Teil*, § 23 II, Rn. 1044; Fakat belirtmek gerekir ki, Alman doktrininde hakim görüş, intihara gönüllü olarak gerçekleştirilen teşebbüsün yardım yükümlülüğünü ihlal suçu bakımından bir tehlike hali (*Unglücksfall*) sayılmadığı yönündedir. Yani, bu görüşe göre intiharı engellemeyen veya intihara teşebbüs eden kişiye yardım etmeyen kişi yardım yükümlülüğünü ihlal suçundan sorumlu olmaz. bkz. FREUND, *Münchener Kommentar StGB*, § 323c, Rn. 59; HEINTSCHEL-HEINEGG, *BeckOK StGB*, 2019, § 323c, Rn.12; HECKER, *Schönke/Schröder StGB*, 2019, § 323c, Rn. 8; GAEDE, *NK-StGB*, § 323c, Rn. 5; KÜHL, *Lackner/Kühl StGB*, 2018, § 323c, Rn. 2; HARRO, § 6, Rn. 58.

Fakat intihara teşebbüsü “*Unglücksfall*” olarak değerlendiren yazarlar da mevcuttur. bkz. DÖLLING, *Suizid und Unterlassene Hilfeleistung*, s. 1012-1015; RENGIER, Rudolf, *Strafrecht Besonderer Teil II, Delikte gegen die Person und die Allgemeinheit*, München, 1998, s. 70; EISELE, *Besonderer Teil I*, s. 305; Ayrıca Alman Federal Mahkemesinin intihara teşebbüsü “*Unglücksfall*” olarak değerlendirdiği görülmektedir. Bkz. BGH 10. 3. 1954 - GSt 4/53 <https://beck-online.beck.de> çevrimiçi erişim tarihi: 15.08.2019; ayrıca bkz. BGH 13, 162 naklen HAKERİ, *Kasten Öldürme*, s. 203.

⁴²⁷ Aynı yönde bkz. HAKERİ, *Ceza Hukukunda İhmal Kavramı ve İhmali Suçların Çeşitleri*, s. 300; SOYASLAN, *Özel Hükümler*, s. 223.

⁴²⁸ ERMAN – ÖZEK, s. 233; ARTUK – ALŞAHİN, *Yardım veya Bildirim Yükümlülüğünün Yerine Getirilmemesi*, s. 26; ÖNOK, *TCK’da Koruma, Gözetim, Yardım veya Bildirim Yükümlülüğünün İhlali Suretiyle İşlene Suçlar*, s. 52; YENERER ÇAKMUT, *Türk Ceza Yasası’nda Yardım veya Bildirim Yükümlülüğünün Yerine Getirilmemesi Suçu (TCK m. 98)*, s. 89; Aksi yönde bkz. MAURACH – SCHROEDER – MAIWALD, § 55, Rn. 4; GAEDE, *NK-StGB*, § 323c, Rn. 5; EKİCİ ŞAHİN, *Yardım veya Bildirim Yükümlülüğünün Yerine Getirilmemesi (TCK m. 98)*, s. 587, 588.

Belirtmek gerekir ki, tehlike altında olan kişi yardımı reddettiği için imkansız kılıyorsa, yardım yükümlülüğü söz konusu olmasa da, bildirim yükümlülüğü devam eder⁴²⁹.

II. KUSURLULUK

A. Genel Olarak

5237 sayılı TCK'nın esas aldığı modern ceza hukuku teorisine göre kusurluluk, suçun unsurları dışında telakki edilir. Failin işlediği fiil dolayısıyla kınanabilirliğini ifade eden kusurluluk, suçun oluşması bakımından önem arz etmemektedir⁴³⁰. Dolayısıyla bir kimse kusurlu olsun veya olmasın, kanuni normun muhatabıdır⁴³¹. Bir kimsenin norma muhatap olması ile cezaya muhatap olması birbirinden ayrı değerlendirilmektedir. Kusurlu olmayan bir kimsenin cezai mesuliyetinden söz edilemez. Örneğin, akıl hastası bir şahıs, bir başkasına karşı herhangi bir suç işlerse fiili haksızlık teşkil etmesine rağmen kusurluluğu bulunmadığı için cezalandırılmayacaktır. Fakat belirtmek gerekir ki, fail hakkında emniyet tedbirleri uygulanmasına karar verilebilir.

Yaş küçüklüğü, tehdit, cebir veya haksız tahrik gibi kusurluluğu etkileyen haller bakımından bu suç, herhangi bir özellik arz etmemektedir. Örneğin, kendisine karşı daha önceden haksız fiil işleyen bir kimsenin yardıma muhtaç olduğunu görüp, elem yahut öfke dolayısıyla yardım veya bildirimde bulunmayan failin cezai sorumluluğu, TCK m. 29'daki haksız tahrik hükümleri gözetilerek tespit edilir.

Kanaatimizce, kusurluluğu kaldıran hallerden zorunluluk kavramı, yardım veya bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi suçu açısından uygulama alanına sahip değildir. Zira zorunluluk şartlarının gerçekleştiği bir durumda, yardımın

⁴²⁹ ÖNOK, *TCK'da Koruma, Gözetim, Yardım veya Bildirim Yükümlülüğünün İhlali Suretiyle İşlene Suçlar*, s. 52, 53; ERMAN – ÖZEK, s. 233.

⁴³⁰ Detaylı bilgi için bkz. MERAĞLI, Serkan, *Ceza Hukukunda Kusur*, Ankara, 2017, s. 45-49; Nitekim, suçun unsurları oluşmadığında CMK. 223/2 uyarınca beraat, kusurluluğun bulunmadığı durumlarda ise CMK m. 223/3 mucibince ceza verilmesine yer olmadığı kararı verilmesi gerektiği belirtilmiştir.

⁴³¹ ÖZGENÇ, *Genel Hükümler*, s. 390 vd.; İzzet ÖZGENÇ, *Davranış Normları Teorisi (Haksızlık ve Müeyyide İlişkisi)*, SÜHFD, C. 5, S. 1-2 (Prof. Dr. M. Şakir Berki'ye Armağan), Konya, 1996, s. 447.

mümkün ya da beklenebilir olduğundan söz edilemeyeceği için suçun unsurları gerçekleşmeyecektir. Örneğin, sel felaketinin yaşandığı esnada bir kimsenin boğulduğunu gören failden, o anda büyük fedakarlıkta bulunarak yardımda bulunması beklenemez. Fakat belirtmek gerekir ki, failin yardım yükümlülüğü söz konusu olmasa da bildirim yükümlülüğü devam edebilir. Bu durumda, beklenebilirliğin kusurluluğa mı yoksa tipikliğe mi dahil olduğu meselesi gündeme gelmektedir.

B. Beklenebilirliğin Kusurluluğa Dahil Olup Olmadığı Meselesi

Çalışmamızın önceki kısımlarında, yardım veya bildirim yükümlülüğünün söz konusu olabilmesi için gereklilik, beklenebilirlik ve imkan şartlarının gerçekleşmesi gerektiğinden bahsedilmişti.

Beklenebilirlik, yardım veya bildirimde bulunabilme kudretini haiz olan failin, bilfiil harekete geçmesinin kendisinden beklenip beklenemeyeceğini ifade eder. Failin harekete geçmesinin beklenemeyeceği durumlarda cezalandırılmayacağı aşikardır. Ancak cezasızlığın, failin kusursuzluğuna mı, yoksa suçun unsurlarının teşekkül etmemesine mi dayandığı meselesi doktrinde tartışmalıdır. Bu fikir ayrılığı her ne kadar teorik gibi gözükse de, pratik önemi de haizdir. Söz gelimi, beklenebilirliğin tipikliğe dahil edildiği vaziyette failin hatası, TCK m. 30/1 uyarınca tipiklikte hata sayılacağı için failin kastı kalkacak ve suç gerçekleşmeyecektir. Failin hatasının ayrıca kaçınılmaz olup olmadığı da araştırılmayacaktır. Beklenebilirliğin kusurluluğa dahil edildiği durumda ise, failin alelade hatası kastını kaldırmayacak; sadece kaçınılmaz hatanın söz konusu olduğu ahvalde fail, TCK m. 30/3 uyarınca kusurlu olmadığı için cezalandırılmayacaktır. Bununla birlikte, kusursuz failin hareketi, muhtevasında haksızlık barındırdığı için kendisine karşı işlenen suçlarda haksız tahrik indirimi gündeme gelebilecek veya somut olaya göre kendisinden tazminat talep edilebilecektir. Beklenebilirliğin tipikliğe dahil edildiği durumda ise, failin hareketi haksızlık teşkil etmeyeceği için bu meseleler gündeme gelmeyecektir. Keza, beklenebilirlik tipikliğe dahil edildiğinde, failin hatası halinde suç gerçekleşmiş olmayacağı için, şeriklerin cezalandırılması da söz konusu olmayacaktır⁴³².

⁴³² HAKERİ, *Ceza Hukukunda İhmal Kavramı ve İhmali Suçların Çeşitleri*, s. 254.

Doktrinde bir kısım yazarlar⁴³³ beklenebilirliği kusurluluğa dahil ederken, bazı yazarlar ise⁴³⁴, suçun unsurlarına dahil etmektedir.

Kanaatimizce, beklenebilirlik tipikliğin objektif unsurlarına (suçun maddi unsurlarına) dahildir. Eğer beklenebilirlik söz konusu değil ise, haksızlık teşekkül etmemiştir. Nitekim TCK m. 98’de “*hal ve koşulların elverdiği ölçüde*” yardım veya bildirimde bulunmayan kişinin suçun faili olacağı belirtilmiştir. Alman Ceza Kanunu § 323c’de geçen “*kendisinden beklenebilmesine rağmen, bilhassa kendisini önemli bir tehlikeye düşürmeksizin ve diğer önemli yükümlülüklerini ihlal etmeksizin...*” ifadesi de beklenebilirlik şartının suçun unsuru olduğuna açıkça vurgu yapılmıştır⁴³⁵. Dolayısıyla yardım veya bildirim gerekli, beklenebilir ya da mümkün, TCK’nın ifadesi ile “*hal ve koşullar elverişli*” değil ise, yardım veya bildirim yükümlülüğü doğmayacaktır. Yardım veya bildirim beklenebilir olması failin şahsı ile değil, fiilin objektif olarak elverişliliği ile ilgili bir kavramdır.

Dalga ve akıntının had safhada olduğu bir suda boğulan kişiyi görüp, kendisinden beklenebilir olmadığı için yardım edemeyen ve herhangi bir bildirim

⁴³³ MAURACH – SCHROEDER – MAIWALD, § 55, Rn. 22, 24; KOCA – ÜZÜLMEZ, *Genel Hükümler*, s. 393; AKBULUT, *Genel Hükümler*, s. 275; ZAFER, *Genel Hükümler*, s. 225; ERBAŞ, *Garantörlük*, s. 53; HAKERİ, *Ceza Hukukunda İhmal Kavramı ve İhmali Suçların Çeşitleri*, s. 254; keza bkz. HAKERİ, *Genel Hükümler*, s. 442.

⁴³⁴ GROPP, *AT*, § 11, Rn. 210; HECKER, *Schönke/Schröder StGB*, 2019, § 323c, Rn. 18; KÜHL, *Lackner/Kühl StGB*, 2018, § 323c, Rn. 7; GAEDE, *NK-StGB*, § 323c, Rn. 11; FREUND, *Münchener Kommentar StGB*, § 323c, Rn. 90; HAFT, Fritjof, *Strafrecht Allgemeiner Teil*, 9. Auflage, München, 2004, s. 182; WESSELS – HETTINGER, *Besonderer Teil*, § 23 II, Rn. 1048; WEIGELT, *Verkehrsunfallflucht und Unterlassene Hilfeleistung*, s. 80, 85; Yargıtay, yardımın beklenebilir olmadığı bir olayda sanıklar hakkında beraat kararı vermiştir. Dolayısıyla Yargıtayın da beklenebilirliği haksızlığa dahil ettiği görülmektedir. Yargıtay 4. Ceza Dairesi, E. 2014/29165, K. 2015/40862, T. 25.12.2015 “...sanıkların kendilerini ciddi bir tehlikeye atmadan yardımı gerçekleştiremeyecek olmaları, teknenin olay anında bulunduğu konumun sazlık ve dibinin bataklık ve çamur olması, ayrıca teknenin motorunun da kilitli bulunması göz önüne alındığında, eldeki uzun sopa ile müteveffanın bulunduğu yere yetişmelerinin aradaki mesafe nedeniyle mümkün bulunmaması, hal ve şartlara göre sanıkların ölene yardım etmelerinin beklenebilecek olması, yine tanık Şemsettin Özçelik’in de cep telefonu ile ambulans ve polise haber vermesi nedeniyle sanıkların bildirim yükümlülüğünün ortadan kalkmış bulunması nedeniyle yerel mahkemece isabetli biçimde beraat kararı verilmesi karşısında” ARTUÇ, *Kişilere Karşı Suçlar*, s. 764.

⁴³⁵ Al. CK § 323c: “(1) Musibet, genel tehlike veya zaruret halinde, gerekli ve kendisinden beklenebilir olmasına rağmen, bilhassa kendisini önemli bir tehlikeye düşürmeksizin ve diğer önemli yükümlülüklerini ihlal etmeksizin mümkün olmasına rağmen yardımda bulunmayan kişi, bir yıla kadar hapis veya para cezası ile cezalandırılır

(2) Bu ahvalde, yardımda bulunan veya yardım etmeyi isteyen kişiyi engelleyen kimse hakkında yukarıdaki fıkra belirtilen cezaya hükmolunur.”

aracına malik olmayan kimse örneğini düşünelim. Sudaki kişi, yardım gelmediği için boğularak öldüğünde, yakınlarının yardım etmeyen kişiden herhangi bir tazminat talebinde bulunabilmesi mümkün müdür? Keza, ölenin yakınları, yardım etmeyen şahsa karşı suç işlediğinde haksız tahrikten faydalanabilir mi? Yardım etmeyen kişi, haksızlık teşkil eden fiilde bulunmadığı için (suçun unsurları oluşmadığı için), iki soruya da menfi cevap vermek gerekir.

III. SUÇUN ÖZEL GÖRÜNÜŞ ŞEKİLLERİ

A. Teşebbüs

İhmali suçların teşebbüse elverişli olup olmadığı hususu, doktrinde tartışmalıdır. Bir kısım yazarlar, yalnızca ihmal suretiyle icra suçlarına teşebbüsün söz konusu olabileceğini, gerçek ihmal suçlar bakımından teşebbüsün mevzu bahis olmadığını savunmaktadır⁴³⁶. Bazı yazarlar ise hem gerçek hem de gerçek olmayan ihmal suçların (ihmal suretiyle icra suçlarının) teşebbüse elverişli olmadığını ileri sürmektedir⁴³⁷. Kimi yazarlar ise tüm ihmal suçlara teşebbüsün mümkün olduğunu ifade etmektedir⁴³⁸.

Görüldüğü üzere öğretiye hakim olan kanaat, gerçek ihmal suçlara teşebbüsün mümkün olmadığı yönündedir. Kanaatimizce de, yardım veya bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi, teşebbüse elverişli bir suç değildir. Yardım

⁴³⁶ DÖNMEZER – ERMAN, C. I, s. 377; KUNTER, *Suçun Maddi Unsurları Nazariyesi*, s. 55; ARTUK – GÖKCEN – ALŞAHİN – ÇAKIR, *Genel Hükümler*, s. 717; DEMİRBAŞ, *Genel Hükümler*, s. 240; ÖZBEK – DOĞAN – BACAĞIZ – TEPE, *Genel Hükümler*, s. 225, 498; TOZMAN, s. 166, 175.

⁴³⁷ ÖZGENÇ, *Genel Hükümler*, s. 508; KOCA – ÜZÜLMEZ, *Genel Hükümler*, s. 435; ÖZTÜRK – ERDEM, s. 371; GÖKCEN – BALCI, *Kasten Öldürme Suçları (TCK m. 81-83)*, s. 267; *Akbulut'a göre gerçek ihmal suçlara teşebbüs mümkün değildir*. Bunun yanı sıra, TCK m. 35 ve m. 36'nın lafzı dikkate alındığında, ihmal suretiyle icra suçlarına teşebbüsün de kanun koyucu tarafından kabul edilmediğini söylemek gerekmektedir. Bkz. AKBULUT, *Genel Hükümler*, s. 578.

⁴³⁸ *Erem*, ihmal suçlara teşebbüsün mümkün olduğunu savunmakla birlikte, verdiği örnek ihmal suretiyle icra suçu teşkil etmektedir. bkz. EREM, Faruk, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, C. I, 6. Bası, Ankara, 1962, s. 498; *Önder'e göre*, ihmal suretiyle icra suçlarına teşebbüs olur. Bununla beraber, kanuni tanımda ihmal fiilin gerçekleştirilmesi için bir zaman aralığı vazedilmiş ise, bu süre zarfında gerçek ihmal suç da teşebbüse uygundur. bkz. ÖNDER, *Genel Hükümler*, s. 429; *Soyaslan'a göre*, ihmal suretiyle icra suçları teşebbüse elverişlidir. Gerçek ihmal suçlar bakımından ise, ihmalin devamlılık arz ettiği durumlarda teşebbüs söz konusu olabilir. SOYASLAN, Doğan, *Teşebbüs Suçu*, Ankara, 1994, s. 200.

edilmediği veya derhal bildirimde bulunulmadığı takdirde suç tamamlanmış olacaktır⁴³⁹. Dolayısıyla bu suç ani olarak işlenebilen bir suçtur.

Ancak daha önce de belirtildiği gibi, gerçek ihmali bir suç olan TCK m. 98'in ikinci fıkrasında neticesi sebebiyle ağırlaşmış suç öngörülerek, nevi şahsına münhasır bir suç tipi ihdas edilmiştir. Suçun temel hali bakımından neticenin gerçekleşmesi aranmadığı için teşebbüsün söz konusu olamayacağı aşikâr iken, ikinci fıkrada ölüm neticesi öngörülerek farklı bir durum meydana getirilmiştir. Böylece TCK m. 98/2, gerçek ihmali suç özelliğini haiz olduğu halde, neticeli suç vasfını da kazanmıştır. Dolayısıyla ikinci fıkra bakımından teşebbüsün mümkün olup olmadığı, üzerinde durulması gereken bir meseledir.

Öncelikle, kasten yardım veya bildirimde bulunmayan failin ölüm neticesi bakımından taksiri veya olası kastı var ise teşebbüs söz konusu olmaz.

Ölüm neticesi bakımından doğrudan kastın olduğu durumlarda ise, teorik olarak teşebbüsün mümkün olması gerektiğini düşünmekle birlikte, somut olayda failin ölüm neticesini kabullendiği (olası kast) veya istediğinin (doğrudan kast) tefriki oldukça müşkül bir mesele olacağı için, “şüpheden sanık yararlanır ilkesi” gereği birçok durumda teşebbüsün uygulanamayacağı kanaatindeyiz. Zira çoğu durumda yardım veya bildirimde bulunmayan fail, ölüm neticesini doğrudan istemek yerine olursa olsun diyerek hareket etmektedir. Dolayısıyla, olası kasta teşebbüs olamayacağından, bu gibi durumlarda failin TCK m. 98/2'ye teşebbüsten sorumlu tutulması mümkün olmayacaktır.

Yardım veya bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi suçunun temel halinin teşebbüse müsait olmadığını belirttik. Bu durumda, suçun hangi anda tamamlandığı da, değinilmesi gereken konuların başında gelmektedir. Yardımın derhal gerçekleştirilmesi gerektiği faraziyesinden yolan çıkan Alman Federal Mahkemesi, yardımın derhal gerçekleştirilmediği veya yardım edilmeyeceğinin

⁴³⁹ Yargıtay 4. Ceza Dairesi, E. 2015/27008, K. 2016/615, T. 18.01.2016 “Suç tehlike suçu olmasının yanı sıra ihmali suç niteliğindedir. İhmal kesintisiz bir nitelik taşıdığından, diğer yandan sonuca ulaşmamış bir ihmali hareketi değerlendirebilmek ve hangi sonuca yöneldiğini anlayabilmek imkânı bulunmadığından, bu suça teşebbüs mümkün değildir.”

bildirildiği anda suçun tamamlanmış olacağını ifade etmektedir⁴⁴⁰. Alman Doktrininde de aynı yönde görüşlere rastlanmaktadır⁴⁴¹. Buna karşılık doktrinde, faile ufak bir zaman aralığı tanıyan karşıt görüş de bulunmaktadır. Bu görüşe göre, hareketsiz kalınarak zararın önlenme ihtimali önemli derecede tehlikeye sokulduğu anda suç tamamlanmış olur⁴⁴².

Kanaatimizce, failden beklenen, mağdura rastladığı anda hiç vakit kaybetmeksizin kurtarma eyleminde bulunması değil, mağdur bakımından tehlike arz etmeyecek makul bir zaman içerisinde yardım fiilini gerçekleştirmesidir. Bu zaman zarfının sonunda yardımda bulunulmadığında suç tamamlanmış olur. Önemli olan, mağdurun durumunun ağırlaşmasını önlemeye objektif olarak elverişli bir yardımda bulunmaktır. Bu yardımın, mağdura rastlanılan ilk anda yapılması ile az bir süre geçtikten sonra yapılması arasında bir fark bulunmamaktadır, meğer ki yardım geciktiği için mağdurun hayatı tehlikeye atılmış olsun. Fail geç hareket ettiği için yardım gecikmiş veya yalnızca kısmi bir şekilde gerçekleşmiş ise suç tamamlanmış olur⁴⁴³. Yardımın gecikmiş olup olmadığı ise, somut olayda hakim tarafından göz önünde bulundurulmalıdır. Söz gelimi, trafik kazası geçiren mağdurun hayatı bakımından her bir saniye önemli olduğu için, yardım etmekte gösterilen en ufak gecikme, suçun oluşmasına sebebiyet verecektir. Bununla beraber, tren rayında dolaşmakta olan âmâ bir kimseye rastlayan fail, trenin gelmesine on dakika kaldığını bildiği için derhal yardım etmek yerine birkaç dakika geç hareket ederse, sorumluluğu söz konusu olmayacaktır. Zira fail, makul bir süre zarfında yardım yükümlülüğünü gerçekleştirmiş olduğu için yardım “gecikmiş” değildir.

Yardım hareketinde bulunması için faile bir zaman aralığı tanınması, bu suçun mütemadi suç olduğu anlamına gelmez. Mütemadi olabilmesi için suçun tamamlanması ve bir müddet devam etmesi gerekmektedir. Oysa burada, makul süre

⁴⁴⁰ Bkz. HEINTSCHEL-HEINEGG, *BeckOK StGB*, 2019, § 323c, Rn. 6.

⁴⁴¹ HECKER, *Schönke/Schröder StGB*, 2019, § 323c, Rn. 26; FREUND, *Münchener Kommentar StGB*, § 323c, Rn. 120; KÜHL, *Lackner/Kühl StGB*, 2018, § 323c, Rn. 10.

⁴⁴² Mezkur görüş için bkz. HEINTSCHEL-HEINEGG, *BeckOK StGB*, 2019, § 323c, Rn. 6.

⁴⁴³ FREUND, *Münchener Kommentar StGB*, § 323c, Rn. 120.

içerisinde yardımda bulunulmadığında suç tamamlanmış olacağı için, ani suç söz konusudur⁴⁴⁴.

Yardım veya bildirimde bulunmayıp uzaklaşan failin, hemen sonrasında geri dönerek mağdura yardım ettiği durumda, sorumluluğunun nasıl tespit edileceği ise girift bir meseledir. Nitekim, burada gönüllü vazgeçme ve etkin pişmanlık kavramları da gündeme gelebilir. Öncelikle belirtmek gerekir ki, bir kişi yardımda ya bulunmuştur ya da bulunmamıştır. Diğer bir ihtimal söz konusu olamaz. Eğer yardım gecikmiş ise, hiç yapılmamasından farksızdır. Buna mukabil, mağdurun içinde bulunduğu durumdan kurtulmasına vesile olabilecek yardım yapılmış ise, suç işlenmiş olmaz. Dolayısıyla, yardım etmeden uzaklaşan, ancak sonradan makul bir müddet⁴⁴⁵ içerisinde geri dönerek yardımda bulunan fail, mağduru bulunduğu durumdan kurtarmış ise, suçu işlemiş olmaz⁴⁴⁶. Nitekim, bu kişinin TCK m. 98'den sorumlu tutulması, normun düzenleniş amacına aykırı olacaktır.

Bu bilgiler ışığında, TCK m. 98 bakımından gönüllü vazgeçme kurallarının uygulanabilir olmadığını düşünmekteyiz. Etkin pişmanlık hükmü ise, zaten TCK'nın genel hükümleri arasında düzenlenmediği için, bu suç açısından tatbik edilemez. Suç tamamlandıktan sonra yapılan davranışlar, yalnızca TCK m. 61 ve m. 62 uyarınca cezanın tespitinde göz önünde bulundurulabilir.

Yardım edilmeyen ve durumu hakkında bildirimde bulunulmayan kişinin, failin ihmali hareketinden önce ölmüş olması durumunda ise, bu suç ölüye karşı işlenemeyeceğinden, işlenemez suç hükümleri gereği fail cezalandırma yoluna gidilemez⁴⁴⁷.

⁴⁴⁴ Ani suç olduğu yönünde bkz. EKİCİ ŞAHİN, *Yardım veya Bildirim Yükümlülüğünün Yerine Getirilmemesi Suçu (TCK m. 98)*, s. 595; ŞEN, *Yeni Türk Ceza Kanunu Yorumu*, C. I, s. 354; Müttemadi suç olduğu yönündeki görüş için bkz. ARTUK – ALŞAHİN, *Yardım veya Bildirim Yükümlülüğünün Yerine Getirilmemesi*, s. 27.

⁴⁴⁵ Makul müddetten kastımız, zararın önlenme ihtimalini önemli biçimde tehlikeye sokmayan süredir.

⁴⁴⁶ Krş. EKİCİ ŞAHİN, *Yardım veya Bildirim Yükümlülüğünün Yerine Getirilmemesi Suçu (TCK m. 98)*, s. 592.

⁴⁴⁷ EKİCİ ŞAHİN, *Yardım veya Bildirim Yükümlülüğünün Yerine Getirilmemesi Suçu (TCK m. 98)*, s. 591.

B. İştirak

Yardım veya bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi suçunun faili herkes olabilir. Dolayısıyla, kendini idareden aciz bulunan kişiye rastlayan veya ondan haberdar olan herkes, yardım veya bildirim yükümlülüğünü yerine getirmekle mükelleftir. Hal böyle olunca, birçok durumda, yardım etme veya azmettirme fiilleri aynı zamanda faillik ile yarışacak ve failliğin şerikliğe göre asli olması hasebiyle, şeriklik hükümleri uygulanamayacaktır. Dolayısıyla iştirak hükümleri, üzerinde durulması gereken diğer bir mesele olarak karşımıza çıkmaktadır.

Öncelikle, bu suç açısından müşterek faillik söz konusu olabilir. Örneğin, birlikte seyahat eden beş arkadaş, yolda bir trafik kazasına rastlar ve gidecekleri kamp yerine geç kalmak istemedikleri için yaralıları yardım etmez ise, ihmali fiillerini ortak suç işleme kararına istinaden gerçekleştirdikleri için, müşterek fail olarak sorumlu tutulurlar. Ancak, müşterek faillik hükümlerinin burada herhangi bir hukuki fonksiyon icra etmediğini söylemeliyiz. Bu kişilerin müstakil veya müşterek fail olarak nitelendirilmesi arasında herhangi bir fark bulunmamaktadır.

Yardım edeni engelleyen kişilerin cezai mesuliyeti Al. CK'nın 323c maddesinin ikinci fıkrasında "*bu ahvalde, yardımda bulunan veya yardım etmeyi isteyen kişiyi engelleyen kimse hakkında yukarıdaki fıkrada belirtilen cezaya hükmolunur*" denilerek açıkça düzenlenmiş ve yardım edeni engellemek ile yardım etmeme fiilleri aynı yaptırımı bağlanmıştır. Kanunumuzda bu gibi açık bir düzenleme yer almadığı için, mesele ceza hukukunun genel hükümleri çerçevesinde çözümlenmelidir. Kanaatimizce, bir başkasının yardım veya bildirim fiilini, iradesini baskı altına alacak herhangi bir yöntemle engelleyen kimse, TCK m. 37/2 uyarınca dolaylı fail olarak sorumlu tutulmalıdır⁴⁴⁸. Örneğin, yüzme bilmeyen ve yanında herhangi bir bildirim aracı bulunmayan fail, boğulan mağdura yardım eden arkadaşını engeller ise, TCK m.

⁴⁴⁸ Aynı yönde bkz. EKİCİ ŞAHİN, *Yardım veya Bildirim Yükümlülüğünün Yerine Getirilmemesi Suçu (TCK m. 98)*, s. 593; Artuk – Alşahin'e göre, bu durumda yardımcı engelleyen kişi hem TCK m. 98/1 hem de m. 81 uyarınca sorumlu olmalıdır. Bu görüşe katılmamaktayız. ARTUK – ALŞAHİN, *Yardım veya Bildirim Yükümlülüğünün Yerine Getirilmemesi*, s. 27; Tezcan – Erdem – Önok'a göre, yardımcı engelleyen kişi, kasten öldürme suçunun, duruma göre, tamamlanmış veya teşebbüste kalmış halinden cezalandırılmalıdır. Bkz. TEZCAN – ERDEM – ÖNOK, s. 344.

98'den dolayı fail olarak sorumlu olur⁴⁴⁹. Ancak belirtmek gerekir ki, yardımı engelleyen kişinin yardım veya bildirim imkanı bizatihi var ise, müstakil fail olarak sorumluluğu söz konusu olacaktır. Her halükârda, “yardımın engellenmesi” hükmüne Al. CK'da olduğu gibi TCK'da da açıkça yer verilmesi kanaatimizce daha isabetli olacaktır.

Öğretide, bazı yazarlar tarafından bu suçta iştirakin mümkün olmadığı ifade edilse de⁴⁵⁰, biz bazı istisnai hallerde iştirakin (azmettirme ve yardım etme) söz konusu olabileceğini düşünmekteyiz. Daha önce de belirtildiği gibi TCK m. 98, yardım veya bildirimde bulunma yükümlülüğünü tüm fertlere getirdiği için, birçok olayda faillik sıfatı şerikliğe galebe çalacaktır. Örneğin, trafik kazasına rastlayan iki kişiden biri, diğerine durmaması gerektiğini söylerse, kendisi bizatihi yardım veya bildirim yükümlülüğünü yerine getirmemiş olacağı için TCK m. 98'in faili olur. Buna karşılık, yardım veya bildirim imkanına sahip olmayan kişi, bu imkana sahip olan arkadaşını yardımda bulunmamaya azmettirirse veya onun bu kararını kuvvetlendirirse, bu suçta azmettiren veya yardım eden olarak iştirak etmiş olur⁴⁵¹. Örneğin, telefonların çekmediği تنها bir sahilde, yüzme bilen koca ile yüzme bilmeyen karısı yürüyüş yaparken, denizde boğulmak üzere olan birine rastlarlar. Kadın, kocasını yardım etmemesi hususunda ikna ederse azmettiren; yardım etmeme düşüncesi olan kocasının kararını kuvvetlendirirse yardım eden olarak şeriklik sıfatını kazanır. Zira bu örnekte kadın, yüzme bilmediği için yardım, telefonu çekmediği için ise bildirim imkanına sahip olmadığından suçun faili olamaz. Ancak, eğer boğulan kişiyi sadece kadın görmüş ve yüzme bilen kocasını durumdan haberdar etmemiş ise, bildirim yükümlülüğünü yerine getirmemiş olduğu için fail olarak sorumlu olmalıdır⁴⁵².

⁴⁴⁹ Bu örnekte *Hakeri*, yardımı engelleyen kişinin, kasten öldürme suçunun dolaylı faili olduğunu ileri sürmektedir. Bu görüşe katılmayı mümkün görmüyoruz. HAKERİ, *Ceza Hukukunda İhmal Kavramı ve İhmali Suçların Çeşitleri*, s. 285.

⁴⁵⁰ Bkz. HEINTSCHEL-HEINEGG, *BeckOK StGB*, 2019, § 323c, Rn. 6; JAKOBS, Günther, *Strafrecht Allgemeiner Teil*, 2. Auflage, Berlin, 1991, Abschn. 30/4, s. 859.

⁴⁵¹ HECKER, *Schönke/Schröder StGB*, 2019, § 323c, Rn. 27; EKİCİ ŞAHİN, *Yardım veya Bildirim Yükümlülüğünün Yerine Getirilmemesi Suçu (TCK m. 98)*, s. 593.

⁴⁵² Kanaatimizce, bildirim resmi kurumlar nezdinde yapılması zorunlu değildir. Mağduru içinde bulunduğu durumdan kurtarmaya objektif olarak elverişli herhangi bir bildirim, suçun oluşmasını engelleyeceğini düşünmekteyiz. Ayrıntılı bilgi için yukarıda bkz. “Bildirimde Bulunmamak” başlıklı kısım.

Buna karşılık Yargıtay, bu suça yalnızca azmettiren olarak iştirak edilebileceğini belirtmiştir⁴⁵³.

C. İçtima

Yardım veya bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi suçu, ihmali bir suç olması hasebiyle, içtima bakımından muhtelif ihtimaller dahilinde mütalaa edilmesi gereken bir suçtur. İrdelenmesi icap eden ilk mesele, ihmali suçlarda fiil tekliğidir. Devamında ise, gerçek ihmali suçların kendi arasında ve diğer nevi suçlarla (icrai, ihmal suretiyle icrai suçlarla) girdiği içtima münasebeti incelenmelidir.

1. İhmali Suçlarda Fiil Tekliği

Doktrindeki hakim görüşe göre, icrai suçlar bakımından hareket tekliğinde dört kıstas aranmaktadır: iradi kararın tekliği, zamansal ve mekânsal sıkı bağlantı, aynı tip hareketlerin çokluğu ve dışardan bakan objektif bir kimse tarafından hareketlerin tek görülmesi⁴⁵⁴.

İhmali fiiller açısından ise, öğretideki baskın görüşe göre, hareket tekliğinin başka esaslara dayandığı görülmektedir. Buna göre, ihmali suçlarda fiil sayısı, failin neticeyi önleme yükümlülüğünün kaç farklı icrai harekette bulunarak gerçekleştirilebileceğine istinaden tespit edilir⁴⁵⁵. Yani, eğer failin önlemekle yükümlü

⁴⁵³ Yargıtay 4. Ceza Dairesi, E. 2015/27008, K. 2016/615, T. 18.01.2016 "Yardım veya bildirim yükümlülüğüne aykırı davranan her kişinin ihmali davranışı ayrı bir suçu oluşturacağı için prensip itibarıyla bu suçta şeriklik mümkün değildir. İstisnai olarak ortaklık ancak, yardım veya bildirim yükümlülüğü bulunmayan, dolayısıyla, fail olmayan bir kişinin bu konuda yükümlülüğü bulunan faili azmettirmesi suretiyle mümkün olabilecektir."; Yargıtay 4. Ceza Dairesi, E. 2015/1779, K. 2015/40860, T. 25.12.2015; Yargıtay 4. Ceza Dairesi E. 2014/13111, K. 2015/40861, T. 25.12.2015; Yargıtay 4. Ceza Dairesi, E. 2014/48464, K. 2015/40856, T. 25.12.2015.

⁴⁵⁴ ROXIN, Claus, *Strafrecht Allgemeiner Teil*, Band II, München, 2003, § 33, Rn. 31; STERNBERG-LIEBEN – BOSCH, *Schönke/Schröder StGB*, 2019, § 52, Rn. 23; WESSELS – BEULKE – SATZGER, § 20, Rn. 1070; HEINTSCHEL-HEINEGG, *Münchener Kommentar StGB* § 52, Rn. 25; DEMİRTAŞ, Soner, "Alman İçtima Öğretisinde Doğal Hareket Tekliği", TAAD, Yıl 7, Sayı 28, Ekim 2016, s. 130.

⁴⁵⁵ JAKOBS, AT, 32/30; ROXIN, AT, § 33, Rn. 61; STERNBERG-LIEBEN – BOSCH, *Schönke/Schröder StGB*, 2019, § 52, Rn. 28; HEINTSCHEL-HEINEGG, *Münchener Kommentar StGB* § 52, Rn. 71; HAKERİ, *Ceza Hukukunda İhmal Kavramı ve İhmali Suçların Çeşitleri*, s. 302, 303; AKBULUT, *Genel Hükümler*, s. 698; GÖKTÜRK, *İçtima*, s. 217; Karşıt görüşe göre, aynı anda veya çok yakın zaman aralıklarında gerçekleştirilen farklı icrai hareketler ile neticeyi önleme yükümlülüğü yerine getirilebilecek ise, hareket tekliği söz konusu olabilecektir. Boğulacak olan 3 kişinin art arda kurtarılması bu duruma örnek olarak gösterilebilir. Bu görüş, tesadüfi sonuçlara yol açabileceği düşüncesiyle eleştirilmiştir. Söz gelimi, nafaka yükümlülüğünü ihlal eden şahsın hukuki sorumluluğu,

olduğu neticeleri engellemek için beş ayrı icrai harekette bulunması gerekiyor ise, beş ayrı ihmali hareket söz konusudur. Eğer fail, tek bir icrai hareket ile yükümlülüğünü yerine getirebiliyor ise, ihmali hareket tektir. Örneğin, bariyeri kapamadığı için demiryolunda çalışan işçilerin trenin altında kalarak ölmesine sebep olan memur, tek bir ihmali fiil işlemiştir. Zira bariyeri kapamak şeklinde tek bir icrai harekette bulunarak ölüm neticelerini engelleme imkanına sahiptir⁴⁵⁶. Diğer bir yandan, birbiri ardına c ise, çocuklarını kurtarabilmek için birden fazla icrai harekette bulunması gerektiğinden, birden fazla ihmali fiili söz konusudur⁴⁵⁷. Keza, failin, yükümlülüklerini hem tek hem de birden fazla icrai hareketle yerine getirme imkanı varsa, hareket tekliğinden yine söz edilemez⁴⁵⁸. Hareket tekliği, yalnızca, yükümlülüklerin zorunlu olarak tek bir icrai hareketle yerine getirilebildiği durumda söz konusu olur⁴⁵⁹.

Görüldüğü üzere, hareket sayısının tayininde mağdur veya gerçekleşen netice sayısı değil, neticeyi önleme yükümlülüğünün kaç hareketle gerçekleştirilebileceği esas alınmıştır. Yırtıcı bir köpeğin üç çocuğu yaraladığı örnekte, köpek sahibinin ihmali davranışı, köpeğine ıslık çalarak onu yanına çağdırmamak olduğu için tek bir ihmali davranışı söz konusudur. Keza, yangını görüp müdahale etmeyen görevli memur, bu görüşe göre, tek bir ihmali fiil işlemiş olur. Yangının büyüyerek ardı ardına birçok şeyi tahrip etmesi, fiil tekliğine hanel getirmez. Zira görevli, en başta yangını men etmeye matuf icrai bir davranışta bulunmuş olsaydı, bu neticeler meydana gelmeyecekti⁴⁶⁰.

Alman Federal Mahkemesi de, sağlığa zararlı deri spreyleri piyasaya sürüldükten sonra tüketiciler zarar görmesine rağmen ürünlerin piyasadan geri çekilmediği olayda, ürünlerin piyasadan geri çekilmesi tek bir icrai hareket teşkil ettiği

bir kısım ödemeleri aynı gün veya farklı günlerde yapmamasına göre tespit edilmemelidir. Bkz. HEINTSCHEL-HEINEGG, *Münchener Kommentar StGB* § 52, Rn. 71.

⁴⁵⁶ HEINTSCHEL-HEINEGG, *Münchener Kommentar StGB* § 52, Rn. 71.

⁴⁵⁷ STERNBERG-LIEBEN – BOSCH, *Schönke/Schröder StGB*, 2019, § 52, Rn. 28.

⁴⁵⁸ ROXIN, *AT*, § 33, Rn. 63.

⁴⁵⁹ JAKOBS, *AT*, 32/30.

⁴⁶⁰ Örnekler için bkz. JAKOBS, *AT*, 32/31.

için, ihmali hareketin tek olduğu sonucuna varmıştır⁴⁶¹. Belirtmek gerekir ki, örnekler ve tanım, ihmal suretiyle icra suçları üzerinden verilmiş olsa da, gerçek ihmali suçlar açısından da aynı açıklama geçerlidir⁴⁶². Failin yükümlülüklerini bağımsız veya birbirine ardışık hareketlerle yerine getirebildiği durumlarda, hareket tekliğinden söz edilemeyeceği ifade edilmiştir⁴⁶³. Hareket tekliğinin mevzubahis olmadığı durumda, vuku bulan suçlar arasında gerçek içtima hükümleri uygulanarak, her bir suçun cezası ayrı ayrı verilecektir.

Mezkur görüş kabul edildiğinde, adil olmayan sonuçlarla karşılaşmanın kaçınılmaz olacağını düşünmekteyiz. Örnek olarak, pencere ve penceresiz olmak üzere iki farklı odada gazdan dolayı zehirlenmekte olan kişilerin olduğunu düşünelim. Birinci fail, pencere odanın penceresini açmadığı için, yalnızca tek bir ihmali fiil; ikinci fail, penceresiz odadan kişileri ayrı ayrı çıkarmadığı için, kişi sayısı kadar ihmali fiil mi işlemiş sayılmalıdır? Keza, örneğin boğulmakta olan iki kişiyi gören iki failden birinin can simidine sahip olduğu, diğerinin olmadığı olayda; can simidi olan fail, can simidini fırlattığında tek bir hareket ile her iki mağduru da kurtarabilecekken; diğer fail, mağdurları ancak ayrı ayrı kurtarma imkanına sahiptir. Bu durumda can simidi olan faili tek suçtan, can simidi olmayan faili iki ayrı suçtan sorumlu tutmak haksız olacaktır.

Son olarak, bir bomba ile on kişiyi öldüren kişi tek bir icrai fiil işlemiş sayılıyor iken, yaralı on kişiye yardım etmeyen kimsenin, on ayrı ihmali fiilden sorumlu tutulması adalet duygusunu zedelemektedir. Tabii, TCK m. 43/3'teki açık hüküm mucibince kasten öldürme suçu bakımından aynı neviden fikri içtima hükümlerinin uygulanması mümkün gözükmese de, bu hükmün suç politikası gereği kanunda yer aldığı gözden kaçırılmamalıdır.

Dolayısıyla, bu çözümün, ihmali fiillerin haksızlık derecesine nispetle müeyyideye tabi tutulması gerekliliğine riayet etmediğini düşünmekteyiz. Gerçekten

⁴⁶¹ BGHSt 37, 134-134, nakleden GÖKTÜRK, *İçtima*, s. 218, dn. 704

⁴⁶² ROXIN, AT, § 33, Rn. 65.

⁴⁶³ ROXIN AT, § 33, Rn. 61; STERNBERG-LIEBEN – BOSCH, *Schönke/Schröder StGB*, 2019, § 52, Rn. 28.

de, tek bir icrai hareket ile bütün yükümlülüklerini yerine getirebilme imkanı olan kişinin hareketsiz kalması, yükümlülüklerini ifa edebilmek için birden fazla icrai davranışta bulunmak zorunda olan kimseye göre daha haksız değil midir?

Kanaatimizce tek bir iradi karara dayanan ve zaman bakımından ayniyet taşıyan ihmali fiiller tek fiil sayılmalıdır. Tek bir iradi karardan kastımız, suçun manevi unsuru olmayıp, hukuk düzenine karşı gelmeye matuf tek bir iradenin bulunmasıdır. Zaman bakımından ayniyet ise, ihmali fiillerin aynı anda gerçekleştiriliyor olmasıdır. Örneğin, boğulmakta olduğunu gördüğü kişilere yardım etmeyen fail, tek bir ihmali fiil ile birden fazla suç işlemiştir. Burada, boğulan kişi sayısı kadar suç vardır, ancak hareket tek olduğu için aynı neviden fikri içtima hükümleri (TCK m. 43/2) gereği tek bir suçun cezası artırılarak verilir. Elbette belirtmek gerekir ki, gereklilik, beklenebilirlik ve imkan kıstasları her somut olayda gözetilmelidir. Eğer boğulan kişilerden bir kısmının kurtarılabilme imkanı bulunmuyor ise, bu kişiler bakımından failin sorumluluğu söz konusu olamaz. Keza, yukarıda bahsi geçen, pencereless ve penceresiz iki ayrı odada gaz zehirlenmesi yaşayan kişilerin olduğu örnekte, her iki failin de tek bir ihmali fiil ile birden fazla suç işlediğini ve fiillerinin haksızlık içeriğine göre hakim tarafından üst ve alt sınır arasında cezanın tayin edileceğini söylemek gerekir.

Aralarında zamansal açıdan ayniyetin bulunmadığı ihmali fiiller, tek bir iradi karara dayansa bile birbirinden ayrı telakki edilmelidir. Örneğin, gün aşırı, aynı kişiye karşı yardım yükümlülüğü yerine getirilmez ise, burada iki farklı fiilin bulunduğunu söylemek gerekir. Hasımının denizde boğulmakta olduğunu gören ve yardım veya bildirimde bulunmayan failin, ertesi gün de hasımını aynı vaziyette görüp yardım veya bildirimde bulunmaması bu duruma örnektir. Bu durumda, zincirleme suç hükümleri (TCK m. 43/1) gündeme gelecektir.

Diğer bir yandan, zamansal bakımdan ayniyet taşısa da, tek bir iradi karara dayanmayan ihmali davranışlar, tek fiil olarak değerlendirilemez. Örneğin, bebeğini emzirmeyen anne, o esnada işlenmekte olan bir suçu görüp bildirimde bulunmaz ve yaralı başka bir kişinin de yardıma muhtaç olduğunu görüp yardım etmez ise, tek bir ihmali fiilde bulunmuş olmaz. Zira burada suç işlemeye matuf tek bir iradi kararın varlığından bahsedilemez. Anne, bebeğini emzirmediği için ihmal suretiyle icra

suçunu (olaya göre öldürme veya yaralama, TCK m. 83, 88); işlenmekte olan suç u bildirmed i ğ i için suç u bildirmeme suç unu (TCK m. 278); yaralıya yardım etmedi ğ i için yardım veya bildirim yükümlülü ğ ünün yerine getirilmemesi suç unu (TCK m. 98) iş lemiş olur. Bununla beraber, bir otobüs kazasında yirmi kiş inin yaraland ı ğ ını görüp yardım veya bildirimde bulunmayan faile, tek bir ihmali fiil ile yirmi kişiye karşı yardım veya bildirim yükümlülü ğ ünün yerine getirilmemesi suç unu iş lemiş olaca ğ ından, aynı neviden fikri iç tima hükümleri mucibince tek bir suç un cezası artırılarak verilir. Keza bo ğ ulmakta olan iki kişi görüp yardımda bulunmayan fail, isterse tek bir can simidi atarak ikisini kurtarabilecek durumda olsun, isterse ikisini ayrı ayrı kurtarması gereksin, tek bir ihmali fiil ile iki suç iş lemiş olduğ undan, cezası aynı neviden fikri iç tima hükümleri uyarınca tayin edilir.

Ayrıca ihmalin alternatif ve kümülatif olduğ u durumları da de ğ erlendirmek gerekmektedir. Alternatif ihmal ile kastedilen, failin her iki yükümlülü ğ ünden yalnızca birini yerine getirmeye muktedir olmasıdır. Kümülatif ihmal ise, yükümlülüklerin ayrı ayrı yerine getirilebilece ğ i durumları ifade etmektedir. Örne ğ in, bo ğ ulmakta olduğ unu gördü ğ ü iki kiş inin arasındaki mesafenin uzaklı ğ ından dolayı, yalnızca birini kurtarabilme imkanına sahip olan kiş inin ihmali, alternatiftir. Bu kişi, yükümlülü ğ ünü yerine getirmedi ğ i takdirde, yalnızca tek bir ihmali suç tan sorumlu tutulabilir. Di ğ er yandan, bo ğ ulan kişiler birbirine yakın konumda olduğ u için her ikisini de kurtarma imkanı olan kiş inin, fiili tek olsa da ihmali kümülatiftir. Alternatif ihmal durumunda, fail tek bir fiil ile tek bir suç iş lemiş olacaktır. Zira yapmaya muktedir olmadığı fiilden ötürü kimse sorumlu tutulamaz. Kümülatif ihmalde ise fail tek bir fiil ile birden fazla suç iş lemiş olaca ğ ından, aynı neviden fikri iç tima hükümleri (TCK m. 43/2) uygulama alanı bulabilecektir⁴⁶⁴.

Yargıtay, vermiş olduğ u kararlarda ihmali fiil tekli ğ i hususunda teorik açıklamalara yer vermemekle birlikte, yardım edilmeyen kiş ilerin birden fazla olduğ u

⁴⁶⁴ Kümülatif ihmal durumunda, failin her ihmali hareketinden ötürü ayrı ayrı sorumlu tutulması gerekti ğ i yönünde bkz. FREUND, *Münchener Kommentar StGB*, § 323c, Rn. 105, HEINTSCHEL-HEINEGG, *Münchener Kommentar StGB* § 52, Rn. 25.

durumlarda, TCK m. 98 açısından aynı neviden fikri içtima hükümlerinin uygulanması gerektiğini belirtmiştir⁴⁶⁵.

2. Yardım veya Bildirim Yükümlülüğünün Yerine Getirilmemesi Suçu ile İhmal Suretiyle İcra Suçları Arasındaki İçtima İlişkisi

Yardım veya bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi suçu ile ihmal suretiyle icra suçları arasındaki ilişki, daha önce de açıklandığı üzere, fail sıfatına matuf bir incelemeyle tayin edilmelidir. Garantörsel yükümlülüğü, yani neticeyi önleme yükümlülüğünü haiz olan kişiler, ihmal suretiyle icra suçlarının faili olabilecek iken, yardım veya bildirim yükümlülüğünün faili bakımından herhangi özel bir sıfat aranmamaktadır. Dolayısıyla, garantör kişilerin neticeyi önleme yükümlülüğünü ihlal ettiği durumlarda, aynı zamanda genel yardım yükümlülüğünü de ihlal edip etmedikleri meselesi gündeme gelecektir.

Öncelikle belirtmek gerekir ki, birden fazla normun ihlal edildiği durumlarda, mesele ilk olarak görünüşte içtima kurallarına göre çözülecektir. Eğer görünüşte içtima ilişkisi söz konusu değil ise, fikri içtima kuralları gündeme gelebilecektir⁴⁶⁶.

Gerçek olmayan ihmali suçlar (ihmal suretiyle icra suçları) ile gerçek ihmali suçlar arasında ise görünüşte içtima kurallarından biri olan asli-tali norm ilişkisi mevcuttur⁴⁶⁷. Görünüşte içtima kuralları mucibince tali norm, asli normun varlığı halinde uygulama alanı bulamaz. Eğer iki suç arasında böyle bir ilişki var ise, fikri

⁴⁶⁵ Yargıtay 4. Ceza Dairesi, E. 2015/27008, K. 2016/15, T. 18.01.2016 “Fail maddede öngörülen seçimli ihmali davranışların ikisini birden gerçekleştirdiğinde, bir başka deyişle hem yardım hem de bildirim yükümlülüklerini ihlal ederse, tek bir suçtan sorumlu olur. Ayrıca yardıma muhtaç birden fazla kişi mevcutsa, aynı neviden fikri içtima kuralı uyarınca tek bir cezaya hükmedilmekle birlikte, bu ceza TCK'nın 43/2. maddesi gereğince artırılır.” (www.kazanci.com.tr); Yargıtay 4. Ceza Dairesi, E. 2014/29165, K. 2015/40862, T. 25.12.2015; Yargıtay 4. Ceza Dairesi, E. 2015/1779, K. 2015/40860, T. 25.12.2015; Yargıtay 4. Ceza Dairesi E. 2014/13111, K. 2015/40861, T. 25.12.2015; Yargıtay 4. Ceza Dairesi, E. 2014/32706, K. 2015/40854, T. 25.12.2015. Aynı yönde görüş için bkz. ERMAN – ÖZEK, s. 235; ARTUK – ALŞAHİN, *Yardım veya Bildirim Yükümlülüğünün Yerine Getirilmemesi*, s. 29; ÖNOK, *TCK'da Koruma, Gözetim, Yardım veya Bildirim Yükümlülüğünün İhlali Suretiyle İşlene Suçlar*, s. 58; YENERER ÇAKMUT, *Türk Ceza Yasası'nda Yardım veya Bildirim Yükümlülüğünün Yerine Getirilmemesi Suçu (TCK m. 98)*, s. 94; ARTUÇ, *Kişilere Karşı Suçlar*, s. 758.

⁴⁶⁶ DEMİREL, *Tehlike ve Zarar Suçları*, s. 1482.

⁴⁶⁷ HECKER, *Schönke/Schröder StGB*, 2019, § 323c, Rn. 30; WEIGELT, *Verkehrsunfallflucht und Unterlassene Hilfeleistung*, s. 89; İÇEL, *Suçların İçtimai*, 215; HAKERİ, *Ceza Hukukunda İhmal Kavramı ve İhmali Suçların Çeşitleri*, s. 301; GÖKTÜRK, *İçtima*, s. 220.

içtima müessesesi gündeme gelmez. Fikri içtima halinde her iki suç da tüm unsurları ile birlikte gerçekleşmesine rağmen suç politikası gereği yalnızca cezası ağır olan suçta göre yaptırım uygulanır⁴⁶⁸. Görünüşte içtima hallerinde ise, her ne kadar iki suç tipi de ihlal edilmiş gibi gözükse de, aslında ihlal edilen norm tek bir tanedir⁴⁶⁹.

Dolayısıyla, yardım veya bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi suçu, ihmal suretiyle kasten öldürme/yaralama suçlarına nazaran tali, yani ikincil konumdadır. İhmal suretiyle kasten öldürme/yaralama suçu ile yardım veya bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi suçları arasında fikri içtima hükümleri uygulanmaz⁴⁷⁰. Görünüşte içtima kuralları gereği, failin yalnızca ihmal suretiyle kasten öldürme/yaralama suçlarından sorumluluğu gündeme gelir. Aynı şekilde, fail bakımından garantörlüğü şart koşan terk suçu (TCK m. 97) da, yardım veya bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi suçuna göre aslidir.

Doktrinde bazı yazarlar⁴⁷¹, TCK m. 98/2'nin TCK m. 83'e göre özel norm niteliğine sahip olduğu görüşündedir. Bu görüşe katılmamaktayız. Kanaatimizce, bu iki suç fail sıfatına istinaden tefrik edilmelidir. Eğer fail, neticeyi engellemekle yükümlü kişi ise, gündeme gelecek olan suç, TCK m. 83 veya m. 88 olmalıdır, zira ihmal suretiyle icra suçları gerçek ihmali suçlara nispetle asli konumdadır. Çalışmamızın “fail” başlıklı kısmında bu mesele hakkındaki düşüncelerimize yer verildiği için, tekrara düşmemek adına ilgili kısma atıf yapmayı uygun buluyoruz. Ayrıca yazarlar, kendini idareden aciz bulunan bir kimseye rastlayıp yardımda bulunmayan failin, ölüm neticesi bakımından kastı var ise, TCK m. 98/2 değil, TCK m. 83 uyarınca sorumlu olması gerektiğini belirtmiştir⁴⁷². Bu görüşe gerekçe olarak, TCK m. 98'in, TCK m. 83 açısından kanundan doğan garantörlüğe esas teşkil edebileceği gösterilmiştir. Kanaatimizce, müstakil bir suç olarak düzenlenen TCK m.

⁴⁶⁸ İÇEL, Kayıhan, “*Fikri İçtima Üzerine Bir İnceleme*”, İÜHFİM, Cilt XXX, Sayı 1-2, 1964, s. 176.

⁴⁶⁹ ÖNDER, *Genel Hükümler*, s. 482.

⁴⁷⁰ TCK m. 83 ile m. 98 arasında fikri içtima ilişkisi bulunduğu yönünde bkz. CENTEL, *İhmali Davranışla Kastan Öldürme veya Yaralama Suçu*, s. 89; ÖZBEK, Veli Özer/DOĞAN, Koray/BACAĞSIZ, Pınar/TEPE, İlker, *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 13. Baskı, Ankara, 2018, s. 170; OTACI, *Genel Hükümlerle Bağlı Olarak Kastan İnsan Öldürme Suçları*, s. 611.

⁴⁷¹ ÖZGENÇ, İzzet, *Türk Ceza Kanunu Gazi Şerhi*, 3. Bası, Ankara, 2006, s. 773; KOCA – ÜZÜLMEZ, *Özel Hükümler*, (4), s. 147.

⁴⁷² KOCA – ÜZÜLMEZ, *Özel Hükümler*, (4), s. 148.

98'in, TCK m. 83 veya m. 88 açısından garantörlük sıfatı teşkil etmesi mümkün gözükmemektedir. Bu konu hakkındaki açıklamalarımız için yukarıda “neticesi sebebiyle ağırlaşmış hal” başlıklı kısma bakılabilir.

3. Yardım veya Bildirim Yükümlülüğünün Yerine Getirilmemesi Suçu ile İcrai Suçlar Arasındaki İçtima İlişkisi

İhmali ve icrai fiillerin, müstakil olarak ne zaman tek sayılacağı hususundaki izahattan sonra mütalaa edilmesi gereken diğer bir mesele, icrai fiiller ile ihmali fiiller arasındaki içtima ilişkisidir. Dolayısıyla öncelikle, ihmali ile icrai fiillerin hukuki anlamda tek fiil telakki edilip edilemeyeceği hususunda doktrindeki görüşlere başvurulacak, müteakiben yardım veya bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi suçu ile diğer icrai suçlar arasındaki ilişki incelenecektir.

Doktrinde, ihmali fiiller ile icrai fiiller arasındaki içtima ilişkisi, bazı görüş ayrılıklarına yol açmıştır. Öğretideki baskın görüşe göre, ihmali suçlar ile icrai suçlar arasında fikri içtima ilişkisi bulunamaz. Zira icrai ve ihmali davranışların aynı anda gerçekleşiyor olması, onların kısmi ayniyet içerisinde olduğunu dahi göstermez. Örneğin, trafik kazasına rastlayan kimse, yaralılara yardım etmediği gibi kaza yerinden de ayrılırsa hem yardım yükümlülüğünün ihlali (Al. CK § 323) hem de izinsiz olarak kaza yerinden ayrılma suçunu (Al. CK § 142) işlemiş olacaktır⁴⁷³. Ancak, ihmali suç mütemadiyen devam etmekte iken, icrai harekette bulunarak ihmali suçun işlenmesine katkı yapılmış ise, ihmali fiil ile icrai fiil arasında hareket tekliğinin söz konusu olabileceği belirtilmiştir⁴⁷⁴. Örneğin, nafaka yükümlülüğünü yerine getirmemek amacıyla (ihmali suç: nafaka yükümlülüğünün ihlali, Al. CK § 170) malvarlığının bir kısmını satan (icrai suç: cebri icrayı engelleme, Al. CK § 288) fail tek bir fiil işlemiştir ve bu iki suç arasında fikri içtima uygulanır⁴⁷⁵. Kanaatimizce,

⁴⁷³ JESCHECK, Hans-Heinrich/WEIGEND, Thomas, *Lehrbuch des Strafrechts Allgemeiner Teil*, 5. Auflage, Berlin, 1996, s. 723; Bu suçlar, kısmi farklar bulunsa da, sırasıyla TCK m. 98 ve Karayolları Trafik Kanunu m. 82'ye tekabül etmektedir.

⁴⁷⁴ JESCHECK – WEIGEND, *AT*, s. 723; STERNBERG-LIEBEN – BOSCH, *Schönke/Schröder StGB*, 2019, § 52, Rn. 19; AKBULUT, *Genel Hükümler*, s. 699; ERBAŞ, Rahime, “İcrai veya İhmali Olarak Somut Olayda Davranışın Gerçekleştiriliş Biçiminin Tespiti Meselesi”, *DEÜHFD*, C. 21, S. 1, 2019, s. 425.

⁴⁷⁵ JESCHECK – WEIGEND, *AT*, s. 723.

herhangi iki suç arasındaki araç-amaç suç ilişkisi fikri içtima esas olamaz⁴⁷⁶. İcrai davranışın, ihmali suçun devamına hizmet ettiği durumlarda fiil tekliği bulunmamaktadır. Dolayısıyla fail hem icrai hem de ihmali fiilinden ötürü ayrı ayrı sorumlu tutulmalıdır. Örneğin, ihmali olarak işlenen konut dokunulmazlığının ihlali suçunun devamı için ev sahibine karşı kasten yaralamada bulunduğu anda, burada tek fiilin varlığından söz etmek mümkün gözükmemektedir⁴⁷⁷.

Öğretideki başka bir görüşe göre ise, ihmali ve icrai fiiller arasında fiil tekliği mümkündür⁴⁷⁸. Yazar, ihmali ve icrai fiillerin tek fiil oluşturduğu ve fikri içtima ilişkisine girdiği durumları örneklerle açıklamıştır. Öncelikle, bir kimsenin hürriyetini tahdit edip sonra onu serbest bırakmayan kimsenin icrai (birisini bir yere kapatmak) ve ihmali (kapattığı kişiyi çıkarmamak) tek fiil işlediğini belirtmiştir. Yukarıda da açıkladığımız üzere, bu durumda müstakil bir ihmali hareketin varlığından söz etmenin mümkün olmadığı kanaatindeyiz⁴⁷⁹. Ayrıca yazar, ihmali ve icrai davranışın “doğal anlamda”⁴⁸⁰ teklik teşkil ettiği durumlarda fiil tekliğinin söz konusu olabileceğini belirtmiştir. Yani, doğal anlamda bir davranış gerçekleştirildiğinde hem yasak normu hem de emir normu ihlal ediliyor ve bu ihlaller birbirinden bağımsız telakki edilemiyor ise, burada fiil tekliğinden söz etmek gerekir. Örneğin bir doktor, muayene etmesi gereken asıl hasta yerine sağlıklı kişiye müdahalede bulunup onu yaralar ise, icrai ve ihmali davranışları tek fiil sayılır ve fikri içtima kuralları uygulanır⁴⁸¹. Burada hastanın tedavi edilmemesi ihmali fiil iken, yanlış kişiye müdahale edilmesi icrai fiildir. Kanaatimizce, bu örnekte, ihmali fiil ile icrai fiil arasında ayniyet ilişkisi bulunmadığı için fiil tekliği söz konusu değildir. Söz gelimi fail, yanlış kişiye müdahale ettiği anda icrai suç tamamlanmasına rağmen ihmali fiil her halükârda gerçekleşmiştir diyemeyiz. Gerçekten de, icrai fiilini gerçekleştirdikten

⁴⁷⁶ GÖKTÜRK, *İçtima*, s. 226.

⁴⁷⁷ GÖKTÜRK, *İçtima*, s. 226.

⁴⁷⁸ JAKOBS, *AT*, 33/8.

⁴⁷⁹ Bkz. yukarıda “Öngelen Tehlikeli Eyleme Kasten Sebep Olan Kişiler” başlığı.

⁴⁸⁰ Doğal anlamda hareket tekliği, insan iradesinin bir tezahürü sonucu gerçekleşen her bir vücut davranışını esas olan teoriyi ifade etmektedir. Örneğin, bir kimseye önce yumruk atıp sonra bıçakla saldıran fail, doğal anlamda iki harekette bulunmuştur. bkz. WESSELS – BEULKE – SATZGER, §20, Rn. 1062.

⁴⁸¹ JAKOBS, *AT*, 33/8.

hemen sonra doktor, yanlışa düştüğünü anlayıp asıl muayene etmesi gereken hastaya gerekli müdahaleyi yaparsa ihmali davranışta bulunmuş olmaz. Görüldüğü üzere, bu örnekte birbirinden bağımsız telakki edilebilen iki ayrı fiil bulunmaktadır⁴⁸². Keza, yazara göre bir suç tamamlandığı anda diğer bir suçun icra hareketleri başlarsa (suç teşebbüs aşamasına girerse), icrai fiil ile ihmali fiil arasında hukuki fiil tekliği bulunmaktadır. Örneğin, ölümcül hastalığı olan çocukları için doktor getirmek yerine, sarhoş bir şekilde araba kullanarak evden ayrılan ebeveynlerin, icrai davranışları (alkollü araba kullanmak) ile ihmali davranışları (çocuklarına tıbbi yardım sağlamamak) arasında fiil tekliği bulunmaktadır⁴⁸³. Kanaatimizce, burada icrai fiil ile ihmali fiil arasında herhangi bir ayniyet bulunmamaktadır. Failler her iki hareketinden dolayı ayrı ayrı cezalandırılmalıdır.

Bu açıklamalar ışığında, icrai ve ihmali fiiller arasında, yapısal farklılıkları gereği, fiil tekliği münasebetinin bulunamayacağı kanaatindeyiz⁴⁸⁴. Dolayısıyla, eş zamanlı da olsa yan yana gerçekleştirilen ihmali ile icrai suçlar arasında gerçek içtima kurallarının tatbik edilmesi gerektiğini düşünmekteyiz.

Ancak belirtmek gerekir ki, kasten işlenen icrai bir fiil akabinde gerçekleştirilen ihmali davranış, kastın kapsamında ise, müstakil fiil olarak değerlendirilmez. Örneğin, bir kimseyi kasten öldürmek için ateş eden kimse, sonrasında ona yardım etmediği için cezalandırılmaz, zira her icrai hareket bünyesinde bir ihmali davranışı da barındırır. Esasında, kasten icrai bir davranışta bulunan failden, sonrasında, yol açtığı neticeleri önlemesi hayatın olağan kaideleri bakımından beklenebilir değerdir. Eğer fail, bu yönde bir davranış sergiler ise, ancak gönüllü vazgeçme veya etkin pişmanlık hükümleri gündeme gelebilir. Dolayısıyla, kasten icrai bir davranışta bulunan fail, sonrasında ihmal suretiyle işlediği eyleminden dolayı

⁴⁸² Öğretideki bazı yazarlara göre, bu örnek bakımından ihmali fiil icrai fiile göre tali konumda olduğu için bu iki suç arasında görünüşte içtima kuralları uygulanmalı ve faile yalnızca icrai taksirle yaralama suçundan dolayı ceza verilmelidir. Bkz. AKBULUT, *Genel Hükümler*, s. 700, 703; GÖKTÜRK, *İçtima*, s. 228; *Hakeri*'ye göre, ihmali ve icrai fiiller eş zamanlı ve eşit değerde ise, icrai fiil karşısında ihmali fiil geri çekilir. Dolayısıyla bu örnekte tek fiil söz konusudur. Fail, yalnızca icrai fiilinden sorumlu tutulur. HAKERİ, *Ceza Hukukunda İhmal Kavramı ve İhmali Suçların Çeşitleri*, s. 304.

⁴⁸³ JAKOBS, AT, 33/9.

⁴⁸⁴ Aynı yönde İÇEL, *Suçların İçtimaı*, s. 70.

cezalandırılmaz⁴⁸⁵. Taksirle işlenen icrai fiillerden sonra gerçekleştirilen ihmali davranışlar bakımından ise, ihmal suretiyle icra suçları göz önünde bulundurulmalıdır. Söz gelimi, birine taksirle çarpan fail, ona kasten yardım etmezse yalnızca sonrasındaki ihmali hareketinden dolayı (ihmal suretiyle icra suçundan) ceza alır. Çünkü bu durumda öngelen taksirle yaralama fiili, ihmal suretiyle icra suçunun garantörlük kaynağını teşkil ettiği için bizatihi cezalandırılabilen bir eylem olmaktan çıkmıştır. Nitekim kasten işlenen suç, taksirle işlenen suça göre aslî olduğu için taksirli suç uygulama alanı bulmaz⁴⁸⁶. Bu konudaki görüşümüz ve öğretilerdeki diğer görüşler için yukarıda “öngelen tehlikeli eyleme kasten sebep olan kişiler” ve “öngelen tehlikeli eyleme taksirle sebep olan kişiler” başlığına bakılabilir.

Yargıtay kararına konu olan bir olayda⁴⁸⁷, fail, trafik kazasına sebebiyet vererek mağdura çarpmıştır. Ardından mağdurun olay yerinde bulunan arkadaşları, kendisini hastaneye götürmüş, ancak mağdur hastaneye ulaştıktan kısa bir süre sonra vefat etmiştir. Yargıtay, bu olayda (yardım eden başka kimselerin bulunması hasebiyle) TCK m. 98’in unsurlarının oluşmadığından hareketle, faili taksirle öldürme (TCK m. 85) suçundan ve Karayolları Trafik Kanunu m. 82’de düzenlenen kabahatten sorumlu tutmuştur⁴⁸⁸. Doktrinde bazı yazarlar⁴⁸⁹, Yargıtayın vermiş olduğu bu kararın mefhumu muhalifine dayanarak, Yargıtayın, öngelen taksirli fiili işleyen failin yardım veya bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi suçunun da faili olabileceği, yani taksirle öldürme suçu ile yardım veya bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi

⁴⁸⁵ HAKERİ, *Ceza Hukukunda İhmal Kavramı ve İhmali Suçların Çeşitleri*, s. 307, 308.

⁴⁸⁶ SCHMIDHÄUSER, Eberhard, *Strafrecht Allgemeiner Teil Lehrbuch*, 2. Auflage, Tübingen, 1975, s. 703, 16/109

⁴⁸⁷ Yargıtay 12. Ceza Dairesi, E. 2011/24162, K. 2012/17977, T. 10.09.2012 “*Saniğin ölene çarptıktan sonra olayın şoku ile durmayarak kaza yerini terk etmesi sonrası ölenin olay yerinde bulunan arkadaşları tarafından hastaneye götürüldüğü ve meydana gelen trafik kazasının hemen ardından hastanede vefat ettiği nazara alındığında; saniğin gerçekleşen eyleminin 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanununun 82. maddesinde, “Trafik Kazalarında Yükümlülük” başlığı altında düzenlenen idari para cezasını gerektirir kabahat olarak kabulü gerekirken, 5237 sayılı TCK’nın 98. maddesinde tanımlanan ve unsurları itibariyle oluşmayan yardım veya bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi suçundan saniğin mahkumiyetine karar verilmesi...*”

⁴⁸⁸ Kanaatimizce de, bu olayda diğer insanlar yardımda bulunduğu için failin ihmali hareketinden ötürü sorumluluğu gündeme gelmez. Failin taksirle öldürme suçundan (TCK m. 85) ve Karayolları Trafik Kanunu m. 82’den sorumlu tutulması gerektiği yönünde karar veren Yargıtaya katılmaktayız.

⁴⁸⁹ ARTUK – ALŞAHİN, *Yardım veya Bildirim Yükümlülüğünün Yerine Getirilmemesi*, s. 30; ERBAŞ, *Garantörlük*, s. 109.

suçu arasında gerçek içtima uygulanacağı görüşünde olduğunu düşünmektedir. Kanaatimizce, bu çıkarım lafzen doğru gözüktüğü de, Yargıtayın görüşünün bu yönde olduğunu düşünmemekteyiz. Zira Yargıtayın TCK m. 98 ile ilgili verdiği kararları incelendiğinde, öngelen tehlikeli eyleme sebebiyet veren failin, bu suçtan (TCK m. 98) sorumlu tutulduğu herhangi bir karara rastlanmamaktadır. Dolayısıyla Yargıtayın vermiş olduğu bu ve benzeri kararlarında eksik gerekçelendirme yaptığını düşünmekteyiz. Aslında kararda belirtilmesi gereken, hem öngelen tehlikeli eylem fail tarafından gerçekleştirildiği için hem de halihazırda başkaları yardım etmiş olduğu için, suçun (TCK m. 98) unsurlarının oluşmadığıdır.

Bunun yanı sıra, yardım veya bildirim yükümlülüğünü yerine getirmeyen fail, aynı zamanda başkalarının da yardım etmesini icrai davranışıyla engellerse, kanaatimizce tek bir suçtan sorumlu olmalıdır. Zira burada kişi, bizzat yardım bulmadığı için müstakil fail; başkalarının yardımını engellediği için de dolaylı fail vasfını haizdir. Ayrıca icrai fiilden dolayı ikinci kez yardım veya bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi suçundan ceza verilmez. Kişi bu suçtan müstakil fail olarak sorumlu tutulur. Ancak hakim tarafından cezanın tayininde bu husus elbette göz önünde bulundurulur. Bu örnek tıpkı, mağduru öldürmek için bir başkasını araç olarak kullanan failin, sonrasında müstakil fail olarak mağduru bizzat öldürmesine benzetilmektedir. Burada kişi, dolaylı fail olarak öldürme suçuna iştirak etmesinin yanı sıra müstakil fail olarak da suçu bizzat gerçekleştirmiştir. Failin burada tek bir kasten öldürme suçundan sorumlu olması gerekir.

Sonuç olarak, yardım veya bildirim yükümlülüğü yerine getirilmediği sırada işlenen herhangi bir icrai suç, TCK m. 98 ile gerçek içtima ilişkisine girer. İcrai ve ihmali hareketin aynı zamanda gerçekleştiriliyor olması, bu hareketlerin tek fiil telakki olunmasını gerektirmez. Örneğin, boğulmakta olan birini gören bisikletli, yardım etmeyip pedal çevirmeye devam ederken dikkat dağınıklığı sebebiyle bir çocuğa çarpıp yaralanmasına sebebiyet verir ise, hem taksirle yaralamadan hem de yardım veya bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi suçundan sorumlu olur. Keza, rastladığı yaralı bir kimseye yardım etmeyip, üzerindeki değerli eşyaları çalan kimse, hem hırsızlık hem de yardım veya bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi suçundan sorumlu tutulur.

4. Yardım veya Bildirim Yükümlülüğünün Yerine Getirilmemesi Suçu ile Diğer Gerçek İhmali Suçlar Arasındaki İçtima İlişkisi

Yardım veya bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi suçu ile diğer gerçek ihmali suçlar arasındaki içtima ilişkisi bakımından incelenmesi gereken suç, bilhassa suçu bildirmeme suçu ve kabahat olarak öngörülen Karayolları Trafik Kanunu m. 82'deki düzenlemedir.

Öğretideki bir görüşe göre, suçu bildirmeme suçu ile yardım veya bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi suçları arasında görünüşte içtima ilişkisi mevcut olduğundan, her iki normun ihlal edildiği durumda yalnızca suçu bildirmeme suçundan dolayı sorumluluk söz konusudur⁴⁹⁰. Diğer bir görüşe göre ise, bu suçlar arasında farklı neviden fikri içtima ilişkisi bulunması hasebiyle cezası ağır olan suçtan dolayı sorumluluk doğar⁴⁹¹.

Kanaatimizce, yardım veya bildirim yükümlülüğünün ihlali suçu ile suçu bildirmeme suçları arasında görünüşte içtima ilişkisi bulunmamaktadır. Bu suçlar, farklı hukuki değerleri korumakta ve birbirlerinin kapsamı dışında unsurlar ihtiva etmektedir. Dolayısıyla bu iki suç arasında farklı neviden fikri içtima kurallarının uygulanacağını düşünmekteyiz. Ancak belirtmek gerekir ki, suçu bildirmeme suçu ile yardım veya bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi suçunun eş zamanlı olarak işlendiği her durumda, fikri içtimanın uygulanacağı düşünülmemelidir. İhmali fiiller bakımından fiil teklifinin söz konusu olabilmesi için, eş zamanlılığın yanı sıra tek bir iradi karara istinaden işlenmesi de gerekmektedir. Dolayısıyla eş zamanlı da olsa, farklı iradi karara binaen işlenen suçlar arasında gerçek içtima ilişkisi bulunmaktadır. Örneğin, fail, arabasıyla seyir halindeyken, yol kenarında yatmakta olan yaralı bir motosiklet sürücüsüne ve motosiklet sürücüsünün telefonunu o esnada

⁴⁹⁰ ARZT – WEBER – HEINRICH – HILGENDORF, § 39, Rn. 29; MAURACH – SCHROEDER – MAIWALD, § 55, Rn. 31; STERNBERG-LIEBEN, *Schönke/Schröder StGB*, 2019, § 138, Rn. 30; HOHMANN, *Münchener Kommentar zum Strafgesetzbuch: StGB*, 3. Auflage, 2017, § 138, Rn. 24; HEUCHEMER, *BeckOK StGB*, 41. Edition, München, 2019, § 323c, Rn. 1; ERDEM, *Suçtu Bildirmeme*, s. 118; YAŞAR – GÖKCAN – ARTUÇ, C.6, s. 8295; ÖNOK, *TCK'da Koruma, Gözetim, Yardım veya Bildirim Yükümlülüğünün İhlali Suretiyle İşlene Suçlar*, s. 59; EKİCİ ŞAHİN, *Yardım veya Bildirim Yükümlülüğünün Yerine Getirilmemesi Suçu (TCK m. 98)*, s. 598.

⁴⁹¹ FREUND, *Münchener Kommentar StGB*, § 323c, Rn. 128; ARTUK – ALŞAHİN, *Yardım veya Bildirim Yükümlülüğünün Yerine Getirilmemesi*, s. 32.

çalmakta olan başka bir kimseye rastlar. Bu durumda herhangi bir yardım veya bildirimde bulunmayan fail, motosiklet sürücüsüne yardım etmediği için TCK m. 98, hırsızlık vakasını yetkili makamlara bildirmedeği için TCK m. 278 uyarınca sorumlu tutulmalıdır. Konu ile ilgili tafsilatlı açıklamaya, çalışmanın “Suçu Bildirmeme Suçu” başlıklı kısmında yer verildiği için, tekrara düşmemek adına ilgili kısma atıf yapmayı uygun görüyoruz.

Karayolları Trafik Kanunu m. 82’de ise, yaptırım olarak idari para cezasını gerektiren kabahat hükmü ihdas edilmiştir. Kabahatler Kanunu m. 15/3’e göre, “*Bir fiil hem kabahat hem de suç olarak tanımlanmış ise, sadece suçtan dolayı yaptırım uygulanabilir. Ancak, suçtan dolayı yaptırım uygulanamayan hallerde kabahat dolayısıyla yaptırım uygulanır.*” Dolayısıyla, aynı fiilin hem bu kabahati hem de TCK m. 98’deki suçu ihlal ettiği durumlarda, Kabahatler Kanunu m. 15/3 uyarınca farklı neviden fikri içtima hükümleri uygulanacak ve fail yalnızca TCK m. 98’den sorumlu tutulacaktır. Daha detaylı izahat için yukarıda “Karayolları Trafik Kanunu m. 82” başlıklı kısma müracaat edilebilir.

IV. YAPTIRIM

Yardım veya bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi suçunun temel hali bakımından öngörülen yaptırım 1 yıla kadar hapis veya adli para cezasıdır. TCK m. 49/1 ve m. 61/9 göz önünde bulundurulduğunda, hapis ve adli para cezasının alt sınırının 1 ay olduğu görülmektedir⁴⁹².

Suçun neticesi sebebiyle ağırlaşmış halinin vazedildiği ikinci fıkra bakımından öngörülen yaptırım ise, 1 yıldan 3 yıla kadar hapis cezasıdır. Görüldüğü üzere burada, adli para cezası seçenek yaptırım olarak düzenlenmemiştir.

⁴⁹² TCK m. 49/1: “Sürelî hapis cezası, kanunda aksi belirtilmeyen hallerde bir aydan az, yirmi yıldan fazla olamaz.”

TCK m. 61/9: “Adli para cezasının seçimlik ceza olarak öngörüldüğü suçlarda bu cezaya ilişkin gün biriminin alt sınırı, o suç tanımındaki hapis cezasının alt sınırından az; üst sınırı da, hapis cezasının üst sınırından fazla olamaz.”

Suçun temel halinin cezasının üst sınırı 1 yıl olduğu için, verilecek hapis cezası kısa süreli hapis cezası kapsamında olacağından, TCK m. 50 uyarınca seçenek yaptırımlar gündeme gelecektir. Ancak, suçun kanuni tanımında seçenek yaptırım olarak adli para cezası da öngörüldüğü için, verilecek hapis cezasının para cezasına çevrilmesi mümkün değildir⁴⁹³. Yalnızca, TCK m. 50’de öngörülen diğer yaptırımlara çevrilebilir.

Bu suç uzlaşma kapsamında değildir. Ancak, TCK m. 75/6’da belirtildiği üzere, suçun temel hali (birinci fıkra) önödemeye tabidir⁴⁹⁴. Soruşturma aşamasında önödeme gerçekleştirilen fail hakkında kovuşturmaya yer olmadığı kararı verilir. Kovuşturma aşamasında önödemenin gerçekleştirilmesi halinde ise, kamu davasının düşürülmesi kararı verilir.

CMK m. 231’deki şartlar sağlanıyor ise, iki yıl veya daha az süreyle verilen ceza hakkında hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilebilir.

Keza yargılama sonunda iki yıl veya daha az süreli hapis cezasına hükmedilir ise, TCK m. 50 uyarınca hapis cezasının ertelenmesi söz konusu olabilir.

2017 yılı Adalet İstatistiklerine göre, TCK m. 98 hakkında verilen 56 mahkûmiyet kararının 17’si hapis, 7’si adli para cezası, 12’si güvenlik tedbiri, 17’si diğer mahkumiyetler iken 3 hapis cezası hakkında da erteleme kararı verilmiştir.

⁴⁹³ TCK m. 50/2: “Suç tanımında hapis cezası ile adli para cezasının seçenek olarak öngörüldüğü hallerde, hapis cezasına hükmedilmişse; bu ceza artık adli para cezasına çevrilmez.”

⁴⁹⁴ Yargıtay 18. Ceza Dairesi, E. 2017/5501, K. 2019/10577, T. 13.06.2019 “Hükmün açıklanmasına neden olan kasıtlı suçun, TCK’nın 98/1. maddesinde düzenlenen yardım ve bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi suçu olması, 02/12/2016 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanarak aynı tarihte yürürlüğe giren 6763 sayılı Kanun’un 12. maddesiyle değişik 5237 sayılı TCK’nın 75. maddesine göre önödeme hükümlerinin yeniden düzenlenmesi ve sanığa isnat edilen TCK’nın 98/1. maddesinde düzenlenen yardım ve bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi suçunun önödeme kapsamına alınması karşısında, bu suç yönünden uyarılama yargılaması yapıp yapılmadığı araştırılarak, ön födeme işleminin olumlu sonuçlanmış olması durumunda, sanığın denetim süresinde işlediği başkaca kasıtlı suçlardan mahkum olup olmadığı tespit edilip sonucuna göre, açıklanması geri bırakılan hükmün açıklanıp açıklanmayacağına değerlendirilmesi zorunluluğu...” (karar yayımlanmamıştır)

Ayrıca 49 kişi hakkında beraat ve 32 kişi hakkında hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararına hükmedilmiştir⁴⁹⁵.

V. CEZA MUHALEMESİ VE ZAMANAŞIMI

Yardım veya bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi suçunu şikayete bağlı bir suç değildir. Suçun işlendiği haberini alan merciler tarafından suçun takibi re'sen yapılır⁴⁹⁶.

Kovuşturma aşamasında görevli mahkeme asliye ceza mahkemeleri iken, yetkili mahkeme suçun işlendiği yer mahkemesidir.

CMK m. 251'in 1'inci fıkrasında “*adli para cezasını ve/veya üst sınırı iki yıl veya daha az süreli hapis cezasını gerektiren suçlarda basit yargılama usulünün uygulanmasına karar verilebileceği*” öngörülmüştür. Bu bakımdan, TCK m. 98'in temel hali (1'inci fıkra) basit yargılama kapsamında kalmaktadır. Mahkeme tarafından basit yargılama usulünün uygulanmasına karar verilebilir.

Her iki fıkra bakımından da dava zamanaşımı TCK m. 66/1-e uyarınca 8 yıl, ceza zamanaşımı ise TCK m. 68/1-e mucibince 10 yıldır.

⁴⁹⁵ Bkz. 2017 Adalet İstatistikleri: adlisicil.adalet.gov.tr; 2018 yılı adalet istatistikleri yayınlanmış olmakla birlikte, ilgili tabloda TCK m. 97 ve m. 98'in istatistikleri toplu halde verildiği için bu verileri çalışmamıza dahil etmeye gerek duyulmamıştır.

⁴⁹⁶ Yargıtay 4. Ceza Dairesi, E. 2015/34832, K. 2015/21059, T. 19.02.2015 “*Yardım veya bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi suçunun takibinin şikayete tabi olmadığı gözetilmeden, mağdurun şikayetinden vazgeçtiğinden bahisle sanık hakkında düşme kararı verilmesi...*” ARTUÇ, *Kişilere Karşı Suçlar*, s. 760.

SONUÇ

Yardım veya bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi suçu, 5237 sayılı TCK'nın “*Kişilere Karşı Suçlar*” başlıklı ikinci kısmının “*Koruma, Gözetim, Yardım veya Bildirim Yükümlülüğünün İhlali*” başlıklı dördüncü bölümünde, 98. maddede düzenlenmiştir.

İhmali davranışla işlenen suçlar kadim dönemlerde de incelenmiş olmakla birlikte, günümüzdeki anlamıyla yardım veya bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi suçuna Kıta Avrupası hukuk sisteminde ilk olarak 1810 tarihli Fransız Ceza Kanunu'nun 475'inci maddesinin 12'nci fıkrasında rastlanmaktadır. Daha sonrasında birçok ülkenin bu suç tipine ceza kanunlarında yer vermeye başladığı görülmektedir. Ülkemizde ise, yardım veya bildirim yerine getirilmemesi suçu ilk olarak 765 sayılı TCK'nın 476'ncı maddesinde düzenlenmiştir.

Mukayeseli hukuka bakıldığında, Kıta Avrupası hukuk sistemini benimseyen ülkelerin ceza kanunlarında bu suç tipinin düzenlendiği görülmektedir. Anglo Sakson hukuk sisteminde ise, ahlak ve hukukun sınırları keskin bir şekilde ayrıldığından, fertlerin birbirine yardımda bulunmamasının hukuki bir yükümlülük ihlali sayılmayacağı fikri benimsenmektedir. Bununla birlikte, içtimai dayanışmanın tesisi ve tekamülü için fertlerin birbirine yardım etmesi çeşitli kanunlar vasıtasıyla teşvik edilmektedir. Bu kanunlara *Good Samaritan* kanunları denmektedir. Buna göre fertler, birbirlerine yardım etmekle mükellef olmamakla birlikte, yardım ettikleri takdirde çeşitli güvenceler kazanmaktadır.

Yardım veya bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi suçu ile korunan hukuki değer iki yönlüdür. Asli olan suçun mağdurunun tehlikeye giren şahsi değeri iken, tali olan içtimai dayanışmadır. Kişilerin tehlikeye giren şahsi değerlerinden maksat ise, sadece maddiyata taalluk eden hususlar olabilir. Manevi değerler, bu suçun muhtevasına dahil değildir.

Yardım veya bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi suçunun faili, garantör sıfatını haiz olmayan herkes olabilir. Garantör kişiler, neticeyi önlemekle mükellef olduğu için, yükümlülüklerini ihlal ettiklerinde ihmal suretiyle icra

suçlarından (garantörsel ihmali suçlardan) sorumlulukları gündeme gelir. TCK m. 83'e göre garantör kimselerin neticeyi önleme yükümlülüğü kanuna, sözleşmeye veya öngelen tehlikeli eyleme dayanabilir. Kişinin bu üç kıstasa istinaden hareket etme yükümlülüğü bulunmuyor ise, TCK m. 98 uyarınca genel bir yardım yükümlülüğünden bahsedilecektir. Garantörsel ihmali suçlar fertlere neticeyi önleme yükümlülüğü öngörüyorken, yardım veya bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi suçu (TCK m. 98) bireylere sosyal dayanışma esaslı genel bir yardım yükümlülüğü getirmektedir. Dolayısıyla bu suçların tefriki fail kavramına dayanmaktadır. Eğer fail garantör konumunda ise, ihmal suretiyle icra suçları; değil ise, yardım veya bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi suçu gündeme gelecektir.

Kanun ve sözleşmeye dayanan garantörlük açısından bir karışıklık bulunmasa da, öngelen tehlikeli eylemin söz konusu olduğu durumlarda failin hangi suçtan sorumlu olacağı hususunda öğretide muhtelif görüşler serdedilmiştir. Bilhassa öngelen tehlikeli eylemin hukuka uygunluk sebebi dolayısıyla haksızlık içermediği veya izin verilen risk kapsamında olduğu hallerde mesele müşkülât arz etmektedir. Öngelen tehlikeli eylemin, söz gelimi, hukuka uygunluk sebeplerinden meşru müdafaa dolayısıyla hukuka uygun olduğu durumda, kişinin herhangi bir yardım yükümlülüğü söz konusu olmayacaktır. Zira hukuk düzeni kişiye saldırgana zarar verme hakkı tanımıştır. Meşru müdafaada sınırın aşıldığı durumda ise, fiil haksızlık teşkil ettiğinden, gerçekleştirilen ihmali hareket ihmal suretiyle icra suçlarından sorumluluğa sebep olabilecektir. Öngelen tehlikeli eylemin izin verilen risk kapsamında olduğu duruma trafik kurallarına riayet eden sürücü örnek olarak gösterilebilir. Bu sürücü, çarptığı kişinin durumunun ağırlaşmasını engellemekle mükelleftir. Burada hukuka uygunluk sebeplerine nispetle farklılık arz eden husus, kişilere hukuk düzeni tarafından bir başkasına zarar verme hakkı tanınmamasıdır. Dolayısıyla izin verilen risk kapsamında da olsa, öngelen tehlikeli eylemi gerçekleştiren kimse yaraladığı kişiye yardım etmez ise, TCK m. 98'den değil, ihmal suretiyle kasten öldürme veya yaralama suçlarından sorumlu tutulmalıdır.

Yardım veya bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi suçunun mağduru kendini idareden aciz olan kişilerdir. Bu acizlik yaş, hastalık, yaralanma veya herhangi

bir nedenden ileri gelebilir. Kanun metninde mağdur bakımından sınırlı bir tanıma yer verilmemiştir. Hangi sebepten olursa olsun, mağdur kendini idare edemeyecek durumda ise, diğer kişilerin yardım veya bildirim yükümlülüğü söz konusu olacaktır. Mağdurun bu hale kendi kusuruyla sebep olması, diğer kişilerin yardım etmekle mükellef olmadığı manasına gelmez. Örneğin, intihara teşebbüs eden veya kendi kusurlu fiiliyle yaralanan kişiye yardım edilmediği takdirde TCK m. 98 uyarınca sorumluluk gündeme gelecektir. Mağdurun kendisine yapılan yardımı reddetmesi yardım veya bildirim yükümlülüğünü ortadan kaldırmaz.

Yardım veya bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi, seçimlik hareketli bir suçtur. Burada seçimlik olan hareketler *gerekli, beklenebilir ve mümkün* yardım ile *gerekli, beklenebilir ve mümkün* olan bildirimdir. Dolayısıyla her somut olayda, yardım veya bildirim fiillerinin bu üç şartı taşıyıp taşımadığı belirlenmelidir. TCK m. 98’de bu üç husus açıkça ifade edilmese de, yardım veya bildirim hal ve koşulların elverdiği ölçüde yapılacağından bahsedilmiştir. Al. CK’da ise, gereklilik ve beklenebilirlik kavramlarına madde metninde açıkça yer verilmiştir. Gereklilik mağdurun yardım veya bildirim ihtiyacı olup olmadığı ile; beklenebilirlik failden harekete geçmesinin bilfiil beklenip beklenemeyeceği ile; imkan ise failin yardım veya bildirimde bulunma kudretini haiz olup olmadığı ile ilgilidir. Bu üç şartın aynı anda sağlandığı durumlarda, fail yardım veya bildirimde bulunmakla mükelleftir.

TCK’da kural olarak suçlar kasten işlenebilir. Bir fiilin taksirle işleniş şeklinin cezalandırılması için kanunda açıkça öngörülmesi gerekmektedir. Nitekim bu husus TCK m. 22/1’de, “*Taksirle işlenen fiiller, kanunun açıkça belirttiği hallerde cezalandırılır.*” denilerek ifade edilmiştir. Yardım veya bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi suçunun taksirle işleniş biçimine kanunda yer verilmediği için bu suç yalnızca kasten işlenebilir.

Gerçek ihmali bir suç olan yardım veya bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi, teşebbüse elverişli bir suç değildir. İhmali hareketin gerçekleştirilmesiyle birlikte suç tamamlanır. Suçun tamamlandığı an ise, yardım veya bildirim için faile tanınan makul sürenin sonudur.

Bu suç tipi, iştirak bakımından hususiyet arz etmez. Şerikliğin her hali mümkündür. Ancak, mağdura rastlayan veya mağdurun durumundan haberdar olan herkes bu suçun faili olabileceğinden, birçok durumda faillik şeriklik vasfına galebe çalacaktır. Dolayısıyla azmettirme ve yardım etme halleri, sadece istisnai durumlarda söz konusu olabilecektir.

Yardım veya bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi suçu ile garantörsel ihmali, icrai ve diğer gerçek ihmali suçlar arasındaki içtima ilişkisi farklılık arz etmektedir. Garantörsel ihmali suçlar ile yardım veya bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi suçu arasındaki ilişki, görünüşte içtima kurallarından asli-tali norm ilişkisidir. Garantörsel ihmali suç söz konusu ise TCK m. 98 uygulama alanı bulmaz. İcrai suçlar ile yardım veya bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi suçu arasında, ihmali ile icrai fiiller arasında hukuki fiil tekliği münasebeti bulunamayacağı için, gerçek içtima kuralları uygulanacaktır. Yardım veya bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi ile diğer gerçek ihmali suçlar arasındaki ilişki ise, ceza hukukunun genel hükümleri çerçevesinde çözümlenebilir. Hukuki fiil tekliğinin söz konusu olduğu durumlarda, iki farklı suç meydana gelmiş ise, farklı neviden fikri içtima gündeme gelebilecektir.

Yardım veya bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi suçunun temel hali (TCK m. 98/1) bakımından öngörülen yaptırım 1 yıla kadar hapis veya adli para cezasıdır. Suçun TCK m. 98/2’de düzenlenen neticesi sebebiyle ağırlanmış hali ise, 1 yıldan 3 yıla kadar hapis cezasıyla yaptırım altına alınmıştır.

KAYNAKÇA

- AKBULUT, Berrin, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 4. Baskı, Ankara, 2017
- AKBULUT, Emre, *İhmal Suretiyle Kasten Öldürme Suçu*, TBB Dergisi, S. 66, 2006
- AKYÜREK, Güçlü, “*İhmalî Suçlar*”, Prof. Dr. Feridun Yenisey’e Armağan, C. 1, İstanbul, 2014
- ARSLAN, Çetin/AZİZAĞAOĞLU, Bahattin, *Yeni Türk Ceza Kanunu Şerhi*, Ankara, 2004
- ARTUÇ, Mustafa, *Kişilere Karşı Suçlar*, 2. bası, Ankara, 2018
- ARTUK, Mehmet Emin, “*Adalet Hizmetlerinin Yürütülmesine Karşı Suçlar*”, Üçüncü Podyum Tartışması, Türk Ceza Kanunu Reformu, Birinci Kitap, TBB Yayını, Ankara, 2004
- ARTUK, Mehmet Emin, *Mukayeseli Hukuk ve Türk Hukukunda İntihara İkna ve Yardım Suçu ve Benzeri Suçlar*, Yayınlanmamış Profesörlük Takdim Tezi, İstanbul, 1993
- ARTUK, Mehmet Emin/ALŞAHİN, Mehmet Emin, *Yardım veya Bildirim Yükümlülüğünün Yerine Getirilmemesi Suçu (Tck. M. 98)*, MÜHF-HAD, C. 18, S. 1, 2012
- ARTUK, Mehmet Emin/ÇINAR, Ali Rıza, “*Yeni Bir Ceza Kanunu Arayışları ve Adalet Alt Komisyonu Tasarısı Üzerine Düşünceler*”, Türk Ceza Kanunu Reformu, İkinci Kitap, Makaleler, Görüşler, Raporlar (ed. Teoman Ergül), Ankara, 2004
- ARTUK, Mehmet Emin/GÖKCEN, Ahmet/ALŞAHİN, Mehmet Emin/ÇAKIR, Kerim, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 13. Baskı, Ankara, 2019
- ARTUK, Mehmet Emin/GÖKCEN, Ahmet/YENİDÜNYA, Ahmet Caner, *TCK ŞERHİ*, 5. Cilt, Ankara, 2009

ARZT, Gunther/WEBER, Ulrich, *Strafrecht Besonderer Teil, Delikte gegen die Person (Randbereich) Schwerpunkt: Gefährdungsdelikte*, Bielefeld, 1983

ARZT, Gunther/WEBER, Ulrich/HEINRICH, Bernd,/HILGENDORF, Eric, *Strafrecht Besonderer Teil*, 2. Auflage, 2009

ASHWORT, Andrew, “*Public Duties and Criminal Omissions: Some Unresolved Questions*”, *Journal of Commonwealth Criminal Law*, S. 1, Mayıs 2011

ASHWORT, Andrew, “*The Scope of Criminal Liability for Omissions*”, *Law Quarterly Review*, C. 105, 1989

BAKICI, Sedat, *5237 Sayılı Yasa Kapsamında Ceza Hukuku Özel Hükümleri*, 4. cilt, Adalet Yayınevi, Ankara, 2010

BAYRAKTAR, Köksal, “*Terk*”, *Özel Ceza Hukuku Kişilere Karşı Suçlar*, C. II, İstanbul, 2017

BECCARIA, Cesare, *Suçlar ve Cezalar yahut Beşeriyetin Mecellesi* (çev. Muhittin Göklü), 2. Baskı, İstanbul, 1961

BENTHAM, Jeremy, *Principles of Morals and Legislation*, Bölüm XVII, London, 1789

BIRD, Sara, “*Good Samaritans*”, *Australian Family Physician*, C. 37, S. 7, 2008 Temmuz

BİLMEN, Ömer Nasuhi, *Hukuki İslamiyye ve Istılahatı Fikhiyye*, KAMUSU, 3. Cilt, İstanbul, 1968

BOCK, Dennis, *Strafrecht Besonderer Teil 1, Nichtvermögensdelikte*, Berlin, 2018

BOHLANDER, Michael, *Principles of German Criminal Law*, V. 2, Oxford Portland Oregon, 2009

CENTEL, Nur, “*İhmalî Davranışla Kasten Öldürme veya Yaralama Suçu (TCK m. 83 ve 88/2)*”, Alman – Türk Karşılaştırmalı Ceza Hukuku, Prof. Dr. Köksal Bayraktar’a Armağan Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi, C. 2, İstanbul, 2010

CENTEL, Nur/ZAFER, Hamide/ÇAKMUT, Özlem, *Kişilere Karşı İşlenen Suçlar*, C. I, 4. Bası, İstanbul, 2017

DEMİRBAŞ, Timur, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 13. Baskı, Ankara, 2018

DEMİREL, Muhammed, “*Tehlike Suçları-Zarar Suçları Arasındaki İlişkinin İçtima Kuralları Kapsamında Değerlendirilmesi*”, İÜHFİM, C. LXXI, S. 1, 2013

DEMİRTAŞ, Soner, “*Alman İçtima Öğretisinde Doğal Hareket Tekliği*”, TAAD, Yıl 7, Sayı 28, Ekim 2016

DOĞAN, Koray, *Neticesi Sebebiyle Ağırlaşmış Suçlar*, 2. Baskı, Ankara, 2015

DONAY, Süheyl, *Türk Ceza Kanunu Şerhi*, İstanbul, 2007

DÖLLİNG, Dieter, “*Suizid und Unterlassene Hilfeleistung*”, NJW 1986

DÖNER, İsa, Suçu Bildirmeme Suçu (TCK m. 278), EÜHFD, C. IX, S. 3-4, 2005

DÖNMEZER, Sulhi, “*İhmal Suretile İcra Suçları*”, İÜHFİM, C. 9, S. 3-4, 1944

DÖNMEZER, Sulhi, *Kişilere ve Mala Karşı Cürümler*, 14. Bası, Beta Yayınları, İstanbul, 1995

DÖNMEZER, Sulhi/ERMAN, Sahir, *Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku*, C. I, 11. Bası, İstanbul, 1994

DURKHEIM, Emile, *İntihar* (çev. Zühre İlkelen), İstanbul, 2013

EISELE, Jörg, *Strafrecht-Besonderer Teil I, Straftaten gegen die Person und die Allgemeinheit*, Stuttgart, 2008

EKİCİ ŞAHİN, Meral, “*Yardım veya Bildirim Yükümlülüğünün Yerine Getirilmemesi Suçu (TCK m. 98)*”, Prof. Dr. Feridun Yenisey’e Armağan, C. I, İstanbul, 2004

- EKİCİ ŞAHİN, Meral, *Ceza Hukukunda Rıza*, İstanbul, 2012
- ELLIOTT, Catherine/ QUINN, Frances, *Criminal Law*, 10. Edition, 2014
- ERBAŞ, Rahime, “İcrai veya İhmali Olarak Somut Olayda Davranışın Gerçekleştiriliş Biçiminin Tespiti Meselesi”, DEÜHFD, C. 21, S. 1, 2019
- ERBAŞ, Rahime, *Türk Ceza Kanunu’nda Görünüşte İhmali Suçlarda Garantörlük*, İstanbul, 2019
- EREM, Faruk, “İntihar”, *Yargıtay Dergisi*, C. 16, S. 4, Ankara, Ekim 1990
- EREM, Faruk, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, C. I, 6. Bası, Ankara, 1962,
- EREM, Faruk, *Türk Ceza Kanunu Şerhi Özel Hükümler*, Cilt III, Ankara, 1993
- EREM, Faruk/DANIŞMAN, Ahmet/ARTUK, Mehmet Emin, *Ümanist Doktrin Açısından Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 14. Baskı, Ankara, 1997
- ERMAN, Sahir/ÖZEK, Çetin, *Ceza Hukuku Özel Bölüm, Kişilere Karşı İşlenen Suçlar (TCK 448-490)*, İstanbul, 1994
- EROĞLU ERMAN, Fulya, “Yardım veya Bildirim Yükümlülüğünün Yerine Getirilmemesi”, *Özel Ceza Hukuku Kişilere Karşı Suçlar*, C. II, İstanbul, 2017
- ERSOY, Uğur, “İntihara Yönlendirme Suçu”, *TBB Dergisi*, S. 136, İstanbul, 2018
- ERYILDIZ, Sefa, “Alman Ceza Hukukunda Meşru Müdafaa Sınırlarının Aşılması (ALM. CK. M. 33)”, *CHD*, S. 31, Ağustos 2016
- FISCHER, Thomas, *Strafgesetzbuch und Nebengesetze*, 57. Auflage, München, 2010
- GERÇEKER, Hasan, *Yorumlu & Uygulamalı Türk Ceza Kanunu*, 4. Baskı, C. 1, Ankara, 2018
- GÖKCEN, Ahmet/ BALCI, Murat, *Kasten Öldürme Suçları (TCK m. 81-83)*, Ankara, 2013
- GÖKTÜRK, Neslihan, *Fikri İçtima (Suçların İçtimaı)*, Ankara, 2013

GÖZÜBÜYÜK, Abdullah Pulat, *Alman, Fransız, İsviçre ve İtalyan Ceza Kanunlarıyla Mukayeseli Türk Ceza Kanunu Gözübüyük Şerhi*, 5. bası, Kazancı Hukuk Yayınları, Cilt IV, Ankara, 1988

GROPP, Walter, *Strafrecht Allgemeiner Teil*, 4. Auflage, 2015

GULAM, Hyder/DEVEREUX, John, “A Brief Primer on Good Samaritan Law for Health Care Professionals”, *Australian Health Review* August, 2007, V. 31, No. 3

GÜLTEKİN, Galip, “*Ceza Hukukunda İhmal Suçları ve Nevileri*”, İstanbul Barosu Mecmuası, 1938

GÜNDEL, Ahmet, *Yeni Türk Ceza Kanunu Açıklaması*, 3. Cilt, Ankara, 2009

HAFIZOĞULLARI, Zeki/ÖZEN, *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler Kişilere Karşı Suçlar*, 5. Baskı, Ankara, 2016

HAFT, Fritjof, *Strafrecht Allgemeiner Teil*, 9. Auflage, München, 2004

HAFT, Fritjof, *Strafrecht Besonderer Teil II, Delikte gegen die Person und die Allgemeinheit*, 8. Auflage, München, 2005

HAKERİ, Hakan *Kasten Öldürme Suçları TCK 81-82-83*, 2. Baskı, Ankara, 2007

HAKERİ, Hakan, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 21. Baskı, Ankara, 2017

HAKERİ, Hakan, *Ceza Hukukunda İhmal Kavramı ve İhmali Suçların Çeşitleri*, Ankara, 2003

HAKERİ, Hakan, *Sorularla Ceza Hukuku*, Ankara, 2015

HAKERİ, Hakan, *Yeni Türk Ceza Kanununda Hayata Karşı, Vücut Dokunulmazlığına Karşı Suçlar, İşkence ve Eziyet, Terk ve Yardım Veya Bildirim Yükümlülüğünün Yerine Getirilmemesi Suçları*, www.ceza-bb.adalet.gov.tr/makale/102.doc

HARRO, Otto, *Grundkurs Strafrecht - Die Einzelnen Delikte*, 7. Auflage, Berlin, 2005

HEGHMANN, Michael, *Strafrecht für alle Semester Besonderer Teil, Grund- und Examenswissen kritisch vertieft*, Berlin, 2009

HEINTSCHEL-HEINEGG, Bernd, *BeckOK StGB*, 42. Edition, München, 2019

HEINTSCHEL-HEINEGG, Bernd, *Strafgesetzbuch*, München, 2010

HIGGINS, Terence, *The Rescuer's Duty of Care*, Royal Life Saving Society Quinquennial Commonwealth Conference, 2006, çevrimiçi erişim: https://www.courts.act.gov.au/__data/assets/pdf_file/0003/973020/rls_rescuers_duty_of_care_26_sept_06.pdf

İÇEL, Kayıhan, “*Fikri İctima Üzerine Bir İnceleme*”, İÜHFM, Cilt XXX, Sayı 1-2, 1964

İÇEL, Kayıhan, *Suçların İctimai*, İstanbul, 1972

JAKOBS, Günther, *Strafrecht Allgemeiner Teil*, 2. Auflage, Berlin, 1991

JESCHECK, Hans-Heinrich/WEIGEND, Thomas, *Lehrbuch des Strafrechts Allgemeiner Teil*, 5. Auflage, Berlin, 1996

JOERDEN, Jan C., “*Alman Ceza Hukukunda Yardım Yükümlülüklerinin Beklenebilirliği* (çev. Yener Ünver)”, Hukuk Köprüsü Dergisi (ed. Yener Ünver), C. 2, S. 3, Aralık 2012

KOCA, Mahmut, *TCK'da İntihara İkna ve Yardım Suçu*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 1993

KOCA, Mahmut/ÜZÜLMEZ, İlhan, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 12. Baskı, Ankara, 2019

KOCA, Mahmut/ÜZÜLMEZ, İlhan, *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 6. Baskı, Ankara, 2019

KUNTER, Nurullah, *Suçun Maddi Unsurları Nazariyesi*, İstanbul, 1954

KÜPPER, Georg/BÖRNER, René, *Strafrecht Besonderer Teil 1, Delikte gegen Rechtsgüter der Person und Gemeinschaft*, 4. Auflage, Berlin, 2017

Lackner/Kühl Strafgesetzbuch Kommentar, 26. Auflage, München, 2007

Lackner/Kühl Strafgesetzbuch Kommentar, 29. Auflage, München, 2018

MACALUAY, Thomas Babington, *Speeches and Poems with Report and Notes on the Indian Penal Code*, C. 2, Boston&New York, Houghton, Mifflin and Co., 1894

MAIWALD, Manfred, “İcrai ve İhmali Davranış-Bir Başkası için Hareket Etmek (çev. Cumhur Şahin)”, Türk Ceza Kanunu Tasarısı için Müzakereler, Konya, 1998

MAJNO, *Ceza Kanunu Şerhi Türk ve İtalyan Ceza Kanunları*, C. 3, Yargıtay Yayınları, Ankara, 1980

MALKOÇ, İsmail, *Açıklamalı-İçtihatlı 5237 Sayılı Yeni Türk Ceza Kanunu*, 1. Cilt, Ankara, 2007

MAURACH, Reinhart/ SCHROEDER, Friedrich-Christian/MAIWALD, Manfred, *Strafrecht Besonderer Teil, Teilband 2, Straftaten gegen Gemeinschaftswerte*, München, 2012

MEMİŞ KARTAL, Pınar, “Türk Ceza Kanunu’nda Koruma, Gözetim, Yardım veya Bildirim Yükümlülüğünün İhlali Biçimlerinden Terk Suçu: TCK. M: 97”, GSÜHFD, 2012/1

MERAKLI, Serkan, *Ceza Hukukunda Kusur*, Ankara, 2017

MERAN, Necati, *Açıklamalı-İçtihatlı 5237 Sayılı Yeni Türk Ceza Kanunu*, 2. Bası, Ankara, 2007

MEYER, Gerd, *Mut und Zivilcourage: Grundlagen und gesellschaftliche Praxis*, Budrich, 2014

Michael JEFFERSON, *Criminal Law*, 11. Edition, Pearson, 2013.

MOLAN, Mike/LANSER, Denis/BLOY, Duncan, *Bloy and Parry's Principles of Criminal Law*, 4. Edition, London, 2000

Muhammed Ebu Zehra, *İslam Hukukunda Suç ve Ceza* (çev. İbrahim Tüfekçi), 1. Cilt, İstanbul, 1994

Münchener Kommentar zum Strafgesetzbuch: StGB, 3. Auflage, 2019

Nomos Kommentar zum Strafgesetzbuch, von Kindhäuser/Neumann/Paeffgen, 5. Auflage, 2017

NORRIE, Alan, *Crime, Reason and History A Critical Introduction to Criminal Law*, 3. Edition, Cambridge, 2014

OHLIN, Jens David, *Criminal Law: Doctrine, Application, and Practice*, 2016

OTACI, Cengiz, *Genel Hükümlerle Bağlı Olarak Kasten İnsan Öldürme Suçları*, Ankara, 2009

ÖNDER, Ayhan, *Ceza Hukuku Dersleri*, İstanbul, 1992

ÖNDER, Ayhan, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, C. II-III, 2. Baskı, İstanbul, 1992

ÖNDER, Ayhan, *Şahıslara ve Mala Karşı Cürümler ve Bilişim Alanında Suçlar*, Filiz Kitabevi, İstanbul, 1994

ÖNOK, Rifat Murat, “TCK’da Koruma, Gözetim, Yardım veya Bildirim Yükümlülüğünün İhlali Suretiyle İşlene Suçlar”, İKÜHFD, S. 11 (1), 2012

ÖZBEK, Veli Özer/DOĞAN, Koray/BACAKSIZ, Pınar/TEPE, İlker, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 9. Baskı, Ankara, 2018

ÖZBEK, Veli Özer/DOĞAN, Koray/BACAKSIZ, Pınar/TEPE, İlker, *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 13. Baskı, Ankara, 2018

ÖZGENÇ, İzzet, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 14. Bası, Ankara, 2018

ÖZGENÇ, İzzet, *Türk Ceza Kanunu Gazi Şerhi*, 3. Bası, Ankara, 2006

ÖZTÜRK, Bahri/ERDEM, Mustafa Ruhan, *Uygulamalı Ceza Hukuku ve Güvenlik Tedbirleri Hukuku*, 17. Baskı, Ankara, 2017

ÖZÜTÜRK, Nejat, *Türk Ceza Kanunu Şerhi ve Tatbikatı*, 3. Cilt, Ankara, 1966

PARLAR, Ali/HATİPOĞLU, Muzaffer, *5237 sayılı Türk Ceza Kanunu Yorumu*, 2. Cilt, Ankara, 2007

QUAAS, Michael/ZUCK, Rüdiger/CLEMENS, Thomas, *Medizinrecht*, 4. Auflage, § 71 Unterlassene Hilfeleistung (§ 323c StGB), 2018

RENGIER, Rudolf, *Strafrecht Besonderer Teil II, Delikte gegen die Person und die Allgemeinheit*, 11. Auflage, München, 2010

RENGIER, Rudolf, *Strafrecht Besonderer Teil II, Delikte gegen die Person und die Allgemeinheit*, München, 1998

ROGER, Aug./SOREL, Alex, *Codes et Lois Usuelles*, Paris, 1879

ROXIN, Claus, *Strafrecht Allgemeiner Teil, Band II*, München, 2003

SCHMIDHÄUSER, Eberhard, *Strafrecht Allgemeiner Teil Lehrbuch*, 2. Auflage, Tübingen, 1975

SCHÖNE, Wolfgang, *Unterlassene Erfolgsabwendungen und Strafgesetz, Zur gesetzlichen Regelung "unechter" Unterlassungsdelikte*, 1974

Schönke/Schröder Strafgesetzbuch Kommentar, 28. Auflage, München, 2010

Schönke/Schröder Strafgesetzbuch Kommentar, 30. Auflage, München, 2019

SİFİL, Ebubekir, *Sana Din'den Sorarlar*, 2. Cilt, 3. Baskı, İstanbul, 2017

SOYASLAN, Doğan, *Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 11. Baskı, Ankara, 2016

SOYASLAN, Doğan, *Teşebbüs Suçu*, Ankara, 1994

STEPHEN, James Fitzhames, *A History of the Criminal Law of England*, C. 3, Londra, 1883

- ŞAHBAZ, İbrahim, *Açıklamalı ve İçtihatlı Türk Ceza Kanunu*, 1. Cilt, Ankara, 2016
- ŞEN, Ersan, *Yeni Türk Ceza Kanunu Yorumu*, C. I, İstanbul, 2006
- TANER, Tahir, *Ceza Hukuku-Umumi Kısım*, 3. Baskı, İstanbul, 1953
- TAŞKIN, Ozan Ercan, “Akıl Hastası Üzerindeki Bakım ve Gözetim Yükümlülüğünün İhlali Suçu”, AÜHFD, S. 65 (4), 2015
- TELKENAROĞLU, Rahmi, “İhmalî Suç Kavramı ve İslam Hukukuna Göre İhmal Suretiyle İşlenen Kasten Adam Öldürme Suçu”, İslam Hukuku Araştırmaları Dergisi, S. 26, 2016
- TEZCAN, Durmuş/ERDEM, Mustafa Ruhan/ÖNOK, Rıfat Murat, *Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku*, 16. Baskı, Seçkin Yayınları, Ankara, 2018
- TIBBALS, James, *Legal Liabilities for Assistance and Lack of Assistance Rendered by Good Samaritans and Volunteers*, 2004
- TOROSLU, Nevzat/ERSOY, Yüksel, “Kanunlaşmaması Gereken Bir Tasarı”, Türk Ceza Kanunu Reformu, İkinci Kitap, Makaleler, Görüşler, Raporlar (ed. Teoman Ergül), Ankara, 2004
- TOZMAN, Önder, “İhmal Suçlarında Teşebbüs ve Gönüllü Vazgeçme”, TBB Dergisi, S. 84, 2009
- UDEH, Abdülkadir, *Mukayeseli İslam Hukuku ve Beşeri Hukuk* (çev. Ali Şafak), Cilt 2, Ankara, 1990
- Uğur ALACAKAPTAN, *Suçun Unsurları*, Ankara, 1975
- ÜNVER, Yener, *Ceza Hukukunda İzin Verilen Risk*, İstanbul, 1998
- ÜNVER, Yener, *TCK'da Düzenlenen Adliye Karşı Suçlar*, 4. Baskı, Ankara, 2016
- von HIPPEL, Robert, *Deutsches Strafrecht, Das Verbrechen Allgemeine Lehren*, C. 2, 1971

WALSH, Gred/WALSH, Anna, “*Medical Practitioners and The Duty to Rescue*”, Precedent, 97 (14)

WEIGELT, Werner, *Verkehrsunfallflucht und Unterlassene Hilfeleistung*, Berlin, 1960

WESSELS, Johannes/ BEULKE, Werner/SATZGER, Helmut, *Strafrecht Allgemeiner Teil*, 45. Auflage, 2015

WESSELS, Johannes/HETTINGER, Michael, *Strafrecht Besonderer Teil 1, Straftaten gegen Persönlichkeits und Gemeinschaftswerte*, 35. Auflage, 2011

WILLIAMS, Glanville, “*Criminal Omissions—The Conventional View*”, Law Quarterly Review, C. 107, 1991

WILSON, William, *Criminal Law-Doctrine and Theory*, 4. Edition, 2011

WOZLEY, A. D., “*A Duty to Rescue: Some Thoughts on Criminal Liability*”, Virginia Law Review, C. 69, S. 7, Ekim 1983

YAŞAR, Osman/GÖKCAN, Hasan Tahsin/ARTUÇ, Mustafa, *Yorumlu – Uygulamalı Türk Ceza Kanunu*, 2. Baskı, Ankara, 2014

YENERER ÇAKMUT, Özlem, “*Türk Ceza Yasası’nda Terk Suçu (TCK m. 97)*”, İÜHFİM, C. 65, S. 2, 2007

YENERER ÇAKMUT, Özlem, “*Türk Ceza Yasası’nda Yardım veya Bildirim Yükümlülüğünün Yerine Getirilmemesi Suçu (TCK m. 98)*”, Maltepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, S. 2, 2007

YENİSEY, Feridun/PLAGEMANN, Gottfried, *Alman Ceza Kanunu Strafgesetzbuch (StGB)*, 2. baskı, İstanbul, 2015

YURTCAN, Erdener, *Yeni Türk Ceza Kanunu ve Yorumu*, 2. Bası, Ankara, 2006

Yusuf KERİMOĞLU, *Emanet ve Ehliyet İslam İlmihali*, 81. Baskı, Cilt 2, Ankara, 2016

YÜCE, Turhan Tufan, *Ceza Hukuku Dersleri*, C. 1, Manisa, 1982

ZAFER, Hamide, *Ceza Hukuku Genel Hükümler - TCK m. 1-75*, 5. baskı, İstanbul, 2015

ÇEVİRİMİÇİ KAYNAKLAR

<http://volokh.com/2009/11/03/duty-to-rescuereport-statutes/>

<http://www.e-lawresources.co.uk/R-v-Dytham.php>

<https://casetext.com/case/buch-v-company>

<https://lucidlaw.co.uk/criminal-law/homicide-murder/by-an-act-or-omission/r-v-pittwood/>

<https://lucidlaw.co.uk/criminal-law/homicide-murder/by-an-act-or-omission/r-v-gibbons-and-proctor/>

<https://www.admin.ch/opc/en/classified-compilation/19370083/201903010000/311.0.pdf>

<https://www.courtlistener.com/opinion/1566661/childs-v-weis>

<https://www.finlex.fi/en/laki/kaannokset/1889/en18890039.pdf>

https://www.jurion.de/urteile/bgh/1964-05-05/1-str-26_64/

<https://www.lawteacher.net/cases/r-v-miller.php>

<https://www.leagle.com/decision/1986837132misc2d7051694>

www.adlisicil.adalet.gov.tr

www.destatis.de

www.islamansiklopedisi.org.tr

www.kararara.com

www.sozluk.gov.tr

